EPISTOLÆ PRÆPOSITORVM GENERALIVM AD PATRES ET FRATRES SOCIETATIS IESV.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

ANTVERPIÆ,
Apud Ioannem Meursium.
M. DC. XXXV.
SVPERIORVM PERMISSV.

AD PATRES

ET FRATRES

SOCIETATIS IESV.

F*VIT illa ſemper vbique multorum in Societate ſententia, (Patres Fratreſque in Chriſto cariſſimi) non minùs ad fructum vtile, quàm ad voluptatem fore iucundum, ſi quis datarum à Præpoſitis noſtris Generalibus litterarum magis communium, atque præceptis vtilibus, & inſtitutis ad vitam religiosè conformandam facientibus refertarum, delectum haberet; eaſque cum noſtræ Societatis hominibus non vulgari illorum emolumento, & ſpiritus profectu communicaret: (eapropter*

enim ſingulis in Prouinciis in librum ſingularem deſcriptæ referuntur, vt identidem repetitâ lectione, recens illarum memoria conſeruetur) ſimul etiam, vt hîc erectum extaret quaſi monimentum, cuius aſpectu poſterorum animi ad propriam perfectionem exſtimularentur: quippe cùm ad illam in his paſſim inuitentur, & vt ſe in ſpiritus vocationis noſtræ primitiarum trunco, hilareſcente in dies viriditate ramos frondeſcentes conſeruent, ad quod vnum tamquàm ad ſcopum vniuerſæ collimant. Quamobrem, vt tam iuſtæ petitioni, ſanctiſque plurimorum Patrum & Fratrum, qui hoc enixè contendebant, deſideriis aliquâ ſaltem ex parte ſatisfieret; conuenientiori quàm potuit ratione curatum eſt, vt ex aliquam multis, quas hinc inde cum negotio conquiſitas collegimus (interierunt enim

per

per incuriam, à Superioribus præſertim Generalibus non paucæ) potiſſimæ quæque ſeligerentur, & in vnum corpus ſimul redactæ compingerentur. Viſum inſuper fuit opportunum, vt in commune Societatis bonum eodem, quo ſcriptæ ſunt, temporis ordine darentur in lucem, niſi quòd ea, quæ ſuper Obedientiâ à B. Patre Noſtro conſcripta eſt Epiſtola, (vt quæ tanto habetur in pretio, Noſtrorumque manibus iam pridem teritur) digna iudicata eſt, cui meritò primæ inter ceteras deferrentur. Hoc vt facerem, licet principiò mea me ſponte voluntas, & nonnullorum conſilium impelleret, tamen eò nunc libentiùs ſtudioſiuſque ad hunc laborem ſuſcipiendum adductus ſum, quò præterquàm quòd omnium voluntati fiet ſatis, ex earum litterarum accuratâ lectione, quemadmodùm ipſe mihi polliceor, ſua-

uiſſimi fructus, & qui palato noſtro ſapiant, abundè percipientur. Adde quòd his in litteris fidele, terſumque nobis ob oculos ſpeculum conſtituitur, vt expreſſa ad viuum ſpiritus maiorum noſtrorum lineamenta intueamur, & hanc ab iis viuendi rationem, à quibus ea petenda eſt, percipiamus: ſic vt poſteris deinde liceat, dum libeat, (modò vt eas, non corporeis tantùm oculis perlegant, ſed acri mentis acie rimentur, & penetrent) in ſeipſis, tamquàm in tabellâ, Maiorum ſuorum perfectam exprimere, non adumbrare, ſimilitudinem; vt iuxta D. Cypriani verbum, Ad Patrem paribus lineamentis proles ſucceſsiua reſpondeat. *Et quamquàm de rebus ſpiritum ſpectantibus, quæque ad viam ſalutis & perfectionis fideliter inſiſtendam conferrent, tum à Noſtris, tum ab aliis pleriſque,*

admi-

admirabili planè nobilium ingeniorum applauſu, hac ætate noſtrâ ſingulares & exculti libri lucem viderunt; tamen hactenus extitit nemo, qui ex inſtituto, copiosè de materia vocationi noſtræ vſque eò conſentaneâ diſſereret; aut qui particulatim de ſingulis, vt de ſpiritus renouatione, de Inſtituti dignitate, propoſiti noſtri excellentiâ, miniſteriorum nobilitate, operandi modo, mutuâ caritate, & rerum omnium inter tam diuerſas nationes ſummâ conſenſione, de ſtudio perfectionis & illius obtinendæ, rationibus, de ſingulari denique tam altæ vocationis beneficio diſputaret. Quæ vniuerſa, licet ſingula iuſto volumini materiam vtique parem ſuppeditarent, his tamen in litteris abundè ſatis non vno in loco ſunt pertractata. E quibus, donec ſuper eiuſdem modi argumento perfectius aliquid edetur,

tur, tamquàm è fodinis felicibus, venâque diuite, magnam vim auri & argenti in ærarium veſtrum ſpirituale congeſti poteritis interim depromere. Hoc vobis à communi Domino, & largum in nos donorum cæleſtium imbrem precor, petoque vt mei memoriam in ſacrificiis & orationibus veſtris conſeruare non dedignemini. Romæ, in Domo Profeſſâ, v. Decembris, M.DC.VI.

Omnium ſeruus in Domino

BERNARDVS DE ANGELIS.

TABVLA EPISTOLARVM.

S. P. N. IGNATII.

1 De Obedientiâ. pag.11
2 De perfectione religioſâ. pag.28

R.P.N. IACOBI LAINES.

3 Ad eos qui ſunt in Indiâ: de magnitudine ſuſcepti operis, & conſeruatione ſpiritus in illâ Miſſione. pag.44

B.P.N. FRANCISCI BORGIÆ.

4 De mediis conſeruandi ſpiritum Societatis, & vocationis noſtræ. pag.51

R.P.N. EVERAR. MERCVRIANI.

5 De monitis ad rectam gubernationem. pag.72

R.P.N. CLAVDII AQVAVIVÆ.

6 De felici progreſſu Societatis. pag.79
7 De renouatione ſpiritus. pag.123
8 De ſtudio perfectionis & caritate fraternâ. pag.156
9 De mediis ad conſeruandam Societatem. pag.191
10 De oratione & pœnitentiis, qui vſus earum in Societate iuxta noſtrum inſtitutum. pag.223
11 De fine Miſſionum Orientalium. pag.247
12 De Iubilæo & Miſſionibus. pag.257
13 De feruore & zelo Miſſionum. pag.266
14 De modo inſtituendarum Miſſionum. pag.284
15 De vſu Exercitiorum ſpiritualium. pag.290

16 *De formandis ac benè inſtituendis noſtris Concionatoribus.* pag.294
17 *De recurſu ad Deum in tribulationibus & perſecutionibus.* pag.298
18 *De renouatione ſpiritus & correſpondentiâ cum Deo.* pag.308
19 *De ſollicitudine & vigilantiâ Superiorum erga ſubditos.* pag.342
20 *De Officij Diuini recitatione, ac celebratione Miſſa.* pag.351
21 *Monita, formandis Concionatoribus accommodata.* pag.365

R.P.N. MVTII VITELLESCI.

22 *Ad Patres & Fratres Societatis, de Oratione, &c.* pag.388
23 *Ad Superiores.* pag.418
24 *Ad Patres Congregationum Prouincialium.* pag. 435

EPISTOLA I.

S. P. N. IGNATII

Ad Patres & Fratres Societ. IESV, qui ſunt in Luſitaniâ.

DE OBEDIENTIÆ VIRTVTE.

Summa gratia, & amor æternus IESV CHRISTI Domini noſtri ſalutet vos, ac viſitet cum ſuis ſummis donis, & gratiis ſpiritualibus.

1 MAGNAM animi voluptatem capio, Fratres in Chriſto cariſſimi, cùm affertur ad me, quàm acri ſtudio conatuque ad ſummam virtutis, ac diuini obſequij perfectionem enitamini, benefi-

neficio illius, qui vos, vt ad hoc vitæ Inſtitutum vocauit, ſic in eodem pro ſuâ clementiâ retinet, dirigitque ad beatum finem, ad quem, qui ſunt ab ipſo electi, perueniunt.

2 Atque ego ſanè cùm vos omnibus donis ornamentiſque ſpiritualibus perfectos, tum verò (quod aliàs ex me cognouiſtis) in primis Obedientiæ virtute præſtantiſſimos eſſe cupio: idque non ſolùm ob eximia quædam ac ſingularia eius bona, quæ tot, tamque illuſtribus ſacrarum litterarum teſtimoniis, atque exemplis, in Teſtamento æquè nouo, ac veteri comprobantur; ſed etiam quòd (vt
Greg. lib. 35. Moral. c. 10. eſt apud S. Gregorium) *Obedientia ſola virtus eſt, quæ virtutes ceteras menti inſerit, inſertaſq́; cuſtodit.* Hæc dum floruerit, florebunt procul dubio reliquæ, edentque fructus, quales & ego in animis veſtris exopto, & ſuo iure poſtulat is, qui humanum genus neglectæ Obedientiæ ſcelere afflictum, ac perditum,
Ad Philip. 2. ſalutari ipſemet Obedientiâ reparauit, *Factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.*

3 Ab aliis religioſis Ordinibus faciliùs patiamur ſuperari nos ieiuniis, vigiliis, & ceterâ victus cultuſque aſperitate, quam ſuo quique ritu ac diſciplinâ ſanctè ſuſcipiunt: verâ quidem ac perfectâ Obedientiâ, abdicationeque voluntatis atque iudicij, cùm maximè velim, Fratres cariſsimi, eſſe conſpicuos, quicumque in hac Societate Deo Domino noſtro deſer-

deſeruiunt: eiuſdemque Societatis veram germanamque ſobolem hac quaſi notâ diſtingui, qui numquàm intueantur perſonam ipſam, cui obediunt, ſed in eâ Chriſtum Dominum, cuius cauſsâ obediunt. Siquidem Superiori, nec ſi prudentiâ, bonitate, ceteríſve quibuſlibet diuinis donis ornatus inſtructuſque ſit, propterea obtemperandum eſt; ſed ob id ſolum quòd vices gerat Dei, eiuſdemque auctoritate fungatur, qui dicit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Luc.10.16. Nec contrà, ſiue conſilio, aut prudentiâ minùs valeat, quidquam idcircò de Obedientiâ remittendum, quatenus ille Superior eſt: quando illius perſonam refert, cuius ſapientia falli non poteſt: ſupplebitque ipſe, quidquid miniſtro defuerit; ſiue probitate, aliiſque ornamentis careat. Siquidem diſertis verbis Chriſtus Dominus cùm dixiſſet, *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi*; protinus addidit: *Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, ſeruate, & facite; ſecundùm opera verò eorum nolite facere.* Matth.23.2.& 3.

4 Quocircà ſedulò vos in eam curam, atque exercitationem incumbere cupio, vt Chriſtum Dominum in Superiore quolibet agnoſcere ſtudeatis; in eoque diuinæ Maieſtati reuerentiam atque obedientiam ſummam cum religione præſtare. Quod vobis minùs mirum videbitur, ſi animaduerteritis

præ-

præceptum eſſe ab Apoſtolo, vt Superioribus etiam ſæcularibus ethniciſque pareamus, vt Chriſto, ex quo omnis poteſtas benè inſtituta deſcendit: ſic enim ſcribit ille ad

Ephеſ.6.v.5.6.7. Epheſios, *Obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes; ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo; cum bonâ voluntate ſeruientes, ſicut Domino, & non hominibus.* Atque hinc exiſtimare poteritis ipſi, cùm ſe religioſus quiſpiam regendum ac moderandum alteri tradidit, non ſolùm vt Superiori, ſed etiam nominatim, vt Chriſti partes agenti; quo illum loco apud animum ſuum habere, vtrùm vt hominem, an vt Chriſti vicarium debeat intueri.

5 Iam verò illud etiam vobis clarè compertum eſſe, ac in animis veſtris penitùs inſidere vehementer cupio, infimam, & valdè imperfectam eſſe primam illam Obedientiæ formam, quæ mandata dumtaxat opere exequitur; nec virtutis nomine dignam, niſi ad alterum gradum aſcendat, qui voluntatem Superioris ſuam efficiat, & cum eâ ita concordet, vt non ſolùm in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu conſenſio; ſicque idem velit vterque, idem nolit. Atque propterea in ſacris litteris legimus, *Melior eſt*

1.Reg.15.22. *Obedientia, quàm victima.* Siquidem (vt Sanctus

Gre-

Gregorius docet) *per victimas, aliena caro; per Obedientiam verò, voluntas propria mactatur.* quæ quidem pars animi, quoniam eſt adeò præſtans, ſic fit, vt eius oblatio, Domino ac Creatori noſtro per Obedientiam facta, magni ſit æſtimanda. Greg.lib.35. Moral.c.10.

6 Quanto in errore, quamque periculoſo verſantur, non dico ſolùm ij, qui in iis, quæ ad carnem & ſanguinem pertinent; ſed illi etiam, qui in rebus alioquin admodùm ſanctis ac ſpiritualibus, (vt ieiuniis, precationibus, aliiſve quibuſuis pietatis operibus) fas putant à præſcripto Superioris ac voluntate diſcedere. Audiant quod ſapienter adnotat Caſſianus in Collatione Danielis Abbatis: *Vnum ſanè*, inquit, *atque idem inobedientiæ genus eſt, vel propter operationis inſtantiam, vel propter otij deſiderium, ſenioris violare mandatum: tamq́; diſpendioſum eſt pro ſomno, quàm pro vigiliâ, Monaſterij ſtatuta conuellere. Tantum denique eſt Abbatis tranſire præceptum, vt legas; quantum ſi contemnas, vt dormias.* Sancta fuit actio Marthæ, ſancta contemplatio Magdalenæ, ſancta pœnitentia, & lacrymæ, quibus pedes Chriſti Domini rigabantur: ſed hæc omnia nimirum oportuit fieri in Bethaniâ, quam vocem domum Obedientiæ interpretantur; vt eâ re, quemadmodùm ait S. Bernardus, nobis ſignificare voluiſſe Dominus videatur, nec ſtudium bonæ actionis, nec Col.4.c.20. Serm. ad milit. Templi, c.13.

nec otium ſanctæ contemplationis, nec lacrymam pœnitentis, extra Bethaniam illi accepta eſſe potuiſſe.

7 Quocircà voluntates veſtras (Fratres cariſſimi) quoad eius fieri poteſt, omnino deponite: libertatem Conditori veſtro, quam vobis ipſemet elargitus eſt, in eius miniſtris liberè tradite ac dicate. Nolite exiguum veſtri liberi arbitrij fructum putare, quòd liceat vobis illud, à quo id accepiſtis, eidem per Obedientiam plenè reddere. Quod cùm facitis, non modò non perditis ipſum, verùm etiam augetis atque perficitis: quippe qui veſtras omnes voluntates certiſſimâ rectitudinis regulâ moderamini, voluntate diuinâ, quam videlicet interpretatur is, qui vobis Dei nomine præſidet.

8 Itaque diligenter illud etiam cauendum eſt, ne Superioris vllo vnquam tempore voluntatem (quam ducere pro diuinâ debetis) ad veſtram detorquere nitamini: id enim eſſet non veſtram diuinæ conformare, ſed diuinam veſtræ voluntatis normâ regere velle, eiuſdem diuinæ Sapientiæ ordinem inuertentes. Sanè quàm magnus eſt error, & quidem eorum, quos amor ſui obcæcauit, obedientes exiſtimare ſeſe, cùm Superiorem ad id, quod ipſimet volunt, aliquâ ratione pertraxerint, Sanctum Bernardum in hac re præclarè exercitatum audite: *Quiſquis*, inquit, *vel apertè, vel*

Bern. in Ser. de trib. ord. Eccleſ. ad Patres in Capitulo.

vel occultè ſatagit, vt quod habet in voluntate, hoc ei ſpiritualis Pater iniungat, ipſe ſe ſeducit, ſi fortè ſibi quaſi de Obedientiâ blandiatur: neque enim in ea re ipſe Prælato, ſed magis ei Prælatus obedit. Quæ cùm ita ſint, quiſquis ad Obedientiæ virtutem velit peruenire, oportet ad hunc ſecundum Obedientiæ gradum aſcendat, vt Superioris non ſolùm iuſſa exequatur, ſed etiam eius voluntatem, ſuam faciat; ſeu potiùs ſuam exuat, vt diuinam à Superiore expoſitam induat.

9 Qui verò ſe totum penitùs immolare vult Deo, præter voluntatem, intelligentiam quoque (qui tertius & ſummus eſt gradus Obedientiæ) offerat neceſſe eſt; vt non ſolùm idem velit, ſed etiam vt idem ſentiat, quod Superior; eiuſque iudicio ſubiiciat ſuum, quoad poteſt deuota voluntas intelligentiam inflectere. Quæ vis animi, tametſi non eâ, quâ voluntas pollet, libertate prædita eſt; atque ipsâ naturâ fertur eius aſſenſus in id, quod ſibi veri ſpeciem præbet; tamen multis in rebus, in quibus videlicet cognitæ veritatis euidentia vim illi non infert, poteſt voluntatis pondere in hanc potiùs, quàm in illam partem inclinari. Quæ res cùm incidunt, debet, quiſquis Obedientiam profitetur, inclinare ſeſe in ſententiam Superioris. Etenim cùm Obedientia ſit quoddam holocauſtum, quo totus homo ſine vllâ prorſus imminutione Conditori ſuo, ac Domino per manus miniſtrorum in caritatis

igne immolatur; cumque ſit eadem, renuntiatio quædam integra, per quam omni ſuo iure ſponte decedit religioſus, vt diuinæ prouidentiæ Superioris ductu gubernandum ac poſſidendum vltro ſeſe addicat ac mancipet; negari non poteſt, quin Obedientia comprehendat non ſolùm executionem, vt imperata quis faciat; & voluntatem, vt libenter faciat; ſed etiam iudicium, vt quæcumque Superior mandat ac ſentit, eadem inferiori & recta & vera eſſe videantur, quatenus, vt dixi, vi ſuâ poteſt voluntas intelligentiam flectere.

10 Vtinam hanc mentis, ac iudicij Obedientiam ita & intelligerent homines & exercerent, vt grata Deo eſt, ac omnibus, qui in religione viuunt, neceſſaria. Nam vt in corporibus globiſque cæleſtibus, vt alius alium afficiat moueatque, requiritur, vt certâ quadam conuenientiâ & ordine inferior orbis ſuperiori ſubiiciatur; ſic in hominibus, cùm alter alterius auctoritate mouetur (quod per Obedientiam fit) oportet, vt is, qui ab alterius nutu pendet, ſubſeruiat & obſecundet, vt virtus ab imperante ad eum deriuetur & influat. Hæc autem obtemperandi, obſecundandique ratio conſtare non poteſt, niſi voluntas ac iudicium inferioris cum Superioris voluntate ac iudicio congruat.

11 Iam verò ſi finis & cauſſa Obedientiæ ſpectatur, quemadmodùm voluntas, ita & iudicium

dicium in eo, quod nobis conuenit, decipi poteſt: ergo ſicuti, ne voluntas erret, cum Superioris voluntate coniungitur; ſic intelligentia, ne fallatur, ad Superioris intelligentiam conformanda eſt. *Ne innitaris prudentiæ tuæ*, ſacræ Litteræ monent. Atque in rebus etiam humanis cenſent Sapientes, verè prudentis eſſe, ſuâ ipſius prudentiâ minimè fidere, præſertim in rebus ſuis, quarum homines animo perturbato ferè boni iudices eſſe non poſſunt. Quòd ſi in rebus noſtris, alterius etiam non ſuperioris, iudicium atque conſilium noſtro anteponendum eſt; quantò magis ipſius Superioris, cui nos, vt Dei vicem gerenti, ac diuinæ voluntatis interpreti, moderandos tradidimus? In cauſſis verò, perſoniſque ſpiritualibus eò maior etiam cautio proculdubio eſt neceſſaria, quò grauius eſt ſpiritalis viæ periculum, cùm ſine frenis conſilij diſcretioníſve in eâ decurritur. Quâ de re commodè Caſſianus in Collatione Abbatis Moſi ait, *Nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit ac perducit ad mortem, quàm cùm neglectis conſiliis Seniorum, ſuo iudicio perſuaſerit, definitioniq́ confidere.* Prou. 3. 5. Coll. 2. c. 11.

12 Prætereà, niſi hæc Obedientia iudicij exiſtat, fieri non poteſt, vt vel conſenſus voluntatis, vel executio talis ſit, qualem eſſe oportet. Naturâ enim ita comparatum eſt, vt animi noſtri vires, quæ appetitiuæ dicun-

tur, ſequantur apprehenſiuas: & niſi adhibitâ vi, voluntas, iudicio repugnante, diu obtemperare non poterit. Quòd ſi fortè quis aliquo temporis ſpatio obediat per communem illam apprehenſionem, quâ cenſetur perperàm etiam præcipienti parendum eſſe; certè id ſtabile ac fixum eſſe non poteſt. Atque ita perſeuerantia deficit, vel ſaltem Obedientiæ perfectio, quæ in promptè & alacriter obediendo conſiſtit: non enim ibi poteſt eſſe alacritas ac diligentia, vbi eſt animorum ſententiarumque diſſenſio. Perit etiam exequendi ſtudium & celeritas, cùm ambigitur, expediat nécne, facere, quod iubemur: perit celebris illa Obedientiæ cæcæ ſimplicitas, cùm apud nos ipſos in quæſtionem vocamus, recténe præcipiatur, an ſecus; atque etiam fortaſſe damnamus Superiorem, quòd ea mandet, quæ nobis non ita iucunda ſunt: perit humilitas, quoniam etſi ex alterâ parte paremus, ex alterâ tamen noſmetipſos Superiori præferimus: perit in rebus arduis fortitudo: perit denique (vt ſummatim complectar) virtutis huius vis omnis ac dignitas. Succedunt autem in eorum locum dolor, moleſtia, tarditas, laſſitudo, obmurmurationes, excuſationes, aliaque vitia non ſanè leuia, quibus Obedientiæ pretium ac meritum prorſus extinguitur. Itaque S. Bernardus, de iis, qui grauiter ferunt imperata minùs ſibi ſuauia,

ſic ait, *Hæc ſi moleſtè cœperis ſuſtinere, ſi diiudicare Prælatum, ſi murmurare in corde; etiam ſi exterius impleas quod iubetur, non eſt hæc virtus patientiæ, ſed velamentum malitiæ.* Quòd ſi pax & tranquillitas animi quæritur, certè hac non fruetur is, qui habet intra ſeſe cauſſam perturbationis atque tumultus, diſſenſionem videlicet iudicij proprij ab Obedientiæ lege. Serm. 3. de Circumciſ.

13 Atque idcircò, tuendæ concordiæ cauſsâ (quæ ſocietatis omnis eſt vinculum) tantoperè hortatur Apoſtolus, *vt idipſum omnes ſapiant, & dicant*; nimirum vt conſentientibus & iudiciis & voluntatibus, mutuò foueantur & conſeruentur. Iam ſi vnum eumdemque oportet eſſe membrorum ſenſum & capitis; facilè cernitur, vtrum ſit æquius, caput membris, an membra capiti conſentire. Atque ex his quidem, quæ dicta ſunt hactenus, ſatis apparet, Obedientia iudicij quàm ſit neceſſaria. Rom. 15. 5. 1. Cor. 1. 10. 2. Cor. 13. 11. Phil. 2. 2.

14 Quàm verò ſit eadem ipſa perfecta, grataque Domino, inde primùm oſtenditur, quòd per eam præſtantiſſima pars hominis ac pretioſiſſima Domino conſecratur: deinde quòd Obediens ita fit holocauſtum viuum, gratumque Maieſtati diuinæ, cùm nihil ſuimet omnino retineat: poſtremò, quòd magna eſt huius certaminis difficultas: frangit enim ſeſe Dei cauſsâ Obediens ipſemet, reſiſtitque

naturali propenſioni, quæ omnibus hominibus inſita eſt ad ſuam complectendam ſequendamque ſententiam. Ex his igitur rebus efficitur, vt Obedientia, tametſi propriè voluntatem perficere videatur, quippe quam reddit ad nutum Superioris promptam ac paratam, nihilominùs ad intelligentiam quoque ipſam, vt diximus, pertinere debeat, eamque inducere ad ſentiendum id ipſum, quod ſentit Superior: ſic enim fiet, vt omnibus connixi viribus, & voluntatis & intelligentiæ, ad executionem celerem atque integram veniamus.

15 Videor mihi vos (Fratres cariſſimi) audire dicentes, de virtutis quidem huiuſce neceſſitate iam non ambigere; illud verò vt cognoſcatis vehementer optare, quo pacto ad eius perfectionem peruenire poſſitis. Huic ego quæſtioni cum S. Leone ita reſpondeo: *Nihil arduum eſt humilibus, & nihil aſperum mitibus:* modò non deſit vobis humilitas, non deſit manſuetudo, non vtique deerit Deo benignitas ad vos adiuuandos, vt quæ ſibi promiſiſtis, ea præſtare poſſitis, animo non ſolùm æquo, ſed etiam libenti.

Serm. 5. de Epiphaniâ.

16 Prætereà vobis tria nominatim propono, quæ ad Obedientiam iudicij comparandam multùm iuuant. Primum illud eſt, vt, quemadmodùm initio dixi, non intueamini in perſonâ Superioris hominem obnoxium

erro-

erroribus atque miſeriis; ſed Chriſtum ipſum, qui eſt ſapientia ſumma, bonitas immenſa, caritas infinita, qui nec decipi poteſt, nec vos vult ipſe decipere. Et quoniam conſcij vobiſmet eſtis, vos Dei amore iugum Obedientiæ ſubiiſſe, vt in Superioris voluntate ſequendâ, voluntatem diuinam certiùs ſequeremini; nolite dubitare, quin pergat fideliſſima Domini caritas, eorum miniſterio, quos vobis præfecit, vos deinceps gubernare, & rectis itineribus ducere. Itaque Superioris vocem ac iuſſa, non ſecus ac Chriſti vocem excipite. Siquidem Apoſtolus etiam in hanc ſententiam ſcribens ad Coloſſenſes, cùm ad obtemperandum Præpoſitis ſubditos adhortatur, ait: *Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus; ſcientes quòd à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Chriſto ſeruite.* Sanctus verò Bernardus, *Siue Deus*, inquit, *ſiue homo, Vicarius Dei, mandatum quodcumque tradiderit, pari profectò obſequendum eſt curâ, pari reuerentiâ deferendum; vbi tamen Deo contraria non præcipit homo.* Atque ita, ſi non hominem externis oculis, ſed Deum inſpexeritis internis, haud ſanè graue fuerit vobis, voluntates veſtras atque iudicia conformare ad eam regulam actionum veſtrarum, quam ipſimet elegiſtis.

Coloſſ. 3. 23.

In tract. de Præcepto, & diſpenſat. cap. 12.

17 Altera eſt ratio, vt, quod Superior

mandat vel ſentit, defendere ſemper apud animos veſtros ſtudiosè nitamini, improbare autem nequaquàm. Atque ad eam ipſam rem proderit, benè animatos affectoſque eſſe ad id omne, quod ipſe iuſſerit: ſic enim fiet, non ſolùm vt ſine moleſtiâ, ſed etiam vt cum voluptate, lætitiâque pareatis: nam (vt eſt apud S. Leonem) *Non durâ ibi neceſſitate ſeruitur, vbi diligitur, quod iubetur.*

Serm. 4. de ieiunio ſeptimi menſis.

18 Poſtrema ſubiiciendi iudicij ratio eſt, cùm facilior tutiorque, tum etiam apud ſanctos Patres in more poſita, vt ſtatuatis vobiſcum ipſi, quidquid Superior præcipit, ipſius Dei præceptum eſſe & voluntatem: atque, vt ad credenda quæ Catholica fides proponit, toto animo aſſenſuque veſtro ſtatim incumbitis, ſic ad ea facienda, quæcumque Superior dixerit, cæco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ, ſine vllâ prorſus diſquiſitione feramini. Sic egiſſe credendus eſt Abraham, filium Iſaac immolare iuſſus. Sic noui Teſtamenti tempore aliqui è ſanctis Patribus iis, quos commemorat Caſſianus, vt Ioannes Abbas, qui, quod erat ei imperatum, non reputabat vtiléne eſſet an inutile; vt cùm aridum lignum tanto ac tam diuturno labore per annum irrigauit: nec vtrum fieri poſſet, nécne, vt cùm conatus eſt tam ex animo ingens

Gen. 22.

Lib. 4. c. 24. & 26.

ſaxum

ſaxum ſolus dimouere loco, quod ne multi quidem ſimul homines impellere potuiſſent. Quod Obedientiæ genus ipſis interdum miraculis diuinitus comprobatum videmus. Nã (vt alios taceam, quos ipſi non ignoratis) Maurus, S. Benedicti diſcipulus, mandato Superioris lacum ingreſſus, nec merſus eſt: alius quidam à Superiore iuſſus leænam ad ſe ducere, illam cepit atque perduxit. Eſt igitur hæc ratio ſubiiciendi proprij iudicij, ac ſine vllâ quæſtione ſanciendi & collaudandi apud ſe quodcumque Superior iuſſerit, non ſolùm ſanctis viris vſitata, ſed etiam perfectæ Obedientiæ ſtudioſis imitanda omnibus in rebus, quæ cum peccato manifeſto coniunctæ non ſunt.

Gregor. 2. dial. c. 7. In vitis Patrum lib. 5. libel. 14. n. 4.

19 Nec tamen idcircò vetamini, ſi quid fortè vobis occurrat, à Superioris ſententiâ diuerſum, idque vobis (conſulto ſuppliciter Domino) exponendum videatur, quò minùs id ad Superiorem referre poſſitis. Verùm in hac re ne vos amor veſtri, iudiciumque decipiat, illa cautio eſt adhibenda, vt animo ſitis & ante, & poſt relationem æquiſſimo, non ſolùm quod pertinet ad eam rem, de quâ agitur, vel ſuſcipiendam vel deponendam; ſed etiam ad approbandum, rectiuſque putandum, quidquid Superiori placuerit.

20 Atque hæc, quæ de Obedientiâ diximus, æquè priuatis erga proximos Superio-

res, atque Rectoribus Præpoſitiſque localibus erga Prouinciales, Prouincialibus erga Generalē, Generali denique erga illum, quem Deus ipſi præfecit, nempe ſuum in terris Vicarium, obſeruanda ſunt: ſic, vt & ordinum perfecta diſtinctio, ac proinde pax retineatur & caritas, ſine quâ nec Societatis noſtræ, nec alterius cuiuſlibet ſodalitij poſſet recta gubernatio conſeruari. Nimirum hoc modo Prouidentia illa
Sap. 8. diuina, *diſponit omnia ſuauiter*, infima per media, media per ſumma, ſuos ad fines cuncta perducens. Hinc illa videlicet in Angelis vnius Hierarchiæ ad aliam ſubordinata ſeries: hinc & cæleſtium, & aliorum omnium, quæ cientur, corporum certis locis ac ſedibus inter ſeſe apta connexio, quorum conuerſiones ac motus ab vno mouente ſupremo gradatim omnes vſque ad infimos ritè proueniunt. Idem in terris cùm in omni ciuitate bonis inſtitutâ legibus, tum verò in Hierarchiâ Eccleſiaſticâ cernitur; cuius omnia membra & functiones ab vno generali Chriſti Domini Noſtri Vicario deriuantur. Et quò accuratiùs hæc diſpoſitio & collocatio cuſtoditur, eò rectior eſt gubernatio & melior. Contrà verò huius ordinis negligentiâ, quàm grauia incommoda multis hominum ſocietatibus importentur, nemo non videt. Atque idcircò in hac, cuius mihi nonnullam procurationem ac curam Dominus tradidit, tam diligenter hanc virtutem
exer-

exerceri, vigereq́ue percupio, quaſi in eâ Societatis noſtræ bonum ac ſalus vniuerſa conſiſtat.

21 Quæ cùm ita ſint, vt vnde exorſa eſt, ibidem terminetur epiſtola; vos ego per Chriſtum Dominum Noſtrum obteſtor, qui ſeſe nobis non modò præceptorem, ſed etiam exemplar præbuit Obedientiæ, vt ad eam virtutem toto pectore incumbatis, & glorioſæ victoriæ appetentes atque auidi, voſmetipſos ſuperare, id eſt, excelſiorem & difficiliorem animi partem, voluntatem, dico, atque iudicium expugnare & ſubiicere ſtudeatis: quò Dei Domini Noſtri ſolida veraq́ue cognitio atque amor veſtros ad ſe animos penitùs trahat, totoq́ue vitæ huius, & quaſi peregrinationis curriculo vſque eò gubernet ac regat, dum vos demum, alioſq́ue complures, veſtrâ operâ exemploq́ue adiutos, ad vltimum & feliciſſimum finem, nimirum ad beatitudinem ſempiternam perducat. Veſtris ad Deum precibus me valdè commendo. Româ VII. Kal. Aprilis, M. D. LIII.

Omnium ſeruus in Domino,

IGNATIVS.

EPISTOLA
S. P. N. IGNATII,
Ad Patres & Fratres Societatis IESV, qui ſunt in Hiſpaniâ.

DE PERFECTIONE RELIGIOSA.

Gratia & amor æternus IESV CHRISTI Domini Noſtri, ſit ſemper in fauorem & auxilium veſtrum. Amen.

1 SÆpè, cùm litteris Fratris noſtri Simonis, tum à Sanctacruce, de vobis nuntios accepi. Neque Deum fugit, bonorum omnium fontem, quantam lætitiam animo & conſolationem hauſerim, cùm quibus ſtimulis Diuina Maieſtas veſtra in virtutem ſtudia incitaret, accepi. Quod etiam in his plagis tanto à veſtris locorum interuallo & longinquitate diſiunctis, magno eſt multis animo & exemplo. Atque illud quidem omni vero germanoque Chriſtiano, meritiſſimo iure, lætandum intelligo, cùm & Dei creatoris noſtri gloriam quã-

tam

tam maximam honoremque diligere, & ipſius imaginis, quam pretioſo ſanguine vnigeniti Filij ſui redemit, vtilitate emolumentoque gaudere, communi omnes obligatione teneamur: mihi verò in primis in Domino lætandum, qui non modò nulli in hoc genere cedere, ſed peculiari etiam amore veſtri ardere & flagrare debeam. Sit laus & gratia Deo Creatori noſtro, ex cuius infinitá liberalitate & munificentiâ, bonorum omnium ratio gratiæque redundat. Faxit Diuina Maieſtas, vt ſuus ille fons diuinæ miſericordiæ, largiori in dies perennitate ſcaturiat, vt quod in vobis clementer inchoauit, aſſiduâ acceſſione, cumuloque perficiat. Nec verò dubito, quin ſumma eius bonitas, immenſus amor, caritaſque paterna (quæ ad perfectionem nobis ſpõte largiendam, quàm nos ad eamdem veſtigandam paratior eſt) ad egregios exitus ſua cœpta perducat: quod ſi ſecus haberet, æternus eius Filius ad eam perfectionem, quæ à ſolâ ipſius benignitate dependet, nequaquàm in hæc verba nos hortatus fuiſſet: *Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*: vt quod ad illum attinet certum omnino ſit, illum ſemper eſſe ad liberalitatem paratum: modò altam in nobis profundamque humilitatem, & dignum ſuâ gratiâ deſiderium inueniat, & benè acceptis beneficiis vti, & in impigrâ gratiæ cooperatione verſari inceſſanter, nos videat. Matth.5.48.

Quo

Quo ſanè in genere committendum non puto, vt qui veſtrûm in hoc virtutis ſtadio, brauij ſtudio gratiâque decurrunt, non eos ſuis aculeis incitandos ſuſcipiam. Quamobrem veſtrum eſt ad acquirendam virtutem, veſtram omnem operam induſtriamque conuertere; ſi quam non modò in veſtro regno, ſed alibi paſſim, in multorum animis expectationem concitaſtis, ſuſtinere velitis:, qui cùm vobis interiùs & exteriùs, ſuæ præſidiis gratiæ vndequaque vallatis, & peculiari quodam fauore dotatis, benignè Deum facientem aſpiciant, à vobis non immeritò inſignem quemdam fructum, & extraordinarium expectant.

2 Et verò, quem tanta, quanta vos ſeruiendi Deo obligatio deuincit, vulgari labore & famulatu non eſt contentus, qui par quidem obligationi ante veſtram vocationem fuiſſet, quia quod tunc temporis non in minimis erat ponendum, iam certè vobis in nihilum verteretur. Neque enim Deus vos ſolùm eduxit, *De*
1.Petr.2.9. *tenebris in admirabile lumen ſuum*; *& tranſtulit in*
Coloſſ.1.13. *regnum Filij dilectionis ſuæ*, quod cum aliis fidelibus vobis voluit eſſe commune; verùm etiam vt meliùs puritatem ſtudiumque rerum ad ſuum obſequium pertinentium tueremini, è voragine illâ gurgiteque mundano vos amanter extraxit: non ſolùm vt ne veſtra ſalus & innocentia in diſcrimen veniret in mediis procellis & tempeſtatibus iis, quas nunc bonorum

&

& opum, nunc honoris & gloriæ, nunc voluptatum auidiſſimus turbo, ac importunus metus naufragij & iacturæ, excitare conſueuit; ſed etiam inſuper vt ne veſtrum animum humanæ res viles atque labiles irretitum tenerēt, & veſtrum cor in varias partes diſtractum occuparent; quò gloriæ diuinæ, quò veſtræ ſaluti, quò auxilio proximi, (quem in finem vos condidit) vos totos certatim penituſque dedatis. Tametſi autem quidquid Chriſtiana doctrina complectitur, ad eum vos finem dirigat & perducat; nihilo tamen ſeciùs vos eò vocauit, vt ad Dei gloriam, proximique ſalutem iuge ſacrificium vos exhibeatis: eius bonum & progreſſum ſpiritualem, non tantùm exemplis, deſideriis, internis orationibus aſſiduè procurando; ſed mediis etiam & inſtrumentis externis, quibus vt alter alteri ſuccurreret, & proximum iuuaret, diuina prouidentia præcepit. Atque inde videre licet, ad quàm celſum, nobile, & regale genus viuendi vos extulerit; cùm nec in hominibus, nec in ipſis Angelis, quàm in ſe Deum magnificè laudare, & eius res creatas, pro earum captu, ad ipſum conuertere, nullum exercitium officiumque ſublimius reperiri poſſit.

3 Gaudete igitur, & infinitas agite Deo gratias pro tanto beneficio: cui vtcumque pares vt eſſe poſſitis, particularis gratiæ ab ipſo auxilium opemque poſtulate. Nam magnâ

certè

certè vobis opus eſt diligentiâ, vt tantum finem aſſequi valeatis. Quæ retro ſunt, quæſo, in gratiam IESV CHRISTI obliuiſcimini: & quaſi nunc primùm tam longum iter ſuſciperetis, virtutis viam indefeſſo progreſſu alacriter metimini: & in bonis veſtris ſanctiſque exercitiis ab omni tepore atque pigritiâ, tamquàm ab hoſte capitali abhorrete. Illos ſibi quiſque ad imitandum proponat, quos diligentiâ inſignes & magnanimitate videbit. Cauete, ne filij huius ſæculi maiori curâ & ſollicitudine in caducarum rerum, quàm vos æternarum aſſecutionem, incumbãt. Pudeat, quòd in mortem illi, quàm vos in vitam, citatiori gradu ferantur. Viles, abiectos, imbelles vos, ignauoſque putate, ſi vel vnus in Aulâ reperiatur, qui vt terreni Principis fauorem neſcio quem, & gratiam aucupetur, ipſius nutibus diligentiùs ſeruiat, quàm vos, vt gratioſi apud cæleſtem Regem, Imperatoremque euadatis: & ſi in bello miles generoſiùs pugnet vt victoriam obtineat, futilem gloriam colligat, exuuias conſequatur, quàm vos vt de vobis victoriâ ſtrenuè partâ, æternam gloriam in cæleſti regno conſecuti triumphetis. Quocircà per IESVM CHRISTVM vos oro & obteſtor, vt nullum vnquam in diuino ſeruitio teporem admittatis: quandoquidem, *Arcum frangit intenſio, animam remiſsio:* & contrà, vt teſtatur

Prou. 13. 4. ſacra pagina, *Anima operantium impinguabitur.*

Fo-

Fouete ſemper in ſinu cordis veſtri viuidum quemdam ſanctumque feruorem ad quoſuis pro virtute exantlandos labores: quia rarum aliquod & eximium facinus, ſexcentis vulgaribus minutiſque antecellit: ad quem enim virtutis gradum multis annis piger non poteſt adrepere, exiguâ temporis intercapedine, diligens mirabiliter volat.

4 Certum eſt etiam pigros, quòd ſeipſos non vincant, nec ad animi pacem, nec ad perfectam vnquam vllius virtutis poſſeſſionem venire; cùm tamen diligentes vtrumque paucis diebus facilè conſequantur. Eôdem accedit, vſu ipſo & experientiâ patere, non ignauos & tepidos, ſed ardentes & gnauos in obſequio diuino animi pace & tranquillitate potiri. Et meritò quidem: dum enim in victoriâ ſuiipſorum laborant, vt amoris proprij ſe à vinculis laxent, vſque ab imis fibris mœſtitiam, mœrorem, alioſque turbulentos motus animi euellunt, & ſenſim ſine ſenſu virtutum habitudines ſuis animis induunt, à quibus parati, quaſi naturâ duce, deinceps operantur, & ad ſanctam à Deo percipiendam lætitiam conſolationemque parantur: quia *Vincenti dabitur manna abſconditum.* Apoc. 2. 17. At verò contrà, negligentia & tepidítas ſemper mœſtos pariunt ignauo labores, quòd illorum cauſſam, amorem nempe proprium, non procul amandet, nec bonis operibus Dei gratiam mereatur.

C Nul-

Nullum ergo laborem in bonis omnibus, laudabilibuſque exercitiis detrectare debetis: quia vel in hac vitâ, in ſtudio perfectionis religioſæ, & in conſtanti bonorum operum & virtutis exercitio, ſancti feruoris fructum deguſtandum capietis. Deinde ſi mentis oculos in gloriæ æternæ præmium mercedemque iaciamus, nullo negotio nobis illud Apoſtoli
Rom. 8. 18. in animum inducemus: *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*: quia, *Quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*
2. Cor. 4. 17.

5 Quòd ſi in mundo, in Chriſtianis omnibus, qui Dei cultum & obſequium profitentur, feruor ille elucere videtur; quanta vos tandem manet in cælo corona, ſi ad veſtram vocationem vos totos fingatis; cuius tota ratio non in eo ſolùm conſiſtit, vt ipſi apud Deum in famulatu ſimus, ſed vt alios multos ad eumdem trahamus? De illis enim ſic ſcri-
Dan. 12. 3. pturæ loquuntur: *Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ* fulgebunt *in perpetuas æternitates.* Quod in illos conuenit, qui & in ipsâ ſpiritualium armorum tractatione, & in ſolerti ad illa præparationē, diligentiâ quàm maximâ ſua munera exequuntur. Neque enim ſufficit opera per ſe bona facere, ſed benè fa-
Hier. 48. 10. cere: cùm vnus ex Prophetis dicat: *Maledictus, qui facit opus Domini negligenter.* Et Apoſtolus:

Qui

Qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium. Item: *Non coronatur, niſi qui legitimè certauerit.* Quod de illis dicitur, qui dum adhuc in viuis verſantur, ne latum quidem vnguem de officio diſcedunt. At præter omnia velim vnumquemque veſtrûm cum zelo gloriæ Dei, proximorumque ſalutis, IESV CHRISTI Saluatoris noſtri puro & ſincero amore lucere. 1.Cor.9.24. 2.Tim.2.5.

6 Ad quem finem eſtis vocati, infractis animis enitimini; cùm tot eius cauſsâ vobis à Deo auxilia & inſtrumenta ſuppetant. Hæc inſtrumenta ſunt omnia gratiæ dona ſpiritualia, quibus nos in omni bono opere, nos, inquam, à naturâ ipſi adeò aduerſos, rebelles, contumaces, hactenus præuenit & præuenire dignatur: hæc inſtrumenta ſunt, incredibiles promiſſiones ſuæ gloriæ, vt communione ſuæ immenſæ præſtantiæ, quod ipſe eſt naturâ, nos gratiâ euadamus: inſtrumenta denique, tota iſta rerum vniuerſitas eſt; cùm non ſolùm quæcumque ſubter, ſed etiam ſuper orbes cæleſtes ſunt, illæ nimirum omnes diuinæ mentes, cæleſteſque Hierarchiæ noſtris ſint ab eo miniſteriis deſtinatæ: *Omnes* enim *ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hereditatem capient ſalutis.* Quòd ſi omnia hæc inſtrumenta ſufficere non videantur, ſe ipſe inſtrumentum præſtitit, cùm pretium noſtræ ſalutis, in cruce ſe obtulit; & in auguſtiſſimo Eucha- Hebr.1.14.

riſtiæ Sacramento in viaticum, & ducem huiuſce mortalis peregrinationis ſe dedit. Heu, quid illi ſufficiat, cui non tot bona & incitamenta ſufficiant, vt ad ſui Principis ſe obſequium componat? Et vt ad hoc maiori promptitudine & alacritate curandum pluribus nominibus nos obſtrictos haberet, poſthabitâ quodammodò ſuæ infinitæ gloriæ, quâ fruebatur, præſtantiâ, vt eamdem nobiſcum aliquando communicaret, tanto beneficio nos indignos affecit; noſtris miſeriis ſe onerans, vt nos illis leuaret; ſeipſum vendi volens, vt nos redimeret; infamari, vt gloriâ donaret; pauper eſſe, vt ditaret; vſque adeò denique infamem mortem ſibi deligere, vt nobis immortalem & beatam viuendi rationem impertiret. Itaque ſi vinculis obligationis tantæ vos ligatos videtis, & ad eius ſeruitium accretionemque gloriæ toto pectore aſpiratis; in hoc vos tempore verſari habetote, quod etiam atque etiam induſtriam veſtram zelumque requirit. Videte, quantulus honor diuinæ Maieſtati in præſens habeatur, veneratio exhibeatur, obedientia præſtetur. Imò verò cum intimo maximoque dolore diligenter videte, in quantâ vbique gentium ignoratione verſetur, nomen eius blaſphemis vocibus proſcindatur; & Iesv Christi ſempiternæ Sapientiæ doctrina contemnatur, vita repudietur, pretium ſanguinis vileſcat, & quadam ratione, quan-

tum

tum in nobis eſt, penitùs perdatur, & in nihilum occidat. Tanta illorum paucitas, qui ad ſalutem vtantur.

7 Videte veſtrum proximum tamquàm imaginem ſanctiſſimæ Trinitatis, ipſius gloriæ capacem, cui totus orbis, vtpote templo ſancti Spiritus, membro IESV CHRISTI, pretioſo eius ſanguine redempto, famulatur; videte inquam, proximum, quot & quantas miſerias incurrat, in quibus tenebris ignorantiæ iaceat, quibus terreſtrium deſideriorum, vanarum opinionum, impotentium appetituum procellis obruatur; quot & quantorum hoſtium impreſſione laceſſamur & impugnemur, cum periculo perdendi non reculas caducas & perituras, ſed regnum gloriæ & felicitatem æternam; & ſimul incidendi in pœnas intolerabiles & ſupplicia ſempiterna: videte, inquam, vt IESV CHRISTI gloriam, honorémque defendere, & proximi ſalutem procurare debeatis: & certè videbitis, quanta ad quoſcumque ſuſcipiendos labores præparatio ſit adhibenda, vt apta ad eum finem vos diuinæ gratiæ inſtrumenta præſtetis, præſertim cùm tam rarum ſit bonorum operariorum genus, qui quærant, non quæ ſua ſunt, ſed quæ IESV CHRISTI.

8 Atque eo conſilio ita locutus ſum, vt vos excitarem; & ad eorum qui parùm feſtinant, tarditatem curſus, pernicitatem adiungerem;

non vt in aliud extremum minùs cauti feruoris vos impellerem : nam ex tepore pariter & feruore nimio, morbi animi proficiſcuntur:
Rom.12.1. *Rationabile obſequium veſtrum*, inquit Apoſtolus:
Pſal.98.4. & regius Propheta, *Honor Regis iudicium diligit*; ſcilicet diſcretionem : & in Leuitico diuinitus
Leuit.2.13. præcipitur : *In omni oblatione tuâ offeres ſal.* Et verò hoſtis ille noſter nullâ re magis caritatem extinguit, quàm immodico & inconſiderato in virtute progreſſu. *Ne quid nimis*, ait parœmia. Quod cùm in omnibus, tum etiam in iuſtitiæ, vt monet Sapiens, rationibus obſer-
Eccle.7.17. uandum. ſic enim : *Noli eſſe iuſtus multùm.* Quæ ſi regula & moderatio abſit, bonum in malum deſinit, & virtus in vitium: ac inde, incommoda quæ cum mente illius, qui per extremum illud, iter facit, depugnant, alia ex aliis quàm plurima enaſcuntur.

9 Primum illorum eſt, diu illum Deo ſeruire non poſſe, vt equis accidit, qui poſt nimium iter in curſu fatiſcunt. Sic ſæpè vſu venit, aliorum operas noſtri gratiâ impediri, cùm noſtras aliis præſtare deberemus. Alterum eſt, illum ſibi moderari non poſſe, qui nimias celeritates præcipitanter ſuſcipiat.
Prou.13.11. *Nam ſubſtantia feſtinata minuetur*, ait ſacra pagina. Atque ita æſtus & præcipitatio caput rui-
Prou.19.2. næ eſt. *Qui enim feſtinus eſt pedibus, offendit.* Tertium eſt, illi curæ non eſſe, periculo nimij & inſolentis oneris ſuam nauem liberare. Quia

ſi

ſi periculoſum eſt, illam ad portum fortunatum appellere, non minoris periculi & diſcriminis eſt, tantum illi pondus atque onus imponere, vt neceſſariâ depreſſione ſubſidat. Quartum eſt, nouum hominem, non autem, vt par erat, veterem crucifigi, cùm præ debilitate, exercendæ virtuti vacare non poſſit. Atque ex S. Bernardo, per immodicum illum feruorem quatuor nobis iniuſtè ſubripiuntur, nimirum, *Corpori effectus, animo affectus, proximo exemplum, Deo honor*: vt qui ita ſe gerit, tamquàm ſacrilegus, quòd templum Dei viuum tam malè habuerit, illorum omnium ſit, quæ attigimus, reus; & rationem Deo reddere teneatur. Ad hæc ſuum proximum bono fraudat exemplo, quòd vnius caſus ceteris ſit terrori, & multorum feruori in viâ virtutis teporem adſpergat, & ita proximo offendiculum pariat. Quamobrem idem Sanctus huiuſcemodi hominem, reum veritatis, & inimicum pacis nominatim proclamat. Prætereà genus illud hominum arrogans, ſuperbum, glorioſum eſſe ſolet, & in iudicio ſuo ceteris præferendo, & in eo ſaltem, in quod ius non habet, ſibi arrogando, cùm in propriâ cauſâ, quod Superioris eſt, perſonam velit iudicis ſuſtinere. His autem incommodis alia quædam accedunt: nempe tot armorum onus ſubitur, (quod Dauidi contigit in armis Saulis) vt vſus nullus illorum 1.Reg.17.39.
 conſe-

conſequatur : & calcaria quidem, nullum autem frenum indomito equo intractabiliq́ue paratur. Vt diſcretio & prudentia ſit opus, quæ, vt optimè D. Bernardus monet, inter vtrumque extremum progrediatur. *Bonæ*, inquit, *voluntati non ſemper credi expedit, ſed frenanda eſt, ſed regenda eſt, & maximè in incipiente.* Si verò vobis rara & inuentu difficilis diſcretio videbitur, per obedientiam, ad quam confugiendum, eius defectum ad ſecuritatem ſupplete. Quòd ſi quis proprio velit adhærere iudicio, D. Bernardum audiat: *Quidquid ſine voluntate vel conſenſu Patris ſpiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi.* Et diuini illius refricate memoriam: *Quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare; & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* Quapropter per obedientiam voluntates veſtras & iudicia mactate, & nimiam corporis debilitationem vitate.

Bernard. ad Frat. de mõte Dei de vità ſolit.

1. Reg. 15. 23.

10 Neque tamen putetis velim, diſplicere mihi, aut ſuam apud me laudem non obtinere, quod de veſtris per litteras mortificationibus accepimus : ſiquidem non me præterit, Sanctos olim ſanctas id genus inſaniendi rationes, præſertim ſuæ conuerſionis initio, magno ſuo fructu & progreſſu virtutis, ad ſui victoriam & maiorem virtutis acquiſitionem adhibuiſſe : ſed illi, qui dante Deo, ſuæ iam voluntatis & amoris proprij victores euaſerunt,

runt, longè certè ſatius erit, vt ſe ad normam moderationemque diſcretionis componant, nec ab obedientiâ recedant, quam vobis maximè, & illam pariter commendo virtutem, quæ alias omnes continet, cuique Præcepti nomen Dominus noſter fecit his verbis: *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Neque Ioan.15.12. verò dumtaxat inuicem vos perpetuò diligere & amare debetis, ſed amorem illum omnibus communicare, excitantes in vobis, quoad eius fieri poterit, ſalutis proximi ardentia deſideria, & iuſtam illius, vt Iesv Christi ſanguine & morte redempti, rationem habentes: vt eâ pręparatione, & internæ caritatis incremento, apta diuinæ gratiæ ad cooperationem tam arduam & præſtantem conuertendi animas ad Deum finem noſtrum vltimum, inſtrumēta euadatis. Neque vos proximo inutiles eſſe credatis, quamdiu affectiones huiuſmodi ſentietis: quia præter fructum veſtrum, multis modis illi vos fructuoſos præbetis: in primis quidem præſenti labore, & illius ſuſcipiendi intentione, cùm vos omnino totos ad eius inſtructionem & ædificationem formetis. Etenim quando miles egregiis armis ad ſua cœpta ſe munit, nemo laborem eius ad obſequium ſui Principis ſpectare negauerit, licet antè moriatur, quàm vota ſua implere potuerit. Itaque ad alias peculiares pietatis rationes, cuiuſque veſtrûm eſt quotidianâ ſe Deo in

proximi ſalutem, oblatione dicare. Secunda ratio iuuandi proximi ſtudio pietatis virtutiſque cenſetur: ex illo enim, ad eos, cum quibus agitis, pari pietate & virtute informandos, magna vobis aptitudo oborietur. In effectionem naturalium rerum præter communes cauſas, vt cælum, aſtra, elementa, peculiaris & proxima (quod vſu conſtat & Philoſophiâ) cauſſa neceſſaria eſt, quæ formâ ſimili producendæ ſit prædita: perinde id eſt placitum diuinæ Sapientiæ, vt cauſſa proxima, quâ vtitur ad aliquem humilitate & caritate exornandũ, earumdem virtutum ornamentis effulgeat. Itaque dum operam virtuti nauatis, ſimul ſaluti proximi conſulitis. Nam licet ad perfectum abſolutumque inſtrumentum, vitæ ſanctimonia ſcientiaque requirantur; nihilo tamen minùs tum ad percipienda, tum ad communicanda dona ſancti Spiritus, multis partibus litteris bona vita antecellit. Tertia ratio eſt, virtutis veſtræ exemplum, ex quâ, non ſolùm per veſtras, quæ Dei eſt gratia, ſed per omnes etiam regiones Europæ, bonus odor afflatur. Qui ſanctitatis & bonæ vitæ ódor, vt in immenſum excreſcat, ſua dona noſtrum Dominum vobis conſeruaturum aucturumque confido. Quarta ratio iuuandi proximi (quæ longè & latè patet) ſanctis deſideriis precibuſque continetur. Verùm haſce rationes & alias huiuſcemodi, quarum non eſtis neſcij,

melius

meliùs didiciſtis ab illis, cum quibus agere & communicare licebit, quàm ego docere aut ſcribere valeam. Quamobrem multarum rerum ſcriptione abſtinebimus, quibus hoc tractare argumentum poſſemus: ſed cùm ſcribam ex occaſione, acceperimque vos aliquid à me litterarum expetere; iam vnis ad vos litteris me pariter & vos conſolandos putaui. Nihil aliud in præſentiarum habeo, vnum dumtaxat precibus à Deo Saluatore & Domino Noſtro ſuppliciter contendo, vt ſicut vos tantâ vocationis gratiâ dignari, & efficaci voluntate voſmetipſos ſibi conſecrandi, impertiri non dubitauit; ſic ſua dona donis, & gratiam gratiâ vobis cumulet, vt perpetuò in virtutem creſcatis, magiſque ac magis in ſuo ſancto obſequio ad ſuam ipſius gloriam, & emolumentum Eccleſiæ, perſeueretis. Datum Romæ, IV. Nonas Martias, anno Domini M. D. XLVII.

Veſter in Domino Noſtro

IGNATIVS.

EPI-

EPISTOLA R.P.N. GENERALIS IACOBI LAINES

Ad Patres & Fratres Societatis IESV, qui ſunt in Indiâ.

DE MAGNITVDINE SVSCEPTI OPERIS,

Et conſeruatione ſpiritus

IN ILLA MISSIONE.

Gratia & pax Chriſti Domini ſit ſemper in animabus noſtris. Amen.

1 ETſi minùs neceſſarium videbatur ad vos peculiariter ſcribere, (cariſſimi in Chriſto Fratres) cùm ſæpius ad Superiores de rebus neceſſariis litteras demus; quæ autem ad ædificationem & conſolationem Noſtrorum faciunt, communibus litteris mittantur è Luſitaniâ; vobiſcum tamen per haſce litteras nũc temporis colloqui volui, meque ipſum conſo-

lati,

lari, in ſignum amoris erga vos mei: quippe quos omnes in corde, ipsâque animâ inſcriptos ac penitùs impreſſos geſto; & quorum cauſsâ omnibus noſtris iniunxi, vt quotidie ſpecialem quamdam orationem faciant, nec modò in Domo Profeſsâ & Collegio Romano, verùm etiam vbicumque Societas habet in Europâ domicilium, oratione & interceſſione multorum ſimul animo vnitorum, diuina & ſumma bonitas dignetur vos ſeruos magis ac magis perficere, & aptiora ſimul vtilioraque reddere inſtrumenta diuinæ ſuæ miſericordiæ, ac prouidentiæ ad conuerſionem tot animarum è tenebris infidelitatis & peccati, in lucem agnitionis, amoris, & libertatis filiorum Dei; atque ad eas totâ curâ iuuandas, in hac difficili & plus ſatis impeditâ ſui ſeruitij viâ; vt per eam tutò incedentes, ad vltimum & feliciſſimum finem, ſempiternam ſcilicet beatitatem, ad quam fruendam cùm creatæ tum redemptæ à Chriſto Domino ſunt, poſſint feliciter peruenire.

2 Magno eos beneficio, & inſigni fauore (Fratres cariſſimi) afficit diuina bonitas, quos in hanc ſuam minimam Societatem, à ſæculi vanitate vocatos, nouâ impertit gratiâ iuxta eiuſdem Inſtitutum incedendi. Verumtamen, multò peculiarius donum accipiunt, quibus tam bona ſors obtigit, vt iſthic in excolendo nouali Domini elaborent; ſiue magnitudinem

&

& momentum ſuſcepti operis conſideres, ſiue operariorum in tam ſublime opus incumbentium prærogatiuam, & non minimam dignitatem.

3 Et momentum quidem ſuſcepti operis quantum ſit, liquidò conſtat: agitur enim non ſolùm conſeruatio, & auxilium Chriſtianorum, qui cùm fide ſint illuſtrati, ſuæ ſalutis & initium & pignus iam acceperunt (in quod ipſum nos hic etiam collimamus) verùm & aliorum multorum, qui adhuc ceu vilia mancipia ſathanæ ſeruiunt, & cum eo filij ſunt iræ ac perditionis, vindicatio in ſtatum ſanctæ veræque libertatis, & adoptionis filiorum Dei, coheredum Chriſti Domini Noſtri in cæleſti regno, & ſempiternâ felicitate.

4 Qualis autem & quanta ſit operariorum prærogatiua, hinc intelligitur, quòd vobis peculiari quodam modo conceſſum eſt, non ſolùm multa bona, Deo fauente, præſtare, ſed etiam mala plurima, eodem iuuante, pati; & neque paucos neque paruos labores Chriſti Redemptoris Noſtri amore tolerare: ad hæc, præter ingenium, & induſtriam, vîtam quoque ipſam continuis periculis eius cauſsâ ſpeciali quadam diuinæ caritatis ratione prodigere, æmulãtes in tam ſancti charisſmatis exercitio & merito, ipſos ſanctos Apoſtolos & Diſcipulos, quorum veſtigiis inſiſtitis, portantes nomen eius coram gentibus, parati viuere

ac mori ad gloriam diuinæ Maieſtatis, & ſalutem animarum, quas ille tanto amore dilexit, tantoque pretio æſtimauit.

5 Et quamquàm ea caritas, quâ vos diligimus, inuidiæ obnoxia neque ſit neque poſſit eſſe; multos nihilominùs hîc ardens tenet deſiderium participandi vobiſcum tantæ Miſſionis laborem. Et ſanè ſi eis ea fieret gratia, multos breuî ſocios in ſuſcepto opere haberetis: verumenimuerò mittentur à nobis ſuo tempore, quotquot Deo libuerit in eum finem deligere, ita tamen vt non pauci ſuperſint eiuſdem gloriæ cupidi.

6 Vnum hoc poſſum aſſeuerare (Fratres cariſſimi) magnam iſthic habere vos ſolidarũ virtutum & perfectæ vitæ conſectandæ obligationem. Mihi enim dubium omnino non eſt, propè infinitas occaſiones, & materiam tantùm non continuam offerri vobis, ad virtutes tamquàm aurum in fornace, ita examinandas & purgãdas igne laboris & tribulationis, necnon præſentiâ diuinâ, quæ ad eos qui tot anxietates ſui nominis cauſâ patiuntur conuerſa, ſolet tantò maiori copiâ diuinas cõſolationes augere, quantò maior eſt humanarum inopia. Quod verò ad illud attinet, quò veſtri labores reſpiciunt in conuerſione & conſeruatione multarum animarum, tantò vtiliora efficacioraque inſtrumenta diuinæ manus ac potentiæ eritis, quantò maiori cum

puritate,

puritate, humilitate, obedientiâ, patientiâ, & caritate,patiemini vos ab eâ poſſideri,duci, & gubernari. Id porrò perſuaſum vobis eſſe debet,non modò ſocios, verùm etiam externos, intentis in vos eſſe oculis, quibus omnibus non conſolationi dumtaxat, ſed auxilio etiam eſſe debetis, vt omnes magis ac magis animemur, & creſcamus in diuino obſequio, cum veſtræ virtutis typo, ſanctique laboris, quem Chriſti cauſsâ ſubitis, exemplo.

7 Præterea (Fratres cariſſimi) quamquàm zelo diuinæ gloriæ, & ſiti ſalutis animarum, debeatis ſemper creſcere interiùs,& foris mēte conceptum ardorem patefacere operibus caritatis & miſericordiæ erga proximos;nihilominùs in fatigando atque affliĉtādo corpore,ne videlicet opprimatur,certæ menſuræ ratio ſeruanda; & bilancis æquum examen tenendum eſt;& ad conſeruationem ſpiritus aliquid temporis piâ ſollicitudine expendēdum. Et quandoquidem vosipſos Deo Creatori ac Domino noſtro tamquàm hoſtias viuas obtuliſtis, vt totum id quod in vobis eſt, impendatis in ea quæ ipſius attingunt ſeruitium & gloriam,auxiliumque animarum; mementote ſic ea facienda,vt & corpus diu ferre poſſit laboris moleſtiam, non omiſsâ curâ ſanitatis, viriumque neceſſariarum; & anima ſui ipſius oblita non dormitet in iis quæ ſua ſunt, vt ad ea quæ aliorum ſunt,plus ſatis attendat:quando

do nequidquam vniuerſum mundum lucratur, qui animæ ſuæ detrimentum patitur, iuxta ea quæ aſſeruit Chriſtus Dominus noſter. Ipſa porrò quò maiorem faciet in virtute & perfectione progreſſum, tantò aptior ad auxilium aliarum futura eſt.

8 Eam ob rem, valdè cautè ambulandũ vobis eſt in medio nationis prauæ atque peruerſæ, vt omnem puritatem in eâ conſeruetis: & quantò plus deeſt de ſeptis domeſticis, vigilãtiâ Superiorum, ordine, ac regulis Societatis (quæ omnia exactè ſeruari à vobis nequeunt) tantò maiori curâ & ſollicitudine ſupplendum ſancto timore & amore Dei, diligenti obſeruatione votorum ſubſtãtialium, & ceterorum omnium, quæ Inſtituti noſtri cùm ſint, commodè obſeruare poteritis: necnon aliquâ recollectione, quæ quotidie facienda eſt per orationem, examen conſcientiæ & rationis conuerſandi cum proximo. Si tamen ita obruamini occupationibus, vt per eas nullus relinquatur locus attentioni quotidianæ, tempore ad id præſcripto; poteſtis nihilominùs leui negotiorum interruptione, ſpatiolum aliquod ſumere; & frequenti memoriâ Dei, atque mentis ad eumdem eleuatione, quamquàm breui, ſupplere continuationem exercitiorum, quæ ſolent fieri quando commodè licet per neceſſitatem proximorum.

9 Porrò vnum illud eſt neceſſarium cogi-

tare, cum tantâ occupationum turbâ dandos nihilominùs quotannis aliquot dies, quibus longè à nobis poſiti, atque ad cõuerſionem & conſeruationem Chriſtianorum attenti, poſſitis vos colligere, vobis attẽdere, renouare ſpiritum, animum confirmare, & veſtræ conuerſationis rationem attentâ mentis acie conſiderare, ſi fortè aliquâ in re perfici queat, ad veſtrum maius bonum, & augmentum diuinæ gloriæ, communicando quidquid commodè poteſt cum Superioribus, ipſiſque obediendo cum quantâ maximâ fieri poterit perfectione. Hoc enim pacto vos totos tradetis diuinæ ſapientiæ, in ſanctiſſimo eius obſequio dirigendos, vt certus ſum vos facere, & ſuauem paternamque in veſtris rebus prouidentiam experiri. Quapropter totâ mente ſupplico infinitæ illi ac ſummæ bonitati, vt eam continuò ſentiatis, veſtrûmque omnium peculiari protectione curam habeat; vobiſque ſanctam ſuam impertiat benedictionem, cum quâ in virtute creſcatis, numero, & fructu ſui ſancti ſeruitij, & omnibus vbicumque gentium conſtitutis ſuam gratiam largiatur, vt ſemper agnoſcatis impleatiſque ſanctiſſimam ipſius voluntatem. Veſtris ad Deum precibus me valdè commendo, cum omnibus qui hîc ſunt Fratribus. Româ, XII. Decembris, M. D. LVIII.

Seruus in Christo

IACOBVS LAINES.

EPI-

EPISTOLA

B. P. N.

FRANCISCI BORGIÆ GENERALIS

Ad Patres & Fratres Prouinciæ Aquitaniæ.

DE MEDIIS CONSERVANDI SPIRITVM

Societatis, & vocationis noſtræ.

Pax Chriſti, &c.

1 ADuentus PP. Procuratorum occaſionem lætitiæ & iucunditatis in Domino magnam mihi præbuit: cùm ex eorum relatione magis agnouerim prouidentiam ſingularem, quâ diuina Maieſtas tuetur & auget huius vineæ ſuæ fructus: quæ licet nouella, & non ita pridem conſita ſit, extendit tamen palmites vſque ad mare. Quò verò in dies magis propagatur, eò clariùs perſpicere licet, eam futuram vt granum ſinapis, quod humili ſtirpe & tenui ſemine, tam breuî in tantam arborem creuit, quanta magnâ noſtrâ cum voluptate

miramur. Itaque immortales gratiæ præpotenti Deo agendæ ſunt, qui id amoris & ſtudij

Pſal.1.3. ſeruis ſuis impertit, quo omnia quæcumque faciunt, proſperantur, & res multò feliciùs ex ſententiâ geruntur, quàm ab iis vnquam expectari potuiſſet: & quod longè maximum eſt, quia ex noſtris incuriis elicit cautionem, & ex noſtris calamitatibus bonorum nobis facit acceſſionem. Benedictus ſit is, qui hanc vineam hoc miſerrimo temporum ſtatu ad res tantas inſtruxit. Benedictus, qui in eam continuis cæli muneribus & beneficiis influit, vnde tam ferax eius propagatio cernitur, quàm liberalis fuiſſe creditur diuinæ miſericordiæ in ipſius plantatione beneficentia. Sed quia mos eſt vnà cum bono ſemine oriri inimica zizania, pertimeſcendum eſt, ne cùm adoleuerint & multiplicatæ ſegetes terræ noſtræ fuerint, maior atque amplior fiat inuidia, & confortetur malitia hoſtis, numquàm ab inferendâ calamitate quieſcentis. Proinde curâ quàm maximâ peruigilandum eſt, ne quà aditum zizaniorum ſatori, per quem ſegetes ſaluæ eſſe non poſſunt, ad agrum noſtrum faciamus.

2 Quocircà & pro onere quod ſuſtineo, ac officio quod caritas exigit, *Ne ſceleris arguar, ſi reticuero*, viſum eſt quàm breuiſſimè aliqua præmonere; quæ tametſi modò minimè eſſe neceſſaria videbuntur, non defuturum tamen puto tempus, quo *Horum meminiſſe iuuabit.*

Nam

Nam eo animo nobis accipienda ſunt Dei munera, vt quò illa fuerint maiora, hoc grauiùs ingrati animi culpam metuamus. *Beatus enim homo, qui ſemper eſt pauidus.* Prou.28. 14. Propterea aliquot fallacias & artes callidiſſimi hoſtis aperiam, quibus incautos circumuenire & capere poſſet, niſi oculos aperiremus, eíque nos viriliter opponeremus. *Quia iacula præuiſa minùs feriunt.* Cùm ergo in campum noſtrum zizania multis ac variis modis per fraudem induci queant, eo tamen ex capite maximè formidarim, ſi minimè nobis curæ eſſet ſpiritum noſtrarum Conſtitutionum retinere in admittendis ad Societatem noſtram hominibus. Nam ſi aliâ intentione procedatur, quàm quæ à noſtris Conſtitutionibus requiritur, certiſſimæ ruinæ porta aperietur. Sanè ſi nullâ habitâ ratione vocationis & ſpiritus, quo quiſque impulſus accedit, litteras modò ſpectemus, & alia exteriora talenta ac dona, veniet tempus, quo ſe Societas multis quidem hominibus abundantem, ſed ſpiritu & virtute deſtitutam mœrens intuebitur: vnde exiſtet ambitio, & ſeſe efferet ſolutis habenis ſuperbia, nec à quo contineatur & ſupprimatur habebit. Quippe ſi animum conuerterint ad opes & cognationes quas habent, intelligent illi ſe quidem propinquis & opibus affluentes, ſed ſolidarum virtutum, ac ſpiritualium donorum copiis egenos ac vacuos. Itaque hoc primum eſto

conſilium, & in capite libri ſcribatur, ne tandem aliquando experientia doceat, atque vtinam nondum docuiſſet, quod mens demonſtratione concludit.

3 Iam verò quando Dei afflatu inſpirati, in noſtram Societatem admittuntur; æquum eſt eorum cooperari vocationi, & per animi ſubmiſſionem altiùs terræ defigere, ac iis officiis ſedulò exercere, quæ Domus Probationis ſunt propria. Ex bono namque Nouitio, bonus exiſtit Scholaſticus; atque ex eius culturæ negligentiâ ſæpè contingit quod ædificiis euenire ſolet; quæ ſi firmis careant fundamentis, repētè corruunt, vnaq; cum ipſis omnes ſumptuum expenſæ pereunt. Alterum enim ex duobus ſequetur, aut vt Nouitius poſtquàm Scholaſticus euaſerit, & litteris animum excoluerit, diſcedat à nobis; aut ſi maneat, cùm neque ſit ipſe firmiter ædificatus, neque aliis ædificationi, parùm quoque Religioni vtilis ſit futurus. Itaque celeritas illa & feſtinatio educendi è Nouitiatu nondum maturos, damnum eſt certiſſimum, quod quò latiùs ſerpit, hoc clariùs cernitur. Et in quo ſi obdormiamus, zizaniorum ſeminator non dormiet.

4 Quapropter benè atque vtiliter collocari illud tempus putandũ eſt, quod ad inſtruendum & efficiendum operarium in vineâ Domini vtilem confertur: cuius munus tam præclarum & illuſtre eſt, vt ad declarandã magnitudi-

tudinem perfectionis,quæ ad illud requiritur, noluerit priùs Chriſtus Dominus initium concionandi facere, quàm annos triginta natus eſſet, tametſi eius ſapientia in momento conceptionis æquè perfecta fuerit,atque anno ætatis trigeſimo. Quo nomine congruenter conuenienterque inſtituta exiſtimari debet exercitatio illorum experimentorum, quæ in Societate ordinaria ſunt: quippe cùm per illa quiſque poſſit & vires ſuas probare, & effrenes animi motus domare. Nam ſi quis illis haudquaquàm ſedatis, idem qui antè erat, cum Ægyptiis agere cœperit;dubitari non poteſt,quin iacturam ſui facturus ſit potiùs, quã ab iis quidquam in ſua emolumenta reportaturus. Itaque Dominus Moyſi Ægyptum ingreſſuro, quòd filios non circumcideret, grauiter comminatur,deſignans conuerſationem cum Ægyptiis homini non circumciſo, nec mortificato plus damni, quàm vtilitatis afferre ſolere. Certè ſi Nouitius probationis tempore non imitetur exemplum formicæ, omni ſtudio æſtate ſibi ad hyemem tranſigendam frumenta congregantis; non parùm iactabitur, cùm ingruerit hyems tribulationum, & tempeſtas tentationum, niſi benè munitus & inſtructus caritatis, obedientiæ, humilitatis, ac patientiæ præſidiis, quibus comes ſit voluntas efficax ſe deſpiciendi, & vſque ad mortem conſequendi Chriſtum crucifixum,

ad Dei gloriam & proximorum ſalutem.

5 Quas ob res non immeritò dicere poſſumus, Domũ Probationis Nouitiis eſſe Bethleem, quam domum panis interpretantur; quòd ex eâ panes verbi Dei petantur, & cibaria parentur ad enauigandum periculoſum huius vitæ mare, quouſque ad portum terræ Promiſſionis, quæ cæleſtis eſt Hieruſalẽ, perueniatur. Ideoque experimento deprehendimus, Nouitios, qui id ſtudioſiùs animo conſiderant, angi & dolere cùm è Nouitiatu educi ſe ſentiunt, accuratiùs cogitantes, quàm parùm virtutibus inſtructi abeant, quæ ſunt panes & cibaria, quibus ad ſuam quiſque nauigationem conficiendam opus habet. Qui autem expetunt aut delectantur Nouitiatu citò ſolui, apertè indicant parùm illud ſibi perſpectum eſſe, quantoperè conferat benè illinc armatos procedere; nihilque ducere præſtitutam diem, cùm nequaquàm vereantur ad illam inermes prodire & imparati. Hos equidem monitos cupio, (faxit autem Deus ne hac monitione egeant) ni ſibi ad eam diem prouiderint, quâ ad Collegia & capeſſenda ſtudia mittentur, fore vt multum negotij habẽant, ſi priuſquàm litteris & doctrinis imbuantur, præclarè in religioſâ ſimplicitate non fuerint informati: *Scientia enim inflat*, & ab eâ, eiuſque argumentis emanãt ſui exiſtimatio, iudicium proprium, opinionum diuerſitas, &,

1.Cor.8.1.

quod

quod deterius eſt, inter condiſcipulos, atque adeò inter Fratres & Patres noſtros diuiſio. Væ illi, qui hanc primam diem ingrediens non antè ſenſerit ſe in ſuis defectibus examinandis facilem & benè verſatum, quàm ad alienos perſpiciendos & notandos deſcendat. Væ etiam illi, qui inſatiabili quadam ſtudiorum voluptate abreptus, nullam temporis partem ſpirituali profectui ex ipſis colligendo tribuerit; quem non exiguum decerpere ſolent ij, qui amorem ſuum omnem proiecerũt in eum, à quo eſt omnis intelligentia & ſapientia. Neque verò aliam ob cauſſam diſciplinas ſectari debemus, quàm vt per eas clariùs cognoſcentes Conditoris noſtri magnitudinem, bonitatem, ſapientiam, illum vehementiùs & diligentiùs diligamus. Id ſi fortè difficile cuiquam videbitur, incumbat modò in eum laborem ſæpius, ac in eo ſe verſet: neque adeò laborioſum opus eſſe comperiet, cùm Maria & Martha germanæ ſint ſorores, quamuis in vitæ ratione non conſentiant; & ſtudium litterarum & ſpiritus fratres cenſeantur, licet interdum diſſimili exercitatione ſegregentur. Neque tandem ſpiritus ac litteræ mutuis ſibi obſiſtant impedimentis, ſi qui in vtriſque quo par eſt ſtudio elaborent. Singulare & inſigne nobis huius rei, vt etiam virtutum cęterarum, præſtitit exemplum bonæ memoriæ P. Laines, qui mirificè ſemper coniunxit ſcientias cum ſpi-

ritu, maximè verò cum ſolidis virtutibus humilitatis & caritatis.

6 Quapropter væ iterum illi, qui quò magis ſe ſtudiis litterarum addixerit, eò minùs intellexerit quàm nihil ſit: cùm omnis Philoſophia non ſpiritualis modò, ſed etiam moralis, quam Ethnici Philoſophi coluerunt, hac ſui cognitione & deſpicientiâ, tamquàm baſi innitatur. Itaque eum Scholaſticum, qui ſubmiſſionis & deſpicientiæ ſui loco, propriæ inhiat opinioni & exiſtimationi, verè dixerim non capere quæ audit, pluſque dedidiciſſe quàm didicit. Ex quibus omnibus perſpicuè ſequitur, quàm neceſſarium ſit quemque in Domo Probationis amplam virtutum ſupellectilem comparare, cùm ab Scholaſtico in arenâ fundato expectari aliud nō poſſit, quàm exurgentibus ventis ambitionis & vanitatis haud dubiè ruiturum. Atque hinc naſcitur mentis inquietudo, quâ aliis faſtidio ſunt, & perturbationi, dum pacem Domini in ſeipſis non reperiunt. Hinc etiam oriuntur querimoniæ, obmurmurationes, diſſidia nationum, diſcordiæ non modò inter Fratres, ſed quod grauius eſt, ab ipſis ſuis Superioribus, quòd eos in poſtremis habeant ad officia, gradus, aliaque ſimilia. Quâ in re iſtiuſmodi homines apertè declarant, ignorare ſe, quid ſit Profeſſionem edidiſſe, cùm eam ad honores & dignitates, ad quietem & otium, atque ad ampliora

pliora priuilegia, falsâ pietatis ſimulatione detorqueant. Heu quanto in errore verſantur! Siquidem eorum mihi videntur eſſe ſimiles, qui cùm medicamentum ſumpſerint, nihil de eius effectu laborantes, obdormiſcunt, cùm certum ſit ex eo maius corpori detrimentum prouenturum, niſi ægroto ſalutem, quæ ſperabatur, afferat. Ita Profeſſio plus eorum nocet animis, quàm proſit, ſi ſuum finem non conſequantur. Idcircò enim Profeſſio eſt inſtituta, vt in vineâ Domini alacriter operam ſuam quiſque ponat; ſitque ad obedientiam, ſubmiſſionem, humilitatemque paratior; proximorumque neceſſitatibus ſubueniat, illiſque perfectioris virtutis præbeat exemplum. *Vos enim eſtis lux mundi*, inquit Chriſtus, cum iis loquens, qui eius veſtigia perſequuntur. Matth. 5. 14.

7 Hinc facilè perſpicitur, neminem, quod antè dixi, ad litterarum ſtudia idoneum fore, quin anteà in pietatis & Religionis diſciplinâ firmum iecerit fundamentum; nec Profeſſum eſſe poſſe, qualem requirit forma Inſtituti noſtri, niſi in vtroque ſtudio pietatis & doctrinæ ſedulò verſatus fuerit. Quod Deo aſpirante eueniet, ſi in recipiendis in Societatem hominibus ea teneantur, quæ in primâ Conſtitutionum parte præcipiuntur: ſi in Nouitiatu ea ſeruentur, quæ ſunt in tertiâ parte: ac demum ſi in Collegiis ea adimpleantur, quæ 4. parte continentur. Et quoniam mihi ad omnes ſer-

mo eſt, vehementer vnumquemque hortor ac precor, ne ſolâ lectione eorum, quæ Conſtitutiones noſtræ præſcribunt; & admiratione diuini ſpiritus atque ordinis, qui in ipſis elucet, contentus ſit: ſed multò magis incumbat in obſeruationem, cùm ab hac ſolâ pendeat fructus ſpiritualis, & progreſſus, quem omnes optamus. Vellem equidem hac de re plura dicere, tum officij mei vinculo adductus, tum quòd vos alloqui per litteras (quoniam viribus & valetudine impedior, quò minùs poſſim Prouincias ipſe luſtrare) multò mihi iucundiſſimum eſt: ſed hæc ipſa pauca cùm ſub Procuratorum aduentum paullò ante ægritudinem meam ſcribere inſtituiſſem, ex eâ, licet diuturnâ, tandem conualeſcens, tantam contraxi virium imbecillitatem, vix vt paucos hos verſus dictare ſine graui moleſtiâ poſſim. Quare ne ſcribendo longiùs prouehar, & ad laborem affectæ valetudinis minuendum, ſtatui ad ſumma quædam capita ea reuocare, de quibus mei muneris eſſe cenſeo vos admonere, ne zizaniorum diſſeminator agros noſtros, vt initio dicebam, ingreſſus, quod Spiritus ſanctus in corda noſtra per gratiam vocationis noſtræ ſparſit, ſalutare ſemen extinguat. Ac maiorem in modum peto ab omnibus, vt Deum precentur, quò nobis omnibus concedat, vt non in eorum numero ſimus, qui cùm iter facturi, ocreas induti, adiunctiſque calcaribus,

ribus,ſuperſedentes itinere in diuerſoriis commorantur:ſed continuò curramus alacriùs ac velociùs in viâ perfectionis, donec perueniamus *ad montem Dei Horeb*. 3-Reg.19.8.

8 Illud igitur in primis occurrit,quod habetur initio decimæ Conſtitutionum partis, vbi de ratione agitur, quâ conſeruari Societas & augeri poſſit, his verbis: *Media illa quæ cum Deo inſtrumentum coniungunt ac diſponunt, vt à diuinâ manu rectè gubernetur, efficaciora ſunt, quàm quæ illud diſponunt erga homines. Huiuſmodi eſt probitas & virtus, ac præcipuè caritas, & pura intentio diuini ſeruitij, & familiaritas cum Deo in ſpiritualibus deuotionis exercitiis, & zelus ſyncerus animarum ad gloriam eius, qui eas creauit ac redemit, quouis alio emolumento poſthabito.* Dignæ planè voces, quæ ab omnibus attentiſſimè conſiderentur, cùm eas B.P.N. ſuis filiis tanto ſtudio & amore ſcriptas reliquerit. Nam ſi paullò attentiùs conſideremus, verè agnoſcemus, cùm ea non adhibentur, quæ inſtrumenta cum Deo magis coniungunt, omnes ſacrorum Ordinum ac Religionum diſſenſiones ærumnaſque ſubſequi ac ſuccreſcere. Vt enim ex ſiccitate terræ, arborum flores & fructus areſcunt; ita ſi mens religioſa in meditationibus & piis exercitationibus arida perſeueret, omnis flos fructuſque ſpiritualis exuretur. Quare qui ſe in Chriſti crucifixi meditatione atque imitatione minùs exercuit, non modò tepidum ſe ſentiet in tole-

tolerandis pro Chriſto laboribus, ſed etiam laborum ipſorum impatientem: ac ſibi nimiùm proculdubio arrogabit; alioſque deſpiciet, quòd rariùs inter orandum de ſui ipſius cognitione, & viliſſimâ hominis conditione cogitauerit. Præclarum omnino, & ſuauiſſimum in omnibus moleſtiis noſtris remedium eſt Crux Saluatoris. Si enim virga Moyſis perdidit Ægyptios; quantò magis ſæculares ac Ægyptios animorum noſtrorum motus Crux Chriſti profligabit? Qui ſi adhuc vigent viuuntque in nobis, certè in Cruce poſitam vitam noſtram non habemus. Nam cui in eâ viuenti quidquam ad ſummam animi tranquillitatem vel iucunditatem deſit? Quòd ſi rebus vtimur ſecundis, eius beneficio id fieri putandum eſt: ſin autem acerbitatibus & ærumnis premimur, in eâ proculdubio mitigantur. Quis audeat cum habitatoribus Crucis Chriſti pugnare? *Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti?* Quare ſi qui ab hoſte vehementiùs oppugnati tandem ſuperantur; id eò fit quòd eas res pro viribus adhibere nolunt, quæ nos arctiùs cum Deo Opt. Max. perfectiuſque coniungunt. *Perditio ex te Iſraël: tantummodò in me auxilium tuum.* Si autem huic decimæ partis præſcripto pareatur, nihil prætereà requiretur ad vitam quietam, & ſine vllâ diſſenſione traducendam. Atque ita fiet vt idem omnes cogitemus, & ſentiamus, nemoque vel de victu, atque veſti-

Exod.14. Rom.8.35. Oſe.13.9.

tu,

tu, vel de impoſito ſibi munere conqueratur. Quia *caritas benigna eſt, non inflatur, non agit* 1.Cor.13.4. *perperàm, non quærit quæ ſua ſunt*, &c.

9 Quod ad virtutem Obedientiæ pertinet (ad quam Societas omnia refert, tamquàm ad ſcopum & vexillum, quæque eius eſt turris præcipua) etſi nonnulla fortaſſe dicenda erant, tamen quia B.P.N. Epiſtolam de eâ ſcripſit, non vtilem modò, ſed omni dignam admiratione, quippe cui nec quidquam addi poſſit, nec detrahi; ad eam vos remitto, cum hac vnâ voce Euangelij: Hoc fac & viues. Hoc Luc.10.28. enim in Domino nobis polliceri poſſumus fore, vt ſi quæ in illâ continentur præſtiterimus, perfectæ Obedientiæ filij nominemur & ſimus.

10 Cùm de Paupertate in ſextâ Conſtitutionum parte B.P.N. Ignatius ageret, eam eſſe confirmat inſtar muri fortiſſimi Religionum, quo illæ in ſtatu ſuo & diſciplinâ conſeruantur, & à compluribus hoſtibus proteguntur. Quare maxima nobis eſt ratio habenda tanti præſidij. Illudque in primis ſollicitos nos tenere debet, ne Religionis aut zeli ſpecie dum Collegia ſtabilire, aut Domibus volumus adiumento eſſe, ſubeat animum ſollicitudo immoderatior, propenſioque cupidior, quàm probari poſſit hominibus externis & ſæcularibus, atque adeò domeſticis ipſis dolorem afferat & mœrorem. Nam cùm curam vehemen-

mentiorem habendi prohibitam nobis in Euangelio ſciamus, illud omni contentione vitandum eſt, ne prætextu zeli alicuius minuatur in nobis noſtræ recordatio paupertatis; ac ſubintret cupiditas bonorum temporalium, quæ certiſſima peſtis eſt Religionum earum, quæ aditum penitùs huiuſmodi peruerſis affectibus non occluſerunt. Nec tamen ideò interdictum putetur, quò minùs Collegia, & Domus egentiores neceſſitate expoſcente honeſtis moderatiſque rationibus iuuari poſſint: illud tamen dico, quòd aliquando animaduerſum eſt, multis Collegiis vſu veniſſe, vt dum ſtudio nimio procurandæ dotationis varios modos exquirunt, aliis negotium potiùs faceſſerint importunè, quàm exemplo ædificationique fuerint. Cùm autem huiuſmodi rationibus humanis poſthabitis, ea conati ſunt Noſtri conſeruare, quæ pauca Collegiis donata fuerant, breui tempore, vnde minimè ſperarent, aut ſperare potuiſſent, diuinâ prouidentiâ pro ipſis aduigilante, vno anno adepti ſunt, quod fruſtrà pluribus annis concupiuerant. Hæc verò idcircò à me dicta ſunt, vt intelligatur appetitu iſto immoderato rem noſtram benè non geri, quin potiùs inde iacturam non lucrum exiſtere. At contrà vbi cum moderatione in ſilentio & ſpe proceditur, proſperè cuncta ſuccedunt; proximi benè ædificantur; noſque ipſos veræ Paupertatis titulo gauden-

tes

tes maiore gratiâ, & propenſiore auxilio Chriſtus proſequitur. Quia *tibi derelictus eſt pauper: & orphano tu eris adiutor.* Pſal. 10. 14.

11 Sed & illud operæ pretium mihi viſum eſt, excitare Patres ac Fratres in Christo mihi dilectiſſimos, ac hortari in Domino, vt memores ſint, nos per vota Deo nuncupata ſemel mortuos eſſe, vitamque iſtam iam non eſſe noſtram, ſed illius, qui ſuæ non pepercit, vt eam nobis impartiret: atque ideò æquum eſſe, vt eam in ipſo abſcondamus, quam ſi noſtris viribus conſeruari in nobis poſſe credimus, grauiter decipimur. Nos autem mortuos eſſe in Chriſto, hæc ſigna teſtantur, ſi non videamus, non ſentiamus, non reſpondeamus: vt qui oculos habeat apertos, vt aliena facta diiudicet; reſpondeat etiam facilè, & contradicat iis, quæ ab Obedientiâ iniunguntur; doleat ac conqueratur, ſi quando ſuorum defectuum commonefiat, argumento ſit certiſſimo, eum nondum eſſe mortuum, ſed planè viuere cupiditatibus ſuis, oblitum eius propoſiti, quod principio vocationis ſuæ arripuerat.

12 Quæ idcircò commemoro, quòd audiam initio naſcentis Societatis eximiam quamdam ſynceritatem, ſimplicitatemque floruiſſe inter Noſtros, cùm admonitiones ac correctiones non mœrorem, non amarorem afferrent, ſed amorem cum grati animi memoriâ & ſignificatione coniunctum. & iure id

quidem. Nam ſi ſæculares homines, qui coram Principe aliquo adſtare debent, grati in eos eſſe ſolent, quorum indicio vel infectam ſibi eſſe corporis faciem, vel aliud quippiam non ornatè compoſitum intelligunt; quantò maiorem gratiam habere debet is, cui ab alio indicatur, quibus maculis anima fœdetur, vt ante Dei conſpectum lotus ac purus veniat. Quòd ſi aut dolor, aut perturbatio, aut etiam abalienatio pro gratiâ ſuccedat, in horum & quidem grauiſſimorum detrimentorum alterum neceſſe eſt incurramus, vt vel nullo nos monente ac corrigente, vitia in nobis altiores agant radices; cùm nemo ſit, qui eiuſmodi infirmo, correptionis impatienti, audeat adhibere medicinam; vel ſi adhibebitur, cùm ea recipiatur ſtomacho indignabũdo, & amaro animo, facilè impleatur domus tota felle & amaritudine propter illos, qui vt minùs perfecti, neque admoneri volunt, neque corrigi. Quare nulla nos iſtius ſanctæ ſimplicitatis, veræque humilitatis obliuio capiat, cùm ſcriptura dicat; *Cum ſimplicibus ſermocinatio eius.* Nec mirum ſit ibi abeſſe communicationem Dei, vbi non eſt ſimplicitas.

Prou. 3. 32.

13 Iam verò ſicut lex Chriſti circumciſionem corporis vetuit, ita commendat præcipuè cordis circumciſionem ei, qui Chriſti vult eſſe Diſcipulus, quippe qui ad hoc vocetur, vt abneget ſemetipſum, tollat Crucem ſuam, atque ipſum

ipſum ſequatur. Pari ratione vetantur in Societate publicæ mortificationes, ob iuſtas & graues cauſſas: at propriæ voluntatis abnegatio, & interior mortificatio ſic proponuntur, vt qui aliter faciat, eum pro legitimo filio Societas non agnoſcat. Et ſanè manifeſto eſt indicio, minimè illos animaduertere, quódnam voluntati propriæ ſupplicium debeatur, quæ Deum Creatorem ſuum non eſt verita offendere; cùm illi obſequuntur & adblandiuntur, neque eam tractant pro merito; quod non eſt aliud, niſi omni ſtudio eniti, nihil vnquam vt fiat, quod ipſa velit. Verendum porrò eſt, ne harum rerum incuria graue damnum afferat Societati: idemque ipſi contingat, quod vineæ, quæ ſuis temporibus non putatur, quam ſterileſcere & interire paucis annis videmus; neque vuas ferre, ſed in palmites & ſarmenta ſilueſcere. Ita planè apud nos, ſi qui animum ad commoda ſua vehementiùs adiunxerint, periculum eſt, ne mortificationis obliti pro racemis ſarmenta proferant, quæ ad nihilum valeant, niſi vt in ignem mittantur. Atque ex incircumcisâ voluntate, atque amore proprio aliud etiam incommodum ſequitur, nempe quòd denſiſſima quædam nubes ex corde immortificato exoriatur, quæ ipſi præſentiam diuini conſpectus obſcurat, atque adeò tollit. Et verò cùm mihi in animum ſubeunt dona & virtutes B.P.N. IGNATII, aliorumque Pa-

trum, qui primitiæ quodammodò fuerunt Societatis, cùm ſua omnia ſic agerent & decernerent, perinde ac ſi præſentem Deum intuerentur; ſic afficior intimis ſenſibus, vt nihil malim quàm ne tantorum donorum, tantarumque virtutum, quas Societati Deus cœpit impertiri, copioſus imber culpâ noſtrâ reſidat. Nam ſi Iſraëliticus populus, ducem habens itineris columnam igneam cælitus demiſſam, tot nihilominùs pericula & labores in deſerto adiit; quid fiet illis, qui cæleſti illo lumine deſtituti, per huius vitæ ſolitudinem, tot periculis obnoxiam gradientur? Quàm facilè poterunt in errorem induci? Siquidem non
Pſal.35.10. niſi in lumine Dei lux aſpicitur; Quia *in lumine tuo videbimus lumen.* Itaque inter hæc monita hoc ſit non vltimum, vt omni ſtudio incumbamus in cordis noſtri mortificationem; atque operemur omnia opera noſtra in conſpectu Dei ac Domini noſtri, dicamuſque
Pſal.15.8. cum Prophetâ: *Propter hoc lætatum eſt cor meum; & caro mea requieſcet in ſpe.* Nec quiſquam miretur, ſi ne corpore quidem quieto & tranquillo viuat, cùm nullam dat operam, vti Deum ſemper præſentem habeat. Neque enim hoc donum confertur iis, qui illud minùs æſtimant, ſed qui in eo aſſequendo plurimùm elaborant.

14 Licet autem hæc Societatis Noſtræ vi-
Pſal.79.12. nea, quæ, ſicut principio ſcripſi, *Extendit palmites ſuos vſque ad mare*, iam protulerit & frondes

&

& flores, nec racemi deſint; hoc tamen expectatur, vt vinum copioſum fundat, cuius cauſsâ vinea omnis conſeritur: idque vt fiat, vuas neceſſe eſt in torcular iniici, & calcari. Hoc forſan nobis, Fratres cariſſimi, deeſt, quòd non guſtemus, neque cum voluptatis ſenſu optemus calcari, premi, contemni, vt optatæ conſolationis atque exultationis vinum proferamus. Meminerimus Chriſtum dixiſſe; *Torcular calcaui ſolus.* Quis iam calcari recuſabit, cùm videat in torculari Chriſtum premi, vt fundat nobis illud vinum, de quo ipſe dixit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis, vſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum nouum in regno Patris mei?* Nam niſi fumum vani honoris atque exiſtimationis propriæ proculcauerimus, facilè ab hoſtibus noſtris conculcabimur, & Chriſti Diſcipuli eſſe deſinemus. Iſa.63.3. Matt.26.29.

15 Verùm vt tandem huic Epiſtolæ finem imponam, atque ad vnum caput omnia reducam, quæ maximè à vobis deſidero; ſit nobis continuò ante oculos illud Apoſtoli: *Videte vocationem veſtram, Fratres.* Si quis igitur humiliandi ſe deſiderio tenetur, etiam atque etiam cogitet quantum debeat vocationi ſuæ, & quid ab eo gratia illius expoſcat: in dictis, factiſque omnibus circumſpiciat, an dici fierique debeant ab eo, qui in hanc Societatem ſit adſcriptus. Omnia metiatur ad illam menſuram, eritque in locutione modeſtus, honeſtus 1.Cor.1.26.

in conuerſatione, aſſiduus in ædificatione proximi, prudens & ſanctus in operationibus ſuis, potens in reuocandis hominibus à peccato, ardens in tolerandis pro Chriſto & eius Eccleſiâ laboribus, ac demum vnus ex iis, quos Conſtitutiones noſtræ informant atque inſtruunt, qui cùm ſaluti propriæ inuigilet, idoneus ſit & in ſalutem proximorum incumbere: eritque is operarius, de quo meritò di-
Luc.10.7. catur: *Dignus eſt operarius mercede ſuâ.* Vtinam permulti à Deo in hanc vineam ſuam mittantur, vt ſuppetat copia multos non ſolùm in Europam, ſed & in Africam, atque Aſiam, Indiamque mittendi; atque vt dum omnibus vbique terrarum ad Chriſtum trahendis ope-
Ioan.10.16. ra ponitur, tandem fiat *vnum ouile, & vnus Paſtor.* Ille, qui ſuarum nos ouium numero aggregauit, optimus & veriſſimus Paſtor CHRISTVS IESVS, eam nobis tribuat gratiam, vt ipſius vocem verè audiamus, ac tandem in hac vitâ per gratiam, & in cælo per gloriam eum cognoſcamus.

16 Quoniam verò quantùm homini afflictâ valetudine licet coniicere, tempus reſolutionis meæ inſtat, omnes oro atque obſecro, vt quæ eſt veſtra caritas, in precibus & ſacrificiis veſtris habeatis me apud Deum commendatum, vti hoc exiguo tempore, quod mihi reliquum eſt vitæ, gratiam Vocationis meæ agnoſcam; & ex eius ſpiritu actio-

nes

nes meas definiam, atque ad iter me comparem in ſanctitate & iuſtitiâ coram ipſo omnibus diebus meis. Quod ipſum peto, petamque à Deo quoad viuam pro totâ Societate, ſicut à me non ſolùm officij mei ratio, ſed etiam ſingularis erga ipſam caritas ſuo iure flagitat. Romæ, menſe Aprili, M.D.LXIX.

RR. VV. Seruus in Chriſto

FRANCISCVS BORGIA.

EPISTOLA
R. P. N. GENERALIS
EVERARDI
MERCVRIANI
Ad Superiores Societatis.

MONITA AD RECTAM GVBERNATIONEM.

1 INter ea quæ Superiores Societatis vt certiſſima habere debent, id vnum eſt in primis, non intentionem rectam, non prudentiam, non alia id genus dumtaxat eſſe neceſſaria, vt è more atque Inſtituto noſtro, cum manſuetudine & amore agatur; verùm præter hæc omnia illud maximè donum requiri, quod 1.Cor.12.28. Apoſtolus inter gratias gratis datas appellat gubernationes; quodque longè omnibus præſtat, non parùm in edomandis animi perturbationibus & affectibus profeciſſe.

2 Alterum, quod quantumuis ſubditi ab exactâ obedientiæ ratione deficiant, humana tamen imbecillitas magnam ſanè induſtriam, amoriſque ſignificationem à Superioribus depoſcit. Apertum enim eſt rationem, iuſque ipſum

ipſum quodammodò poſtulare, vt quemadmodùm noſtri homines ſe per ſummam liberalitatem Deo Dominoque noſtro conſecrarunt; ſic à Superioribus excipiantur eodem amoris ſinu ac tractentur: præſertim cùm hæc caritas & liberalitas mutua, adhibitâ ſollicitudine ac diligentiâ, citiùs quàm quiduis aliud diſciplinæ obſeruantiam promouere poſſit.

3 Porrò ſubditos in Superioribus agnoſcere illum oportet, cuius locum tenent, Chriſtum ſcilicet ac Dominum noſtrum: ſicut enim Superioribus non obtemperatur ob eorum probitatem & virtutem, ſed Chriſti cauſſâ, à quo id muneris habent; ſic omittenda non eſt illa ipſa obediendi celeritas & reſignatio, quantumuis humanum aliquid in iis obſeruaretur.

4 Quod verò ipſum Superiorem proximè attingit, vt boni Paſtoris officium cum auctoritate fungatur apud ſubditos; duo procuranda ſunt: alterum vt intelligant certumque omnino habeant ſubditi ipſi, quidquid Superior agit, Chriſti cauſſâ, cui obedire debet, ipſiuſque Inſtituti, & ob maius ipſorum bonum facere. Et quidem amorē aduerſus omnes æqualem nullo diſcrimine ſignificabit; ita vt, ſi neceſſitas poſtulet eum pro officio quempiam admonere, reprehendere, aut pœnitentiam aliquam iniungere, id ſemper æſtimetur fieri amoris ergô. Quamobrem caueat vt ne

E 5 ſub-

ſubditis occaſionem præbeat ſuſpicandi, quòd de ipſis malè ſentiat aut diffidat. Magnoperè enim hæ ſuſpiciones minuunt reuerentiam & amorem erga Superiores; & ſpe abiectâ recuperandæ ipſius gratiæ manent in ſuis vitiis abſque vllâ curatione: neque omnium modò, ſed imperfectiorum etiam quorumlibet, (non omiſſis ideò debitis diſciplinæ modis) oſtendet ſe ſpem bonam concipere futuræ emendationis, necſe præteritorum eſſe memorem.

5 Ad hæc Superior caueat vſum artificij humani erga ſubditos, vnde ipſi coniiciunt Superiorem aliquid ambiguè loqui. Id enim prorſus adimit fiduciam, quâ ſubditus curæ paternæ Superioris ſe committit ac tradit. Et ſanè cum eâ arte ſtare haudquaquàm poteſt vnitas & mutuus amor ac reuerentia, ſine quibus abſoluta reſignatio & indifferentia ad virtutem, religioſamque perfectionem haberi non poteſt. Neque verò homines tot rerum capaces, totque dotibus ornatos, quales Societas habet, id genus artibus ad religioſam diſciplinam, ſolidamque virtutem cogas; cùm illo in genere vix vnus alteri cedat: veritas autem ſinceraque virtus benè arctam & diuturnam vnitatem inter Superiorem ac ſubditos generare ac fouere poteſt.

6 Alterum, quod ad parandam ſuſtinendamque auctoritatem in ſubditos magnam vim habet, in eo poſitum eſt, vt iis impendiò per-

perſuadeatur Superiorem eſſe ſui officij gnarum, neque aliunde regi aut pendere, quàm à Superioris ſui nutu. Vt verò id perſuaſum habeant, omnino eſt opus, ſui vt muneris partes opere ipſo impleat. Eapropter ipſum ſcire oportet qualem omnem Societatis familiam, nec non qualem vnumquemque interiùs eſſe deceat: quandoquidem Societas exteriore diſciplinâ contenta non eſt, ſed diſpoſitionem maximè & culturam animi interiorem intendit. Quoniam autem exterior diſciplina certis regulis comprehenditur, Superioris eſt omnes noſſe cùm communes, tum peculiares officiorum atque miniſteriorum. Quinetiam pari diligentiâ procurandum eſt, non tantùm vt eas ſinguli intelligant, ſaltem eas quæ ipſos attingunt, verùm etiam vt eaſdem apud ſe habeant, vſuque ſibi familiares faciant.

7 Expedit etiam, imò neceſſarium eſt, curare vt ſinguli quod ſciunt, promptè exequantur, adeoque animentur ad id amplectendum; tum verò ſuppeditare quidquid muneri benè obeundo faciet. Poſtremò videndum frequenter quo pacto rem gerant, quem modum in obſeruandis regulis ſequantur, inſtruendo, admonendo, reprehendendo per ſeipſum, aut alium, quò dirigantur, animentur, confirmentur, prout opus fuerit. Quapropter ipſum ſcire oportet, quibus difficultatibus cuiuſque of-

ficij implicata ſit functio: eaſque primò apud Deum ſedulò diſcutere, tum apud ſuos conſultores, vt conuenientia cuique auxilia dentur, & vniuerſi ſuauiter iugum ferant, intelligantque ſi minùs ex omni parte prouiſum eſt, non deſiderari tamen diligentiam & caritatem Superioris.

8 Iam quod ſpectat ad officij paſtoralis eam partem, quæ in diſciplinâ interiore verſatur, (quæ ſatis ex eâ quæ illi cum exteriore eſt proportio cognoſci poteſt, cùm quæ de hac dicta ſunt ad cognitionem illius iuuare poſſint) animaduertendum eſt, quòd quemadmodùm vt ſciatur qualis in Societate familia aliqua eſſe debeat, ex regulis quæ de illâ tractant, notitiam eius parare opus eſt; pari ratione ei, qui ſcire velit qualis quiſque è Societate interiùs eſſe debeat, petenda eſt notitia à regulis & Conſtitutionibus eâ de re tractantibus. In illis enim omnia perſpicuè tamquàm in ſpeculo videbuntur, vt colligitur ex cap.4. Examinis, itemque ex 3.6.9. & 10. parte Conſtitutionum, atque adeò paſſim ex aliis locis, quod magnâ ex parte ſummatim comprehenditur regulis Summæ ſapientiæ, & libello ſpiritualium Exercitiorum B. P. IGNATII. Cùm ergo duo vel tria capita complectatur omnis diſciplina interior; primum, de iis quæ abneganda ſunt, deque affectu ipſorum penitùs exuendo; alterum de ſtudio comparandi virtu-

virtutes neceſſarias, Societatis miniſteria tractaturis, vt taceam propoſita ſancta & pia deſideria, quæ ad hoc ſubinde à Deo iniiciuntur; qui in hanc paſtoralis muneris curam aduerſum alios incumbet, non modò qualem eſſe oportet vnumquemque ex regulis & Conſtitutionibus noſſe conuenit, verùm etiam (quod antè dixi) planè neceſſarium eſt vt ſubditi perſuaſum habeant, eum eſſe eius rei peritiſſimum: quæ perſuaſio ſolâ rei veritate acquiri poteſt.

9 Prætereà curandum Superiori eſt, vt ſubditorum quiſque norit, qualis interiùs eſſe debeat, idque vſitatis in Societate rationibus, quales nimirum ſunt explicationes regularum, publicæ aut priuatæ inſtructiones, exhortationes, aliaque id genus in Societate ordinaria. Quamobrem tantò diligentiùs procurandum erit, vt ſubditorum animi dirigantur, inflammentur, confirmentur, ac Superior aptè foueat deſideria huius diſciplinæ interioris, quantò certius eſt ſine illâ nullum profectum ſperandum eſſe. Huius porrò diſciplinæ exercitatio totâ vitâ tenenda eſt, vt quaſi nobis ſit Nouitiatus continuus. Neceſſitas quippe & continuitas delictorum, & neceſſitatum noſtrarum continuam hanc meditationem poſtulat. Demum Superiori videndum ſedulò eſt, quam quiſque viam in hac exercitatione inſiſtat; quid, & quantum in vnoquoque deſidere-

deretur, ſeu ad tollenda impedimenta virtutum, ſeu ad vires & arma conquirenda. Atque vt erunt difficultates, ad Deum recurret, magnoq́ue ſtudio radices & cauſſas in ſingulis inueſtigabit, inquiretque remedia nunc vini, nunc olei, his malis neceſſaria. Propterea ad manum habeat regulas, quæ tractant de diſcernendis ſpiritibus, & curandis animabus, vt ſanctè docuit B.P. IGNATIVS in libro Exercitiorum; ſitq́ue ſollicitus, vt ſinguli tam ſuarum imperfectionum cauſſarumq́ue notitiam habeant, quàm remediorum conuenientium; incumbatq́ue in rectam animorum diſpoſitionem, vt ea omnia adiumenta ac remedia ex animo admittere, & complecti poſſint.

Atque vt finem faciam, in curâ huius paſtoralis officij, promptoq́ue harum induſtriarum vſu, Superior plurimùm in Domino confidat oportet: quoniam ipſe vnctionem Spiritus ſancti effundet, quò faciliùs omnia dirigantur ad ſpirituale auxilium animorum, præparenturq́ue ipſius hæc inſtrumenta ad obſequium diuinæ ſuæ maieſtatis.

EVERARDVS.

EPI-

EPISTOLA
R.P.N. GENERALIS
CLAVDII AQVAVIVÆ
Ad Superiores Societatis.
De eiuſdem Societatis felici progreſſu.

1 DVm recogito gaudium & conſolationem, quâ ab initio conuerſionis meæ perfundebantur intima viſcera interioris hominis mei, hac vnâ cogitatione, quòd in omnibus rebus à Superioribus dirigendi eſſent greſſus mei cum maximâ pace atque ſecuritate cordis mei, & cum maximis ſubſidiis ad caſtigandam propriam voluntatem, quæ nos, quò id magis laboramus, eò minùs verè noſtros eſſe ſinit; dumq́ue contemplor, quod mihi Diuina bonitas reuelatis oculis oſtendere dignata eſt, quanta videlicet ſit vocationis noſtræ altitudo; quantiq́ue momenti ad animarum ſalutem, atque Eccleſiæ Chriſti obſequium, corpus hoc Societatis æſtimandum ſit; non poſſum non animo dolere in hac mutatione dexteræ Excelſi, quam illi in me & de me, præter omnem humanæ ſapientiæ opinionem,

nem, facere viſum eſt. Quandoquidem altero me expoliatum video, quod tantoperè à teneris annis concupiuit anima mea, vt à Chriſti ſeruis veluti cæcus deducerer; alterum, vnde aſſidua copia gaudiorum erat, iam mihi perpetua materia ſit timoris. Non enim ſolùm tot tantiſque adiumentis me orbatum cerno, quæ mihi oculi eorum afferre conſueuerant, à quibus anteà gubernabar; ſed me repentè video tanto exercitui ducem factum, & naui tantæ, talibus militibus ac mercibus onuſtæ gubernatorem ſubitò conſtitutum. Proinde procul dubio formidine maiori, quamuis in diſpari onere, verba illa mihi vſurpanda ſunt, quibus in cauſsâ ſimili D. Gregorium è Scri-
Ruth.1.20. pturis vſum ſcimus: *Ne vocetis me Noëmi, ſed amaram*: quandoquidem contemplatus in domo hac veri Salomonis pacifici noſtri, cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum & ordines miniſtrantium, (minori quidem ſenſu, ſed admi-
3.Reg.10.5. ratione nō minori, ac Regina illa,) Non habeo vltrà ſpiritum. Nec quidquam in me inuenire
Pſal.76.4. poſſum, vnde non *renuat conſolari anima mea*, niſi cùm Dei memor ſum: de cuius infinitâ bonitate, ita planè futurum confido, vt Societatem noſtram, quippe opus digitorum ſuorum, ſibìque gratiſſimum, tantò maiori cum ſuâ gloria cōſeruet ac promoueat, quantò ineptius cognoſcitur inſtrumentum, quod ille aſſumere, & quidem non ignarus, voluit; qui ſuperbas turres

turres Ierico non tormentis bellicis, ſed tenuiſſimo tubarum flatu, in brachio extento deiecit; & arrogantia Madian caſtra viliſſimis fictilibus, iiſque confractis, ſuperauit ac perdidit. Cùm itaque ex rei magnitudine intelligam, quantum à me diligentiæ requiratur; & quantum mihi vt ſpeculatori immineat periculum; ex eo autem quòd ſperem permanſuros oculos Domini & cor eius in Societatem cunctis diebus, confidere debeam illum noſtros conatus atque labores nec deſerturum, nec irritos eſſe paſſurum; id à me officij exigi arbitratus ſum, vt ad Reuerentias Veſtras nonnulla ſcriberē, quæ ſentio multùm per omnem modum ad felicem Societatis noſtræ progreſſum pertinere: quò nouo quodam ſpiritu induti, excitemur omnes Chriſto capiti coniuncti, ad opus hoc, quod illius opus eſt, totis viribus promouendum.

2 Hoc itaque primum cupio inſculpi cordibus noſtris, familiam hanc vniuerſam, tam Deo caram, atque ad tam præclara facinora electam, impoſitam eſſe ſuper humeros & capita noſtrûm omnium, quibus hæc paſcendi cura credita eſt. Ad quos, quandoquidem polliciti ſumus nos vigilaturos, quaſi rationem pro animabus eorum reddituros, quos paſcimus, peculiari ratione pertinent monita illa Salomonis: *Fili mi ſi ſpoponderis pro amico tuo*, &c. Prou. 6. 1.
Fac ergo quod dico fili mi, & temetipſum libera: quia

incidiſti in manus proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum: ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Verè etenim ita habet res, vt ſpiritualis ſubditorum profectus ab iis qui regunt maximâ ex parte pendeat. Videmus namque, quæ Dei eſt bonitas, ita affectos ac paratos Societatis homines, vt maximus lucis fructus ſperandus ſit in omni bonitate, iuſtitiâ, & veritate, ſi nos omnes, qui præſumus, vigilanter & diſcretè miniſterium noſtrum impleamus. Quod quidem miniſterium vt rectè intelligatur, illud neceſſariò ſtatuendum eſt, eſſe hunc exercitum quemdam filiorum Dei, quos ſingulari vocatione dignatus eſt Deus noſter congregare, vt ſeruiant ei ex caritate non fictâ, corde magno, & animo volenti; & onus crucis (vt ita loquar) ei illi alleuent, in ouibus, quæ perierant, ad cælum reportandis. Cùm igitur exercitus ſit, maximum ordinem, maximaſque vigilias exigit: cùm ſint filij Dei, ſatis apparet quibus oculis ſint aſpiciendi à Superiore; quanto amore ac reuerentiâ diſponendi, quàm ingenti profectus eorum deſiderio: cùm tam excellenti vocatione vocati ſint, non decet Superiores, ea quæ perfectionis ſunt, puſillanimitatis ſpiritu, qui è ſæculi prudentiâ naſcitur, vllâ ratione metiri: ac denique cùm ſeruitus quædam ex amore ſit, id efficax maximè erit ad eos dirigendos, ſi Superior eorum teneat ac poſſideat volunta-

tem. Neque enim, qui in Societate præſunt, eo contenti eſſe debent, vt obediat ſubiectus; & hoc aut illud quod iniungitur modò præſtet, quoquo modo præſtet; ſed illud maximè ſpectari oportet, vt id magnâ cum perfectione in Christo exequatur: ad quod præcipuè conducet ſi ſubditi verè intelligant ſe à Superioribus diligi, qui ſuis ſe filiis patres, matres, nutrices, medicos, denique omnia omnibus, pro cuiuſque neceſſitate exhibeant neceſſe eſt. Quare D. Bernardus cum Superioribus agens, *Diſcite,* In Cant. ſerm. 23. *inquit, ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos: ſtudete magis amari, quàm metui.* Atque idem paullò pòſt: *Quid iugum veſtrum ſuper eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morſum à ſerpente paruulus fugit conſcientiam Sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tamquàm ad ſinum recurrere matris?* Quod idem etiam antè D. Gregorius præclarè docuerat iis verbis, *In quâ videlicet compaſſione neceſſe eſt, talem ſe, qui praeeſt, exhibeat, cui ſubiecti quique occulta quaque ſua prodere non erubeſcant: vt cùm tentationum ſuarum fluctus paruuli tolerant, ad Paſtoris mentem, quaſi ad matris ſinum recurrant: & hoc quòd ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus prauident, exhortationis eius ſolatio, ac lacrymis orationis lauent.* Et reuerà qui ſe ipſum conſiderat circumdatum infirmitate, ac ſimul diligentius æſtimat amorem, quem Deo debet, ac propter eum eius etiam filiis (hinc Ioan. 21. enim trina, qui gubernaturi ſunt, ratione amo-

ris, interrogatione tentantur) optimè videt quanta in his omnibus, quæ hoc loco ſunt, compaſſio; quanta etiam erga Deum & proximum caritas requiratur. Neque enim ſine certi ratione myſterij Sacerdotali byſſo,
Num.19.6. coccus, iſque bis tinctus, adiungitur. Hunc ſanè affectum animi (vt in rationali pectoris, nomina etiam Patriarcharum intexamus) Moyſes oſtendebat, cùm ita reputaret & diceret, Deum ſibi ita populi illius curam demandaſſe, quaſi ipſe eam omnem multitudinem concepiſſet ac genuiſſet, eique Dominus expreſsè
Num.11.12. præcepiſſet; *Porta eam in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum.*

3 Hinc etiam illæ Apoſtoli Pauli voces:
1.Theſſ.2.7. *Facti ſumus*, inquit, *paruuli in medio veſtrûm, tam-*
2.Cor.11.29. *quàm ſi nutrix foueat filios ſuos.* Et, *Quis infirmatur*
Gal.4.19. *& ego non infirmor*? Et, *Filioli mei, quos iterum parturio.* Sic ſic nimirum ſanctæ memoriæ B P. IGNATIVS in Conſtitutionibus exigit vt Superiores amari potiùs, quàm timeri ſtudeant. Sic in formula Inſtituti præcipitur, vt in gubernatione memores ſimus benignitatis & manſuetudinis Chriſti, & formulæ Petri & Pauli Apoſtolorum: de quorum altero vt in præſens taceam, de Paulo certè nouimus quæ miro quodam compendio in ſuo Apologetico colligat Nazianzenus, quantâ caritate atque diſcretione, quanto animi feruore atque compaſſionis affectu omnibus omnia fieret,

& vno eodemque principio, tamquàm ſa-
piens medicus, diuerſis diuerſa exhiberet me-
dicamenta. Quod ipſum officium egregiè, D.
Bernardus paucis in epiſtolâ quadam pinxiſſe
videtur, cùm ait: O *bona mater caritas, quæ ſiue* Epiſt. 2. ad Fulcon.
*foueat infirmos, ſiue exerceat prouectos, ſiue arguat
inquietos, diuerſis diuerſa exhibens, ſicut filios diligit
vniuerſos. Cùm te arguit, mitis eſt; cùm blanditur,
ſimplex eſt. Piè ſolet ſæuire, ſine dolo mulcere: patienter
nouit iraſci, humiliter indignari.* Et ne longior ſim
hac in re, cùm ſubditus currit benè, quis ne-
ſciat quantus ei addatur animus exhortatione
Superioris ac laude? cùm reprehenditur, ſi id
ex amore intelligat prouenire, dolere fortaſſis
poteſt, exulcerari non poteſt. Medici vulnus
quamuis vrat, ſectio non odium parit, ſed
amorem. Si à Superiore inſtruitur, à quo ſe di-
ligi putat, ſuſcipiet inſtructionem lætus, non
vt murmuret, ſed vt faciat quod monetur (ſin
contrariâ opinione imbutus ſit, quod alioqui
cibus eſt, ei vertitur in venenum) ſi tentatione
pulſatur, ſecurus in manu matris deponit ſpi-
nam; & manifeſtè apparet non aperiri medi-
camento ianuam, ſed occludi, cùm Superior
ſuſpicandi cauſſam præbet, vel ſe minùs dilige-
re, aut malè ſentire, aut ſperare de filiis. Atque
hanc quam dico fiduciam, Patres cariſſimi,
non credere debemus in ipſo neceſſitatis arti-
culo in ſubditos gigni poſſe, licet tunc aman-
tiſſimis verbis eam efficere conemur; ſed ne-

ceſſarium eſt præterito tempore variis occaſionibus, ac beneficiis, tum oſtendendo curam, etiam corporalium illius neceſſitatum, tum familiariùs cum ipſo agendo, tum denique aliis rationibus, apud eum & alios communiter hanc amoris opinionem collectam eſſe demonſtrando, quæ non modò diſciplinam noſtram ac Inſtituti & Regularum obſeruationem non eneruat, ſed etiam maximè perficit; quippe cùm diſciplinæ cura dilectio ſit, & dilectio cuſtodia legum illius, vt etiam infrà diſſeremus. Nunc enim primum hoc caput concludam, ſi illud addidero, quòd ſicut magiſtri ſpiritualis viæ, & ij qui alios regunt, grauiter decipiuntur, cùm omnes ad regulam propriæ conceptionis dirigunt; ita ad ſubditorum voluntates conciliandas & ſuauiter gubernandas, in primis neceſſarium eſt, vt quis in gubernatione, non modò aliorum partes deponat, ne aduerti poſſit Superior eſſe Pauli aut Apollo, ſed ipſe ſeipſum exuat, & proprium ſpiritum Societatis induat; quem & in Conſtitutionibus expreſſit, & viuis exemplis oſtendit ſanctæ memoriæ B.P.N. quem etiam perpetuâ ſucceſſione atque traditione quadam ſeruandum ac cuſtodiendum, non immutandum, accepimus.

4 Secundo autem loco, quod vehementer exopto, quia magni momenti eſſe intelligo, illud eſt, vt ſingulari diligentiâ atque induſtria

circa

circa ea, quæ ad orationis & meditationis ſtudium pertinent, Superiores vigilent. Neque enim erga Deum, neque erga ſuos Superiores, neque erga ſeipſum, neque denique erga proximos rectè vnquam poterit abſque huiuſmodi exercitatione Societatis operarius ordinari. Nam quo modo poſſet aliquis aut ſenſu cordis diuina beneficia percipere, niſi ea diligentiùs ruminauerit? aut iis gratus eſſe, vel operibus reſpondere, ſi ea non frequentiùs atque impenſiùs cogitauerit? quomodò poterit ea, quæ videntur & temporalia ſunt, feriò contemnere, qui non guſtauit æterna? quomodò nouerit honoris appetitum, amoremque proprium, grauiſſimum boni communis hoſtem, (vt eum B. P. Noſter appellat) pedibus conculcare; qui clarâ luce non deprehenderit, quid ſit homo, cur ſit homo? Aut quando vires ſuppeditent ad difficultates ſuperandas, quæ ſeſe in via ſpirituali opponunt; paſſiones edomandas, quæ ſingulis horis inſurgunt; ad virtutum actus exercendos, quibus habitus acquiruntur; ei, qui meditatione, vt D. Bernardus loquitur, non cognoſcat quid ſibi deſit, & oratione non impetret? Quam verò rationem ſeruare poterit agendi cum proximis de rebus ſpiritualibus, ſic vt ad cæleſtium amorem illos excitet, aut eorum animos cæleſti rore perfundat ille, qui nullam aut raram cum Deo communicationem habeat, atque ideò præ aridi-

tate cordis, ſine magno labore tria verba ædificationis eloqui vix poſſit? Quis zelus illi eſſe poterit, quæ fames aut ſitis ſalutis animarum, ſi non mentis intentione ingreſſus fuerit in cauernam maceriæ, latus, inquam, Crucifixi, vbi cùm viderit quàm eæ carò illi ſteterint, vt aquila illa volans, quæ in Iob deſcribitur, tota in Chriſto liquefacta, & inde contempletur

Greg. 31. Mor. eſcam, *Et vbicumque fuerit cadauer, ſtatim adſit?* Hæc verò mentis exercitatio tantum abeſt vt proximorum auxilium, noſtraque miniſteria erga infirmos fratres præpediat aut retardet, vt potiùs promoueat: hoc ſiquidem, vt idem Bernardus ait, vera & caſta contemplatio habet (ſi vera & caſta eſt, id eſt, ſi neque ſeipſam, neque propriam quærat conſolationem) vt tanto animam repleat zelo acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligant, vt omnia derelinquat, & ſeipſam oblita, ad prædam feſtinet diſcurrere. Contrà verò qui meditationis exercitio non iuuatur, affert ille quidem fortaſſe aliquid fructus ex bonâ voluntate & opinione illâ, quâ ſibi iam perſuaſit, ſacrificium eſſe Domino auxilium animarum; ſed non ignoramus tamen quid Apoſtolica verba illa ſignificent:

2. Cor. 5. 14. & 15. *Caritas Chriſti vrget nos, æſtimantes hoc, quoniam ſi vnus, &c. Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant; ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.* Denique qui nouit labores, incommoda, perſecutiones, contumelias,

lias, deſolationes, quæ neceſſariò ferenda ſunt iis, qui volunt animarum piſcatores fieri; non obſcurè proſpiciet, quàm neceſſarium ſit ſemper, vt ſint ſuccincti lumbos, calceati pedes, ac fortitudine armati ita ſint, vt liceat cum Apoſtolo dicere: *Maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus: tamquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema vſque adhuc.* & alibi: *In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur: perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: humiliamur, ſed non confundimur: deiicimur, ſed non perimus: ſemper mortificationem* IESV CHRISTI *in corpore noſtro circumferentes, vt & vita* IESV *manifeſtetur in corporibus noſtris: ſemper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter* IESVM, *vt & vita* IESV *manifeſtetur in carne noſtrâ mortali: & in iis omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.* 1.Cor.4.12. & 13. 2.Cor.4.8.

5 Et ne longum faciam, non obſcurum eſt hac de re etiam B. P. IGNATII iudicium, qui cauere omnino iubebat, ne ſpiritualium rerum frigeſcente feruore, *Humani atque inferiores affectus incaleſcerent*; volebat, vt intelligerent noſtri, ea media maiorem habere efficaciam ad ſalutem animarum, quæ magis inſtrumentum cum ſuo primo motore coniungunt: præcipiebat vt ſpiritualia exercitia noſtris familiaria eſſent, vt poſſent etiam in illis alios erudire, & dexteritatem ac vſum in hoc ſpiritualium

tate cordis,ſine magno labore tria verba ædificationis eloqui vix poſſit? Quis zelus illi eſſe poterit,quæ fames aut ſitis ſalutis animarum, ſi non mentis intentione ingreſſus fuerit in cauernam maceriæ, latus,inquam,Crucifixi,vbi cùm viderit quàm eæ carò illi ſteterint, vt aquila illa volans,quæ in Iob deſcribitur, tota in Chriſto liquefacta, & inde contempletur

Greg. 31. Mor. eſcam, *Et vbicumque fuerit cadauer, ſtatim adſit*? Hæc verò mentis exercitatio tantum abeſt vt proximorum auxilium, noſtraque miniſteria erga infirmos fratres præpediat aut retardet, vt potiùs promoueat: hoc ſiquidem, vt idem Bernardus ait, vera & caſta contemplatio habet (ſi vera & caſta eſt,id eſt,ſi neque ſe ipſam, neque propriam quærat conſolationem) vt tanto animam repleat zelo acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligant, vt omnia derelinquat,& ſeipſam oblita,ad prædam feſtinet diſcurrere. Contrà verò qui meditationis exercitio non iuuatur, affert ille quidem fortaſſe aliquid fructus ex bonâ voluntate & opinione illâ,quâ ſibi iam perſuaſit, ſacrificium eſſe Domino auxilium animarum;ſed non ignoramus tamen quid Apoſtolica verba illa ſignificent:

2. Cor. 5. 14. & 15. *Caritas Chriſti vrget nos, æſtimantes hoc, quoniam ſi vnus,*&c. *Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant; ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.* Denique qui nouit labores, incommoda, perſecutiones, contumelias,

lias, deſolationes, quæ neceſſariò ferenda ſunt iis, qui volunt animarum piſcatores fieri; non obſcurè proſpiciet, quàm neceſſarium ſit ſemper, vt ſint ſuccincti lumbos, calceati pedes, ac fortitudine armati ita ſint, vt liceat cum Apoſtolo dicere: *Maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus: tamquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema vſque adhuc.* & alibi: *In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur: perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: humiliamur, ſed non confundimur: deiicimur, ſed non perimus: ſemper mortificationem* IESV CHRISTI *in corpore noſtro circumferentes, vt & vita* IESV *manifeſtetur in corporibus noſtris: ſemper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter* IESVM, *vt & vita* IESV *manifeſtetur in carne noſtrâ mortali: & in iis omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.*

1.Cor.4.12. & 13.

2.Cor.4.8.

5 Et ne longum faciam, non obſcurum eſt hac de re etiam B. P. IGNATII iudicium, qui cauere omnino iubebat, ne ſpiritualium rerum frigeſcente feruore, *Humani atque inferiores affectus incaleſcerent*; volebat, vt intelligerent noſtri, ea media maiorem habere efficaciam ad ſalutem animarum, quæ magis inſtrumentum cum ſuo primo motore coniungunt: præcipiebat vt ſpiritualia exercitia noſtris familiaria eſſent, vt poſſent etiam in illis alios erudire, & dexteritatem ac vſum in hoc ſpiritualium

armorum genere tractando conſequerentur. Præter illa autem quæ in Conſtitutionibus habentur, nouimus quanti ſemper ea ipſe fecerit, quantumque illorum vſum atque exercitationem commendârit. Neque nos latet, quid ſuo ipſe exemplo docuerit: volebat Rectores in ſpiritualibus exercitatos eſſe, & qui orationibus & ſanctis deſideriis totum Collegium velut humeris ſuſtinerent. Cùm de Profeſſis agit & Coadiutoribus formatis, ideò nullum eis certum orationis & meditationis tempus præfinit, quòd tamquàm certum ducat, eos ſic profeciſſe, vt planè ſint homines ſpirituales, qui quantum corporis valetudo & externæ occupationes caritatis atque obedientiæ permittant, in via Chriſti inoffenſo pede currere poſſint. In Generali Prępoſito ſcimus omnium primam hanc dotem expetere, vt cum Deo Domino noſtro, quàm maximè coniunctus & familiaris ſit, tam in oratione, quàm in omnibus actionibus ſuis. Ex quibus omnibus manifeſtum efficitur, quanta ſit meditationis in Societate neceſsitas: nec omnino poſſe à vocali oratione eadem præſtari, quod certæ rationes & experientia ipſa nimiùm apertè oſtendunt. Fateor autem hoc meditationis negotium difficultate non carere, neque in omnibus æqualem habere ſucceſſum; ſed idcircò habemus Superiores, habemus & Præfectos ſpiritualium rerum: iis omni diligentiâ curan-

curandum eſt, vt non ſolùm præſcriptum tempus meditationi impendatur, ſed vtiliter impendatur, vt ſciat vnuſquiſque *Meditari cum corde ſuo, & exercitare & ſcopare ſpiritum ſuum: & cùm cogitauerit vias ſuas, conuertat pedes ſuos in teſtimonia Domini.* In ſummâ omnes ſingulari ſtudio non modò Nouitiatus aut Probationis, ſed etiam reliquo vitæ tempore in eo vigilemus. Neque enim video, quâ ratione poſſint Societatis homines, cùm operarij fuerint, neceſſarios huiuſmodi ſumptus ſpirituales habere, ſi non ab initio eum ſibi habitum quæſiuerint, & deinceps ſine intermiſſione exercendo retinuerint. Quòd ſi qua Religio eſt, cui meditationis familiare ſtudium perneceſſarium ſit, & prompta quædam facultas in Deum ſubinde euolandi, ea certè noſtra eſt, vt non modò ex iis, quæ dicta ſunt facilè cernitur, ſed etiam ex aliis, quæ noſtram Inſtituti formulam comitãtur. Cùm enim certis de cauſſis noſtra ratio Chorum reiecerit, ac perinde vt occaſio tulerit, per partes, & loco ſæpè incommodo, diuinum nobis officium recitandum ſit; atque inſuper vita noſtra inter ſæculares, in mediis diſtractionibus & occupationibus exerceatur; in mari, in terrâ, in carceribus, in hoſpitalibus, & quod iis difficilius eſt, in aulis Principum, cùm neceſſitas aut caritas id poſtulat; quid nobis erit, ſi non omnia hæc, quaſi ſpiritualia detrimenta, vnius orationis compendio reſarcire

re conabimur? & illud præ ceteris omnibus D.Baſilij pręceptum amplectamur, quòd cùm ceteræ omnes actiones certum aliquod tempus ac præfinitum habeant, orationis tempus totam vitam occupare debet. Equidem credo ex huius rei defectu non parua nec pauca in Religioſis hominibus incommoda accidere. Vtinam det nobis Dominus, vt ſanctum hoc ſtudium in Societate floreat, *Benedicens coronæ anni benignitatis ſuæ, vt campi eius repleantur vbertate; pingueſcent quippe ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingentur.* Nihil enim vereor, dum noſtri in hoc ſtudium incubuerint, quin aſperitatem vitæ, corporiſque afflictationes quas ex obligatione non habemus, ita compenſent, vt nullam propterea vel fructus noſter, vel bonum Societatis imminutionem patiatur.

6 Tertium verò, in quo Superiorum noſtrorum magnam curam ac diligentiam deſidero, eſt diligens Regularum obſeruatio, quæ quo loco habendæ ſint, vehementer cupio noſtrorum cordibus imprimi. In iis enim quaſi in ſpeculo quodam elucet, *Voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta*; & quid à nobis ille exigat, vt in omni conuerſatione ſancti ſimus, ſigillatim exprimitur; & quemadmodùm quidquid vel ad ſingulorum per ſe, vel ad vniuerſorum ſimul, totiuſque corporis Societatis noſtræ conſeruationem, vel ad fructum noſtrorum miniſteriorum pertinet, nihil dubij eſt, quin à diui-

diuinâ directione pendeat, & ab efficaci illius motione, cuius dextera virtutem facit, quam quidem non niſi ex influxu quodam peculiaris gratiæ vocationis noſtræ à Domino haurire poſſumus. Sic contrà qui à Regularum obſeruatione & præfixo Inſtituti limite ſeſe ſubtrahit, hoc ipſo ab illâ Dei motione influxuque ſe ſubtrahit. Ex quo fit, vt homo ſibi ipſi relictus, nihil aliud poſſit quàm id quod poteſt homo ſibi relictus ac deſtitutus, nempe vt labatur in multis, & impingat in viis ſuis. Nec verò quiſquam ſibi blandiatur, ſi quaſdam negligat Regulas, quòd haud ita magni momenti videantur, vt in his obſeruandis negligentiorem ſe eſſe poſſe exiſtimet: quandoquidem neque paruum aliquid reputandum eſt, quod ſuauem illam cum Deo coniunctionem relaxet, atque animæ ſerenitatem obnubilet; & manifeſtum eſt non eſſe ea opera parui æſtimanda, quæ à non paruâ caritate & obedientiâ proficiſcuntur. Accedit quòd Religioſus, qui ita in animo ſuo aſſueſcit, vt maiorum ſuorum ſtatuta, quæ eucreri debet etiam in minimis, negligat; habitum quemdam libertatis induit, non ſani ſpiritus, ſed ſæculi, vt pedetentim maiora quoque paruipendat. Nouimus autem qui dixerit, *Muſcæ morientes exterminant ſuauitatem vnguenti: & qui ſpernit modica, paullatim decidit.* Quare non modò D. Leo ait; *Qui non proficit, deficit: & qui nihil acquirit, non nihil perdit:* ſed Abbas etiam Theo-

Col. 6. c. 14. Theodorus apud Caſſianum; *Quapropter*, inquit, *illud erit euidens noſtri indicium detrimenti, ſi intellexerimus nihil amplius acquiſiuiſſe: nec dubitemus retrorſum nos omnimodis reuocatos, quâ die non ſenſerimus ad ſuperiora progreſſos.* Felix anima & multipliciter felix, quæ ſic inueſtigat, *quæ ſit voluntas Dei*, vt nihil prætermittat, in quo ſe dilecto poſſe gratificari arbitretur: ſed ad ſingula verba cùm quippiam iniungitur, gaudio gaudet, & in exultatione cordis vnà cum ſponſâ illâ ſibi ipſi loquitur: *Vox dilecti mei.* Quídni dilecti vocem agnoſcat, qui dilectum ipſum in homine veneratur? Nec aliarum contrà regularum aſperitas excuſare poteſt, ne quis fortè ad excuſandas excuſationes, oleo peccatoris ſuum ore proprio caput impinguet. Nam quiſquis diligenter noſtra Inſtituta conſiderat, nihil aſperum vel arduum inueniet, niſi fortè nolentibus: latet enim eos hoc volentes, ea quæ in voluntate ſita ſunt, ſtatim vt voluerit hominem etiam poſſe; quia mox vt vult, vtique poteſt.

7 Atque in vniuerſum etiam ego quidem ſpirituales difficultates non aliunde ortas exiſtimo, quàm ex eo quod ſapienter in ſuis Confeſſionibus D. Auguſtinus admonuit: *Quoniam*, Lib. 10. c. 23. inquit, *caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, vt non faciant omnes quod volunt, cadunt in id quod valent, eoq; contenti ſunt: quia illud quod valent, non tantum volunt, quantum ſat eſt*

vt

vt valeant. Itaque vbi primùm à contradictione ſenſus, quam in ciuitate animæ noſtræ volentes nolentes patimur, vel modica difficultas exoritur, terga vertimus; noſque tamquàm victos abiicimus turpiter, cauſſantes nos id præſtare non poſſe. Tota autem ratio eſt, quia neque fortiter, neque integrè volumus. Verumtamen quamuis difficilia & amara eſſent quæ iniunguntur, ea ſi Prophetæ farinulâ condiremus, verterentur potiùs in dulcedinem. Inde erant voces illæ adeò ab iis diſſimiles, quas à tepidis quotidie audimus: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo*: &, *Inuenti ſunt ſermones tui & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium & lætitiam cordis mei.* Et certè quídnam cauſſæ eſſe putemus quòd ea vt grauia & difficilia interdum horremus, quæ leuia nobis antè atque ſuauia videbantur, niſi quia *comederunt alieni robur noſtrum, & ignoramus*? & quemadmodùm iis contingit, qui de viâ feſſi ſunt, ſic nos marceſcentibus interioribus viribus, gemere incipimus ſub onere, quod anteà ne ſentiebamus quidem. Quod perſpicuè in Collatione de mortificatione Abbas Abraham docuit, explicans vnde fiat vt cùm Dominus dixerit, *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*, tantas tamen in viâ ſpiritus difficultates ſentiamus: eamq́ue ad rem affert locum illum Eccleſiaſtici: *Labor ſtultorum affligit eos qui non nouerunt ire in ciuitatem.* Verè enim ſine

Pſal. 118.
Hier. 15.
Col. 24. c. 24.
Matth. 11.

ſine intellectu ſumus,ſi in patriam Hieruſalem cæleſtem properantes, aſperas, & quaſi ſpinarum ſepes, itinere non trito,vias quærimus,relictâ interim viâ vinearum planâ & rectâ, paſcuiſque vberrimis plenâ,quam Dominus ipſe oſtendit,parauit,atque muniuit.

8 Et reuerà experientia docet eos,qui per obſeruationem ſuarum Regularum ambulant, inoffenſo pede currentes, feliciter experiri quid ſit quod dictum eſt: *Pax multa diligentibus legem tuam,& non eſt illis ſcandalum.* & quod Dominus pollicetur: *Ego ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum.* Nolo hoc loco longior eſſe eos admonens, quibus graue hoc onus redditur, vt infirmæ parti medicamentum adhibeant,curantes videlicet ſeriò ſenſus, atque iudicij proprij mortificationem,cùm ex Epiſtolâ B.P. N.IGNATII perfectè intelligi poſſit quidquid ad obedientiæ virtutem pertinet. Ego illud tantùm addam, quod in libro de Præcepto & diſpenſatione aptè à D. Bernardo dictum legimus: Porrò imperfecti cordis & infirmæ prorſus voluntatis indicium eſt, ſtatuta ſeniorum ſtudioſiùs diſcutere, & horrere ad ſingula quæ iniunguntur: exigere de quibuſque rationem, & malè ſuſpicari de omni præcepto, cuius cauſſa latuerit: neque vnquam libenter obedire,niſi cùm audire contigerit,quod fortè libuerit,aut quod non aliter licere,ſeu expedire monſtrauerit vel aperta ratio,

Pſal. 118. | Bern.

tio, vel indubitata auctoritas. Delicata ſatis, imò nimis moleſta eſt huiuſmodi obedientia: non planè illa eſt, quæ ex Regulâ traditur, obedientia ſine morâ: diſputare profectò hoc eſt in aſtu cordis, non in auditu auris obedire. Denique addit, omnino fieri non poſſe, vt huiuſmodi anima carnalis non opprimatur pondere, & non graue ſentiat iugum Chriſti. Nos autem, ſi illius Spiritus participes ſumus, qui totum hoc Societatis corpus vegetat atque viuificat, qui non ſpiritus huius mundi eſt, ſed Spiritus qui ex Deo; ac ſi, vt glorioſus ait Martyr Ignatius, Spiritu ſancto vt lineâ & perpendiculo vtamur ad noſtras actiones moderandas ac dirigendas; videbimus, cum eius gratiâ, rectè ac ſuo ordine diſpoſitis lapidibus viuis admirabilem ſtructuram ad Iesv Christi gloriam conſurgere. Habent noſtræ Conſtitutiones architecturam ſanè ſingularem in hac fabricâ Societatis, cuius exemplar quoddam perfectum & abſolutum Spiritus ſanctus B.P. Noſtro oſtendit in monte, nempe quod in Conſtitutionibus expreſſum ac deſignatum cernimus. Nondum ædificatio iſta ad perfectum redacta eſt: noſtrum eſt, quos poſuit Deus quaſi Architectos aut fabros, eam continuare, non quidem alia principia aut exemplaria ſequentes, ſed illud vnum primum exemplar nobis traditum. Aliorum verò eſt, qui lapides ſunt, ſed lapides viui, ſeipſos in hoc ædi-

ficium offerre, mortificatione expolitos, religioſâ obſeruatione quadratos, & cæcâ obedientiâ indifferentes, vt ſuo quiſque loco ad artificis nutum diſponatur. Quod ſanè fieri non poteſt, niſi ſinguli defixos habeant oculos ad normam, quæ noſtris Regulis & Conſtitutionibus continetur; id ſibi perſuadentes non modò neceſſe eſſe, vt ſpirituales homines fiant, ſed etiam vt tali formâ, ac talibus inſtrumentis, nempe vt in materialibus ædificiis, & aliis mechanicis contingere ſolet, vt ad exemplaris rationem & lapides conformentur, & inſtrumenta, quibus conformandi ſunt, illi proportione reſpondeant. Nam & in domo hac noſtri Salomonis, *Omnia*, vt Scriptura loquitur, *lapidibus pretioſis exſtruenda ſunt*, qui ad vnam certam normam & communem menſuram ſerrati ſint. Quare ſapienter D. Baſilius de religioſâ vitâ diſſerens, ita ſtatuit: Neceſſarium eſſe vt quiſque ſuam propriam voluntatem, ſuoſque proprios modos relinquat, atque abneget; & in vnam omnes formam ſibi propoſitam inſpiciant, quam imitentur, & ad quam ſeipſos componant. Ita enim fiet, vt quemadmodùm pictores aliqui, qui ex eodem prototypo varias effingunt imagines, omnes inter ſe quàm ſimillimas efficiant; ſic religioſi homines eamdem vitæ formam intuentes, ſimillimam ac pænè, ſi fieri poſſet, eamdem inter ſe morum atque ſpiritus imaginem exprimant.

mant. Quod non modò per ſe, ac ſuo fructu optandum eſt, ſed etiam ad perpetuæ conſenſionis mutuæque caritatis vinculum gignendum, vel maximam vim habet.

9 Nec dubium eſt quin propoſitâ nobis illâ B.P. IGNATII ſpecie pulcerrimâ, quam ſuis ipſe coloribus in Conſtitutionibus depinxit, dum quiſque noſtrûm ſtudet illi ſimilem formare; augeatur in nobis non ſolùm cuiuſque perfectio, ſed vnio etiam & conſeruatio totius Societatis. Verùm vt perfectè ſpiritualem hanc imaginem, & quaſi ad viuum repræſentare poſſimus, neceſſe eſt, vt D. Areopagita annotauit, ita attentè ac ſine intermiſſione in eam defixos teneamus oculos, vt nihil in aliud diſtrahamur. Sic enim aſſequemur, vt res quam imitamur, quæcumque ea ſit, non ſolùm perfectè exprimatur, ſed ſi dici poteſt, vna geminetur. Nec me latet id ſine labore non fieri. Noui contradictiones, quas vetus homo ſuſcitauit. Sed hoc id tantùm efficit, non eſſe cuiuſuis hominis ad perfectionem aſpirare, non puſillanimi, aut pigri, *cuius agrum ſpinæ ac vrticæ repleant neceſſe eſt*; ſed eius qui non ſurdâ aure perceperit quid ſibi velit, *Regnum cælorum vim patitur*; vel illud, *Certa bonum certamen*; vel, *Omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet*; &, *Melior eſt qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium*. Hinc idem Areopagita ſpirituali intelligentiâ veterem illum baptiſmi ritum explicans,

De Eccl. Hierarc. c. 24.

Matth. 11.
2. Cor. 3.
1. Cor. 12.
Prou. 16.

cans, quem ſuſcepturi, priùs Occidētem verſus exſufflare iubebantur, quaſi vitiis omnibus renuntiantes; deinde ad Orientem conuerſi, in illum lumina aliquamdiu defigere; ipſe eo myſterio conſtantem quemdam, & immutabilem diuini habitus ſtatum deſignari oſtendit. Neque enim ſatis eſſe, ab omni vitio ſeſe remouere, niſi mens maſculo quodam vigore (ſic enim loquitur) ad omnem illius pernicioſam ſurreptionem inflexa atque interrita perduret, & numquàm ſacro veritatis amore ſatietur, numquàm illum conſeneſcere vllâ ratione permittat; ſed ad perfectiora diuinitatis haurienda perpetuâ ſemper intentione feratur. Sed quoniam in his, quæ ad ſubditos pertinent, diutius immorati ſumus, redeo ad ea quæ Superiorum propria ſunt, paucis expedienda. Eſt itaque maximè neceſſarium, vt in religioſâ diſciplinâ & obſeruatione regularum Societatis peculiari ratione retinendâ, Superiores qui alios dirigunt, magno ſint animo: facultatem eas obſeruandi non puſillanimitate ſpiritus metientes, quam humana prudentia, quæ non intelligit quid poſſit Dei gratia, obiicere interdum ſolet; ſed eo planè ſpiritu, quo illæ conditæ, quo editæ ſunt. Nemo enim dubitare poteſt, quin ſpiritus Domini, qui eas Patri noſtro inſpirauit, idem ſit qui vires ad executionem polliceatur. *Etenim benedictionem dabit legiſlator*, tantùm ſit qui manum mittat ad fortia.

fortia. neque illæ fruſtrà conſcriptæ ſunt, ſed vt ſeruarentur; quemadmodùm tot iam ſerui Dei, exemplis ſuis in Societate docuerunt: quos ſi puſillanimes intuerentur, & ij qui inertiæ ſuæ excuſationes quærunt, profectò cernerent, *vt inſtauret contra nos Dominus teſtes ſuos; reſipiſcerent homines & dicerent, Peccaui*, vt ait Iob. Quod tum contingit, cùm aliorum perfectionem conſiderantes, & agnoſcimus, & ſine palpatione infirmitatem noſtram confitemur.

10 Proinde debent Superiores huius gratiæ fiduciâ plurimùm niti, cùm experientia doceat, quantum ea momenti habeat, vt quæ difficilia hominibus eſſent factu, vel omnino fieri non poſſent, ex gratiâ tamen vocationis (quam digitus Dei in cordibus noſtris inſcribit) non poſſibilia modò, ſed facilia etiam atque ſuauia fiant. Quod ita verum ac certum eſt, vt hoc vno quaſi cardine tota iſta Societas, eiuſque gubernandæ & adminiſtrandæ ratio conſiſtat. Et mihi quidem videtur fortiſſimus ille Deus vocationis ſuæ vim, in his præcipuè quos ad Societatem vocat, non dubiis oſtendere documentis; qui in Nouitiorum animis promptitudinem, & agilitatem quamdam gignit ad ea omnia, quæ Inſtituti noſtri ſunt: vt quemadmodùm fidei habitus nos inclinat, vt iis omnibus aſſentiamur, quæ eius obiecto continentur, quamuis alia atque alia ſubinde credenda proponantur; ſic etiam ſuo quodam

modo, videmus eos qui per portam ingrediuntur, ita animo affectos eſſe, vt omnia quæ noſtræ profeſsionis ſunt, magnâ quadam alacritate & facilitate amplectantur, atque accipiant; vt videatur Dominus quaſi diſpoſitam nobis atque paratam exhibere materiam, in quâ facili negotio forma illa introducatur, cuius exemplar diuina illius Maieſtas in Societate demonſtrauit. Quamobrem ſoleo ego, Patres cariſsimi, huic noſtræ ſententiæ illam Hieremiæ parabolam applicare, de figulo faciente opus ſuper rotam, qui lutum format manibus ſuis, ſicut placet in oculis ſuis vt faciat; cuius cùm triplex ſit munus, primùm materiam præparare, tum rotam agitare, & vas illud ad ſpeciem quam in mente apprehenſam habet effingere; ſic mihi propono, rotam ipſam eſſe diſpoſitionem & tractationem per varias functiones eorum qui gubernantur; quod fit per obedientiam: Pedum autem inſtar eſſe Superiores qui eam cõmouent; qui ſanè pedes, vt rectè vas fiat, non niſi ad imperium intelligentis, qui ipſe figulus eſt, moueri & viciſsim mouere debent. Quod autem ordine primum erat, nempe materiam præparare, id verè noſtras non attingit vires. Vnius enim Dei eſt argillam operi paratam aptamque exhibere: nos verò, quos formandos ſuſcepimus, nec formare ac nec mouere quidem poſſemus, niſi ipſi eſſent à diuinâ directione moti. Et verè ſi creta

Hierem. 18.

hæc

hæc noſtra, pro eâ libertate quâ prædita eſt, currentis rotæ curſum non impediret; &, quod inde ſequitur, artificis propoſitũ atque ideam non diſturbaret, quàm pulcra paſſim, quamque nobilia in Societate vaſa videremus! Sed nos ipſi qui regimur opera Dei, ad inſipientiam vtique nobis, non impedimus modò, ſed deſtruimus ac diſſipamus identidem, dicentes figulo quod Dominus per Iſaiam conqueritur: *Quid facis? & opus tuum abſque manibus eſt*. Quibus non immeritò illud Prophetæ exprobrare poſſet: *Quoniam quæ tu feciſti, deſtruxerunt*. Proinde ſicut Superioribus inde animus creſcere debet, vt omnes ad perfectionem dirigant, quòd Dominus adeò paratum & ſubactum præbet lutum; ita cùm ſatis appareat frequenter homines ex infirmitate deficere, propriâque eorum culpâ perdi vaſa pulcerrima, quò minùs ad perfectum adducantur; maximâ ſollicitudine prouidẽdum eſt, vt ſubditi iuxta diuinæ voluntatis præſcriptum, noſtræque vocationis gratiam, & ad ſummum & abſolutum virtutis gradum perueniant. Quocircà curandum in primis eſt, vt omnes de medio tollantur occaſiones, quæ noſtrum curſum impedire & retardare poſſent, cuiuſmodi ſunt ſæcularia præcipuè negotia, quæ hominem verè quaſi in alienam ſpeciem ac perſonam transformant. Cùm enim (vt in noſtrâ formulâ dicitur, & quod ſemper ante oculos habere debemus,)

Deo militemus, vtique cadit in nos illud Apoſtoli dictum: *Militamus Deo, & nemo militans Deo, ſe negotiis ſæcularibus implicat, vt ei placeat cui ſe probauit.* Inde & Conſtitutionibus & operibus expreſſit ſemper beatæ memoriæ Pater Noſter quantùm huiuſmodi occupationes à noſtro Inſtituto alienas duxerit. Sed accidit interdum vt auctoritas quædam Principum ac magnorum hominum (quæ certè vt nos opprimat pati non debemus: ſed acriter ei cum omni modeſtiâ, & humilitate, atque religiosâ ſuauitate reſiſtendum eſt) efficiat vt in huiuſmodi ſcopulos impingamus frequenter.

11 Vereor quoque, ne nos fallat, vel ſpecies quædam falſæ vtilitatis, vel etiam noſtrorum ipſorum importunitas, pietatis zeli prætextu velata: & tamen cùm videamus, extra ſepta nos verſari, ac proinde in magno ac certo eſſe periculo, audendum eſt aliquid in Chriſto pro Societate, & magis Inſtituti noſtri gratiæ, diuinoque auxilio fidendum, quòd nos & ſeruabit incolumes, *& praua in directa, & aſpera ponet in vias planas*, ſi à primo illo, germanoque Societatis ſpiritu nos diuelli non patiamur. Sed in hac Regularum atque diſciplinæ obſeruatione, duo Superioribus extrema vitanda ſunt, alterum ne dum ſubditis diſplicere, eoſque contriſtare timent, paullatim diſciplinam labefactari ſinant; & in his conniueant, quæ correctione & remedio indigebāt, non modò

culpam

culpam aliquam impunitam relinquentes (ea enim indulgentia in multis nec magnum vitium eſt, & fieri poteſt vt interdum expediat) ſed etiam huiuſmodi errata ne fraternâ correctione caſtigantes; & quod pernicioſius eſt, cùm culpæ ſubinde iterentur, non applicantes in futurum efficax ac ſalutare remedium: quod ſanè credi non poteſt, quantum detrimenti Societati affert. Paullatim quippe defectibus atque relaxationibus ſuccreſcentibus, Superiores ij, qui in gubernatione ſufficiuntur, omnia inueniunt emendatu difficillima; & vt noui ſunt, ne ſeueriori diſciplinâ à ſe ſubditorũ animos abalienare incipiant, atque in ipſo gubernationis aditu, ea ſtatim mouere quæ moleſta ſunt & odioſa, quaſi redimentes tempus, tempus expectant, quò ſuauiùs & molliùs omnia fiant: dumque dies ex die protrahitur, incommoda creſcunt: & quod vix credi poteſt, ſed tamen certiſſimum eſt, fit ex conſuetudine ſenſim adeò familiare huiuſmodi laxitatis & licentiæ velut idioma, vt etiam zelo præditis, minùs iam ac minùs incipiant incommoda ac indecora videri, quæ anteà turpiſſima videbantur. Itaque dum *terra paullatim alluuione conſumitur; & lingua, quam naſcens Societas non nouerat, auditur*, quaſi altera repentè rerum facies, & alienorum ciuium regio exiſtit. Quòd ſi ipſos ſpectemus ſubditos, tantum abeſt vt hac remiſſione ſuauiter cum illis agatur, vt maxi-

mè etiam durè & aſperè tractentur. Nam vt *nemo repentè fit turpiſſimus*, vt inquit S. Bernardus; augentur paullatim tranſgreſsiones, & infirmitates; quibus cùm antè leue aliquod medicamentum ſatis fuiſſet, adaucta & inueterata mala, quæ ſuo tempore curata non ſunt, etiam ferrum igneſque exigunt; vt ſerò tandem miſer ille, quam anteà lenitatem, mox crudelitatem ac ſæuitiam potiùs hoſtilem exhibitam ſibi fuiſſe cenſeat.

12 De quo ipſo præclarè diſſerens D. Auguſtinus inquit: *Ne putes tunc amare filium tuum, quando ei non das diſciplinam. Non eſt iſta caritas, ſed languor.* Atque idem paullò pòſt, *Fel*, inquit, *columba non habet, tamen roſtro & pennis pro nido pugnat: ſine amaritudine ſæuit: & amor ſæuit, caritas ſæuit: ſæuire videtur pater, more columbino ſæuit, cùm ſæuit ſine felle ſæuit.* Diuus etiam Gregorius docet, *Superioribus ſeruandam eſſe, & in cordibus humilitatem & in opere diſciplinam. Atque inter hæc, inquit, ſolerter intuendum eſt, ne dum immoderatiùs cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis.* Atque idem quoque alibi præcipit curandum eſſe, *vt Rectorem ſubditis, & matrem pietas & patrem exhibeat diſciplina. Atque inter hæc ſollicità circumſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa*: ſed debet in Superioribus eſſe, *Et iuſtè conſolans miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina.* Cuius typo aſſerit Euangelicum illum infirmum, qui fuerat plagis impoſitis relictus

Tract. 7. in epiſt. Ioan.

lictus ſemiuiuus, à piiſsimo Samaritano & oleo & vino curatum: *vt per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur.* Atque hoc erit illud, quod nos quoque in Conſtitutionibus docemur, ſeueritatē ſuo tempore ſuauitati miſcendam: tunc enim ſuauitas diſſoluta exiſtimanda eſt, cùm Superior errata non corrigit, ne eos conturbet qui latam diligunt viam; tunc diſciplina rigida, cùm in corrigendo modum non ſeruat. Proinde ſicut expedit primum illud diligenter cauere ne laxi ac debiles; ita hoc poſterius, ne duri ac ſeueri videantur. Totum autem ferme poſitum eſt in modo. Nam ſicut fortes & firmos eſſe oportet, in eo exequendo quod conuenit; ſic in ratione conſequendi inſuauitas & aſperitas omnis fugienda eſt. Porrò aſper & grauis eſt Superior, cùm nimiùm credulus primis quibuſque delationibus tenaciter adhæret, nec ab iis abduci ſe patitur. Aſper eſt, cùm quaſi omnes tranſgreſsiones æquales ſint, eaſdem minoribus, quas maioribus, pœnas decernit. Aſper eſt, cùm iis, quæ ſolâ monitione corrigi poſſant, acriora adhibet medicamēta. Aſper eſt etiam cùm loci & temporis momenta & opportunitatem expectare neſcit; cùm errata, quæ ſecretâ correctione emendanda fuerant, ita palàm facit vt ſubditum confundat; cùm in corrigendo iracundiâ magis agi, quàm zelo, & caritate duci ſe oſtendit, verbis ac geſtibus, incompoſiti ac perturbati animi

ſigna

ſigna exhibens, quæ non modò nihil conferunt ad conſequendum quod ſibi propoſuit, ſed etiam maximè nocent. Nam cùm duo ſint, quæ in ſubditorum animis, cùm caſtigantur, plurimùm valere ſolent, alterum reuerentia, quâ erga Superiorem afficiuntur ex opinione de illius virtute ac probitate conceptâ, hæc ſanè opinio debilitetur neceſſe eſt, cùm illum vident hominem eſſe ſimilem aliis, non minùs quàm alios ad paſſionum impetus expoſitum: alterum perſuaſio, quâ ſe diligi credit; hanc certè minui neceſſe eſt, cùm quis viderit Superiorem neque paternè, neque amanter ſecum agere. Aſper denique eſt, cùm omnino is qui præeſt non oſtendit ſe ex caritate moueri, & deſiderio perfectionis filiorum: cùm reprehenſionis auſteritatem non temperat dulcedine ſpei, quam de illorum emendatione atque profectu præ ſe ferat: cuius quidem ſpei non mediocre pignus Superior exhibet, cùm ſubditis aliquas vias rationeſque proponit, quibus eos iuuari poſſe ſperat, præſcribens etiam vt ad ſe redeant, ſibique communi fiduciâ aperiant, quid vtilitatis retulerint, quo ſe modo habeant, quid in ſe animi ſentiant. Demum in correctionibus quod ad ordinem, & modum attinet, habenda ſunt præ oculis, quæ in tertiâ Conſtitutionum parte B. P. N. IGNATIVS docet, quæque Superioribus in ſuis regulis præſcribuntur. Quæ in ſummâ ad illud

Baſilij

Baſilij præceptum reuocari poſſe videntur, vt Superior in animarum curandis morbis, probos medicos imitetur, *Vt videlicet ægris non iraſcatur, ſed contra morbum ipſum pugnet.*

13 Et vt paucis omnia ferè quæ dicta ſunt complectar, duo eſſe poſſunt gubernationum genera. Alterum quod naturali lumine nititur, & humanæ ſapientiæ principiis, quæ verè ſtultitia eſt, nec percipere poteſt ea, quæ Spiritus Dei ſunt: hanc qui tenent rationem, ita ſubditos regunt, vt ſatis habeant, ſi in externis eorum actionibus, nihil inordinatum aut indecens conſpiciatur; idque vnum ab eis exigunt, vt officio quiſque ſibi iniuncto, vtcumque ſatisfaciant; neque ſibi aut aliis negotium faceſſant; quod curant, vt illis tum rationibus, tum argumentis, tum etiam indulgentiâ quadam perſuadeant: nullâ interim in re eorum virtutem exercentes, nihil imperantes, quod illorum imbecillitati & infirmitati grauius & acerbius accidere poſſit. Hoc genus ne pluribus deſcribamus, politicum appellare licet. Sed alterum eſt, quod altioribus principiis, & ſuperiori lumine, diuino ſcilicet ducitur, & gratiæ vocationis innititur; probè intelligens virtutes & omnes animi noſtri habitus bonos, & vt acquirantur, & vt deinceps conſeruentur, exercitatione indigere. Quare in mortificationibus quæ honorem ac proprium iudicium conuellunt, pugnantque contra ſenſum

&

& naturalem propenſionem noſtram, ſubditorum abnegationem ſtrenuè exercet, & efficit vt quiſque tum quid ſibi deſit, experientiâ diſcat, tum etiam contendat modis omnibus vel id acquirere, quod nondum habet, vel quod iam acquiſiuit ſtudioſiùs conſeruare. Ac prior quidem illa ratio, quam quidam vt faciliorem amplectuntur, tantum abeſt vt expeditior ſit, vt etiam Superiorem ipſum in inextricabiles difficultates adducat: quandoquidem eiuſmodi res ſunt, quas ſemper in Societate tractamus, & in quibus verſamur aſſiduè, nempe quæ perpetuam ſui ipſius abrenuntiationem neceſſariò requirunt, quò ſanè veteris Adami oculus non pertingit; vt fieri nullo modo poſſit, vt tantus hominum numerus talibus iudiciis & ingeniis præditus, humanis rationibus ac perſuaſionibus duci atque inflecti queat, non magis quàm ſi quis in magnâ tempeſtate inter frementium ventorum impetus vndarumq́ue iactationem, ex muſicis præceptis nauem moderari conetur. Neque verò ea gubernandi ratio iis ipſis qui gubernantur, aut vtilitatem aut conſolationem afferre poteſt: quod vſu ipſo ſemper apparuit in iis, qui huiuſmodi viam ambulant. Denique vt nihil poteſt eſſe magis contrarium vel inimicum principiis Religionis; ſic ſtatuendum eſt, ſi ea ratio gubernandi ſemel in Societatem induceretur, ita certiſſimè futurum vt non modò illa nul-
lum

lum facere fructum, ſed ne conſiſtere ac conſeruari quidem poſſet. Sic enim breuî fieret, vt exiſteret in Societate magna hominum copia, qui litteris quidem egregiè inſtructi, prudentiâ præterea, & rerum gerendarum dexteritate pollerent; ſed noſtro fini minùs certè vtiles eſſent; quòd parum in exercitatione virtutum, ſolidique ſpiritus fundamentis profeciſſent. At verò poſterior illa methodus, quæ prudentiam quidem ſecundùm Deum non reſpuit, ſed toto ſpiritu nititur mortificationis exercitatione, abnegationis vſu, honoris proprij, totiuſque veteris hominis abdicatione, ea eſt, quam tantoperè expetimus, quæque omni ope ac ſtudio in Societate retinenda & colenda eſt: ſic enim fore ſpero vt & omnis perfectio in Societate vigeat ac floreat; atque etiam omnium animi perpetuâ quadam cæleſtis conſolationis dulcedine, quæ certè in talibus ſtudiis deguſtatur, quàm maximè perfruantur. Hanc autem viam in ſubditis moderandis non modò exemplis docuit B. P. IGNATIVS, qui miris mortificationibus, quas pęnè omnes norunt, ſuos exercebat, eoque magis quò probiores & inſigniores, & ſibi etiam maiore familiaritatis vſu coniuncti eſſent; ſed eamdem etiam in Conſtitutionibus expreſſam tradidit. Hoc eſt enim quod in formulâ noſtrâ, adeò diſertè denuntiatum nobis, ad hoc Inſtitutum neminem aptum eſſe, niſi verè humilem

&

Coloſſ.3. *Nec ſeruum eſſe, nec liberum, nec barbarum aut Scythem, ſed omnia*, inquit, *& in omnibus Chriſtus.* Hæc eſt gloria Societatis noſtræ, iam tunc ab
1.Cor.9. initio. Et certè *Melius eſt nobis magis mori, quàm vt gloriam huiuſmodi quis euacuet.* Non igitur ferendum eſt, vt quæ ſingulorum ſint vitia, integris tribuantur nationibus: cùm nihil laude vel vituperatione dignum ſit, quod voluntarium non eſt: & diligentiſſimè regula illa ſeruanda, quæ prohibet ne aliæ nationes de aliis ſiniſtrè ſentiant, aut loquantur: ſed peculiari affectu faciendum eſt cuique, vt diuerſas na-
Epheſ.2. tiones in Domino proſequatur. *Omnes ſiquidem ſumus ciues Sanctorum*, & patriam vnam paradiſum computantes, eam à longè aſpicimus
Hebr.2.11. & ſalutamus. Cuperem equidem in hoc loco tam neceſſario, tamque Chriſto grato, diutius immorari, (adeò mihi cordi hæret) niſi me magnâ ſatis commendationis exaggeratione vſum putarem, cùm ita dixi credere me, ac pro certo habere ex eo vno maximè Societatis bonum & conſeruationẽ pendere. Murmurationes igitur zizaniorum ſemina, & quidquid caritatem violare, vel quidquid impedire poteſt, ex agro hoc Domini penitùs exterminetur.
Gal.5. Sed conſideremus inuicem, *non vt inuicem iudicemus, aut mordeamus, ne fortè ab inuicem conſu-*
Hebr.10. *mamur*; ſed, vt Apoſtolus ait, *in procuratione caritatis, & bonorum operum alter alterius virtutes conſiderantes*, vt creſcamus in ſpiritu, Deumque

Domi-

Dominum laudemus, vt cùm ala viciſſim alam percutit, volemus cum præclaro illo cantico ad cælum: *Benedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo.* Ezech.3. Dum enim quiſque alterum reſpicit, atque in eo donum aliquod intuetur, quo ipſe caret, fieri non poteſt, quin ſeipſum humiliet atque in amore, & communicatione cum ceteris creſcat. Sic quippe diſſerit S. Gregorius, diuiſiones gratiarum à Deo fieri nullâ aliâ de cauſsâ, quàm ad maximarum harum virtutum, humilitatis concordiæque, cuſtodiam. In aliis quippe regionibus vinum abundat, oleum in aliis, quædam tritici feraces ſunt, quædam animalium; vt dum vna alterius ope indiget, ſeruetur communicatio, mutuumque inter omnes commercium foueatur. *Sicut ergo regiones terrarum*, inquit, *ita ſunt mentes Sanctorum, quæ cùm viciſſim ſibi conferunt, quod acceperunt; quaſi fructus ſuos regiones regionibus impendunt, vt in vnâ omnes caritate iungantur.*

15 Memores nos eſſe oportet teſtamenti quod diſpoſuit dulciſſimus Pater noſter IESVS, & quidem quod ipſo ſanguine ſanciuit, & morte confirmauit. *In hoc cognoſcent omnes, quòd mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.* Ioan.13. Quod præceptum Euangeliſta qui audierat, ita etiam hauſit, & ad extremum vſque ſpiritum retinuit, vt, quemadmodùm refert D. Hieronymus, nihil pænè aliud diſcipulis inculcaret, quod etiam, vt ille affirmabat, & præce-

modo, videmus eos qui per portam ingrediuntur, ita animo affectos eſſe, vt omnia quæ noſtræ profeſsionis ſunt, magnâ quadam alacritate & facilitate amplectantur, atque accipiant; vt videatur Dominus quaſi diſpoſitam nobis atque paratam exhibere materiam, in quâ facili negotio forma illa introducatur, cuius exemplar diuina illius Maieſtas in Societate demonſtrauit. Quamobrem ſoleo ego, Patres cariſsimi, huic noſtræ ſententiæ illam
Hierem. 18. Hieremiæ parabolam applicare, de figulo faciente opus ſuper rotam, qui lutum format manibus ſuis, ſicut placet in oculis ſuis vt faciat; cuius cùm triplex ſit munus, primùm materiam præparare, tum rotam agitare, & vas illud ad ſpeciem quam in mente apprehenſam habet effingere; ſic mihi propono, rotam ipſam eſſe diſpoſitionem & tractationem per varias functiones eorum qui gubernantur; quod fit per obedientiam: Pedum autem inſtar eſſe Superiores qui eam cómouent; qui ſanè pedes, vt rectè vas fiat, non niſi ad imperium intelligentis, qui ipſe figulus eſt, moueri & viciſsim mouere debent. Quod autem ordine primum erat, nempe materiam præparare, id verè noſtras non attingit vires. Vnius enim Dei eſt argillam operi paratam aptamque exhibere: nos verò, quos formandos ſuſcepimus, nec formare ac nec mouere quidem poſſemus, niſi ipſi eſſent à diuinâ directione moti. Et verè ſi creta

hæc

hæc noſtra , pro eâ libertate quâ prædita eſt, currentis rotæ curſum non impediret;&,quod inde ſequitur, artificis propoſitũ atque ideam non diſturbaret, quàm pulcra paſſim , quamque nobilia in Societate vaſa videremus! Sed nos ipſi qui regimur opera Dei, ad inſipientiam vtique nobis,non impedimus modò, ſed deſtruimus ac diſſipamus identidem,dicentes figulo quod Dominus per Iſaiam conqueritur: *Quid facis? & opus tuum abſque manibus eſt.* Quibus non immeritò illud Prophetæ exprobrare poſſet: *Quoniam quæ tu feciſti,deſtruxerunt.* Proinde ſicut Superioribus inde animus creſcere debet , vt omnes ad perfectionem dirigant, quòd Dominus adeò paratum & ſubactum præbet lutum; ita cùm ſatis appareat frequenter homines ex infirmitate deficere,propriâque eorum culpâ perdi vaſa pulcerrima , quò minùs ad perfectum adducantur ; maximâ ſollicitudine prouidẽdum eſt,vt ſubditi iuxta diuinæ voluntatis præſcriptum , noſtræque vocationis gratiam , & ad ſummum & abſolutum virtutis gradum perueniant. Quocircà curandum in primis eſt, vt omnes de medio tollantur occaſiones, quæ noſtrum curſum impedire & retardare poſſent,cuiuſmodi ſunt ſæcularia præcipuè negotia,quæ hominem verè quaſi in alienam ſpeciem ac perſonam transformant. Cùm enim (vt in noſtrâ formulâ dicitur, & quod ſemper ante oculos habere debemus,)

Deo militemus, vtique cadit in nos illud Apoſtoli dictum: *Militamus Deo, &, nemo militans Deo, ſe negotiis ſæcularibus implicat, vt ei placeat cui ſe probauit.* Inde & Conſtitutionibus & operibus expreſſit ſemper beatæ memoriæ Pater Noſter quantùm huiuſmodi occupationes à noſtro Inſtituto alienas duxerit. Sed accidit interdum vt auctoritas quædam Principum ac magnorum hominum (quæ certè vt nos opprimat pati non debemus: ſed acriter ei cum omni modeſtiâ, & humilitate, atque religioſâ ſuauitate reſiſtendum eſt) efficiat vt in huiuſmodi ſcopulos impingamus frequenter.

11 Vereor quoque, ne nos fallat, vel ſpecies quædam falſæ vtilitatis, vel etiam noſtrorum ipſorum importunitas, pietatis zeli prætextu velata: & tamen cùm videamus, extra ſepta nos verſari, ac proinde in magno ac certo eſſe periculo, audendum eſt aliquid in Chriſto pro Societate, & magis Inſtituti noſtri gratiæ, diuinoque auxilio fidendum, quòd nos & ſeruabit incolumes, *& praua in directa, & aſpera ponet in vias planas*, ſi à primo illo, germanoque Societatis ſpiritu nos diuelli non patiamur. Sed in hac Regularum atque diſciplinæ obſeruatione, duo Superioribus extrema vitanda ſunt, alterum ne dum ſubditis diſplicere, eoſque contriſtare timent, paullatim diſciplinam labefactari ſinant; & in his conniueant, quæ correctione & remedio indigebãt, non modò

culpam

culpam aliquam impunitam relinquentes (ea enim indulgentia in multis nec magnum vitium eſt, & fieri poteſt vt interdum expediat) ſed etiam huiuſmodi errata ne fraternâ correctione caſtigantes; & quod pernicioſius eſt, cùm culpæ ſubinde iterentur, non applicantes in futurum efficax ac ſalutare remedium: quod ſanè credi non poteſt, quantum detrimenti Societati affert. Paullatim quippe defectibus atque relaxationibus ſuccreſcentibus, Superiores ij, qui in gubernatione ſufficiuntur, omnia inueniunt emendatu difficillima; & vt noui ſunt, ne ſeueriori diſciplinâ à ſe ſubditorũ animos abalienare incipiant, atque in ipſo gubernationis aditu, ea ſtatim mouere quæ moleſta ſunt & odioſa, quaſi redimentes tempus, tempus expectant, quò ſuauiùs & molliùs omnia fiant: dumque dies ex die protrahitur, incommoda creſcunt: & quod vix credi poteſt, ſed tamen certiſſimum eſt, fit ex conſuetudine ſenſim adeò familiare huiuſmodi laxitatis & licentiæ velut idioma, vt etiam zelo præditis, minùs iam ac minùs incipiant incommoda ac indecora videri, quæ anteà turpiſſima videbantur. Itaque dum *terra paullatim alluuione conſumitur; & lingua, quam naſcens Societas non nouerat, auditur,* quaſi altera repentè rerum facies, & alienorum ciuium regio exiſtit. Quòd ſi ipſos ſpectemus ſubditos, tantum abeſt vt hac remiſſione ſuauiter cum illis agatur, vt maximè

mè etiam durè & aſperè tractentur. Nam vt *nemo repentè fit turpiſsimus*, vt inquit S. Bernardus; augentur paullatim tranſgreſsiones, & infirmitates; quibus cùm antè leue aliquod medicamentum ſatis fuiſſet, adaucta & inueterata mala, quæ ſuo tempore curata non ſunt, etiam ferrum igneſque exigunt; vt ſerò tandem miſer ille, quam anteà lenitatem, mox crudelitatem ac ſæuitiam potiùs hoſtilem exhibitam ſibi fuiſſe cenſeat.

12 De quo ipſo præclarè diſſerens D. Auguſtinus inquit: *Ne putes tunc amare filium tuum, quando ei non das diſciplinam. Non eſt iſta caritas, ſed languor.* Atque idem paullò pòſt, *Fel*, inquit, *columba non habet, tamen roſtro & pennis pro nido pugnat: ſine amaritudine ſæuit: & amor ſæuit, caritas ſæuit: ſæuire videtur pater, more columbino ſæuit, cùm ſæuit ſine felle ſæuit.* Diuus etiam Gregorius docet, *Superioribus ſeruandam eſſe, & in cordibus humilitatem & in opere diſciplinam. Atque inter hæc, inquit, ſolerter intuendum eſt, ne dum immoderatiùs cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis.* Atque idem quoque alibi præcipit curandum eſſe, *vt Rectorem ſubditis, & matrem pietas & patrem exhibeat diſciplina. Atque inter hæc ſollicitâ circumſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa*: ſed debet in Superioribus eſſe, *Et iuſtè conſolans miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina.* Cuius typo aſſerit Euangelicum illum infirmum, qui fuerat plagis impoſitis relictus

Tract. 7. in epiſt. Ioan.

lictus ſemiuiuus, à piiſsimo Samaritano & oleo & vino curatum : *vt per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur.* Atque hoc erit illud, quod nos quoque in Conſtitutionibus docemur, ſeueritatē ſuo tempore ſuauitati miſcendam: tunc enim ſuauitas diſſoluta exiſtimanda eſt, cùm Superior errata non corrigit, ne eos conturbet qui latam diligunt viam; tunc diſciplina rigida, cùm in corrigendo modum non ſeruat. Proinde ſicut expedit primum illud diligenter cauere ne laxi ac debiles; ita hoc poſterius, ne duri ac ſeueri videantur. Totum autem ferme poſitum eſt in modo. Nam ſicut fortes & firmos eſſe oportet, in eo exequendo quod conuenit; ſic in ratione conſequendi inſuauitas & aſperitas omnis fugienda eſt. Porrò aſper & grauis eſt Superior, cùm nimiùm credulus primis quibuſque delationibus tenaciter adhæret, nec ab iis abduci ſe patitur. Aſper eſt, cùm quaſi omnes tranſgreſsiones æquales ſint, eaſdem minoribus, quas maioribus, pœnas decernit. Aſper eſt, cùm iis, quæ ſolâ monitione corrigi poſſunt, acriora adhibet medicamēta. Aſper eſt etiam cùm loci & temporis momenta & opportunitatem expectare neſcit; cùm errata, quæ ſecretâ correctione emendanda fuerant, ita palàm facit vt ſubditum confundat; cùm in corrigendo iracundiâ magis agi, quàm zelo, & caritate duci ſe oſtendit, verbis ac geſtibus, incompoſiti ac perturbati animi
ſigna

ſigna exhibens, quæ non modò nihil conferunt ad conſequendum quod ſibi propoſuit, ſed etiam maximè nocent. Nam cùm duo ſint, quæ in ſubditorum animis, cùm caſtigantur, plurimùm valere ſolent, alterum reuerentia, quâ erga Superiorem afficiuntur ex opinione de illius virtute ac probitate conceptâ, hæc ſanè opinio debilitetur neceſſe eſt, cùm illum vident hominem eſſe ſimilem aliis, non minùs quàm alios ad paſſionum impetus expoſitum: alterum perſuaſio, quâ ſe diligi credit; hanc certè minui neceſſe eſt, cùm quis viderit Superiorem neque paternè, neque amanter ſecum agere. Aſper denique eſt, cùm omnino is qui præeſt non oſtendit ſe ex caritate moueri, & deſiderio perfectionis filiorum: cùm reprehenſionis auſteritatem non temperat dulcedine ſpei, quam de illorum emendatione atque profectu præ ſe ferat: cuius quidem ſpei non mediocre pignus Superior exhibet, cùm ſubditis aliquas vias rationeſque proponit, quibus eos iuuari poſſe ſperat, præſcribens etiam vt ad ſe redeant, ſibique communi fiduciâ aperiant, quid vtilitatis retulerint, quo ſe modo habeant, quid in ſe animi ſentiant. Demum in correctionibus quod ad ordinem, & modum attinet, habenda ſunt præ oculis, quæ in tertiâ Conſtitutionum parte B. P. N. IGNATIVS docet, quæque Superioribus in ſuis regulis præſcribuntur. Quæ in ſummâ ad illud

Baſilij

Baſilij præceptum reuocari poſſe videntur, vt Superior in animarum curandis morbis, probos medicos imitetur, *Vt videlicet ægris non iraſcatur, ſed contra morbum ipſum pugnet.*

13 Et vt paucis omnia ferè quæ dicta ſunt complectar, duo eſſe poſſunt gubernationum genera. Alterum quod naturali lumine nititur, & humanæ ſapientiæ principiis, quæ verè ſtultitia eſt, nec percipere poteſt ea, quæ Spiritus Dei ſunt: hanc qui tenent rationem, ita ſubditos regunt, vt ſatis habeant, ſi in externis eorum actionibus, nihil inordinatum aut indecens conſpiciatur; idque vnum ab eis exigunt; vt officio quiſque ſibi iniuncto, vtcumque ſatisfaciant; neque ſibi aut aliis negotium faceſſant; quod curant, vt illis tum rationibus, tum argumentis, tum etiam indulgentiâ quadam perſuadeant: nullâ interim in re eorum virtutem exercentes, nihil imperantes, quod illorum imbecillitati & infirmitati grauius & acerbius accidere poſſit. Hoc genus ne pluribus deſcribamus, politicum appellare licet. Sed alterum eſt, quod altioribus principiis, & ſuperiori lumine, diuino ſcilicet ducitur, & gratiæ vocationis innititur; probè intelligens virtutes & omnes animi noſtri habitus bonos, & vt acquirantur, & vt deinceps conſeruentur, exercitatione indigere. Quare in mortificationibus quæ honorem ac proprium iudicium conuellunt, pugnantque contra ſenſum

& naturalem propenſionem noſtram, ſubditorum abnegationem ſtrenuè exercet, & efficit vt quiſque tum quid ſibi deſit, experientiâ diſcat, tum etiam contendat modis omnibus vel id acquirere, quod nondum habet, vel quod iam acquiſiuit ſtudioſiùs conſeruare. Ac prior quidem illa ratio, quam quidam vt faciliorem amplectuntur, tantum abeſt vt expeditior ſit, vt etiam Superiorem ipſum in inextricabiles difficultates adducat: quandoquidem eiuſmodi res ſunt, quas ſemper in Societate tractamus, & in quibus verſamur aſſiduè, nempe quæ perpetuam ſui ipſius abrenuntiationem neceſſariò requirunt, quò ſanè veteris Adami oculus non pertingit; vt fieri nullo modo poſſit, vt tantus hominum numerus talibus iudiciis & ingeniis præditus, humanis rationibus ac perſuaſionibus duci atque inflecti queat, non magis quàm ſi quis in magnâ tempeſtate inter frementium ventorum impetus vndarumq́ue iactationem, ex muſicis præceptis nauem moderari conetur. Neque verò ea gubernandi ratio iis ipſis qui gubernantur, aut vtilitatem aut conſolationem afferre poteſt: quod vſu ipſo ſemper apparuit in iis, qui huiuſmodi viam ambulant. Denique vt nihil poteſt eſſe magis contrarium vel inimicum principiis Religionis; ſic ſtatuendum eſt, ſi ea ratio gubernandi ſemel in Societatem induceretur, ita certiſſimè futurum vt non modò illa nullum

lum facere fructum, ſed ne conſiſtere ac conſeruari quidem poſſet. Sic enim breuî fieret, vt exiſteret in Societate magna hominum copia, qui litteris quidem egregiè inſtructi, prudentiâ præractereà, & rerum gerendarum dexteritate pollerent; ſed noſtro fini minùs certè vtiles eſſent; quòd parum in exercitatione virtutum, ſolidique ſpiritus fundamentis profeciſſent. At verò poſterior illa methodus, quæ prudentiam quidem ſecundùm Deum non reſpuit, ſed toto ſpiritu nititur mortificationis exercitatione, abnegationis vſu, honoris proprij, totiuſque veteris hominis abdicatione, ea eſt, quam tantoperè expetimus, quæque omni ope ac ſtudio in Societate retinenda & colenda eſt: ſic enim fore ſpero vt & omnis perfectio in Societate vigeat ac floreat; atque etiam omnium animi perpetuâ quadam cæleſtis conſolationis dulcedine, quæ certè in talibus ſtudiis deguſtatur, quàm maximè perfruantur. Hanc autem viam in ſubditis moderandis non modò exemplis docuit B. P. IGNATIVS, qui miris mortificationibus, quas pęnè omnes norunt, ſuos exercebat, eoque magis quò probiores & inſigniores, & ſibi etiam maiore familiaritatis vſu coniuncti eſſent; ſed eamdem etiam in Conſtitutionibus expreſſam tradidit. Hoc eſt enim quod in formulâ noſtrâ, adeò diſertè denuntiatum nobis, ad hoc Inſtitutum neminem aptum eſſe, niſi verè humilem

&

& prudentem in Chriſto, & in Chriſtianæ vitæ puritate ac litteris conſpicuum. Hinc etiam in Examine præcipitur, vt maius ac impenſius ſtudium noſtrum in eo ponamus, vt maiorem noſtri abnegationem, & continuam in rebus omnibus, quoad fieri poterit, mortificationem quæramus. Quod genus præceptorum ita eſt in totis Conſtitutionibus vſitatũ ac frequens, vt nihil aliud pænè continere videantur. Neque mihi dubium eſt, ſi Superiores exemplo etiam ſuo præeuntes, cum quâ dictum eſt caritate, ſuauitatem etiam prudẽtiâ commiſcentes, hoc gubernandi præſcriptum ſequantur, quin noſtris omnibus ita probetur, vt ipſi ſe hoc potiſſimùm modo regi velint, idque maximè cupiant & amplectantur omnes, cum ſingulari Societatis incremento, maximâque proximorum vtilitate. Quod eò etiam facilius, ſuauiuſque reddetur, ſi modò omnes, qui in Societate præſunt, in hunc gubernandi typum conſpirabunt; ne quorumdam remiſſio, aliorum odioſam reddat diſciplinam; omneſque ſubditi intelligant ita ſe exerceri ad eorum virtutem confirmandam & augendam. Quòd ſi quorumdam puſillanimitas vel tepor, ad eam perfectionem non aſpiret, *Ipſi viderint* (vt cum D. Bernardo loquamur) *quid excuſationis poſſint afferre: quoniam Apoſtolicam omnes nos vitam ſecuti ſumus; Apoſtolicæ profeſſioni nomina dedimus vniuerſi*, dicentes Chriſto duci: *Ecce nos*

Bern. ſerm. contra vitiũ ingrat.

nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te.

14 Quarto loco atque extremo illud mihi monendum occurrit, vt quanto ſtudio Societatis conſeruatio curanda eſt, eo Superiores curent, vt Noſtri & inter ſe, & cum proximis rectè ſint diſpoſiti. Quæuis enim ordinis perturbatio, quæ vel in militibus inter ſe, vel in modo exercitus ducendi exoriatur, maximè verò inter præliandum, maximam totius exercitus confuſionem parit & exitium. Quare B.P.N.Ignatius initio octauæ partis Conſtitutionum tam ſeriò affirmat, neque conſeruari, neque regi, atque adeò nec finem ad quem tendit, conſequi Societatem poſſe, ſi inter ſe & cum ſuo capite membra eius vnita non fuerint: eodemq́ue loco, præter id quod media explicat, quibus hæc vnio ſeruari poſſit, quibus profectò omnibus baſis ac fundamentum virtus eſt & ſpiritus; tanti hanc vnitatem facit, vt contra eos qui diſſenſionis auctores extiterint, grauiſſimis illis verbis vtatur, diligentiſſimè videlicet ſeparandos tamquàm peſtem à Societate, quæ eam poteſt ſummoperè inficere, ſi præſens remedium non adhibeatur. Proinde nullâ ratione Superioribus diſſenſiones inter domeſticos ferendæ ſunt; nec tolerandum vt ea quæ ad nationes pertinent, & caritatem maximè diſcindunt, vel leuiter attingantur, dicente Apoſtolo, non apud Religioſos modò, ſed etiam Chriſtianos quoſuis,

Coloſſ. 3. *Nec ſeruum eſſe, nec liberum, nec barbarum aut Scytham, ſed omnia*, inquit, *& in omnibus Chriſtus.* Hæc eſt gloria Societatis noſtræ, iam tunc ab
1. Cor. 9. initio. Et certè *Melius eſt nobis magis mori, quàm vt gloriam huiuſmodi quis euacuet.* Non igitur ferendum eſt, vt quæ ſingulorum ſint vitia, integris tribuantur nationibus: cùm nihil laude vel vituperatione dignum ſit, quod voluntarium non eſt: & diligentiſſimè regula illa ſeruanda, quæ prohibet ne aliæ nationes de aliis ſiniſtrè ſentiant, aut loquantur: ſed peculiari affectu faciendum eſt cuique, vt diuerſas na-
Epheſ. 2. tiones in Domino proſequatur. *Omnes ſiquidem ſumus ciues Sanctorum*, & patriam vnam paradiſum computantes, eam à longè aſpicimus
Hebr. 2. 11. & ſalutamus. Cuperem equidem in hoc loco tam neceſſario, tamque Chriſto grato, diutius immorari, (adeò mihi cordi hæret) niſi me magnâ ſatis commendationis exaggeratione vſum putarem, cùm ita dixi credere me, ac pro certo habere ex eo vno maximè Societatis bonum & conſeruationẽ pendere. Murmurationes igitur zizaniorum ſemina, & quidquid caritatem violare, vel quidquid impedire poteſt, ex agro hoc Domini penitùs exterminetur.
Gal. 5. Sed conſideremus inuicem, *non vt inuicem iudicemus, aut mordeamus, ne fortè ab inuicem conſu-*
Hebr. 10. *mamur*; ſed, vt Apoſtolus ait, *in procuratione caritatis, & bonorum operum alter alterius virtutes conſiderantes*, vt creſcamus in ſpiritu, Deumque Domi-

Dominum laudemus, vt cùm ala viciſſim alam percutit, volemus cum præclaro illo cantico ad cælum: *Benedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo.* Ezech.3. Dum enim quiſque alterum reſpicit, atque in eo donum aliquod intuetur, quo ipſe caret, fieri non poteſt, quin ſeipſum humiliet atque in amore, & communicatione cum ceteris creſcat. Sic quippe differit S. Gregorius, diuiſiones gratiarum à Deo fieri nullâ aliâ de cauſsâ, quàm ad maximarum harum virtutum, humilitatis concordiæque, cuſtodiam. In aliis quippe regionibus vinum abundat, oleum in aliis, quædam tritici feraces ſunt, quædam animalium; vt dum vna alterius ope indiget, ſeruetur communicatio, mutuumque inter omnes commercium foueatur. *Sicut ergo regiones terrarum*, inquit, *ita ſunt mentes Sanctorum, quæ cùm viciſſim ſibi conferunt, quod acceperunt; quaſi fructus ſuos regiones regionibus impendunt, vt in vnâ omnes caritate iungantur.*

15 Memores nos eſſe oportet teſtamenti quod diſpoſuit dulciſſimus Pater noſter IESVS, & quidem quod ipſo ſanguine ſanciuit, & morte confirmauit. *In hoc cognoſcent omnes, quòd mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.* Ioan.13. Quod præceptum Euangeliſta qui audierat, ita etiam hauſit, & ad extremum vſque ſpiritum retinuit, vt, quemadmodùm refert D. Hieronymus, nihil pænè aliud diſcipulis inculcaret, quod etiam, vt ille affirmabat, & præce-

ptum Domini eſſet, & ſi ſolum ſeruaretur, ſufficeret. Id igitur nos opere & veritate aſſiduè efficere neceſſe eſt, vt cortinæ, quæ Sanctum Dei tabernaculum ornant, & à ſuperiore parte, & ad latus inter ſeſe hyacinthinis vittis colligentur, id eſt, *Fidelium animæ*, vt S. Gregorius interpretatur, *per caritatem coniunctæ ſint, non per diſcordiam diuiſæ.* Sunt autem ſæpè vel minuta quædam, quæ huiuſmodi vnionem impediunt & diſtrahunt; & quemadmodùm eſt apud D. Bernardum, vt inter dentium commiſſuras, nihil tam parum intercedere poteſt, quod non magnam afferat moleſtiam: ita fraterna vnitas, quò arctior eſt, eò faciliùs exiguis quibuſque cauſſis perturbatur & relaxatur. Et quidem negandum non eſt, *debere firmiores aliorum portare infirmitates*, & peculiari ratione pro iis effundere cor ſuum, à quibus ſe in aliquo læſos aut vexatos dolent. Superioribus tamen curandum eſt, vt qui infirmiores ſunt, etiam ipſi & ſuſtinere & abſtinere diſcant. Contingit enim interdum, quod Caſſianus inquit, *vt infirmitates eorum, qui tepidiùs perfectionis expetunt ſanitatem, quantalibet fortium tolerantiâ ſuſtententur, ab ipſis tamen, qui infirmi ſunt, non ferantur, & vt ita dicam, ipſum tolerari non tolerant.* Quibus ſunt & omnibus efficacia admodùm remedia, arbitror, quæ ſexto capite eius collationis de Amicitiâ Abbas Ioſeph ſapienter expoſuit. Nec verò prætereundum videtur, quantum valeat ad

Hom. 19. in Ezechielem.

Rom. 15.

animo-

animorum ſeruandam vnitatem, vt fugiat vnuſquiſque priuatas quaſdam amicitias, quas in Congregationibus velut *indecentem quamdam pugnam* appellabat D. Baſilius, & quiſquis peculiari affectu ducitur erga quempiam, vel quòd ei ſit ſanguine iunctus, vel quòd illius conſuetudine delectetur, ſeipſum, inquit, accuſat ac prodit, quòd non habeat integram caritatem.

16 Atque vt de hac re, licet valdè per ſe ſuaui, ſcribendi tandem finem faciam, reſtat vt ſermonem Apoſtolicâ illâ exhortatione concludam: quam etſi ille ad Philippenſes, omnes tamen velim vti ad ſe factam, ſibique dictam accipiant: *Si qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas Spiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, eamdem caritatem habentes, vnanimes, idipſum ſentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes, non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed quæ aliorum.* *Hoc enim ſentite in vobis quod & in* CHRISTO IESV, *qui cùm in formâ Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Erga proximos verò noſtros ordinari intelligo in noſtris miniſteriis ad eorum ſalutem exercendis, inter quæ non immeritò primum ſibi locum vendicat id, quod tantoperè gene-

rali præcepto à B.P.N. nominatim commendatur, docendæ ſcilicet Chriſtianæ doctrinæ: tum propter multas magnaſque rei vtilitates atque neceſſitates; tum quia, vt eſt in Conſtitutionibus, periculum eſt ne vt quiſque erit doctior, ita prouinciam hanc tamquàm primo aſpectu minùs pretioſam detrectare conetur. Cupio etiam vt in Confeſſionibus, in quibus fructum & conſolationem proximorum ſpectare debemus, in id potiſſimùm incumbamus, vt iis ſuccurramus, qui maiore neceſſitate ſpirituali premuntur. Ne teratur tempus exiguo admodùm fructu, quando alibi ſuppetit, in quo cum maiori Dei gloriâ, maioríque laborantium animarum vtilitate induſtriam noſtram poſſimus impendere.

17 Moneo toto cordis affectu, vt in concionando antiquus ille, germanuſque Societatis modus & ſeruetur diligéter, & ſicubi degenerauerit, ſedulò inſtauretur: ne peregrini quidam modi, atque à noſtro fine inſtitutóque alieni introducantur; dum incipiunt iuniores imperitæ plebis aures mulcere: ne nobis id contingat, quod multò antè Chryſoſtomus conqueſtus eſt, vt populi ſcilicet, quos doceri & dirigi oportebat ab Euangelij prædicatoribus, ipſos contrà prædicatores inſtruant. Quâ de re non ſubiiciam plura, quandoquidem non ignorant Reuerentiæ Veſtræ quid in hoc genere vel Prouincialis regulæ ſtatuant, vel ad

diuer-

diuerſas Prouincias B. Pater Noſter piæ memoriæ perſcripſerit. Illud tantùm non prætermittam; hoc à me negotium maximi momenti exiſtimari, quippe cùm miniſterium ipſum tanti in Eccleſiâ Dei faciendum ſit, quanti ipſa reformatio morum, & peccatorum atque vitiorum in populo Chriſtiano extirpatio. Itaque ſemper maximum Dei beneficium duxi, cùm eos diuini verbi ſeminatores mittit, qui loquuntur ad cor. Et contrà maximum omnino flagellum, cùm eos venire permittit, quorum in Eccleſiâ ſtrepitum D. Hieronymus amarè deflet, qui fiunt populo, *Quaſi tuba, & cythara ſuaue ſonans:* qui profectò adulterant potiùs verbum Dei, neque ea annuntiant, quæ aut ad pœnitentiam prouocare, aut Chriſtum in cordibus audientium formare queunt. Præfatione in Epiſt. ad Gal.

18 Et quoniam non poſſum verè de eâ re ſine magno animi dolore cogitare; nec ignoro quid à me Eccleſia Chriſti ſuo iure exigat; ſi quæ ſunt in Societate vires ad eam iuuandam, cupio vehementer, RR. Veſtræ id vt intelligant, & opere exequantur: qui in concionandi munere ad Societatis inſtitutum, vt videlicet in ſpiritu & fructuosè faciant, ſeſe componere aut negligant aut neſciant, eos ſcilicet ad id munus talentum nactos non eſſe, quamuis in vulgus fortaſſe laudétur ac ſuſpiciantur: quamuis etiam eos ingens auditorum numerus ſectetur. Quare eos in aliquo Societatis

miniſterio vel legendi, vel alio quouis occupandos eſſe. Neque enim omnibus omnia
1.Cor.12. talenta credita ſunt, & *diuiſiones gratiarum ſunt, & diuiſiones miniſtrationum.* Quod ad Miſſiones attinet, etiam atque etiam hortor, vt Superiores curent eos mittere, qui exemplo & doctrinâ populos ædificare valeant, ad ea potiſſimùm loca, cum iis Sociis, iiſque inſtructionibus, quæ ad maiorem Dei gloriam futura credantur: ſeruenturque ſedulò quæ ſeptimâ parte Conſtitutionum accuratè præſcribuntur: quandoquidem contingere interdum poteſt vt Superiores mediati ſuorum Collegiorum vtilitati vel quieti conſulentes, eos mitti curent, vt à ſe amoueant, quos minimè oportebat. Quod omnes intelligunt, quàm magnas in Societatem noſtram calamitates inueheret: quippe cùm hoc miniſterium, ſi quod aliud in Societate, præclaros & maximè ſelectos homines ſine dubitatione exigat. Et ne longior ſim, ſi alias Societatis functiones atque opera percurram, ad ea me refero, quæ in formulâ noſtri inſtituti in litteris Apoſtolicis comprehenſa continentur: quæ toto cordis affectu exopto à Noſtris omnibus, & profundâ meditatione ruminari, & cum ardenti deſiderio noſtræ vocationi reſpondendi: cùm nos oporteat ſemper ad ſcopum noſtræ profeſſionis, atque altitudinem noſtræ vocationis oculos de-
Eſai.51. figere, *reſpicientes ad petram, vnde exciſi ſumus;* & ſequen-

ſequentes ſaltem à longè, quibus licet paſſibus, glorioſos hoſce Apoſtolorum Principes, quorum ſolemnem commemorationem die craſtinâ celebramus; quorum protectioni, non modò ob recuperatam ſuam valetudinem, ſed peculiari etiam ſancti Spiritus inſtinctu voluit B. P. IGNATIVS minimam hanc Societatem deuotam ſemper inniti.

19 Et quando de dotibus quæ Superioribus neceſſariæ ſunt, deq́ue iis quibus eos ornatos eſſe cupio, tam multa dixi, ex quibus non obſcurè cernitur quantum lucis neceſſarium ſit, quantumq́ue virium ad gubernationem rectè obeundam; obſecro vos PP. dilectiſſimi, viſcera mea, ex intimis viſceribus cordis mei, vt cùm gubernatio tam vniuerſalis, tantiq́ue momenti imbecillis meis humeris impoſita ſit, vos veſtris precibus aſſiduis & feruidis, ea quæ mihi deſunt (quæ maxima & plurima eſſe ſentio) ad totius noſtræ Societatis vtilitatem à Dei bonitate impetretis. Quod enim ad me attinet, equidem non parum præſtitero, ſi vel per omnia membra diſſectus, atque diſcerptus, aliquâ ſaltem ex parte me gratum præbuero ob ſingulare beneficium, quod hac ipſâ die à Chriſto Domino accepi, quòd ita oculos meos illuminare dignatus eſt, vt à tenebris Ægypti & ſeruitute, & ab inutilibus operibus lateris ac luti, quæ me plus ſatis, tum volentem tum nolentem premebant, emergere ſtatue-

tuerim; meque quò à diuinâ gratiâ vocabar, transferre in admirabilem hanc lucem Societatis noſtræ: in quâ quando id iam de me eius prouidentia decreuit, quod ego nô modò non ſuſpicari, ſed ne timere quidem vnquam auſus eſſem, quò mea maior eſt imbecillitas, eò magis Diuinam eius Maieſtatem precor, vt plu-uiam voluntariam diuinorum chariſmatum, cæleſtiumque omnium gratiarum in eam
Pſal. 106. emittat, vt reſplendeant opera eius, *& confiteantur illi miſericordiæ ipſius, & mirabilia eius filiis*
Pſal. 43. *hominum. Dumq; debetur nobis confuſio faciei, ſit illi ab omni creaturâ viſibili pariter & inuiſibili laus, &*
Apoc. 7. *gloria, & benedictio, & claritas, & ſapientia, gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo in ſæcula. Amen.* Romæ XXVIII. Iunij, M. D. LXXXI.

RR. VV.

Inutilis in Chriſto Seruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA II.

EIVSDEM R. P. N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Patres & Fratres Societatis.

DE RENOVATIONE SPIRITVS.

1 SPiritus ac feruoris renouatio ſpiritualibus ac religioſis hominibus adeò neceſſaria eſt (Patres, Fratreſque cariſſimi) vt ſtudium hoc cùm ſemper flagrans eſſe in nobis omnibus velim, tum præcipuè hoc tempore. Nunc enim IESVS Dominus noſter non in Septemtrionibus modò, & Oriente alios ex aliis agros nobis colendos aſſignans ait, *Videte regiones, quia albæ iam ſunt ad meſſem*; verùm etiam in Indiis, vel Orientis, vel Occidentis, præſertim verò in Iapone, inſulâ vaſtiſſimâ, campum latiſſimum aperit, vbi ad Chriſtiani nominis, diuinæque gloriæ amplificationem longè lateque noſtra excurrere poſſit induſtria. Itaque ſi quando noſtri Ordinis homines, & ſuæ perfectionis ſtudio, & ſummâ cum Deo coniunctione aptos ſe & idoneos Dei mini-

miniſtros præbere debuerunt, nunc quidem profectò quàm maximè debent. Neque enim multitudo ſolùm Eccleſiæ calamitatum, acerbitaſque verberum, quæ nobis diuina ſeueritas infligit, ſic vt grauiora etiam (*adhuc enim manus eius extenta*) in dies minitetur, nos admonent, vt imperfectum noſtrum lugeamus, &
Ezc. 15. murum nos opponamus pro Domo Dei; ſed etiam Inſtituti noſtri debitum cogit, vt tam multis panem, quo æternam ad vitam alantur,
Thren. 4. petentibus aliquando frangamus. Atque vt de aliis taceam, ex Iapone proximis Noſtrorum litteris affertur, Reges aliquot ac Dynaſtas potentes in primis, quamquàm nondum Chriſtianos, templis multis Deorum euerſis, nonnullis etiam Chriſto excitatis, poteſtatem Noſtris hominibus Euangelij prædicandi, populis ſuis ſuſcipiendi feciſſe, vt Chriſtianæ religionis propagandæ ſpes oſtendatur vel maxima. Ergo illi admirantes *in capturâ piſcium, annuunt ſociis, vt veniant, & adiuuent eos*: quoniam quidem magnam Deus ſpem & facultatem affert ſuis retibus concludendi tam copioſam gentem, & idoneam; vt iam adeſſe tempus videatur, cùm per hoſce qualeſcumque operarios, etiam in maximâ illâ atque horridâ Ethnicorum ſiluâ efficiat Dominus, quod in Filij ſui aduentu facturum ſe prolixè Iſaiæ ore pollice-
Eſai. 41. tur. Cùm enim illa dixiſſet, *Aperiam in ſupinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam*

nam deſertum in ſtagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum; adiungit: *Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam* (quæ arbor ſpecie, & immortalitate ceteris antecellit) *& myrtum, & lignum oliuæ. Ponam in deſerto abietem, vlmum, & buxum ſimul: vt videant, & ſciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia magnus Dominus fecit hoc. Vt in ariditate gentium* (quemadmodùm D. Hieronymus interpretatur) *inuenirentur fluenta virtutum; & in terrâ quondam deſertâ plenâque ſalſuginis, cedrus, & cypariſſus, & aliæ arbores naſcerentur.* Ergo vt omnes ad hanc mentis, ac ſpiritus renouationem accenderemur, adductus ſum, vt per litteras, quia coràm non licet, de iis vobiſcum agerem, quæ ad hoc negotium pertinere maximè arbitror. Vt autem tota res ad certum ordinem redigatur, eam ad duo capita reuocare conabor, ſi priùs, quibus in rebus, hæc, quam dico, renouatio ſita ſit, oſtendero. Primùm enim quanti ea ſit momenti, oſtendemus: tum remedia aliquot exponemus, quæ nos ad eam conſequendam non mediocriter iuuare poſsint. *Propoſitio.*

2 Atque vt planiùs intelligatur, quâ in re hæc inſtauratio conſiſtat, quid inueteratum ſit animaduertamus neceſſe eſt. Quod ſi attenderimus, reperiemus, mentem illam ardoremque animi nobis initio datum à Deo conſeneſcere, hoc eſt, vti res veteres, neque nitorem, neque celeritatem, neque vſus ceteros habere, quibus

13. Vetuſtatis ſigna bus prӕditæ ſunt recentes ac nouæ. Vetuſtatis illa argumenta eſſe poſſunt, orare, ac meditari diuina ſine ſenſu animi atque fructu: ægrè ſeſe colligere, & ad cor redire: cogitata, dicta, factaque ſua ſine pudore, ac propoſito emendationis curſim examinare: in res externas libenter effundi: iamque non proximi iuuandi gratiâ, ſed tædij vitandi, ſolatiola à rebus creatis cupidiùs mendicare: liberiùs obloqui, & aliena dicta ac facta carpere: religionis diſciplinam, leuem olim ac ſuauem, iniquo animo ferre: ad otium aſpirare: in animarum zelo languere, laboreſque earum cauſsâ ſuſcipiendos, qui dulces olim erant, acerbos ducere: ægrè, tardè, repugnanter, obtemperare: honorificè ab omnibus, indulgenterque tractari velle: immunitates & commoda ſingularia poſtulare: in animum inducere, ſe laborare plus æquo, nihilque eſſe, quod non ſibi debeatur; aliaque generis eiuſdem. Quæ quidem argumenta omnia facilè declarant, naturam, quæ ſui iuris retinens admodùm atque appetens eſt, anteà feruentis gratiæ beneficio compreſſam ac domitam, tamquàm intentum arcum neruo remiſſo, ad ingenium rediiſſe. Id autem committere nihil aliud eſt, niſi diuinæ gratiæ opus ac vim labefactare; & integritatem, colorem, ſymmetriam tollere: quibus rebus animæ Deo deſponſæ & copulatæ forma continetur. Hæc igitur omnia renouanda ſunt,

id

id eſt, in priſtinum reuocanda ſtatum, atque adeò nouâ factâ acceſſione cumulanda. *Iuſtorum enim ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem.* Prouerb. 4.

3 Sed quoniam non hæc vna in nobis ſenectus eſt ex virium languore, verùm etiam interior (veterem hominem Apoſtolus vocat) quæ niſi omni ſtudio, vigilantiâque arceatur, perennis eſt fons prioris, propterea omnino veterem hominem exuere, nouum induere oportet. Motus enim omnes atque impetus animi, quibus impellimur, vt nos ac noſtra ſpectemus; vt ad rem quampiam mortalem & caducam adhæreſcamus; vt diuini obſequij puritas ac libertas retardetur; vt minùs prompti & vigiles ſimus ad Dei voluntatem; hæc, inquam, omnia veteris hominis vitia ſunt. Quocircà renouatio poſita erit in primis illis propoſitis ac feruoribus reuocandis; *Renouatio ſpiritus in quo conſiſtat.* tum verò in vetere homine, vitioſâque naturâ exuendâ; ſic prorſus, vt voluntas noſtra (quoad hæc exulum vita patitur) perpetuò intueatur diuinam; ſeque totam ad eius arbitrium, ac nutum fingat & accommodet; quidquid Deo placet, vehementer expetat; quidquid diſplicet, conſtantiſſimè reſpuat: omni denique conatu penitùs homo à ſeipſo deſciſcat: vbi factus ſibi terra ſterilis, & regio egeſtatis veteraſcit, atque corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Accedat autem ad eum, qui, vt nobis

nobis appropinquaret, ad noſtram deſcendi humilitatem: vt ibi ſcilicet tamquàm in vitali regione, in iuſtitiá & ſanctitate veritatis, quaſi aquilæ renouetur iuuentus noſtra. Itaque alacriter progrediamur quotidie, vt nunc primùm iter ingredi videamur. Quod quidem nobis præcipit, dum de ſe profitetur Apoſto-
Philip. 3. lus, *quæ retro ſunt, obliuiſcens; ad ea, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor brauium ſupernæ vocationis*. Nam (vt ad eum locum
Hom. 12. notat D. Chryſoſtomus) qui tantùm ſibi proceſſiſſe videtur in ſtadio, vt iam ad calcem ſe perueniſſe arbitretur, de curſu vtique conſiſtit: at qui etiamnum à metâ abeſſe ſe cogitat, decurrere neutiquam deſiſtit. Idem igitur faciendum eſt nobis, etſi maximos in virtute progreſſus habeamus. Etenim ſi Paulus ipſe (inquit ille) ſexcentis mortibus periculiſque perfunctus, ita de ſeipſo ſentiebat; profectò multò magis conuenit nos ſentire de nobis. Et nimirum hac demum ratione ſanctarum virtutum ſpecies conſeruatur ac nitor. Quippe ani-
Lib. 22. Moral. c. 2. mus noſter (inquit Gregorius) *dum igne amoris excoquitur, ſemper in ſe ſeruat caritatem pulcritudinis quotidianâ innouatione feruoris. Neſcit enim mens per torporem veteraſcere, quæ ſtudet per deſide-*
Ad Eph. 4. *rium ſemper inchoare. Hinc namq; per Paulum dicitur: Renouamini ſpiritu mentis veſtræ. Hinc Pſal-*
Pſal. 76. *miſta, qui ad perfectionis iam culmen peruenerat, quaſi inchoans dicebat, Dixi, nūc cœpi: quia ſi laſſeſcere*

ab

ab inchoatis bonis nolumus, valdè neceſſe eſt, vt inchoare nos quotidie credamus. Hæc Gregorius. Id verò quanti interſit, magnus Antonius declarauit, qui (vt in eius vitâ B. Athanaſius refert) fratrum cœtu aliquod ab eo vitæ præceptum efflagitante, ita ſermonem exorſus eſt: *Hoc ſit primum cunctis in commune mandatum, Nullum in arrepti propoſiti vigore laſſeſcere, ſed quaſi incipientem augere ſemper debere, quod cœperit.* Idque cùm ſæpè aliàs ſuis inculcauit, tum verò extremo in ſpiritu, quaſi teſtamento legauit his verbis: *Ego quidem, filioli, ſecundùm eloquia ſcripturarum, Patrum gradior viam: iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre cæleſtia. Sed vos, ô viſcera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repentè perdatis. Hodie vos religioſum ſtudium arripuiſſe arbitramini, & cœpta voluntatis fortitudo ſuccreſcat.*

Sed quoniam nihil attinet hac in re diutius immorari, ad huiuſce renouationis neceſſitatem veniemus. Hæc autem quanti momenti ſit, tribus ex capitibus ex parte intelligi poterit. *Quanti momenti ſit ſpiritus renouatio.*

4 Primùm (quod ad ſalutem perfectionemque noſtram attinet) ſi attendas perfectæ vitæ conſectandæ obligationem, inteſtinos rebellantium affectionum tumultus; externas occupationes ac prælia, quæ ſolidarum germanarumque virtutum, quaſi armorum aſſiduam tractationem, exercitationemque deſiderant. Deinde (quod ſpectat ad ſalutem adiumentumque aliorum) ſi nomina expendas, quibus

nominibus ex noſtro Inſtituto hominibus opitulari debemus; quantum opis ac virium ad eos à prauitate vitæ ad innocentiam, pietatemque conuertendos requiratur; quo zelo, quâ caritate, quâ patientiâ, quâ cæleſti luce opus ſit, ad idonea remedia adhibenda; quâ humilitate, ne quâ ex parte impediatur id quod per nos Deus efficere molitur: quâ prudentiâ, ne in adiumento aliis afferendo, ipſi detrimentum accipiamus. Denique (ſi res ipſa ſpectetur) quia facilè admodùm (auctore D. Gregorio) feruor hic mentis, ac ſtudium virtutis refrigeſcit. *A feruore enim mentis, vel inter ſpirituales inimicos, vel inter carnales quoſque proximos, ipſo aliquo modo viuendi vſu veteraſcimus, & aſſumptæ nouitatis ſpeciem fuſcamus.* Quo fit, vt nihil religioſo viro tam ſuſpectum eſſe debeat (nihil enim æquè periculoſum) quàm ſi in ſe ſtudium procedendi in virtute, & perfectæ vitæ perſequendæ frigeſcere ſentiat. Etenim ea res non modò facit, vt lentè gradiamur, aut potiùs conſiſtamus, & ad ſpeciem dumtaxat, vſurpationemque conſuetudinis noſtra munera obeamus; verùm etiam aſsiduè, tamquàm tinea quædam, vires roburque noſtrum ſenſim ſine ſenſu corrodit. Itaque idem nobis quod tigno carioſo vſuuenit: quod etſi integrum videtur extrinſecùs, tamen pondere impoſito frangitur, & caſu ipſo oſtendit, quid anteà vitij lateret interiùs. Eius autem, qui ita affectus eſt, & mœror mœro-

Lib. 19. Moral. c. 16.

mœrore cumulatur; & vita ac ſalus periculis magnis exponitur. Ita fortes olim, ac robuſti debilitantur paullatim atque franguntur: *Lapides enim* (vt ait Scriptura) *excauant aquæ, & alluuione paullatim terra conſumitur.* Nam reuerà perpetuò enitendum, & tamquàm aduerſo flumine progrediendum eſt ei, qui retrò rapi nolit, ac regredi. Fortaſſe enim D. Petrus idcircò Dominum negauit, quòd *ſequebatur eum à longè.* Iob 14.

5 Neque verò exiſtimandum eſt (vt ait D. Bernardus) cùm ruinæ alicuius cernuntur, tum incipere damnum; *ſed quia comederunt alieni robur eius, & ignorauit.* Ob eam cauſſam ita nos Spiritus ſanctus admonet: *In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus.* Nam vt diſturbare domum nemo conetur, tamen ſi imber paullatim tegulas peruadens tigna putrefecerit; profectò vnius pigritiæ vitio tectum corruet, & inutiles reddentur ad habitandum, quamuis amplæ ædes atque magnificæ. Hinc odioſus ille tepor, qui Deo (vt ipſe in Apocalypſi denuntiat) nauſeam mouet ac vomitum. Quem quidem locum Daniel Abbas apud Caſſianum in ſuâ collatione hiſce verbis explanat, quæ mirificè rem ante oculos conſtituunt: *Nec immeritò eos Dominus, quos iam in viſceribus receperat caritatis, noxiè tepefactos, cum quadam conuulſione pectoris ſui euomendos eſſe pronuntiat: qui cùm ſalutarem quodam*

Serm. contra vit. ingratit.

Eccl. 10.

Apoc. 3.

Coll. 4. c. 19.

dam modo ei potuiſſent præbere ſubſtantiam, auelli ab eius viſceribus maluerunt; tantò deteriores effecti illis, qui numquàm ori Dominico illati ſunt, cibis, quantò id quod nauſeâ compellente proiicimus, odibiliùs deteſtamur.

Teporis cauſ-ſa. 6 Et quidem nos huius teporis cauſſas, & multas habemus, & inteſtinas. Cupiditates enim (quas membrorum legem vocat Apoſtolus) ceteræque prauæ affectiones ſacrum in nobis ignem reſtinguere conantur: atque vti Spiritus ſanctus ſuo nos amore incendens erigit & extollit, ita hæ peſtes contrà opprimunt atque proſternunt. Quòd ſi ambitio, honoriſque cupiditas, ſi commodorum deſiderium, ſi impetus iracundiæ, ſi liuor inuidiæ animos noſtros deprimunt ac deorſum trahunt; & tum hoc vitium, tum illud, tum vniuerſa nos degrauant; quem tandem ad perfectionis culmen noſtræ induſtriæ curſum fore putamus? Vtinam quemadmodùm hoc impedimentum planè intelligimus, atque adeò in ſe quiſque plus minúſve experimur, ita ad id remouendum oculos aliquando aperiamus.

Rom.7.23.

Diaboli qualitates. 7 Nam quid ego de externis bellis pugniſque dicam? Mitto hoſtem, qui præterquàm quòd hoc eſt in prælio ſuperior, quòd eſt inuiſibilis, & calliditate vſuque valet plurimùm, quippe qui cum tot, tantiſque viris depugnârit, interdum victor è pugnâ diſceſſerit; ita prætereà pollet viribus, vt exiſtimet (quod ait Iob)

Iob) *quaſi paleas ferrum, & quaſi lignum putridum æs.* Iob 41.18. Nihil dico de perpetuâ eius vigilantiâ, quâ nos dies & noctes impugnat. Nihil de pertinaciâ, quâ nos obſidet, atque oppugnat, non vnum alterúmve menſem, aut annum, ſed vitam planè vniuerſam. Taceo inſaturabile odium, quo ad eos potiſſimùm deuorandos rapitur, qui arctiſsimis ſe cum Deo vinculis deuinxerunt: vt verè dicatur *cibus eius electus.* Habac.1.16. Venio ad ea, quæ tum domeſticis tum externis hoſtibus tela acuunt & ſuppeditant.

8 Primùm igitur, niſi nimios animi motus domitos habeas, teque aſsiduè in his frangendis ac vincendis exerceas, quoties te offenſurum eſſe cenſes? Quòd ſi hæc cura religioſis viris omnibus neceſſaria eſt, quantò tandem magis iis, qui opitulando aliis in hominum cœtu, quaſi in acie verſantur? Nam (vt prudenter diſſerit D. Chryſoſtomus) Lib.3. de Sacerd. in hiſce hominibus eæ belluæ (ſic enim vitioſas animi affectiones appellat) pabuli multò plus habent. Superbia enim laudibus & honoribus alitur, qui ſuapte ſponte conſequuntur concionandi munus, litterarumque, & aliarum rerum tractationem, quæ hominum oculis patent. Inuidia alienâ exiſtimatione, & famâ inflammatur. Ira, ſiquis nobis ſeſe opponat. Quamobrem eiuſmodi Chriſti milites neceſſe eſt gloriæ contemptores eſſe; gloriam compreſſam, ceteroſque impotentes animi motus ſubactos in ſuâ ditione

ac poteſtate habere. Hi enim motus haud dubiè faciliùs ſeſe producunt in mixto vitæ genere eorum, qui in ſuam aliorumque ſalutem incumbunt, quàm in ſimplici illâ vitæ ratione eorum, qui ſuâ perfectione contenti ſibi vacant, & Deo. Quare idem Chryſoſtomus eodem loco, *Vt ignis*, inquit, *metalla probat; ita Cleri exacta probatio mortalium animos ſecernit atque internoſcit. Ac ſi quis eſt vel iracundus, vel puſillanimis, vel gloriæ appetens, vel arrogans, vel alio quouis morbo obſeſſus, id omne detegit, ac latentes ſtatim morbos nudat.*

Lib. 1. de Conſid. 9 Iam ſi occupationes aſſiduæ (vt Bernardus tradit) ſibi hominem quodammodò furantur, facilè apparet, quàm ſit mentis renouatio ad noſmetipſos tuendos, conſeruandoſque neceſſaria. Nam quod ad iuuandos alios attinet, pauca illa capita, quæ ſuprà expoſuimus, attigiſſe ſatis eſt: illud tamen non prætermittam, quod in mentibus ac viſceribus noſtris hærere ſummoperè exopto. Qui in hominum animis ad bonam frugem reuocandis verſantur, horum vt virtutis ardor atque impetus maius omnium opinionè momentum habet; ita languorem contrà, ac vitia longè maximo eſſe detrimento. Idque non idcircò ſolùm, quia factis improbant, quod verbis docent, & alterâ manu (vt ait Nazianzenus) animas aduocare videntur, alterâ repellere; verùm etiam quoniam, vt nihil obſit exemplum, minùs quidem

In ſent. n. 4.

certè

certè idoneos ſe Dei adminiſtros præbent, minuſque efficaces. Quare debet quiſque noſtrûm imperfectum ſuum æſtimare ac lugere, non ex ſuo tantùm vnius damno, ſed aliorum etiam multorum, quorum ſalutem impedit. Nam vt parum fermenti magnam farinæ maſſam in ſeſe conuertit, panemque omnem bonum efficit; ita non quantitate numeri (ait Chryſoſtomus) *ſed gratiâ ſpiritus vim ſuam iuſti homines tenent.* Sic enim Apoſtoli duodecim numero, parui inſtar fermenti, maximam orbis terræ maſſam fermentarunt. Sic omnibus ætatibus in Eccleſiâ Dei homines, non magno numero, ſed magnâ vi ac virtute, quid efficere poſſent, cum illuſtri orbis terrarum emolumento declararunt. Sic denique (domeſtica enim exempla non deſunt) primos illos Societatis noſtræ Patres, admodùm paucos, induſtriæ ſuæ fructus tuliſſe ſcimus tantos, quantos Dei beneficio ipſi videmus, ac fruimur. Hinc profectò colligitur, commodum æquè & incommodum, quod ex paruo fermento bono malóve naſcitur, vniuerſum in panem redundare: vſuque venire poſſe, vt alicuius è Societate vitium, & culpa, quæ per ſe alioqui leuis exiſtimaretur, conuerſionem tamen impediat, ſalutemque multorum.

De virt.& vit.

10 Sed vt alterum hoc caput epiſtolæ concludam, vnum addam ex D. Baſilio, qui illa Deuteronomij verba, ex LXX. Interpretum Cap.15.

verſione, luculenter explicans, *Attende tibi ipſi*, hanc ait ſententiam omnibus neceſſariam, omnibus temporibus, omnibus ordinibus eorum, qui Dei Eccleſiâ continentur. *Habet enim*, inquit, *Domus Dei viuentis, quæ Eccleſia eſt, venatores, viatores, architectos, ædificatores, agricolas, paſtores, athletas, milites. Omnibus his conuenit breue hoc verbum, ſingulis ingerens & exactam operis obeundi cognitionem, & ad perficiendum, ſtudium propenſæ voluntatis.* Ac mihi quidem hæc omnia officia ac munera vidétur, præterquàm paſtoris (quamquàm hoc quoque proportione quadam accommodari poteſt) in noſtræ Societatis homines conuenire. Itaque Baſilij oratione, quam propter egregiam in hoc genere doctrinam fuſiùs exponendam cenſeo, & vos ego hortari poſſum, & ſe quiſque veſtrûm, ea quæ dicuntur attendens, incitare. *Venator es miſſus à Deo, ita monente, Ecce ego mitto multos venatores, & venabuntur eos ſuper omnem montem? Attende igitur magnâ cum diligentiâ, ne fortè fugiat te præda, vt efferatos per improbitatem, verbo veritatis conuictos Saluatori offeras. Viator es ei ſimilis, qui orabat, Greſſus meos dirige? Attende tibi ipſi, ne quà exorbites, neu ad dexteram deflexeris, aut ſiniſtram: progreditor viâ regiâ. Architectus ſolido tutóve in loco iaciat & collocet fidei fundamentum, quod eſt* IESVS CHRISTVS. *Aedificator, quo pacto ædificet, videat, vt non ligna, non fœnum, neque calamum; ſed aurum, argentum, lapides pretioſos. Paſtor es?*

Homil. in illud. quæ eſt 3. inter hom. varl. argum.

Iere. 16. 16.

Pſal. 118. 133.

es? Attende, ne quid te prætereat eorum, quæ ad obeundum munus iſtud paſtorale attinent. Hæc porrò quæ tandem ſunt? Palabundum pecus & erraticum conuertito: quod conquaſſatum eſt & contritum, colligato: quod ægrotum, ſanato. Agricolationíſne profeſſor? Ficum, infructuoſa ſi eſt, circumfodito, illicq; ingerito quæ conductura noueris ad edendos fructus. Miles? collabora Euangelio: milita bonam militiam contra ſpiritus nequitiæ, aduerſum vitioſas carnis affectiones: induitor omnem armaturam Dei, vt probes te ei, ſiſq; gratioſus duci tuo, qui huic te militiæ adlegit. Prouide, vt nullis implicere vitæ iſtius negotiis & perplexis curis. Athleta es? Attende tibi ipſi, ne quam ex legibus athletico agoni præſcriptis inueniare tranſgreſſus: nam nemo coronatur, niſi qui legitimè certauerit. Imitare Paulum & curſu contendentem, & in palæſtrâ colluctantem, & in agone pugillari decertantem. Vt ſtrenuus pugil ipſe habeto animæ oculum nuſquam euariantem, ſed attentum ac peruigilem. Præmuni ac tuere partes, quarum plaga lethalis ſit. In aduerſarium immotum oculum intendito fixiùs. In ſtadiario curſu, qui tibi præcurrunt, in eos te extendens fac aſſequaris; ſic currito, vt præuertas. In luctamine, repugna inuiſibilibus aduerſariis. Per vitæ iſtius periculum, talis vt perſeueres hæc facit ſententia, nimirum animo vt ſis non ſupino, aut concidente, ſed arrecto; non dormiturienti, ſed peruigili ac ſobrio; quiq; multâ cum vigilantiâ præſens ſit, & norit ſibi præeſſe.

Cupientem me ſingula percenſere hic deficiet dies. Hæc ille. Atque hæc, quæ dicta ſunt de vitæ mixtæ difficultate, de virtutis abſolutione, quam illa deſiderat, deque aliis rebus eiuſmodi, quas aut ſanctorum virorum auctoritas, aut vſus ipſe nos docet; hæc, inquam, omnia ad excitandos animos noſtros, & ad eam quæ in nobis requiritur, vigilantiam valent vel plurimum. Sed videndum eſt, ne fortè contrà quàm oportet, aut languorem cuipiam afferant, quò minùs ad perfectæ vitæ culmen aſpiret; aut ſic aliquem afficiant, vti tam præclaram vitæ rationem minùs dulcem, minuſque expetendam putet. Sanè tantam rei præſtantiam qui intuetur, non poteſt non magnoperè eam ſuſpicere: quiſquis autem benè de noſtro Inſtituto ſentit, huiuſmodi cogitatione vehementer impellitur. Et ſcilicet qui præſcriptis à Societate remediis vtitur accuratè, magnitudinem animi incredibilem Dei beneficio ac munere experitur ad quamcumque rem ſuſcipiendam: planeque videt, perdifficile non eſſe, quod anteà fieri nullo modo poſſe iudicabat.

4. Ad renouationem ſpiritus remedia.

11 Reſtat, vt ad ea, quæ valent ad renouationem (quod erat ex iis, quæ propoſuimus, extremum) aliquando veniamus. Primùm igitur eius, quam expoſui, neceſſitatis cogitatio ad eam rem valdè conducet: eoque etiam magis, quòd etſi vita noſtra terris ſuperior, altiorque eſſe debeat (*In carne enim ambulantes non ſecun-*

2. Cor. 10. 3.

cun-

cundùm carnem militamus: ſed *noſtra conuerſatio in cælis eſt*) debemus tamen neceſſariò prædæ capiendæ cauſsâ inter communis vitæ homines verſari, eorumque vitia non leuia ſolùm, ſed etiam grauia interdum cognoſcere. In quo periculum eſt (vt D. Baſilius monet) ne quis ſe cum aliis longè deterioribus comparans, quodammodò ſibi de virtute blandiatur, progreſſum videlicet ſuum metiendo non tam ſpatio eius, quod reſtat, itineris, quàm interuallo, quo alios poſt ſe reliquit. Et verò ſic naturâ comparatum eſt, vt oculos libenter conuertamus ad ea, quæ nos delectant; auertamus ab iis, quæ offendere aliquo modo poſſunt: atque vti factæ progreſſiones, bonorumque partorum cogitatio voluptatem; ita diſtantiæ contrà, inopiæque noſtræ conſideratio moleſtiam pariat. Idque hoc etiam magis, quòd ille nos reſpectus ad quietem inuitat, hic incitat ad laborem. Nimirum vt viatores, vbi tædere eos itineris cœpit, reſpectare ſolent, quantum viæ confecerint; ita nos ſimul ac virtutis ardor reſtingui, & induſtria frangi cœpta eſt, decurſum ſpatium reſpicientes, facilè nos ipſos conferimus cum iis, quos aut in voluptatis cœnum prolapſos, aut in auaritiæ dumetis hæſitantes, aut ambitioni & honori miſerè ſeruientes in ſæculo reliquimus. Quamobrem metam perpetuò ante oculos propoſitam habere conuenit, & quàm longè ab illâ etiamnum abſimus ſedu-

Philip. 3. 20.

In Reg. fuſ. diſp. c. 6.

ſedulò videre: vt ſcilicet coram Deo, in clariſſimâ eius luce, rectè facta, bonaque noſtra omnia diuinæ veritatis ſtaterâ examinemus: quid ſortis demum, ac rei familiaris domi noſtræ ſit intelligamus: atque hac ratione ſciamus, *quid nobis deſit*. Ac mihi credite, permagni intereſt, quotidiano ac peculiari vitæ examine vti diligenter, vt tecum te ipſe conferas; & tamquàm prudens, & induſtrius paterfamilias, cuſtoſque domus tuæ, non modò ad fures arcendos aduigiles, ſed & luſtres omnia: quid ad domeſticas rerum neceſſariarum prouiſiones deſit, proſpicias. Hoc nimirum illud eſt, quod Salomon de ſapiente illâ ac prouidâ muliere, Eccleſiam, atque in eâ cuiuſque noſtrûm animam deſcribens, aiebat in Prouer-

Prou.31.27. biis: *Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit*: & paullò antè; *Quæſiuit lanam, &*

Ibid.v.13.14.15. *linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum: facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longè portans panem ſuum: de nocte ſurrexit, deditq́; prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.*

12 Deinde ad eam, quam dixi, vitæ renouationem magno erit adiumento diuinorum beneficiorum meditatio, nominumque innumerabilium, quibus Deo inſeruire debemus; ſimulque illa cogitatio, quam in quodam ſer-

De virt.& vit. mone D. Chryſoſtomus exponit: Nihil boni facere, nihil aliud eſſe, quàm facere aliquid mali, quippe cùm noſtro officio deſimus, &

præ-

prætermittamus id, quod noſtri inſtituti profeſſio poſtulat. Exempli cauſâ, inquit ille, ſi ſeruum habeas non rapacem, non ebrioſum, non contumacem, ſed ſobrium, moderatum, vitij omnis expertem; idem tamen totos dies ſi domi ſedeat otioſus, omittatque ea, quæ ad ſuum munus attineant, nónne grauiter vapulabit? Atqui nihil maleficij commiſit: ſed ſatis maleficij eſt, munus officiumque ſuum neglexiſſe. Quid? agricola, qui ceteris quidem in rebus vacet culpâ, ſed domi deſideat, non ſerat, non aret, non vites colat, nónne is quoque vapulabit? At nihil iniuriæ intulit, nihil damni: verùm ceſſationem ipſam iniuriam damnumque ducimus. Atque etiam in ipſo noſtro corpore, ſi manus ita affecta ſit, vt non linguam quidem illa præſcindat, non oculos eruat, nihil denique detrimenti afferat, ſed deſidioſa ceſſet, reliquo corpori nullo modo inſeruiat; quis non iſtiuſmodi manum inutilem, & præſcindendam potiùs, quàm retinendam putet? Eodem pacto, ait ille, non modò aliquid feciſſe mali; verùm etiam aliquid omiſiſſe boni, magna comprobatur iniuria. Porrò diuinis in rebus id ipſum multò magis apparet. Atque haud ſcio, an ob eam cauſſam Deus per Prophetæ perſonam queratur, *Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ*: quòd ſcilicet terra tam ſedulò exculta, tot diuinorum beneficiorum imbribus Pſal. 34.12.

irri-

irrigata, tot Solis iuſtitiæ radiis tepefacta, ſi vberes fructus non ferat, mala retribuat pro bonis ei, qui tot illam benedictionibus dulcedinis præuenit.

13 Equidem, Patres, Fratreſque cariſſimi, neſcio, quî fiat, vt tantorum beneficiorum conſideratione, tantoque diuini erga nos amoris æſtu, non animorum noſtrorum glacies (vt ita dicam) penitùs liquefiat. Quî fieri poſſit, vt quatuor illa nomina, quæ nos Deo debitores conſtituunt, à D. Bernardo quodam ſermone breuiter expenſa, conſiderantes, ſatisfactionem videlicet peccatorum, quæ ſempiternis erant ſuppliciis vindicanda; creationem, atque conſeruationem, quo nomine, quòd ſumus, quòd viuimus, Dei ſumus; diuini ſanguinis pro nobis profuſionem; denique promiſſionem mercedis, ac beatitudinis æternæ; neſcio, inquam, quî eueniat, vt qui hæc ſecum reputant, non ſe & gratiores & liberaliores præbeant ei, cui ſe totos omnibus nominibus debent. Quis enim multa pertuliſſe, multumque laboraſſe ſibi videbitur, ſi ſempiternas inferorum pœnas obierit animo quas millies meritus eſt? Quis queri poterit, ab ſe nimium poſtulari, cùm cor poſtulatur, ſi meminerit ſeſe & naturæ & conſeruationis iure totum eius eſſe, cui ſe tradidit? Quis aliquid dare ſe exiſtimabit, cùm vitam reddet Deo ſuo, qui eam anteà ſuâ cauſsâ profudit? Et certè nec

Serm. de quadr. debit.

eius

eius vitæ pretium, nec obligationis ratio, quâ nobis teneretur, nec illorum conditio, pro quibus illam profundit, vllam in hac re comparationem admittit. Etenim ſi vitam Dei cauſsâ ponimus, ſuum illi reddimus; facimus id pro eo, qui tot modis meritus eſt, vt faceremus; vitam denique ponimus pro eo, qui poſuit antè pro nobis. Ille contrà Deus ac Dominus ſanguinem ac vitam dedit, non modò pro vermiculis, quibus nihil omnino deberet; ſed pro ſeruis, pro ſceleratis, pro inimicis; quod nimirum Apoſtolus (vt ſcitis) tantoperè exaggerat. Rom.5. Quis porrò carius ducet pretium momentaneum & leue, quo ſibi comparat *ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus*; 2.Cor.4.17. *quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit?* 1.Cor.2.9. Quæ cùm ita ſint, nihil eſt, quod non pro tot immortalibus promeritis tali tantoque Domino anima debeat. Itaque mentem omnem noſtram, cor, oſſa, viſcera ipſa clamare oportet: *Domine quis ſimilis tibi?* eiuſque laudem, ac prædicationem in noſtro ſemper ore verſari. Nempe hoc frenum eſt illud, quod ſe hominum generi Deus iniecturum Iſaiæ ore confirmat; *Laude meâ infrenabo te, ne intereas.* Iſa.48.9. Dulce verò frenum ac ſuaue, quo, niſi fortè retrectantes ſumus & effrenati, nullo negotio flecti reflectique poſſumus ad nutum & arbitrium regentis Dei.

14 Ac ſanè ſi animus noſter ſui adhuc iuris

manet,

manet, nec totum ſe Domino dedit ac tradidit; meritò ſterilis dici poteſt, qui mala retribuat pro tot ac tantis bonis. Quò mihi ſpectare videtur Deus, cùm apud Iſaiam exclamat:
Iſai.57.17. *Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus ſum, ac percuſsi eum. Abſcondi faciem meam, & indignatus ſum: & abiit vagus in viâ cordis ſui.* Neque enim qualiſcumque auaritia eſt, ſed incredibilis quædam auaritiæ iniquitas, ſi neges te ei, cui debes omnia. Atque iſtiuſmodi hominibus iure accidit interdum, vt Deus abſcondat faciem ſuam ab eis, & abeant vagi in viâ cordis ſui. Quæ quidem eſt pœna longè grauiſſima. Id adeò multò magis in nos conuenit, qui nos totos nouâ quadam voluntate conſecrauimus Deo, & per vota quaſi holocauſtum immolauimus. In quo ille holocauſto grauiſſimè fert ſurripi ſibi aliquid ex eo, quod fuerat conſecratum. Huc enim etiam diuinam illam vocem deriuare
Iſai.61.8. poſſumus: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocauſto.* Nos verò ſteriles & ingrati erimus ſi noſtra in Deum officia exiliter ad calculos reuocabimus, quaſi verentes, ne maior datorum ſit ratio, quàm acceptorum; ſi diuini obſequij annos, ſi ſuſceptos labores, ſi præſentem diſciplinam, ſi emolumenta à nobis in proximos profecta numerabimus ac pendemus. Hæc enim omnia noua beneficia ſunt, quibus etiam arctiùs deuincimur.
Serm.83.in Cant. Quare B.Bernardus negat, animam noſtram amori

amori cæleſtis ſponſi mutuò reſpondere vllo modo poſſe. *Nam & cùm ſe totam*, inquit, *effuderit in amorem, quantum eſt hoc ad illius fontis perenne profluuium?* Quocircà permagni mihi ponderis videtur quædam D. Chryſoſtomi ſententia, qui illam Iſaiæ viſionem tractans, *Vidi Dominum*, & quæ ſequuntur, ait, Seraphinos alis non ora ſolùm tegere, quòd intelligentiæ obtutum figere in ſumma illâ luce nequeant; ſed pedes contegere, quòd reuerentiæ amoriſque ſui exiguitatem erubeſcant; qui non pro eius dignitate procreatorem ſuum diligant, neque tantâ eius caritate flagrent, quantum præcellentiſſima illa natura poſtularet. Quòd ſi Seraphini ipſi beatorum ſpirituum Principes, qui à diuini amoris ardore nomen inuenerunt, minùs ab ſe, quàm par eſſet, amari Deum erubeſcunt; cuius tandem oris & impudentiæ erit homuncio, ſi in animum inducat ſuum, ſe Dei cauſsâ plus æquo laborare? Vel hæc animi inductio efficere deberet, vt de nobis ipſis quàm demiſſiſſimè ſentiremus; quippe clariſſimum ſignum perexiguæ, vel diuinorum meritorum erga nos cognitionis, vel noſtræ in Deum beneuolentiæ. Animus enim diuinâ caritate ardens non contrahit ſe, in anguſtumque reducit, ſed in dies augeſcens pro amoris acceſſione dilatat ſeſe, & immenſam interminatamque abyſſi magnitudinem in Deo nanciſcitur; vbi infinitè ſe in omnes partes effundat. Et *ſi dederit* Cant.8.7.

Iſai.6.1.

K *omnem*

omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.

15 Iam verò illud quoque proderit in primis, breuem ſibi quemque huius vitæ curſum circumſcribere; & ſimul meminiſſe, quod perfectionis & gratiæ diuinæ non comparâris in vitâ, id te comparaturum eſſe numquàm. Vitam autem ipſam (vt D. Greg. Nazianzenus tradidit) eſſe quaſi mercatum, cuius dies cùm abierit, tempus ampliùs non ſit emendi, quæ velis. Hinc illa Sapientis admonitio: *Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas.* Itemque Apoſtolus nos monet, vt *cautè* ambulemus, *non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes; redimentes tempus;* hoc eſt, occaſionem negotiandi; ſignificans videlicet, quemadmodùm mercator pecuniæ non parcit, vt emat redimátve quod adamauit; ita nos nulli labori parcere oportere, ne merendi occaſio elabatur, *quoniam dies mali ſunt.* Ita fiet, vt neque laborum breuitas grauis videatur, neque vllum punctum temporis lucro vacuum præterire patiamur. Conſtat enim gratiæ in hac vitâ partæ gloriam in æternâ illâ vitâ, & felicitatem proportione reſponſuram, vt ne minimum quidem lucrum parui faciendum ſit, cui tanta mercedis acceſſio ſit propoſita. Ita quò minùs aberis à metâ, eò magis properabis; & quò magis accedes ad præmium, eò

In ſent. | Eccli. 9. 10. | Epheſ. 5. 15.

cò plus animi accedet ac virium. Illud etiam ſummâ ope vitabitur; ne idem curſui noſtro accidat, quod violentis motibus ſolet; qui ab externâ vi atque impulſu profecti, proceſſu paullatim remittuntur ac languent: ſed contrà nos ab inſitâ vi ac virtute acti, hoc eſt, ab inhabitante Spiritu ſancto (*Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei*) tantò concitatiori curſu rapiamur, quantò viderimus appropinquantem finem. Rom. 8. 14.

16 Hinc vltimum, idemque præſentiſsimum remedium peti licet, vt manum operi admoueamus, & in rebus, quibus caremus, comparandis omnem operam collocemus. Id enim demum eſt (vt D. Gregorio placet) non modò cor, ſed etiam manus (quod Hieremias monuit) ad Deum tollere. Nam qui ad ſolidas virtutes parandas ſatis eſſe vnam voluntatem arbitratur, is profectò vehementer errat. Quamobrem D. Baſilius docens, in ſolitariâ vitâ & plus periculi eſſe, & minus ad neceſſarias virtutes parandas facultatis, ait: *Neque enim ſuæ humilitatis documentum dare poſſe, qui neminem habeat, cui ſubiiciat ſe ac ſubmittat; nec manſuetudinis, qui cum mortalium nullo verſetur; nec patientiæ, qui nullum omnino habeat ſuis voluntatibus aduerſantem.* Ad extremum illud adiungit: *Siquis autem ad componendum moderandúmve animum ſacrarum litterarum præcepta, doctrinam, meditationémve ſatis eſſe ducit; is ſimiliter facit vt* Lib. 18. Moral. c. 5. Reg. fuſ. diſp. c. 7.

ſiquis diſceret ædificare , neque vnquam tamen ædificaret; diſceret æs cudere, & tamen quæ didiciſſet, numquàm in actum educeret. Atque vſu docti ſcimus, non niſi faciendo artes addiſci. Quæ tamen ipſæ in externâ tantùm materiâ cùm verſentur, nihil admodùm habent repugnantiæ. Neque enim Architecti, neque ceterorum artificum conatibus operis materia reluctatur. At noſtra hæc Philoſophia, quæ in interioribus animi motibus perdomãdis occupata eſt; difficultates habet, & impedimenta nec minima, & plurima. Vt enim in quadrando lapide difficultatis aliquid ac negotij fuerit; quadratus certè ad rudem illam aſperitatem nequaquàm redit: at efferatos animi motus, quamuis edomitos, ad ingenium tamen redire ſæpius experimur. Et verò ſi in virtute ac pietate quotidie augendâ ſedula à nobis opera poneretur, ad maiora quotidie lucra aditus patefieret; præſertim cùm in hoc quoque genere ſuâ ſponte lucrum vel minimum (vt Chryſoſtomus monet) animos faciat, & ad lucrum maius alliciat. Id quod cerni licet, inquit, in pecuniâ, & mercibus. Lucrum enim, exempli gratiâ, vnius & alterius aurei numi, animum addit lucrandi decem, aut etiam viginti. Videmus etiam locupletes, quibus plus & auri ſit & animi, faciliùs ad maximas pecunias peruenire, quàm pauperes locupletari. Quare in eam curam incumbendum eſt, vt oblatas lucri occaſiones ne dimit-

De virt. & vit.

dimittamus; quandoquidem qualecumque incrementum animos nobis ac vires addit ad maiora. Nec verò illas modò virtutes, quæ deſunt, parari, verùm etiam quæ ſunt, perfici oportet, tum gradu, tum etiam firmitate. Quâ de re D. Gregorius ad illa verba Iob præclarè diſſerit: *Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum.* Librum autem dicit illum, quem humeris ferre, & coronæ inſtar capiti imponere geſtiebat; ſignificans, ſacras litteras factis expreſſas coronam parere nobis victoriæ. Ita Chriſtus Dominus noſter (vt notat D. Gregorius) terram dixit animæ noſtræ, vbi Diuini verbi ſemen iactum ſit, *fructificare primùm herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpicâ.* Hoc vtique ſtudium in eo, qui ad perfectam vitam, cumulatamque contendit, vigere opus eſt; & ad hoc quoque ipſum quotidianum examen referendum eſt. Ceterùm hæc remedia libet eadem ſententiâ claudere, quam Diuus idem Gregorius eo loco poſuit, quem ſuprà indicaui, cùm docerem, mentis noſtræ feruorem paullatim veteraſcere. Ibi igitùr hæc ille ſubiicit: *A quâ tamen vetuſtate, ſi ſtudio perfectionis inuigilemus, orando, legendo, benè viuendo, renouamur: quia vita noſtra dum lacrymis lauatur, bonis operibus exercetur, ſanctis meditationibus tenditur, ad nouitatem ſuam ſine ceſſatione reparatur.*

Lib. 12. Moral. c. 14.

Iob 31. 37.

Lib. 21. Moral. c. 14.

Lib. 19. Moral. c. 16.

17 Ac ne longior ſim, illa nos potiſſimùm cogitatio adiuuabit, Actiones noſtras ferè ini-

tiò feruidiores eſſe, ſed tempore procedente
Hom. 3. in ver. Iſai. vidi Dominum. refrigeſcere. Idcircò enim (vt docet Chryſoſtomus) Spiritus ſanctus Dauidis ore nos ad-
Pſal. 74. monet, *In fine ne corrumpas*: quoniam tum vigilantia deſideratur, vt cùm maximè. Quippe in actionis ingreſſu cùm vires animæ integræ ſunt, nemo quantumuis piger non multum adhibet ſtudij ac diligentiæ. At in progreſsione, & ſcilicet in extremo, hæc admonitio neceſſaria eſt: *In fine ne corrumpas*. Idque hoc etiam
Pſal. 74. in titulo. magis, quòd eo præcipuè tempore diabolus omni ope atque operâ nos bonis omnibus conatur euertere. Vt prædones, inquit ille, non ſoluentem è portu nauim inanem, & merces aliunde petentem inuadunt; ſed onuſtam in reditu obſeruant, atque diripiunt; ita diabolus vbi complures virtutes magno ſtudio collegeris, tum verò in te, quaſi in onuſtam mercibus nauim, impetum facit. In quo quidem illius præda non ſolùm magna eſt, quòd de noſtris bonis prædatur; ſed etiam quòd offenſio noſtra ad direptionem valet aliorum, qui noſtro exemplo in fraudem ac perniciem inducuntur. Quare omnino humilitatis præſidio tecti ſemper ſimus neceſſe eſt. Nihil enim (quæ naturæ noſtræ eſt infirmitas) ſuperbiam, elationemque animi (niſi vigilantiâ comprimatur) æquè gignit, atque innocentiæ ac rectè factorum conſcientia, & induſtriæ fructus ex multorum conuerſione perceptus: vt rectè

Do-

Dominus ita præcipiat: *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, ſerui inutiles ſumus.* Hoc adminiculo carens Ozias corruit. Nempe cui ſacræ litteræ teſtimonium dederant ſanctitatis, *quòd fecerat rectum quod erat in conſpectu Domini.* Verùm is per ſuperbiam ſacerdotale ſibi munus adſciſcere conatus, teterrimam in lepram incurrit. At Moſes (id quod obſeruauit Theodoretus) non priùs tantæ hominum multitudinis dux eſt creatus à Deo, quàm dextram illam, quæ mare diuiſura, & quæ res admirandas editura eſſet, inſertam in ſinum ſuum, leproſam animaduerteſit. Nimirum vt homines in meditationis tamquàm ſinu intelligant, qui ipſi per ſe ſint, quid munere ac beneficio Dei: atque illud liquidò profiteantur: *Dextera Domini fecit virtutem.* Ita demum verâ germanâque humilitate nixi, in vitâ noſtrâ renouandâ perpetuò verſabimur: & habentes in nobis ipſis, & non in altero gloriam noſtram, id eſt, teſtimonium bonæ conſcientiæ, quæ nihil ſpectat aliud præter diuinam gloriam, dicemus cum S. Iob: *Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus meus in manu meâ inſtaurabitur.* Vt videlicet partim hoc conſcientiæ teſtimonium noſtræ perfectionis ſtudio, partim zelum ſalutis animarum ſtudioſè curantes, arcum ſagittaſque noſtræ militiæ inſtauremus, tamquàm veri germanique *filij excuſſorum*, vt animas Diuini amoris telis ſau-

Luc.17.10.
2.Paral.26.4.
Ibid.v.19.
Quæſt.10.in Exod.
Iob 29.20.
Pſal.126.4.

ſauciatas mundo mortuas Chriſto Domino mancipemus.

18 Neque verò vitiis, quæ in nobis cernimus (dummodò de hac arcus, & gloriæ renouatione, quam dixi, laboremus) deterreri à ſuſcepto conſilio, ſed potiùs vocationis noſtræ gratiâ freti, animos vireſque renouare debemus; & nos ipſi iucundiſſimâ illâ, quæ apud Zachariam eſt, Domini voce conſolari: *In illâ die ponam Duces Iuda ſicut caminum ignis in lignis, & ſicut facem ignis in fœno: & deuorabunt ad dexteram & ad ſiniſtram omnes populos in circuitu.* Et quoniam hæc ſunt eiuſmodi, vt noſtras vires longè, multumque ſuperent, accipite, vnde animi nobis ac vires addantur: *In die illâ proteget Dominus habitatores Hieruſalem.* Magnus verò patronus ac potens. Sed quid tandem ab eo opis afferetur? *& erit, qui offenderit ex eis in die illâ, quaſi Dauid. Dextera Domini* faciet *virtutem.* Vt ſcilicet claudus, qui paſſim offendebat, robore alter Dauid exiſtat, vſque eò fortis, vt fundâ & lapide carneam illam turrim (ſic enim Philiſtæum appellat Chryſoſtomus) nullo negotio deiiciat, ſuo illum gladio obtruncet; victoriam ac lætitiam populo pariat vniuerſo.

Zachar. 12. 6.

Ibid. v. 8.

Pſal. 117. 16.

19 Atque vt paratioribus animis ſtudiiſque ardentioribus in mentis inſtaurationem incumbamus, Gregorius XIII. Pont. Max. pro ſuâ paternâ in filios omnes caritate, & egregiâ hæreticorum, ethnicorumque in Eccleſiæ ouile

le cogendorum voluntate; partim cupiditate impulſus videndi in Societate noſtrâ nouum in dies ſplendoris incrementum, nouoſque fructus noſtrorum operâ colligendi, atque in primis tantam hominum multitudinem, quæ extra Eccleſiæ arcam obruitur, conſeruandi; partim etiam noſtris precibus adductus, occaſione ianuæ, quam initiò dixi, in Iapone patefactæ; his, inquam, de cauſſis Pontifex Indulgentiam plenariam, Iubilæumque ampliſſimum omnibus Societatis hominibus largitur, quicumque ſacrâ confeſſione, & communione factâ, nominatim pro illorum populorum ad Eccleſiam traductione, Deum erunt deprecati. Quo quidem tam præſtanti munere, vt cum certâ ſtabilique animorum noſtrorum vtilitate, & illuſtri atque inſigni illius nationis emolumento perfruamur, cohortor omnes in Domino, vt (quod commodo cuiuſque ex præſcripto Superiorum fieri poterit) in Exercitiis ſpiritualibus dies aliquot ponant, ſeque ad ſynceram animoſamque confeſsionem comparent; generalem, ſcilicet, aut ſuperiorum dumtaxat menſium, initio ab vltima facto (vti ſtatis temporibus fieri ex Conſtitutionibus noſtris ſolet) aut etiam vitæ totius in Societate actæ, vt cuique commodum erit. Ex quo nouam omnes vitam nouo animi ardore inſtituant; ſic prorſus, vt reipsâ cuiuſque appareat inſtauratio, tum in perfe-

ctione ſuâ, tum in zelo animarum. Et quoniam etiam perfecti viri aliquid ſemper habent, quod renouent, & in quo creſcant; neque ſatis eſt hac, aut aliâ quapiam occaſione interdum huc cogitationem conatumque conferre; vos vehementer etiam atque etiam hortor, vt animum ad eiuſmodi exercitationes ſpirituales identidem referatis; præcipuè verò poſt operam aliquamdiu in miſsionibus, aliiſque Societatis muneribus collocatam, Vt nimirum cogitemus vias noſtras: &, quò maiore deinde animo ac viribus ad opus redeamus, interquieſcamus interdum ac reſpiremus. Ita demum quiſque noſtrûm illam verè Prophetæ vocem vſurpabit: *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum.* Illud enim & vſus ipſe docet, & Societatis noſtræ parens IGNATIVS cenſuit, atque adeò in epiſtolâ quadam teſtatum reliquit, eiuſmodi meditationes (quas ille arma ſpiritualia in Conſtitutionibus appellat) non modò ad cuiuſque noſtrûm, ſed etiam ad aliorum incolumitatem, ac ſalutem maximo eſſe præſidio. Hinc porrò magnâ Dei cum gloriâ fiet, vt omnes, qui viderint noſtros, cognoſcant illos, *quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus.* Quam ille benedictionem pro ſuâ immenſâ benignitate confirmet, perpetuoque adaugeat in nobis, vt quos & ipſo vitæ genere, & purgandi illuminandique alios munere, Angelorum (quorum feſtum ſolemnemque diem hac

Pſal. 118. 59.

Ibid. v. 131.

Par. 4. c. 8. §. 5.

Iſai. 61. 10.

luce celebramus) in hoc exilio ſocios eſſe voluit, his beneficium ſuum ſtabiliat & cumulet in patriâ: vbi vnà cum beatis illis ſpiritibus miſericordias Domini in æternum cantetis; & ſimul cum aliis compluribus eôdem per vos inductis, ante thronum Dei, & Agni concinatis: *Redemiſti nos* Domine Deus *in ſanguine tuo, ex omni tribu, & linguâ, & populo, & natione: & feciſti nos Deo noſtro regnum, & Sacerdotes; & regnabimus* in æternum. *Amen.* Romæ III. Kal. Octobris, anno poſt Chriſtum natum M.D.LXXXIII. Apoc. 5. 9. & 10.

Omnium in Chriſto Seruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA III.

EIVSDEM

R. P. N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Patres & Fratres Societatis.

DE STVDIO PERFECTIONIS, ET CARITATE FRATERNA.

SI munifici dona largitoris, cuius beneficio vitam, & eam quæ naturâ nobis ineſt, & longè diuiniorem alteram adepti ſumus, primigeniam apud nos dignitatem ſuam perpetuò retinerent; & ſi nos, arborum inſtar, ad vitalis fluuij, qui cælestem lætificat Hieruſalem, patriam noſtram, decurſum conſiti; & ab æſtu quàm longiſſimè geluque ſemoti, perennem illam irrigationem, & ſempiternam velut patrij ſoli cælique ſerenitatem hauriremus; nihil attineret tam grauem nos & quotidianam in rebus noſtris, quæ pænè in horas dilapſæ fluunt, aut ſilueſcunt, diiudicandis, & prout opus fuerit, repurgandis, nouandis, & alio atque alio apparatu tuendis, operam colloca-

locare. Iam verò cùm perpetuâ atque infeſtâ mortalis corporis pugnâ grauemur & ſarcinâ; cumque, quaſi ſtirpes quædam in ſiticuloſos ſaltus tranſpoſitæ, peregrinâ aduersâque glebâ conflictemur, mirum nemini videatur, ſi neceſſe ſit iugem adhibere ſolertiam, ac velut artem, quæ nos excolat, erigat, obtegat, adminiculetur: & adiumenta conquirere, quæ ad omnem nobis incolumitatem, atque incrementa præſidio ſint: non ſecus atque teneriores quædam, atque opere topiario eleganter intextæ, aureorum malorum arbuſculæ, ſi frigidiore cæli plagâ, ac perpetuis vexentur niuibus, ſingularem cultoris vigilantiam, laborumque contentionem deſiderant, vt natiuam vim ſuam & pulcritudinem tueantur. Cùm præſertim etiam poſtquàm religioni nomen dedimus, non rarò reliquum fiat in nobis veterum ſemen aliquod errorum, ac velut anteactæ vitæ lolium: præterquàm quòd in ea, quæ auſpicatò cœpta ſunt, tranſuerſa ſoleat incurrere parùm conſtans naturæ conditio, quæ quantis ponderibus ad peiora ferè nos deprimit, tantò maioribus vigiliis, & quaſi lacertis eſt obnitendum. Eâ de re cùm verba faceret D. Gregorius Nazianzenus, exponeretque cæleſte donum, quod initio diuinitus accepimus, quàm ægrè conſeruetur, Saulis Regis pertractat exemplum: negatque vlli dubitandum eſſe, quin per inhabitantem Spiritum ſan-

Neceſſarium eſſe ſtudium ad perfectionem.

In Apolog. Ad Patrem.

ſanctum fuerit ille in ſpiritualem virum commutatus. *Verùm*,inquit,*quia non ſe totum Spiritui præbuit, nec purè alium in virum mutatus eſt, quemadmodùm oraculo de ipſo proditum fuerat; ſed improbitatis ſcintilla priſtinæ, maliq́ſeminis aliquid in eo reſtabat, eratq́; in eo pugna ſpiritus & corporis, notiſsimis illis tandem iactatus eſt tragœdiis.* Et ſubiicit paullò pòſt: *Illud tamen hinc animaduertitur, quòd tametſi gratia diuina non contingat indignis, nec omnino in malum & ineptum inſtrumentum cadat, (nam rectè dictum eſt, etiam me aſſentiente, In*
Sap.1.4. *maleuolam animam non introibit ſapientia) nihilominùs propter mutabilitatem habitus, ac naturæ humanæ, nequaquàm minoris negotij ſit, meâ quidem ſententiâ, dignitatem ſuam, & concinnitatem ſeruare, quàm ab initio verè aptum concinnumq́; reddi, ac dignum effici: præſertim cùm ipſa gratia ſæpenumerò (vt quod omnium malorum noſtrorum miſerrimum eſt, & abſurdum maximè proferam) faſtu quodam animos efferens à Deo deiiciat eos, qui non rectè ad ipſum propiùs acceſſerant, eoq́; modo fiat, vt dum extollimur, deturbemur, quò peccatum fiat ſupra modum peccans, per rem bonam mihi mortem afferens.* Duas nobis res hoc facto, & tam grauibus verbis religioſiſſimus Pater commendat, ambas quidem perneceſſarias iis, qui à deſpicatis ac ſtolidis domus ſuæ iumentis cònquirendis, hoc eſt, à vecordibus ac brutis huius vitæ voluptatibus & curis abſtracti, ſeſe in altioris vitæ genus recepere. Vna res eſt, vt Deo ſe quiſ-

quiſque totâ mente deuoueat, nec vllam in ſeipſo vanæ cupiditatis ſementem reliquam patiatur. Nam propterea ſanctiſſimus Doctor affirmat, fuiſſe adhuc in Saule ſpiritus & corporis pugnam (neque enim ſentiebat, ab eâ poſſe nos penitùs immunes eſſe, dum fragili fluxoque corpore diſtinemur) ſed illud modò nos monitos voluit, Si ad Deum, vt inquit Apoſtolus, *in plenitudine cordis accedamus*, hoc eſt, Si & noſmetipſos exuere, & induere Deum, ex animo ſtudeamus, ita poſſe nos, & ſolere diuinis auxiliis confirmari, vt licet nonnulla reſideat rationem inter ſenſumque dimicatio, non ea tamen ſit, quæ vel internæ ciuitatis tranquillitatem perturbet, vel in dubium reuocet, vter in hac dominetur, atque imperet: ſed potiùs inuicta mens ius ſuum tueatur, & impetus concupiſcentis animæ, ne longiùs euagentur, coërceat. Contrà verò quicumque ita ſe Deo Religioniq́ue addixêre, vt intereà loci neque omnem de ſe curam abiiciant, neque mundo placere velle deſinant, minimè mirum eſt, ſi magnis periculorum fluctibus agitentur. Nam hoc quidquid mali ſeminis in ipſis reſiduum eſt, ſenſim pullulat atque adoleſcit in culmum: & (quod aliquando ſibi D. Auguſtinus fatetur timuiſſe) quæ tenuiſſima licia videbantur, in funes pænè nauticos excreſcunt, arctiſſimeq́ue quos implicuêre, deuinciunt. Itaq; teſtatur ille, ſe tunc à Deo, vt

vt nequaquàm deſiſteret, exſtimulatum, ne, *ſi non*, inquit, *abrumperetur idipſum exiguum & tenue, quod remanſerat, reualeſceret iterum, & me robuſtiùs alligaret.* Altera res eſt, quòd eſto, rebus iis, quas admirantur homines, initiò nuntium remiſerimus ex animo; tam lubricum tamen, & ad deteriora decliue naturæ pondus eſt, vt quàm facillimam conuerſionem & inclinationem tranquilli ſtatus cauere nihilominùs laborioſum atque arduum ſit, quàm ad præclaram aliquam animorum dignitatem, & quaſi concentum perueniſſe: cùm præſertim (quod in malis noſtris luctuoſiſſimum miſeriæ genus eſt) ipſamet erga nos Dei liberalitas nonnullos interdum plus nimio iam elatos, ſibiq́ue præfidentes ex cæleſtium copiâ donorum (niſi tamquàm in gyrum rationis ac modeſtiæ ducantur) ab eodem Deo, ad quem non vt par erat acceſsêre, deducat atque abſtrahat. Eos igitur præcipites agit, dum attollit incautos, vt ſatis inde perſpicuum fiat illud Apoſtoli,
Rom. 7. 13. *Peccatum, vt appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem, vt fiat ſupra modum peccans peccatum*; hoc eſt (vt Chryſoſtomus interpretatur) peccatum turpitudinis ac nequitiæ ſuæ virus ſatis manifeſtò prodit, cùm ſanctiſſimam planè rem per ſummum ſcelus, ac ſocordiam noſtram in ſtrumam vertat ac peſtem. Quocircà, nec mihi, nec vobis moleſtum eſſe decet, quas poſſumus, ſequi atque vrgere opportu-

nitates ad mentem noſtram identidem exci-
tandam, ſcientes, Fratres à Deo dilecti, ele-
ctionem veſtram, cùm quantò maioribus do-
nis aucti videmur, tantò ſeuerior eorum ratio
reddenda ſit; & quantò copioſiorem miſera-
tionis ſuæ vim erga nos Deus vltro profudit,
conſequens etiam ſit, vt tantò grauiùs noſtræ
tarditati inertiæque ſuccenſeat, vt, ſi hoc ſpe-
ctetur, hominum ceterorum, qui ſe pænè to-
tos tenebris mersêre, delictis vix commoueri
videatur. *Quis cæcus* (inquit per Prophetam Iſai.24.
quemdam) *niſi ſeruus meus? aut quis ſurdus, niſi ad
quem nuntios meos miſi?* ac ſi apertè profitere-
tur, ceteros neque cæcos eſſe cenſendos, ſi of-
fuſis cælo tenebris videant nihil; neque ſur-
dos, ſi, quibus nihil loquere, non audiant:
verùm ſi qui ſint, qui in clariſſimâ luce cali-
gent, & ad nuntiorum clamores obſurdeſcant,
id demum cæcitatis eſſe, id ſurditatis argu-
mentum. Id quod vt planiùs explicem, (tam-
etſi de vobis dilectiſſimi meliora, quin etiam
altiora confidam) nego, vllam nobis excuſatio-
nem in Dei conſpectu profuturam, niſi eum
teneamus vitæ curſum, eamque lucem ſequa-
mur, quæ nobis, id agente Deo, per famulum
ſuum IGNATIVM ex Conſtitutionibus, ex no-
ſtræ Societatis inſtituto, ex eiuſdem denique
optimi parentis, dum in humanis ageret, gra-
uiſſimis monitis, & ſalutaribus affulget exem-
plis. Cùm præſertim Dei prætereà beneuolen-

tiſſima ſedulitas quotidie mentibus noſtris variè præluceat, & ſtimulos ad meliora ſubiiciat. Neque nobiſcum velut cum ſeruis agat, exponens dumtaxat, quid à nobis herili more depoſcat, ſed vt cariſſimos ſibi liberos inſtituat, conſiliorum etiam ſuorum communicatione dignatos. Atque, vt miſſa alia faciamus, vna vox illa Redemptoris noſtri, *Si diligitis me,*
Ioan.14.15. *mandata mea ſeruate*, cuiúſnam pectus non emolliat? ſanè ac ſi dixiſſet, non pœnas denuntio, pollicitationes meas non inculco, non meorum erga vos meritorum rationes exigo, non pono ob oculos præmiorum amplitudinem; ſed illud vnum: Si diligitis me, perficite quæ iubeo. Quis tam ferus ac ferreus ſit, qui ſi ſecum ipſe reputet, quis loquatur, & quibus id verbis commendet, inuſitatâ mentis dulcedine non liqueſcat ac fluat; certoque ſtatuat alacri atque erecto animo aggredi, quidquid perſpexerit illius aut voluntati gratum,
Pſal.15. aut honorificum maieſtati? *Hæc eſt pars mea, & hereditas mea*, canebat S.Dauid. Sequantur alij quæ maximè velint: ſuas licet, quàm longè lateque norint, proferant cupiditates; mea verò pars fuerit, Domine, cuſtodire legem tuam. Verùm maiora adhuc atque illuſtriora iura ſunt, vt Diuus annotat Baſilius, quæ nobis quaſi Prætorianis militibus, aut Regiis cubiculariis ſanciuntur, quàm quæ promiſcuè feruntur in vulgus. Eam ob rem noſtræ quæ ſint par-

partes, attendamus. Sunt autem illæ, in quibus figenda noſtra omnis mens & locanda eſt, nimirum vt in omnem vitam diuinæ voluntati obſequamur & gloriæ: neque Dei ſeruus aliâ in re vllâ ſuam poſitam eſſe exiſtimet vitam, delicias, beatamque tranquillitatem, quàm ſi totum ſe fingat & accommodet ad arbitrium nutumque Dei; cuius voluntas totius eſt iuris ac recti certa lex; cuius ſtudium, vt ei nos, noſtræ ſolùm felicitatis cauſſâ, morem geramus, cuius obſequium iucundiſſima quies: ab eo verò recedere, extremum malorum omnium. *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam*, aiebat Pſaltes. Cùm enim os aperuiſſet neceſſariæ refrigerationis gratiâ, teſtatur duxiſſe ſe vitalem auram de cælo, hoc eſt, perficiendi, quæ Deo placent, deſiderium; quod ſolum reſpirationis loco velit habere, dum viuat. Deus meus (vt ita loquentem Dauid faciamus) in quo viuo, moueor, & ſum, meo quidem in ea, quæ iubeas, obſequio, tibique obtemperandi ſtudio perinde ſuſtentor, atque animantes reſpiratu. Itaque ſicut corpus quouis temporis puncto frigidiorem auram hauriat oportet, ne natiuus calor interclusus extinguatur; ita multò etiam magis pænè in horas, aut in momenta potiùs explendæ tuæ voluntatis amore, ac pietate meus animus recreatur. Hoc itaque deſiderio, quaſi Pſal. 118.

quodam oris hiatu, ſuauiſſimam requiro aſpirationem, & quidem quantò poſſum creberrimam, prout huius fœneæ domus, quam inhabito, patiuntur anguſtiæ. Neque immeritò ait: *Os meum aperui.* Nam, vt Sapientes tradidêre, aſpiratio meatu oris excipi traiicique non ſolet, niſi cùm permagnum & præſentiſſimum influentis aëris ſubſidium, vita ne opprimamur, expoſcit. Iis igitur verbis ſanctiſſimus vates declarauit, non ſine maximo melioris vitæ periculo, vllis vnquam momentis piam hanc aſpirationem, quâ ſub diuinæ ius voluntatis noſtram ſubiungere cupimus, intermitti: aut fortaſſis ita vehementibus incenſiſque ſtudiis ad Dei voluntatem capeſſendam ſeſe inflammatum animaduertebat, vt propterea ſe reſpirandi viciſſitudine, tamquàm grauis æſtus alleuamento, reficiendum putauerit. Hoc denique illud eſt ſtudium, quod noſtræ vocationis ratio nobis imponit: hoc conſilio Societati IESV nomen dedimus, vt Patris ac Dominatoris noſtri voluntate nihil habeamus antiquius, & reipsâ præſtemus id, quod ex grauiſſimâ Conſtitutionum aſſeueratione, & ex primis adeò tirocinij noſtri rudimentis, tamquàm cum lacte nutricis exugere viſi ſumus, nempe, vt Dei voluntatem, cuius interpretes Præpoſiti noſtri ſunt, noſtram eſſe arbitremur. Quâ in re frequens ac perennis exercitatio eximiam quamdam vim habet efficiendi, vt &

in

in dies maiorem ex illâ capiamus voluptatem, & neſcio quo ſapore, admirabiliq́ue luce, quæ naturæ facultatem atque aciem exuperat, perſpicuè dignoſcamus, hoc diſciplinæ genus hauſtum decerptumq́ue fuiſſe de cælo. Id tamquàm pro teſtimonio dixit Saluator noſter iis verbis: *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrinâ meâ, vtrùm ex Deo ſit.* Hoc eſt, eam doctrinam ſi vitâ ac factis exprimere ſtudeamus, arcanos quoſdam ſenſus, & inuſitatos afflatus ſupra cōſuetudinem, ſupra mortalitatem nanciſcantur, vt propterea ſapientiam iſtam diuino ſatu fuiſſe ortam, facilè in animum inducamus. Ioan. 7.

Verùm huius ſuauitas argumenti meam longiùs, quàm oportuit, prouexit orationem: voluiſſem enim, non vt aliàs feceram, pluribus agere, ſed breuiter id dumtaxat, quod hoc tempus poſtulabat, exponere. Scripſeram namq́ue aliàs impulſus eâ, quæ tunc nuntiabatur, Iaponicæ Eccleſiæ bonâ fruge, & cohortatus vnumquemque, vt renouaretur ſpiritu mentis ſuæ; miſi etiam, quod nobis ad eam rem promouendā piæ memoriæ Gregorius XIII. conceſſerat, Iubilæum. Nunc cùm non ita pridem ex Sinarum regnis recèns orta eſſet occaſio, vt ex eius rei lætioribus initiis, quod Dei munus eſt, cognoſcere poteſtis; alterum putaui mittendum, quod à Sanctiſſimo Domino noſtro Sixto V. impetrauimus. In quo illud

adhuc amplius eſt, quòd ad bonum Societatis noſtræ ſtatum, eiuſque feliciores progreſſus à Deo impetrandos conceſſum eſt. Inde planum fit, & quanta ſit huiuſce rei magnitudo, & quantò officij noſtri maior obligatio, quanta denique in vnoquoque noſtrûm ſit poſita vis ac facultas, vt eorum, quæ agimus, ſecundos exitus conſequamur. *Rei magnitudo*, inquam: neque enim ſolùm ad Dei obſequium per ſe valet quamplurimùm proſperitas, ac perfecta pietas Societatis noſtræ; ſed etiam, ſi cogitationem intendas in omnia ſtudia, quæ noſtrates in Iaponiorum, Sinenſium, aliarúmve gentium ſalutem conferunt; certè nec ad animarum lucra, nec ad Dei gloriam, vt oportet amplificandam, conatus noſtri momentum vllum habituri ſunt, niſi ſuâ ipſa Societas vi, ac firmâ valetudine cohæreat. Nam imbecillum ſi fuerit, nec probè affectum corpus, eiuſque membra in ſuis obeundis muniis langueſcant, nullum cum laude curſum ſeu pugilatum adorietur. Dixeram adhuc, *Officij noſtri maior obligatio*: nam ſi (vt ſuperioribus litteris de ſpiritu renouando fuſiùs diſputaui) religioſiſſimam vitæ rationem à nobis Deus exigit, vt proximis adiuuandis Societatis induſtria ſit ſalutaris; quantò ſeueriùs repoſcet, vt ipſa Societas non modò nihil per nos de ſtatu declinet, ſed vt vigilantiâ potiùs & contentione noſtrâ ad ampliora ſe tendat atque eri-

erigat? Quam ſanè ad rem nec leue nobis calcar acceſſerit, ſi cogitemus, ex nobis vniuerſis corpus vnum coagmentari; eamq́ue eſſe membrorum inter ſe conſenſionem, vt vnicuique pertimeſcendum ſit, ſuo ne vitio in reliquum omne corpus aliquid redundet periculi. Mirum atque horribile planè eſt, dignumq́ue ob quod ambæ audientium aures (vt ſcripturæ loquuntur) meritò tinniant, meminiſſe apud Iſraëlem, duce Ioſue illuſtrem, Deo autem Principe ac moderatore gloriantem, & tunc eius iuſſu eductum in aciem, propter vnius Achan furtum de anathemate Hiericho, quantum totis pænè caſtris turbatum ſit, fuſis ab hoſte tribus millibus fortiſſimorum Iſraël: & Deo ſeuerè denuntiante: *Non poterit Iſraël ſtare ante hoſtes ſuos, eoſq́; fugiet, quia pollutus eſt anathemate*: &, quod longè magis horrificum eſt, *Non ero*, inquit, *vltrà vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt*. Et quamuis vnius eſſet ſacrilegium, vniuerſos tamen (vt annotat Auguſtinus) afflixit ac perculit: *Vt non*, inquit, *ſe ſolum quiſque curet in populo, ſed inuicem ſibi adhibeant diligentiam, & tamquàm vnius corporis, & vnius hominis alia pro aliis ſint membra ſollicita*. Quo ſanè facto ſempiternus Iudex indicauit, quanta ſit ſingulorum in aliquo cœtu ac ſodalitate communitas, cùm eorum nullus ſeorſim ſolus cenſeatur, ſed ſinguli ſint quarumdam partium inſtar in toto. Vides, inquit

1.Reg.3.

Ioſue 7.

Quæſt. ſuper Ioſue lib.5. quæſt.8.

De verbis Iſaiæ: *Vidi Dominum.* hom. 1.

quit Chryſoſtomus, quomodò vnius peccatum toti populo vindictam accerſit? Quomodò Deum aduerſus multitudinem hoſtem reddidit? Sed bona ſunt tua iudicia, Domine, & ad noſtram vtilitatem diſpenſata. Lues quædam eſt peccatum: per vltionem euulgatur ac traducitur apud omnes, ne corrumpat omnes; vt vbi cognouerint, quantas minas vna peperit tranſgreſſio, fugiant vltionem, de multis alioqui ſumendam æternam vindictam. Eam ob rem viri ſanctiſſimi, qui & veræ humilitatis ſpiritu præditi, ſe numquàm humanis exutos vitiis agnouêre, & caritate incenſi proximorum zelo feruebant, ſua peccata (quod de Catharinâ Senenſi, aliiſque proditum eſt) malorum omnium, quibus Eccleſia vexabatur, cauſſam dediſſe putabant. Iam verò nobis, quos non modò communis illa vnius Eccleſiæ neceſſitudo connectit; ſed adhuc proprius quidam eiuſdem inſtituti ac vocationis nexus aſtringit; quantò magis metuendum eſt, ne quod priuatim à ſingulis delinquitur, graui totius corporis malo luatur ac vulnere? Neque luatur modò, ſed periculosâ etiam imitatione exempli ſerpat longiùs: ea namque res procliuiùs ad perniciem, cùm ſemel cœpit, labitur. Hac porrò de cauſsâ paullò antè dixeram, in vnoquoque noſtrûm magnam poſitam eſſe vim ac facultatem, vt eo ſit loco Societas, qui noſtrûm omnium reſpondeat optatis; cùm

Epiſt. 7. & aliis.

non

non modò poſſimus à Deo caſtiſſimis preci-
bus id impetrare, quemadmodùm & veram
exteris gentibus religionem, & Eccleſiæ ſplen-
dorem priſtinum; ſed etiam nobis, qui vinculo
conſociamur arctiori, diuinam demerebimur
benignitatem, quò plenis miſericordiæ oculis
aliquando reſpiciat ac ſubleuet Societatem
vniuerſam. Hinc & illud exiſtet, ſi vnumquod-
que huius corporis membrum meliore cul-
tu ſeipſum perpoliat atque exornet, conſe-
quens eſſe, vt ex ſingularum partium orna-
mentis totius etiam nitor ac pulcritudo ſplen-
deſcat. Ex iis planum fit, & quæ ſit obligatio
ſingulorum, & quæ huius operis magnitudo,
vtque totius corporis robur ac valetudo cum
ſtatu cuiuſque partis implicita ſit & cohæreat.
In eum igitur vſum curatum eſt, vt Sanctiſsi-
mus Dominus noſter Sixtus V. ex Eccleſiæ
theſauro Iubilæum iſtud noſtræ promeret
Societati. Quòd ſi nequiſsimus Satan, cùm in-
digniſsimè ferat, diuinâ manu, & Societatis
operâ tam multis orbis terrarum regionibus
fraudari ſe tam multiplici ſpe prædæ & rapi-
narum, facturus eſt, quod in ipſo erit, finem
nullum huius vineæ ſepta diruendi, obterendi
vites, quatiendi turrim; ſatis patet, quantâ no-
bis vigilantiâ, quàm forti animo, ac virtutibus
exaggerato, perditis eius conatibus obuiàm ſit
eundum. Itaque prouidendum eſt, ſi qua irru-
ptio facta ſit vſpiam, vt ad repugnandum ac-
L 5 curra-

curramus vniuerſi, iiſque malis non in præſens modò, ſed etiam, quoad eius fieri poteſt, proſpiciamus in poſterum. Quin etiam vt ſeduli vinitores non cauent ſolùm, ne exterminet vi-
Pſal. 79. neam aper de ſiluâ, & ſingularis ferus depaſcatur eam; ſed in nouos etiam ſatus, traduces, repaſtinationes, propagines, quibus vitium feracitas ac decor augeatur, incumbunt; ita nobis quoque omni ope atque operâ elaborandum eſt, vt non modò nihil detrimenti Societas capiat, ſed vt in dies vberior ex eâ prouentus ac vectigal redundet.

Porrò, quoniam ſingulari Dei beneficio (id quod & mihi & toti Societati accidit iucundiſſimum) renouatio ſpiritus, & piæ meditationes, quibus ſuperiore Iubilæo vacatum eſt, mirificos noſtris fructus pepêrêre; dubitandum non eſt, fore, vt minimam hanc familiam eaſdem, quas anteà, exercitationes iterantem, nouâ Deus liberalitate ac miſericordiâ proſequatur. Quocircà conſimili nunc ritu modoque peruelim (quâ de re Præpoſitis Prouincialibus mandata perſcribentur) ad hoc alterum Iubilæum nos comparemus, eoque auidiùs, quòd nunc agimus de conſeruando, amplificandoque Societatis ſtatu: ſed & quidquid hac de re tunc à nobis delibatum eſt, ad idem denuò guſtandum magis ac magis noſtram acuet auiditatem. Deum itaque etiam atque etiam ſupplex obteſtor, ne meâ cauſsa,

cul-

culpâve, pij conatus ac cogitationes veſtræ concidant aut retardentur: voſque pro eâ, quâ omnes ex animo complector, beneuolentiâ, oro vehementer atque obſecro, vt grauem acremque curam ſuſcipiatis de veſtris ad abſolutam pietatem progreſſionibus. Et quamquàm ſuperioribus de ſpiritu renouando litteris meis denuò attenteque perlegendis, multò verò magis Examine, Confeſſionibus, Spiritualibus Exercitiis, & paullò prolixioribus cum Deo congreſſibus ineundis, ex eius incredibili beneficentiâ conſecuturos vos confido, vt & planè intelligatis, quæ ſit ſpes vocationis veſtræ, & quid ſit ambulare dignè Deo; non committam tamen, ne hanc nactus opportunitatem, duas ſpeciatim ad res vos etiam atque etiam adhorter: quæ ad id quod nunc agimus, opitulante Deo, ponderis plurimum videntur habituræ. *Propoſitio.*

Quarum prior eſt, vt ita nobis mutua inter nos caritas curæ ſit, expurgatis penitùs abiectiſq; ex animo velut peſtibus, parùm beneuolis Nationũ inter ſe ſtudiis, aliiſq; id genus; perinde atque hac vnâ re contineretur (nam verè continetur) Societatis incolumitas omnis ac proſperæ res: ſtudeamuſq; optimam parentem noſtrã reſtituere in antiquum (ſi quâ ex parte is veteraſceret) nitorẽ ac iucundiſsimã beneuolentiam, quæ naſcẽtis Societatis membra vinciebat. Nã ſi Sociorũ multitudine aucti ſumus,

cari-

caritatis tamen amplitudo nec hominum numero, nec locorum diſtinguitur interuallis.
Hom.18. Quin etiam legere me memini apud D.Macarium; Sancti Spiritus caritate in eam interdum hilaritatem, atque amoris vim excitari inflammarique pectus humanum, vt omnes homines nullo proborum improborúmve diſcrimine, intimis, ſi fieri poſſet, præcordiis ſuis condere vellet & collocare. Quantò magis hoc tamquàm penſum iis reddendum eſt, quibuſcum fraterna nobis neceſſitudo multis nominibus intercedit? quæ non qualemqualem à nobis amorem, ſed eximium quemdam
Reg.bre.in interr.162. repoſcit ac vegetum, vt S.Baſilius tradit: qui cùm quæreret, quánam inter nos beneuolentiâ copulari nos oporteat? Eâ, reſpondet, quam Chriſtus Dominus declarauit iis verbis:
Ioan.15. *Diligite inuicem, ſicut dilexi vos: maiorem dilectionem nemo habet, quàm vt ponat animam ſuam quis pro amicis ſuis. Quòd ſi ponenda anima eſt, quomodò non multò magis in iis, quæ minoris pretij ſunt, neceſſariò adhibenda eſt animi promptitudo, non eâ re, vt humanis officiis faciamus ſatis, ſed eo conſilio, vt Deo placeamus, & vtilitati cuiuſque conſulamus?* Id quod haud moleſtum ac difficile nobis erit, ſi reipsâ
Par.3.c.1. §.26. præſtemus, quod amantiſſimus Pater Noſter IGNATIVS tertiâ parte Conſtitutionum, (id quod etiam in decimamſeptimam Summarij regulam tranſcriptum fuit) commendat: Crebrò, inquit, admoneantur, vt in omnibus quærant

rant Deum, exuentes ſe, quantum fieri poteſt, amore omnium creaturarum, vt affectum vniuerſum in ipſarum Creatorem conferant, eum in omnibus creaturis amando, & omnes in eo, iuxta ſanctiſſimam ac diuinam ipſius voluntatem. Quæ cùm ita ſint, non obſcurè intelligitur, quantum à rectâ viâ aberrent, qui priuatâ quadam communione, vel generis, & conſanguinitatis, vel conſimilis naturæ ac morum, vel gentis, aut patriæ, abduci ſe ſinunt ab eo nexu, atque animorum coniunctione, quæ inter nos eſſe debet.

Et quamquàm primis meis ad Superiores litteris (quibus expoſui, quánam ratione Noſtris inter ſe, & cum externis agendum ſit) attigi nonnihil eâ de re, ac breuiter indicaui, quanta & P. Ignatii fuerit, & mea nunc ſit ſollicitudo, ne quid aduerſus hanc ſpiritus vnitatem peccetur, vtpote multò magis quàm credi poſsit neceſſariam; pro rei tamen magnitudine, & ne zizaniorum auctor, dum aliud agere videtur, ſimulatâ neſcio quâ ſpecie recti, ſupponat aliquid ſuorum ſeminum; hic etiam paucis vos eâ de re commonefaciendos putaui. Valdè namque formidandum eſt, ne ſicut olim paucorum culpâ, vt loquitur D. Hieronymus, quamquàm in re diſsimili, *Ingemiſcens orbis terrarum Arianum ſe eſſe miratus eſt*; ita vitio eorum, qui in ſedandis animi motibus non multum operæ poſuerunt, quique, vt ait *Hortatur ad vnionem.*

P.

P.8. Conſt. c.1.§.2.

P. Ignatius, nec ordinem, nec vnionem ferre poſſunt, cum lacrymis aliquando miretur Societas, non eam ſe eſſe quæ fuerat, ſed tamquàm effœto iam corpore defloruiſſe. Cùm enim ab ortus ſui primordio, nullâ habitâ diſſimilium nationum ratione, ex mutuâ animorum coniunctione & coagmentata ſit & adoleuerit; ſi aliò paullulùm deflecteret, Ægyptum non egreſſa ſanè, ſed ingreſſa, *linguam, quam non nouerat, audiret*. Huic tam pernicioſo, tamque peſtilenti morbo opportunè medetur, ſi caſtè integreque ſeruetur memorata Conſtitutio; vt quanti ſit ea momenti, facilè appareat, cùm poſſit, ſi eius vſus exoleſcat, tam grauis nobis labes & calamitas impendere. Itaque monemur, in omnibus amandum eſſe Deum, & omnes in Deo. Id quod ſi vigeat, & nationum & perſonarum ruet omne diſcrimen ac delectus. Nam ſi Deus in iis, quos diligimus, diligendus eſt; is vbicumque fuerit, eò ſe noſter amor tendat ac porrigat oportet: & quidem vehementior in eos, apud quos luculentiùs diligendi ratio, qui Deus eſt, elucet atque eminet. Itaque piè diligentis animus, ſiue Dei donis, quibus eniteſcunt alij, delectetur; ſiue alios iis, quibus carent, ornamentis cupiat honeſtari; in vtriſque ſanè Dei, eorumque, quæ Dei ſunt, & amans & appetens eſt. Eam ob rem neque ex alienis virtutibus, ceteriſque rerum benè gerendarum facultatibus

(in

(in iis enim Deum purior animus intuetur) inuidendi, obtrectandíve, ſed agendi gratias potiùs, Deique munificentiam collaudãdi, cauſſam nactum ſe eſſe putat: neque illi ea, quę peccantur ab aliis, indignationem ac ſtomachum mouent, ſed beneuolentiſſimam potiùs commiſerationem, & vehemens ſtudium, vt ad virtutum decora, quæ in eo deſiderantur, paranda proximus conualeſcat. Atque in hoc poſita eſt omnis laus adamantis, & quærentis Deum in fratribus, vt eum agnoſcat, & complectatur, vbicumque ſit: percupiat viciſſim, vt vberiore manu ſuas ille opes impertiat, & tamquàm præſentem ſe præſtet, ſicubi minùs adeſſe videatur. Hanc amandi viam ſi inſiſtamus, erit in improbis etiam, quod amemus, nempe naturam, & conditoris imaginem, optantes, vt Dei ſimilitudo rurſus in eis euceſcat. Eorum autem, qui Dei amicitiâ gratiâque dignantur, hoc ſingulare ac cæleſte ornamentum feremus in oculis: auebimus etiam, vt iidem tam pretioſarum mercium pleniore copiâ cumulentur. Sicut autem diuinæ gratiæ communio tam latè patet, vt in eâ nihil inter barbaros, Scythas, ceteraſque gentes interſit; ita ſi quis cogitationem defigat in Deo, in nullo hominũ prorſus deſiderabit ac requiret, quod diligat, cùm ex Deo, qui præſtò eſt omnibus, dimanet ad vniuerſos ſatis magna cauſſa, & quaſi communis fons amoris; non ſecus atque ad conſpicien-

ciendos colores quoſuis communis aliqua ratio ſuppetit, ſiue lux ea ſit, ſiue color. Ad hæc ſentiendi appetendique vim (vt à Philoſophis proditum eſt) eâ re, in quam percipiendam intenditur, oportet eſſe vacuam, vt multas ad res aduerti adhiberiq; poſsit: alioquin ad aliud nihil pateret, quàm ad id, quod in eâ fixum eſſet atque inditum. Sicut oculorum ſenſus ſi colorum vno aliquo eſſet infectus, ad reliquos caligaret: nam ſi viridi imbueretur, vireſcere putaret omnia; rubeſcere, ſi coccineo; atque in eumdem planè modum de aliis, quorum ſi quempiam naturâ ſibi inſitum nactus eſſet, non poſſet ceteris oblectari. Non aliter ſanè niſi voluntas noſtra priuatos amores, ac propenſiones deponat atque exuat, beneuolentiæ ſuæ vim in res vniuerſas propter Deum, ex quo omnia, per quem omnia, & in eo omnia ſunt, deriuare non poteſt. Sed ſi ad patriam gentemque ſuam animus adhæreſcat, eorum modò colet amicitias, quibuſcum patriæ & gentis communione copulatur. Idem eueniet, ſi neceſſariorum ſuorum conſanguinitate delinitus, carni tantùm & ſanguini deſeruiat. Par de reliquis iudicium. Quòd ſi infeliciter agi putaremus cum oculis, quorum videndi vis ſuper colorem vnum videret nihil; quid de voluntate, ſi in amando ſimiliter affecta ſit, ſentiendum? Certè neque corporis oculi, quos cum muſcis, & culicibus communes habemus, ad quæren-

quærendum, videndúmve Deum vſui poſſunt eſſe; neque vllâ oculorum, ſicut voluntatis, virtute boni nominamur & ſumus. Itaque ſummâ ope nitendum eſt, vt denudetur voluntas, & ab omnibus vindicetur affectibus, quò liberiùs eam curam & cogitationem induat, quæ Deo ſoli quærendo amandoque dicata eſt. Hac enim amor & defœcatur liquidùm, & omnes ampliatur in partes. Huc pertinet celſitudo illa animi, & ampliſſima caritas Apoſtoli Pauli, cuius D. Chryſoſtomus nō modò egregium laudatorem ac præconem, ſed & præſentem quodammodò ſe præbuit ſpectatorem.

Hom. de profectu Euang. in illud Apoſt. ſiue occaſione, ſiue veritate Chriſtus annuntietur.

Digna planè res, quæ nobis afferat admirationem, & pudorem incutiat. Ea verò mirificè licet in tot vigiliis, ærumnis, periculiſque aditis animarum cauſsâ, quas Chriſto parere ſtudebat, eluxerit; priuatim tamen, ac præter modum (vt idem ſanctus Doctor obſeruauit) vim ſuam exprompſit in amorem, ſedulamque curam, quâ complexus eſt Oneſimum. Seruus is erat, & quidem profugus ab herili domo, quam & furto vexauerat: eum tamen Apoſtolus, quamuis omnium Eccleſiarum preſſus ſollicitudine, vnicè dilexit. Nam illi & veniam deprecatur à Philemone, & tam inuſitatum habet honorem, vt eum & filium ſuum in vinculis, & viſcera ſua, & alterum ſe nominare non dubitet. Hæc ei præſtabat Apoſtolus, quia, vt ait Chryſoſtomus, non hoc conſi-

Epiſt. ad Phile.

derabat, quòd vnus eſſet, qui peccauerat, & præſidio egeret, ſed quòd homo eſſet: homo digniſſimum Dei animal, & propter quem, nec vnigenito ſuo Pater pepercit. Non enim mihi hoc dicas, quòd ſit fugitiuus quiſpiam, vel latro, vel fur, vel facinoroſus, vel quòd ſit pauper, abiectus, vilis, & nullius frugis: ſed cogites, quòd pro ipſo mortuus eſt Chriſtus, ſufficiatque tibi, vtpote idonea ſollicitudinis cauſſa. *Cogita quantum illum eſſe neceſſarium ſit, quem tantus Chriſtus ita appretiatus eſt, vt nec ſanguini ſuo pepercerit.* Neque enim, opinor, ſi Rex pro aliquo occidi vellet, quæreremus argumentum aliud, num magnus quiſpiam ille ſit, quem Rex tanti facit. Iam verò perpendamus, quanto dignandi ſint amore, qui non ſerui, ſed fratres noſtri, non fugitiui, aut fures, ſed ſæculi ſunt contemptores, abdicatis ob Chriſtum omnibus, in eamdem nobiſcum conſcripti militiam, iiſdem caſtris, ſigniſque centuriati, ad quotidianos labores atque excubias, in Dei tandem adoptionem, & hereditarium regni ius adſciti. Nihil igitur mihi antiquius, nihil in optatis magis eſt, quàm, vt quanto maximo poſſumus ſtudio, conglutinemur inter nos mutuæ neceſſitudine caritatis, quæ ab Apo-
Coloſſ. 3. ſtolo meritò dicitur *vinculum perfectionis.* Nam & tum demum præſtitiſſe nobis videbitur
Sophon. 3. Deus, quod deſponderat per Sophoniam: *Reddam*, inquit, *populis labium electum, vt inuocent omnes*

omnes in nomine Domini, & ſeruiant ei humero vno.
Labium verè electum, neque enim in linguis
omnibus vlla pretioſior, neque ad loquendum,
audiendúmve iucundior, neque ad res benè
gerendas valentior, quàm id linguæ genus,
quod animorum, conſiliorum, operumque
coniunctione fraternus amor format atque
inſtruit. Hinc enim exiſtit Deo famulantium
tanta conſenſio, vt vno quaſi humero, quid-
quid eſt onerum portare videantur. Sed &
illud memoriâ repetendum, cùm Deus ſacri-
legos turris Babel architectos ac molitores
ab opere quod ſtultè, & aduerſo numine ma-
chinabantur, arcere, & tamquàm deturbare
ſtatuiſſet; id demum non aliter perfeciſſe,
quàm diſſimilium confuſione linguarum.
Tantum valet ad res interturbandas diſſidium
quoduis, etiam linguarum, tametſi magna
foret inter illos conſiliorum voluntatumque
conſpiratio. Nos contrà ſi viuas ac ſpiritua-
les domos, iuxta S. Petri ſententiam, in no- Petr. 2.
ſtris, proximorumque mentibus extruere con-
tendimus; & ad muros felicioris Hieruſa-
lem, pro quibus vt benignè faceret Domi-
nus in bonâ voluntate ſuâ, Dauid caſtiſſimè Pſal. 50.
precabatur, exædificandos aliquid afferre
momenti, idem iugum trahamus oportet, &
ad vnius linguæ conſortium redeamus: alio-
quin labores quidem magni, laborum fructus
pænè nullus.

His expoſitis, perſpicuum eſt (quod & initiò dixeram) quàm exitialis ſit iſta velut linguarum varietas, & quàm ſeuerè in eos animaduertendum, qui tantam luem importarent in familiam noſtram; cùm hoc malo graſſante, & ſtructuræ tam illuſtris, & diuinæ gloriæ feliciter prouehendæ labor omnis, atque apparatus noſter frangatur & concidat. Multa quidem in hanc ſententiam poſſent adduci, non modò ex Euangeliis, Patrumque libris, atque exemplis, quæ ad nihil ferme aliud nos inſtituunt; nec ſolùm ex noſtris Conſtitutionibus, quæ nullam in rem grauiùs aut crebriùs amplificandam excurrunt, perinde atque hoc Societatis eſſet columen ac firmamentum; ſed etiam ex omni rerum naturâ. Siquidem cælum, terra, vt egregiè diſputat Gregorius Nazianzenus, elementorum mixtiones ac temperaturæ, membrorum proportiones & coniunctiones, animalium nutrimenta, ortus, habitationes diſtinctæ, quorum quædam imperant, quædam ſubiecta ſunt, quædam ſub iugum à nobis mittuntur, quædam libera ſunt. Hæc igitur omnia cùm ita ſe habeant, ac ſecundùm primas cauſſas harmoniæ, ſiue coniunctionis, & mutuæ concordiæ regantur ac moueantur, quid aliud putare debemus, quàm prædicare amorem & concordiam, ſuoque exemplo coniunctionem animorum inter homines ſancire? Contrà verò ſublatâ conſenſione, quam vocat

Orat. 1. de pace. *Concordia rerum naturalium.*

vocat ille pulcerrimum & vtiliſſimum Chriſtianæ ſapientiæ decus, rerum vaſtitas continuò deſæuit, & ordinis perturbatio. *Quæ*, vt illius verbis vtar, *in aëre quidem fulmina, in terrâ ſuccuſſiones, in mari exundationes, in vrbibus ac familiis bella, in corporibus morbos, in animis peccata, quaſi nouas res moliendo, introduxit.* Veniat illud in mentem, Patres ac Fratres deſideratiſſimi; *Concordiâ res paruæ creſcunt, diſcordiâ maximæ dilabuntur.* Cuius enim nauis tam conſtans eſt ac firma compactio, vt euulſis clauis, quibus tabulæ & trabes agglutinantur, non ſtatim faticat, ac recidat in ſtruem lignorum, cuius ſit vſus in re nauticâ nullus? Cuius verò aut turris aut arcis tam ſepta atque munita firmitas ac robur eſt, quod ſoluta compage ſaxorum non continuò ruat, atque ex propugnaculo degeneret in aceruum, temerè congeſtis in vnum lapidibus? Non enim ex ſaxis & cœmentis, ſed ex aptâ & quaſi demensâ ſaxorum cœmentorumque ſtructurâ turris aut murus aſſurgit. Quin etiam de Regnis Saluator clarè demonſtrat: *Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.* Profectò ſicut concordem Societatis ſtatum, quæcumque irrumpant extrinſecus, labefactare non poſſunt; ita viciſſim ſi concordiæ inter ſuos iacturam faciat, nullis poterit extrariis cohærere præſidiis. Et quoniam D. Bernardus, cùm illud Canticorum exponeret, *Filij matris meæ pugnauerunt contra*

Saluſtius.

Luc. 11.

Serm. 29. Cant.

 tra

tra me, præclarè, vt aſſolet, de hoc toto argumento diſputat; licet ab omnibus ſermonem illum perlegi velim, quò magis tamen ad manum vnicuique ſit, hîc illius partem aliquam diſputationis adſcribam. Cùm igitur de grauiſsimis diſsidiorum incommodis ageret, *Longè, quæſo*, inquit, *à vobis facite ſemper hoc tam abominabile, & deteſtabile malum vos, qui experti eſtis, & quotidie experimini, quàm bonum ſit, & quàm iucundum habitare fratres in vnum; ſi tamen in vnum, & non in ſcandalum; alioquin nec iucundum planè, nec bonum, ſed peßimum ac moleſtißimum. Væ autem homini illi, per quem vnitatis vinculum iucundum turbatur: iudicium profectò portabit, quicumque eſt ille. Antè mihi contingat mori, quàm audire in vobis quempiam iuſtè clamitantem: Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Nónne præſentis congregationis tamquàm vnius matris filij omnes vos eſtis, ſinguli alterutrùm fratres? Quid ergo aforis vos conturbare aut contriſtare poßit, ſi intus benè eſtis, & fraternâ pace gaudetis? Denique quis vobis nocere poterit*, inquit, *ſi boni æmulatores fueritis? Quamobrem æmulamini chariſmata meliora, vt bonos vos probetis æmulatores. Chariſma peroptimum caritas eſt, planè incomparabile, quod nouæ ſponſæ cæleſtis ſponſus toties inculcare curabat, nunc quidem dicens: In hoc*
Ioan.13.& 17. *cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Nunc verò: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem: &, Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem. Itemq; orans*

vnum

vnum eos fore, ſicut ipſe & Pater vnum ſunt. Et vide, ſi non ipſe Paulus, qui te ad chariſmata meliora inuitat, inter cetera caritatem in ſummo ponit; ſiue cùm fide & ſpe dicit eam eſſe maiorem, & ſuperemi-nentem ſcientiam; ſiue cùm enumeratis pluribus ac mirabilibus ſuperna gratiæ donis, tandem ad ſuper-excellentiorem viam nos mittit, haud aliam profectò illam quàm caritatem definiens. Denique quidnam huic comparandum putemus, quæ ipſi præfertur martyrio, ac fidei transferenti montes? Hoc igitur eſt, quod dico, Pax vobis à vobis ſit, & omne quod extrinſecus minari videtur, non terret, quia non nocet. Nam è contrario quidquid foris blandiri apparet, nulla eſt profectò conſolatio, ſi intus (quod abſit) ſeminarium diſcordiæ germinauerit. Proinde, dilectiſſimi, pacem habete ad vos, & nolite lædere inuicem, non facto, non verbo, non ſigno qualicumque. Tandem vt hac de re, de quâ, cùm noſtrâ vehementer interſit, pluribus egi, quàm cogitâram, ſcribendi finem faciam; magnoperè cupio ſecum quiſque reputet, quod Pater Noſter decimâ parte Conſtitutionum tradit, & refertur trigeſimâ regulâ inter communes: *Caueant,* inquit, *ſibi omnes ab illo affectu, quo aliæ de aliis nationibus ſiniſtrè ſentire, aut loqui ſolent: quin potiùs, & benè ſentiant, & peculiari affectu diuerſas à ſuâ nationes proſequantur in Domino: ac proinde nemo bella contentionésve inter Chriſtianos Principes in colloquium inducat.*

1. Cor. 13. & 14.

Vſque adeò planè abhorrebat ab hoc malo, vt ne eos quidem ſermones ſuis licere vellet, quibus aut de Principum agatur ſimultatibus, aut aliis aliæ nationes obloquantur. Ne quid igitur reſideat inter nos inimicum concordiæ, ſiue id ex ſtudio nationum, ſiue ex aliis redundet fontibus ſanè amariſſimis, cùm ad lætiores progreſſus omne nobis iter atque aditum intercludant, vnuſquiſque velim in ſe ipſe acriter inquirat, & attentè diſpiciat, quàm ſedulò fraternam colat conſenſionem: neque leuiter eam rem decurrat, ſed cuiuſmodi ſit ſua caritas, exploret ad Lydium lapidem, & exigat ad eam normam, quam Apoſtolus præſcribit his verbis: *Caritas patiens eſt, benigna eſt: caritas non æmulatur, non agit perperàm: non inflatur, non eſt ambitioſa: non quærit, quæ ſua ſunt: non irritatur, non cogitat malum: non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.* Hoc igitur modo ſi quaſi ad Lydium, vt dicitur, lapidem exploretur caritas noſtra, ſi qua harum laudum effectorúmve careat, nondum omnes virtutis numeros complexa cenſeatur: ſed quot ornamentis ab Apoſtolo commemoratis deſtituta ſit, tot eam gradibus, & quaſi notis ab eo, quod ſummum optimumque eſt, abeſſe arbitremur. Enitendum igitur eſt, vt eam ad id, quod perfectum, ſuiſque omnibus partibus expletum ſit, perducamus: & ſi laude patientiæ careat, vel

1.Cor.13. *Caritatis ſigna.*

vel benignitatis, vel alicuius ex reliquis, eam, quæ deſideratur, comparemus. Nec facilè mihi venit in mentem, quàmnam ad aliam libellam iſta res exigi poſſit, ex quâ magis appareat manifeſtò, vel quid vnicuique deſit in hoc genere, vel quæ ſibi ratio ineunda ſit, vt rectè amandi legem integram inuiolatamque conſeruet, quàm Apoſtoli memorata præſcriptio. Illud denique habeamus, fructum, quem Dominus à nobis repoſcit iis verbis, *Ego vos elegi, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat,* aliud nihil eſſe quàm caritatem, vt D. Auguſtinus exponit. *Maneat,* inquit, *dilectio: ipſa eſt enim fructus noſter.* Quocircà etiamſi ſanguinem profundamus, aut Angelorum etiam linguis loquamur, aut montes ſolo verbo transferamus; niſi reddamus hunc fructum, nihilominùs vt infructuoſi palmites præcidemur. Cuiuſmodi crimen ſi iure plectēdum eſt in omnibus, (nam ex ſterili ficu teſtari voluit Dominus, quæ ſupplicia in deſides homines ac planè ſteriles conſtituta ſint) quibus tandem ſecuribus, quibus flammis ſæuietur in eas arbores, ex quibus nec ſoli, quod occupant, vberrima feracitas, nec ſiderum, quibus afflantur, benigniſſima vis, quidquam bonæ frugis expreſsêre.

Ioan.15.

Tract.86. in Ioan.

Neque prætereundum puto quod ad hanc rem maximè, de Euangelicâ ficu ſcribit Ambroſius: *Quod de Iudæis,* inquit, *dictum, omnibus cauendum arbitror, & nobis maximè, ne fœcundum Ec-*

Lib.7.in Luc.13.

cleſiæ locum vacui meritis occupemus, qui quaſi malagranata benedicti, fructus ferre debemus internos, fructus pudoris, fructus coniunctionis, fructus mutuæ caritatis & amoris, ſub vno vtero matris Eccleſiæ *incluſi, ne aura noceat, ne grando decutiat, ne æſtus cupiditatis exurat, ne humoris imber elidat.*

Animum iam referamus ad opimum iſtum ac pulcerrimum Eccleſiæ agrum, & in eius amplitudine meminerimus partem eſſe nullam, aut feraciorem, aut frigoris & caloris modò temperatiorem, aut maiore agricolarum operâ ſubactam atque excultam, quàm Religionis ſtatum; & facilè intelligemus, quantò grauioris culpæ rei efficeremur, ſi hanc ipſam partem vacui meritis occuparemus. Perſpiciamus deinde, quid mali Punici typo ſanctiſsimus Doctor indicet de commoditatibus ac præſidiis, quæ nobis ſuppetunt ex religioſæ diſciplinæ tamquàm velamento aut cortice, quâ contecti verendum non eſt, ne ventis impetamur, ne decutiamur grandine, ne ſtultarũ æſtu cupiditatum torreamur, ne deiiciamur imbribus aut procellis. O quàm optatam & expeditam ſecuritatem religio nobis præſtat! ô quot vtilitates & commoda nobis in hac tamquàm penuariâ cellâ repoſita ſunt, ſi ea cognoſcamus! Verùm hæc pluribus perſequi neque loci neque tẽporis huius eſt. Sed quàm tutò agamus, audiuimus: audiamus iam, quæ nos viciſsim ei, cuius in tutelâ ac præſidio ſumus, debeamus.

Debe-

Debemus verò fructum malo Punico quàm ſimillimum, fructum ſanè non adumbratũ ad ſpeciem, & variis patentē iniuriis, ſed conſtantem, & in intimis expreſſum ſenſibus: fructum ingenui pudoris, mutuæ fructum coniunctionis atque amoris, Punicorũ inſtar granorum, quorum & conceptaculum intra corticem, & rubicundus decor, & diſpoſitio concinnior; vſque adeò verò alia ex aliis annexa tactu mutuo cohæreſcunt inter ſe, vt eorũ ſeries in vno aliquo potiùs, ſolidoque corpore deſcripta videatur, quàm ex diuerſis vermiculata corpuſculis. Ac ne longior ſim hac in re, vtq̃ue ad alteram ex duabus, quas propoſueram, gradum faciam, omnes ad extremum iiſdem, quibus inceperam, verbis oro atque obteſtor, nempe vt conſenſionem mutuam, eo ſtudio, quo Societatē ſaluam cupimus, tueamur. Altera res, quâ ſi minima Societas noſtra nitatur, fore confido, vt (quæ Dei beneficentia eſt) etiam atque etiam in dies effloreſcat; eſt præcipua quædam religio ac pietas erga Sanctiſsimam Virginem MARIAM. Ea namq̃ue cùm parens fuerit eius, qui omne cælum, omnemq̃ue naturam molitus eſt, verè ac propriè, vt ait Damaſcenus, in res vniuerſas heræ ac Reginæ nomen & ius adepta eſt. Itaque velim in omnibus rebus, ac temporibus, ſiue publicis Societatis, ſiue propriis ſingulorũ, prȩſtanti quadam veneratione, ac ſingulari fiduciâ, quæ nullã vereatur repul-

Deuotio erga B. Virginem.

Lib. 4. de fide c. 15.

ſam,

ſam, ad hoc laborũ omnium ac ſollicitudinum perfugium ſupplices accurramus. Equidem mecum dum reputo, quanto deuotionis affectu hanc cæli Reginam complexi ſint, quantumq́ue ex eius pio & aſſiduo cultu, ad omnem profecerint ſanctimoniam multi ſancti viri, ac priuatim P. IGNATIVS; quantam rerum noſtrarum ſpem ac tutelam in hac velut arce collocârit, magno teneor ſtudio, vt & nos eam propenſiſſimis animis atque obſequiis proſequamur, depoſcentes, vt ipſamet deprecante hæc pietas velut ſuauiſſima nardus noſtris mentibus innaſcatur. Certè ſiue ſpectemus Deiparæ Virginis dignitatem auctore Deo in tam illuſtri excelſoq́ue loco ſitam, vt per ſe-ipſam & religionem & admirationem moueat; ſiue beneficiorum illius in nos magnitudinem, quibus gratiam, quam poſſumus, referre fas eſt; ſiue inopiam ac mendicitatem noſtram, quam oportet tam ſalutari patrocinio ſuſtentemus, potiora ſemper ſperantes in poſterum; hęc, inquam, omnia ſi ſpectemus, ea ſanè quàm maximas à nobis & honoris & amoris ſignificationes erga cæleſtem hanc præſidem & cuſtodem noſtræ ſalutis expoſcunt. Quapropter meritò D. Bernardus: *Totis*, inquit, *medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus* MARIAM *hanc veneremur, quia ſic eſt voluntas eius, qui totum nos habere voluit per* MARIAM. Denique cùm tot naturæ & egeſtates & ærumnæ

mnæ

mnæ leuari nequeant, niſi ab eâ quæ polleat & caritate, quâ velit, & poteſtate, quâ laborantibus queat opitulari, quantum in vtroque MARIA valeat, ex eo, quòd præpotentis Dei mater eſt, manifeſtò perſpicitur. Id D. Bernardus tradit his verbis: *Nihil enim ſic poteſt vel pietatis eius vel poteſtatis commendare magnitudinem, niſi fortè aut non creditur Dei filius honorare matrem, aut dubitare quis poſſit in affectum caritatis tranſiſſe* MARIÆ *viſcera, in quibus nouem menſibus ipſa, quæ ex Deo eſt, caritas corporaliter requieuit.* Verùm quia longiori aut cohortatione aut laudatione Auguſtiſſimam Virginem celebrare mei conſilij non eſt, vt ad calcem aliquando decurrat oratio, illud addidiſſe ſatis ſit, quod Germanus Conſtantinopolitanus Patriarcha in homiliâ quadam, breuiſſimè quidem, ſed grauiſſimè, de piè ac beneuolè colendâ Deiparâ Virgine pronuntiauit, eam compellans: *Quo modo,* inquit, *corpus noſtrum vitalis ſignum operationis habet reſpirationem; ita etiam ſanctiſſimum tuum nomen, quod in ore ſeruorũ tuorum verſatur aſſiduè, in omni tempore, loco, & modo non ſolùm lætitiæ & auxilij eſt ſignum, ſed ea etiam procurat & conciliat.* Ego ſanè, immensâ Dei largitate fretus, facilè in animum induco, ex hac poſteriore renouatione, cui non minùs ſedulò, plus etiam quàm priori vacandum eſſe confido, omnibus Societatis membris præſtantem quemdam ſplendorem, atque incrementa pietatis acceſſura, præſertim

tim ſi ſeriò, atque enixè ſtudeamus duobus iis ornamentis, quæ iamdudum commendo, magis ac magis abundare, nimirum, fraternâ inter nos conſenſione, & perquàm honorifico in Beatiſsimam Virginem ſtudio ac pietate. Quam ſi deditiſsimâ mente complectamur, ſuam illa in fidem & clientelam nos adſciſcet, augebitque velut ſedula deprecatrix, iis virtutibus, quæ ipſam quaſi deliciis affluentem, cælitibus ipſis ſpecioſam atque admirabilem pręſtitêre; & quibus nos oportet collucere, vt eius filio placeamus, qui earum veſtigiis ac velut lineamentis terrarum orbem primus impreſſit, veramque docuit humilitatem, puritatem, patientiam, animarum zelum, & rerum, quæ in terris ſunt, deſpicientiam; vt ſuâ nos aliquando ſimilitudine, conſpectuque dignatos in ſempiternæ lucis & gloriæ domicilio collocaret. Romæ XIX. Maij, M.D.LXXXVI.

Omnium in Chriſto Seruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA IV.

EIVSDEM

R. P. N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Prouinciales Societatis.

DE QVIBVSDAM MEDIIS AD EIVS CONSERVATIONEM FACIENTIBVS.

QVanti momenti ſit Societatis noſtræ conſeruatio, felixq́ue in omni virtutum genere progreſſio; quanta etiam nobis incumbat obligatio, vel ſanguinem ipſum, ſi opus fuerit, ad hæc conſequenda profundendi; non eſt quòd hoc tempore apud RR. Veſtras ſcribendo commemorem. Illud tantùm ad memoriam reuocabo, hæc ipſa magnâ ex parte, ab eâ vnâ re pendere, vt Superiores ſolliciti ſint ac vigiles ad omne genus incommodorum, priuſquàm augeantur, remouendum; & ad ea damna maturè præuenienda, quæ futuris temporibus ſuccreſcere poſſunt. Perſuadere enim nobis debemus, nullam eſſe apud homines rem vel per ſe tam ſanctam, vel tantis præ-

præſidiis firmatam ac munitam, quæ tempore non labaſcat. Quod & ipſa multorum operum experientia ſplendore non exiguo magnâque ſanctitate inceptorum plus ſatis demonſtrat. Vnde non mediocriter quidem cupio, vt ad illud reſtaurandum ac perficiendum omni ſtudio enitamur: quod D. Gregorius Nazianzenus oratione 1. in Iulianum admonet. *Quemadmodùm*, inquit, *in corporibus cùm vnum aut alterum membrum condoluit, reliqua membra haud difficulter emergunt, partiq́ maiori ſanitatis bonum conſeruatur; interdum etiam accidit, vt partes ægræ conualeſcant, atque ad ceteras redeant; at cùm plura membra inter ſe diſsident, acerbeq́ laborant, fieri non poteſt quin totum corpus ægrotet atque in perſpicuo periculo ſit; ad hunc modum in ſubditis quoque ſingulares morbos commodiore totius Reipub. valetudine occultare contingit, pluribus autem exulceratis, & morbo afflictis atque oppreſsis, tota iam Reſpub. in periculo verſatur.* Quæ eò à me allata ſunt, vt ſignificem, dum pauci erunt in Societate noſtrâ, qui ab illâ perfectione ſpirituali degenerent quæ requiritur, & tamquàm membra quædam infirma impedient valetudinem integram & vnionem totius corporis, fieri poteſt per Dei gratiam, vt reliqua membra non ſolùm inde non inficiantur aut corrumpantur, ſed vt hi etiam ipſi perfectæ aliquando ſanitati reſtituantur. Verùm ſi acciderit, quod auertat Deus, vt iſtiuſmodi hominum inualeſceret

valdè

valdè numerus, manifeſtum eſſet vniuerſi corporis periculum. Proinde nullo modo contemni debet aut negligi defectus ſpiritus ac diſciplinæ in quocumque homine particulari, ſed medicina potiùs ei adhibenda eſt, quâ reducatur ad reliqui corporis conditionem ac ſtatum. *Turpis eſt enim omnis pars*, inquit Auguſtinus, *ſuo toti non congruens.* Alioqui ſine dubio futurum eſt, vt quemadmodùm numerus ex vnitatibus coaleſcit, ita negligentiâ noſtrâ Societatis multitudo, ex ſingulis iſtis infirmis infirmetur, & priùs damnum ſentiamus, quàm oculis præuideamus.

Et mihi ſanè videtur perinde contingere in iis Religionibus, quæ longe lateque diffuſæ ſunt, multaſque regiones ac homines complectuntur, vt in ſpatioſo quodam terræ tractu aut agro, ad ripam alicuius magni fluminis conſito, ad cuius tamen repellendam vim non paucos aggeres ac munitiones habet. Si enim ad aquarum iſtarum impetus, ac conatus continuos, quibus modò in hanc, modò in illam partem ſe inſinuant, continua etiam non adhibeatur diligentia ad ea reparanda, quæ fluminis alluuione atteruntur ac debilitantur; certiſſimum eſt, venturam aliquando repentinam aliquam inundationem, idque cùm minimè expectatur, quæ vniuerſa diſſipet atque demergat. Atque in hunc ipſum planè modum, affirmat Gregorius Nazianzenus, dia-

 bo-

bolum ſe vt aquam immittere, exili quoque foramine primùm, quo tamen paullatim diducto atque laxato, toto impetu influit atque illabitur. Quam etiam ob cauſſam mihi planè neceſſarium viſum eſt, vehementer ac ſedulò RR. Veſtris commendare pro eo amore quem in Societatem habent, ac zelo quem ad ſalutem eius tuendam ſentiunt, nonnulla capita earum rerum quæ in praxi conſiſtunt, & in perfectâ obſeruatione illorum mediorum, quæ ad conſeruationem totius corporis pertinent. Iam enim ſatis conſtat ordinationũ, præceptorum, Regularumque multiplicationem nec malis ipſis mederi ſemper, nec in Societate noſtrâ neceſſariam eſſe, cùm habeamus Conſtitutiones tanto ſpiritu, ac cæleſti lumine conditas, regulaſque tam plenas, claras, atque perfectas, vt manifeſtum ſit nullum eſſe defectum, qui ex aliquâ iſtarum prætermiſſione non naſcatur; & qui è contrà ex diligenti harum obſeruatione efficaciſſimum non accipiat remedium.

2 Atque vt ab hoc ipſo capite noſtrarum Conſtitutionum ordiar, illud nobis certum, ac perſuaſum eſſe debet, Societatis inſtitutum, modum gubernandi, occupationes, ac miniſteria conſtituta ac fundata eſſe in perfectione quadam ſpirituali minimè vulgari aut ſuperficiali; ſed exigere potiùs abnegationem veram, expoliationemque affectus proprij, ſtudium etiam ardens ſolidarum perfecta-

rum-

rumque virtutum, vt §.2. par.10. B. P. N. Ignatius S. Mem. declarat. Hinc eſt, quòd ſi in Societatis hominibus fundamentum hoc benè poſitum non fuerit, in pluribus rebus impedimenta magna occurrent, quibus idoneum ſatis non erit remedium, ſi difficultas tantùm quæ præſens eſt, tollatur aut ſuperetur; hoc enim nec firmum, nec diuturnum eſt, nec vniuerſam mali naturam attinget: ſed ad ipſam radicem adhibenda eſt medicina. Itaque ſi in diuerſis hominum gradibus, quos Societas complectitur, ſuboriuntur aliquando tentationes aliquæ, aut amaritudines; ſi in diſtributione officiorum miniſteriorumque, vt ſunt concionandi, prælegendi, excipiendi confeſſiones, docendi litteras inferiores, aliiſque rebus eiuſmodi; in correptionibus item, pœnitentiiſque ferendis, in viliſſimis quibuſque humilitatis ac paupertatis amore libenter accipiendis nonnullæ reperiantur ſubinde difficultates; eæ omnes ſine dubio ab vnius huius fundamenti defectu proficiſcuntur. Ac proinde, cùm offendit quis è Noſtris, aut difficilem ſe exhibet in iſtiuſmodi rerum aliquâ, & Superior remedij cauſâ id tantùm agit, vt Frater in præſentiâ ſe vincat, nec ſtudium adhibet, vt interiùs emendetur aut iuuetur, numquàm aſſequetur quod deſiderat: is enim ipſe qui modò ſe accommodauit tempori, deficiet poſteà in multis aliis, imò & in hac ipsâ

per aliam occaſionem, & fortaſſe etiam, ſi prematur, non difficulter rumpetur, quemadmodùm in formandâ cerâ aut vitro contingit. Vt enim illa ad arbitrium noſtrum flectamus & efformemus, neceſſarium eſt vt materia mollis ac tractabilis ſit. Nam qui poſtquàm ea iam obduruerit, efformare ac flectere velit, quidquid ille artis àc induſtriæ adhibeat, non modò non id conſequetur, ſed potiùs dirumpet. Ita ad obſeruationem Conſtitutionum regularumque noſtrarum præcipuum in eo ponendum eſt momentum, vt homines Societatis tales ſint, quales ipſæ Conſtitutiones ac regulæ requirunt.

3 Quibus conſideratis, primum maximumque Superiorum ſtudium, ac præcipua eorum diligentia, tum etiam vigilantia in eo eſſe debet, vt qui iis ſubſunt, in veris ſolidiſque virtutibus progreſſum certum ſtabilemque faciant, quem ad finem ſummoperè conducet, vt toto animo Superiores ad gubernationis curam ſe applicent, reliquis omnibus omiſſis, quæ eos impediant ac diſtrahant; nec ſeſe vel amicis inuiſendis, vel iuuandis proximis, imò nec ipsâ concionandi frequentiâ occupari ſinant; multò minùs rerum temporalium ſollicitudine: quâ tamen certè ita Rectores noſtros grauatos cernimus atque oppreſſos, vt vix reſpirent. Facilè quidem video Collegiorum neceſſitates, egeſtatemque non exiguam

cum

cum numeroſâ perſonarum multitudine coniunctam (quâ leuari tamen non poſſumus) huius incommodi magnâ ex parte extitiſſe cauſſam; ſed video etiam grauiſſima damna, quæ inde conſequuntur. Et propterea cupimus omnino, vt boni rerum temporalium Procuratores iſtiuſmodi Collegiis aſſignentur; quorum induſtriâ Rectores eâ parte ſollicitudinis exonerati, quæ ad temporalia pertinet, attentiores eſſe poſſint ad illa quæ longè maioris ſint momenti. Quâ in re cùm Noſtri ea præſtiterint, quæ officij noſtri ſunt quoad res ſpirituales, ac iuuandos proximorum animos, confidere debemus ſanctiſſimam Dei prouidentiam neceſſitatibus etiam temporalibus minùs eſſe defuturam: quod & S. Auguſtinus admonet, cuius verba ad hoc ipſum pertinentia ex epiſtolâ quadam ad Epiſcopum ſuum Valerium ſubiicere placet, quibus oſtendit, ſi arbores viuæ, quæ homines ſunt, diligentiùs colerentur, faciliùs multò ac feliciùs ipſos Dei pauperes paſcerent, quàm agri redituſque Eccleſiaſtici, ſic enim Dominum ad ſe loquentem introducit: *Serue nequam, ſi villa aliqua Eccleſiæ calumnioſum aliquem pateretur, cuius fructibus colligendis magna opera impenditur, neglecto agro, quem rigaui ſanguine meo; ſi quid agere pro eâ poſſes apud iudicem terræ, nónne omnibus conſentientibus, nonnullis etiam iubentibus atque cogentibus pergeres; & ſi contrà iudicaretur, etiam trans mare proficiſce-*

reris, atque hoc modo, vel annum vel amplius, abſentiam tuam nulla querela reuocaret, ne alius poßideret terram non animæ, ſed corpori pauperum neceſſariam, quorum tamen famem viua arbores meæ multò faciliùs mihiq́; gratiùs, ſi diligenter colerentur, explerent? Quòd ſi tantoperè expedit vt Rectores aliique noſtri earum etiam rerum, quæ ad noſtrorum hominum victum ac ſuſtentationem neceſſariæ ſunt, quantum poſſunt, ſollicitudinem fugiant; facilè cernitur quantò minùs qui Superiores ſunt, externorum cauſſis negotiiſque ſæcularibus implicari debeant, quæ non tantùm profeſsioni ſuæ in vniuerſum, ſed particulatim etiam officio rectè gubernandi aduerſantur.

4 Et quia bona maláve capitis affectio ac diſpoſitio in totum corpus facilè redundat, & quales fuerint Superiores, tales, vt plurimùm, reperiri ſolent ſubditi, vt 10. parte §. 8. dicitur, hinc fit vt bona Societatis gubernatio à bonâ Superiorum electione non parùm dependeat. Quæ quidem electio etſi ad nos pertinet, nec quidquam magis deſideramus quàm huiuſmodi Superiores vbique conſtituere, quales 4. parte c. 10. & par. 9. c. 6. deſcribuntur (quâ etiam in re, iuuante Domino, omnem induſtriam diligentiamque noſtram adhibebimus) duæ tamen res ad Præpoſitos Prouinciales in hoc ipſo pertinent. Prima vt poſt orationem ad Deum habitam, ſollicitamque in-

ueſti-

ueſtigationem, ac conſultationem cum iis quibuſcum oportet, diligenter nos informent de hominibus idoneis ad gubernandum, iuxta eam inſtructionem, quam hac ipsâ de re in Prouincias miſimus. Cuius executionem, id eſt, informationem factam ad illam normam, quæ ibi præſcribitur, cupimus omnino vt Procuratores, qui Romam iam proximè ſunt venturi, perfectam completamque ad nos deferant. Altera res eſt, vt Prouinciales ſibi ſubordinatos Superiores diligenter inſtruant, dirigant, ac manu quaſi ducant, formentque ad omnem gubernandi virtutem, quò meliùs poſſint vtiliuſque præeſſe iis, qui ſub eorum regimine ſeruiunt Deo in hac ſacrâ militiâ.

8 Ad quã etiam rem non mediocriter intereſt, vt Prouinciales in viſitationibus ſuis ſupra cetera omnia, id in primis reſpiciant, vt Superiores benè fungãtur officiis ſuis, prę ſertim (vt eſt dictum,) in rerum ſpiritualium promouendo ſtudio, cui & ipſi dediti & nõ mediocriter etiam in eo verſati eſſe debẽt. Quòd ſi ſubditorum erunt in eos querelæ vel amaritudines, examinari oportebit, vt ipſis etiam adhibeatur correctio & emendatio in quibus erit opus. Nec habeantur omnes ſubditorũ querelæ pro tentationibus, ſed audiantur cum caritate, ac deinde, vt opus eſt, in Domino dirigantur.

Maiori etiam quàm hactenus diligentiâ conſtituantur in Collegiis Præfecti rerum ſpi-

ritualium, præcipuè autem in iis, quæ noſtrorum hominũ Seminaria ſunt, eligantur quàm aptiſſimi, etiamſi aliis miniſteriis eam ob cauſſam incommodare oporteret, in quibus eos fortè occupatos eſſe contingat. Permittatur etiam eis tempus, quo cum Noſtris commodè tractare poſſint, auctoritaſque conſeruetur, vt maiori fructu idipſum præſtent, quandoquidem reuerâ vniuerſum ædificium noſtrum, quod molimur, ſicut iam dictum eſt, hoc maximè fundamento ſpirituali nititur.

Haberi debet non mediocris cura in admiſſione Nouitiorum, vt nonniſi digni & idonei admittantur: quique huiuſmodi vocationem habent, quæ ad Inſtituti noſtri conſtantiam eſt neceſſaria. Perfectè etiam obſeruare oportebit in iis inſtituendis, quæ de probatione ipſorum in regulis Magiſtri Nouitiorum traduntur; nec erit diſpenſandum in ſecundo tertióve probationis anno, niſi graui aliquâ vrgente neceſſitate, iuxta id quod aliàs à nobis, hac ipsâ de re, ad Prouinciales ſcriptum eſt. Prouidendum etiam diligenter, vt ſatis tempore, ac maturè dimittantur ij, qui (ſecundùm Conſtitutiones) vtiles futuri Societati noſtræ non iudicabuntur.

6 In Scholaribus Societatis omnimodo nitendum erit, vt conſeruetur ſpiritus ac deuotionis feruor: curandum etiam vt tempus habeant vacandi ſtudiis, & vt liberentur ab omni-

omnibus aliis occupationibus, quæ hoc ipſum impediant. Videndum tamen in primis erit, ne ij vllo modo permittantur in litterarum ſtudiis progredi, qui ſuperbi, inquieti, aut malè mortificati animaduertentur, de quibus probabiliter exiſtimari poterit, ſi ſcientiis & doctrinâ ornentur, non aliud eſſe, quàm eos armare in Societatis damnum, ſiue nobiſcum manſerint, ſiue potiùs diſceſſerint, quod aliquando neceſſariò futurum eſt, niſi ſe emendauerint. Quocircà inuigilandum eſt primo quoque tempore ad verum in eis ſpiritum excitandum ac renouandum. Quod tentari poterit remouendo illos ab occupationibus ſtudiorum, reducendo ad ſolitas Nouitiatus probationes, exercendo in rebus humilibus ac contemptibilioribus, aliiſque eiuſmodi exercitiis ac modis: è quibus tamen, ſi viſi fuerint minùs proficere, aut emendationem ſeriam ac ſufficientem non conſecuturi, præſtat maturè vt è Societate dimittantur: vix enim credi poterunt damna atque incommoda, quæ ab eiuſmodi hominibus Societas patitur, non tantùm ob moleſtias illas, quas in dies afferunt (quamquàm & hæ permagnę ſunt) ſed & multò magis quòd progreſſu tandem temporis, niſi ad Sacerdotium promoueantur, murmurant facilè ac tumultuantur. Si verò promoueantur, maiores longè difficultates exhibent, nec poteſt Societas de eis eſſe ſecura: dilabun-

tur poſteà ad prætēſiones graduum, obloquū-tur palàm, alienant animos ſimpliciorum ab Inſtituto, ſcandalizant alios, & denique grauiſſimè periculoſiſſimeque nocent; quod tunc maximè etiam faciunt, cùm operarij iam aut Concionatores cōſtituti, alliciunt ſibi animos Prælatorū populorumque, quò fit vt ſæpè eos aliquamdiu tolerare, cum incommodis iam enumeratis cogamur, & tandem dimittere maiori cum ipſorum amaritudine, minorique proximorum beneuolentiâ ac ædificatione.

Sed quoniam tamen ad hos ipſos lucrandos omnia priùs ex caritate remedia tentanda nobis ſunt, quàm ad extremum illud deueniatur; nec in promptu eſt, aut facile, quæ menſura patientiæ præſtanda cuique ſit, diiudicare; Prouinciales aliqui noſtrum etiam hac in re iudicium, tamquàm vniuerſalem quamdam inſtructionem ac directionem petierunt: quibus quod reſponſum fuit, non erit fortaſſe alienum hoc loco ſubiicere: Nimirum perdifficile eſſe reperire modum, quo difficultates iſtiuſmodi penitùs tollantur, certámve regulam in vniuerſum conſtituere. Hoc enim præter vnctionem Spiritus ſancti, quam ſimilibus in rebus procurare debebunt diligenter Prouinciales, (cùm ad Deum recurrendo per orationes ac ſacrificia, tum etiam conferendo cum immediatis Superioribus, ipſorumque Conſultoribus) dependet plu-

plurimùm ex particularibus circumſtãtiis perſonarum, affectionumq́ue quæ in eis cernuntur; nonnihil etiam ex qualitate remediorum iam adhibitorum, aut verò quæ adhiberi poterunt. Quæ omnia cùm ab iis faciliùs diiudicari poſſint, qui rebus ipſis præſentes interſunt; hoc tantùm in vniuerſum dicendum videtur, experientiam ipſam ipſaſq́ue has difficultates docere, probationem illam, quam diximus, dimiſſioniſq́ue dilationem ex emendationis futuræ ſpe tam diuturnam eſſe non debere, vt numquàm aliquid certi conſtituamus: ſed videndum eſt ſuo tempore ac maturè, quámnam ſatisfactionem præſtent de ſe Societatis ſubditi. Quòd ſi aliqui ſatis cogniti ac perſpecti non fuerint, tentandi ſunt probandiq́ue, idq́ue in iis maximè rebus ex quibus non tantùm Societas intelligat quantarum virium ac virtutum ſunt, ſed etiam ipſi ſe ipſos cognoſcant. Et quando ſine fructu cernuntur alicui adhibita remedia, exoneranda eſt Societas ab inutili arbore. Quâ in re vt celerem nimis aut præcipitem eſſe non conuenit Superiorem, ad determinandum iudicium, quòd aliquis Inſtituto noſtro ſit ineptus, niſi priùs ad exemplum miſericordiæ Chriſti, multùm ac diligẽter circumfoderit, fimumq́ue appoſuerit, aliaq́ue adiumenta opportuna applicauerit; ita ex alterâ parte non eſt opus vel tam cupidum eſſe illius commodi aut auxilij, quod ab iis poſſet Societas accipere; vel nimis

nimis timidum aut ſcrupuloſum, ne videlicet dimittatur is, qui fortaſſe aliquo tempore emendare ſe poſſit: niſi enim hæc emendationis ſpes moraliter intelligenda ac limitanda ſit, per vniuerſam vitam expectari debebit, cùm nullum ſit tempus in quo mutare ſe homo in melius non valeat.

7 Quoad Concionatores, adhibeatur diligentia vt obſeruentur Ordinationes ac regulæ, aliàs à nobis datæ ad conſeruationem ſpiritus, & ad fructus in auditoribus vberiores faciendos: feriò ſe applicent ad ſtudium ac meditationem diuinarum Scripturarum, Sanctorumque Patrum, prætermiſſis conceptibus ac inuentionibus quibuſdam propriis minoris momenti, vt maiori cum dignitate ac vtilitate, non ſolùm Societatis ac proximorum, verùm etiam ipſorummet, rectè tractēt verbum Dei. Amputetur efficaciter ambitio locorum ac pulpitorum honorabilium, humiliumque cōtemptus: & aſſuefiant omnes ad eam modeſtiæ & humilitatis normam, quæ Societatis noſtræ eſſe ſolet & conuenit.

8 Animentur Confeſſarij, vt vero animi affectu accingant ſe ad tam ſanctum ac neceſſarium in Eccleſiâ Dei miniſterium. Magni etiam intereſt ad Dei gloriam ac ſeruitium, vt per aliquot menſes in varia loca fructificatum mittantur. In quo etiam efficacia poni debet, vt difficultates, quæ eiuſmodi in rebus oriri ſolent,

ſolent, ſuperentur : quod ita commodiſſimè fieri poſſe videtur, ſi bini tantùm vel etiam ſinguli per vices mittantur pro numero operariorum qui domi erũt, aliiq́ue loco abſentium ſubſtituantur. Quòd ſi erunt fortè nonnullæ querelæ deuotarum feminarum, aliorumq́ue pœnitentium, qui iſtis ordinariè confiteri ſolent; iis non difficulter occurri poterit per ipſos Confeſſarios, ſi ij, vt veri Societatis ac Obedientiæ filij, rem ſeriò in ſe ſuſcipient, reddentq́ue pœnitentibus hanc veram rationem, ita omnino in Domino expedire, vt ipſi tempus etiam aliquod in Miſſionibus ponant, quò pluribus proſint; ac nonnulla Domini ac Saluatoris ſui cauſsâ foris patiantur, redituros autem breuî; nec alios intereà ſuo loco defuturos: non expedire verò vt vel pœnitentes ſic ipſis adhæreſcant, vel ipſi vni ſedi locóve ita ſint affixi, vt maiorum commodorum cauſsâ, non fiant aliquando mutationes. Hæc & eiuſmodi ſi Noſtri efficaciter ac ſyncerè dixerint, probabile eſt pœnitentibus ſatisfactum iri. Quòd ſi aliter euenerit, aut ſi Noſtri hoc ipſum præſtare noluerint, indeq́ue cerneretur, nimio eos affectu huic loco officióve inhærere, tum maior eſſet neceſſitas eos ſeparandi. Et profectò, vt verè dicamus, res eſt commiſeratione digna, nec ſine ſcrupulo, quòd Operarij, ad res maximas pro animarum ſalute idonei, ſedeant totos annos vni alicui ſedi affixi, paucarum feminarum

minarum confeſſionibus occupati, quæ illuc ex ſuâ tantùm particulari deuotione ter quatérve in hebdomadâ ventitant, cùm intereà per oppida, vicos, ac caſtella tam multæ animæ reperiantur & auxilio indigentes, & ad auxilium accipiendum benè diſpoſitæ.

9 Intereſt multùm ad pacem cùm Societatis, tum hominum etiam particularium, vt explicetur benè, ſerioque Nouitiis inculcetur quantum pertinet ad reſignationem indifferentiamque ad omnia miniſteria Societatis: præcipuè verò quod Conſtitutiones noſtræ habent de graduum inter Noſtros diuerſitate, vt dum mollis adhuc cera eſt, eam iudicij formam apprehendant, ac imprimant de rebus noſtris, vt exiſtimare poſteà nequeant rectè ſe non intellexiſſe, aut fuiſſe deceptos. Prouinciales autem nos admoneant tempeſtiuè, ac informationes mittant de promouendis ad gradus iuxta inſtructionē à nobis iam miſſam: & particulatim meminerint, vt quibus gradum Coadiutorum ſpiritualium dari oportebit, id maturè fiat: ac ordinariè, ſi bona alioquin ſatisfactio habita fuerit, vltra ſeptennium prorogandi non erunt.

10 Quando aliquis animaduertitur non iam defectibus tantùm cōmunibus ac ordinariis obnoxius eſſe, vnâque aut alterâ in re minùs ſatisfacere, ſed in ipſo verè procedendi modo malè eſſe diſpoſitus, vt ſi, verbi cauſsâ, con-

conſtaret nimis viuam habere paſſionem honoris, iudicij tenacitatem, aut aliud huiuſmodi impedimentum graue; ad hunc iuuandum, ſiue ſcholaris ſit, ſiue operarius, expediens fore videtur, ſi ab occupationibus liberetur, tempuſque habeat cogitandi de ſe ſuiſque rebus: quâ durante deliberatione, paternè omnino admoneri debebit de rei grauitate; ac inuitari vt ipſe media cogitet ac proponat quæ efficaciſſima exiſtimat ad ſe iuuandum. Induci etiam oportebit, vt verum ſuæ emendationis deſiderium concipiat, ita vt nullo modo Superiorem ſe tamquàm aduerſarium habere exiſtimet; ſed potiùs ipſe ex vnâ parte, & Superior ex alterâ idem ſe onus portare exiſtiment, ac ambo in vnam eamdemque rem voluntate ferantur.

11 Prouinciales iuxta regulam ſuam 14. procurent omnino, vt ordinationes, quæ hinc mittuntur, Superioribus aliis, qui in vniuersâ Prouinciâ ſunt, ac etiam Conſultoribus manifeſtæ fiant. Nam præter inſtructionem ac lumen quod inde concipient ad exequenda illa quæ ordinantur, proderit etiam multùm vt nos à pluribus certiores reddamur de rei ſucceſſu in vnoquoque Collegio.

12 Maximi momenti res eſt, cognitio Inſtituti tum in Superioribus qui gubernant, tum etiam in Conſultoribus qui aſſiſtunt: ideoque Prouinciales præcipuam quamdam

de

de eo curam habeant, vt frequenter ab eis legantur, recteque intelligantur Conſtitutiones ac regulæ: de quibus etiam expedit, vt in viſitationibus ſuis, ſe præſentibus, fiant collationes ad rectam intelligentiam, veramque praxis rationem percipiendam: credantque maioré inde futuram vtilitatem, quàm exiſtimatur: quemadmodùm è contrariò non mediocre damnum affert Societati earum ignoratio, aut ſicubi illarum exercitium in vſu non fuerit. Perſuadere enim nobis debemus Societatem noſtram perinde ſe habere ac ædificium magnum exquiſitiſſimâ quadam architecturâ deſignatum; quod ita compingat colligetque adinuicem diuerſa membra eiuſdem molis ac ſtructuræ, vt ſi vna pars deficiat, cetera cohærere ac componi non poſſint, vt ad artificis ideam ac intentionem perueniatur. Exemplũ ſit, ſi aliquis in ædificando hoc ſibi propoſuerit, vt tectum ad tantam altitudinem perducatur, neceſſariò curare debet, vt murus proportionatam habeat latitudinem ac craſſitiem, alioquin qui tenuiorem fecerit, non poterit ædificium ad deſignatam altitudinem eleuare: idipſum contingit in ceteris partibus. Quod etiam ſine dubio & in ædificio ſpirituali Societatis noſtræ animaduertitur, vbi ex defectu obſeruationis vnius regulæ, impedimur ſæpenumerò ne obſeruari poſſint aliæ. Vt ex defectu praxis eorum, quæ in primâ parte Conſtitu-

ſtitutionum habentur de admittendis, & in ſecundâ de dimittendis, & in tertiâ de rectè inſtruendis quoad ſpiritum, & in quartâ quoad litteras, eueniet ne fieri poſſit illud, quod parte quintâ præſcribitur de cooptandis in ipſum corpus Societatis: & tunc conſequenter ſi qui incorporantur eiuſmodi non erunt, quales ibi deſcribuntur, obſeruari non poterit quod parte ſextâ de perfectâ Obedientiâ dicitur: nec ſucceſſum habere quod parte ſeptimâ de inſtituendis Miſſionibus declaratur. Multò minùs quod diſſeritur parte octauâ de vnione animorum ac vinculo caritatis inter Noſtros conſeruando: nec denique quod decimâ de corporis Societatis tuendo bono ſtatu. Ita vt defectus alicuius partis in hoc noſtro ædificio, æſtimari tantùm non debeat ex particulari damno aut incommodo quod infert, quantùm ex coniunctione ac proportione, quam habet ad cetera ſtructuræ membra, & ex commodis maioribus quæ impedire poteſt. Ac proinde valdè commendatam eſſe cupimus intelligentiam praximque Conſtitutionum ac Regularum, tamquàm rem propriè plurimumque ad officium Prouincialis pertinentem in ſuâ Prouinciâ, quemadmodùm & ad Generalem in vniuersâ Societate.

Nominatim verò cupimus vt hæ ſequentes Regulæ particulari ſtudio perfectè obſeruentur: ex Regulis Prouincialis, 41. & 100. Præ-

poſiti, 3.16.26.48.& 72. Quæ ſunt in officio Rectoris, 2.15.25.69.& 70. Sacerdotum, 16. 17.& 18. Magiſtri Nouitiorum, 56.

13 Ponatur in eo diligentia, (cuius contrarium vehementer ſolet Religionibus nocere) vt qui antiquiores ſunt in Societate, exemplum præbeant aliis veræ humilitatis & affectus optimi erga paupertatem, obedientiam, ſuique contemptum: iuniores enim ac recentiores, quibus ante oculos verſari deberent ſemper virtutes ac labores antiquorum ad imitationem, his prætermiſſis libenter (pro naturæ noſtræ inquinatæ corruptelâ) conſiderare ſolent ac imitari defectus. Ex alterâ autem parte non permittatur iuuenibus ac nouis obliuiſci illius modeſtiæ ac reuerentiæ, quam huiuſmodi antiquis Patribus exhibere debent, conſideratis eorum laboribus pro Chriſto toleratis, officiiſque plurimis rectè ac vtiliter in Societate præſtitis. Ad quam rem non parùm cõducet, vt ipſi Rectores exẽplo ſuo præeant, procurantes vt eiuſmodi benè meriti Patres ſic in omnibus tractentur, vt eorum conditio ac virtus poſtulat: quòd ſi fecerint vltra debitum caritatis ac officij, id etiam conſequentur, vt tantò eos maiori efficaciâ fructuque admonere poſſint, ad hoc ipſum exemplum præbendum, quod diximus, quantò maiorem de eis curam habere ſe monſtrauerint.

14 Inuigilandum ſeriò Prouincialibus eſt,

vt

vt Superiores pro paterno affectu ſubditos gubernent, nullâ inordinatæ beneuolentiæ in hunc magis quàm in illum ſignificatione datâ. Et quemadmodùm deſiderandum eſt, imò etiam efficaciter procurandum, vt aſſueſcant inferiores ad ferendas nonnullas Superiorum ſuorum imperfectiones, & conditiones quaſdam naturales (certè enim non eſt ferendum, eſſe ita quoſdam delicatos ac moroſos, vt re quauis minimâ in Superiore offendantur) ita etiam iuſtum eſt, vt ipſi Superiores intelligant, præcipuam officij ſui partem in eo eſſe poſitam, vt Patres ſe exhibeant; id quod ſubditi experiri debent, atque planè animaduertere, non tantùm in ſuarum neceſſitatum commoditatumque curâ ac ſollicitudine, aliiſque amoris ſignis; verùm in ipſis etiam reprehenſionibus, mortificationibus, ac pœnitentiis, quæ ſibi imponuntur. Quâ de re etſi copiosè ſatis ſcripſimus in Epiſtolâ noſtrâ primâ ad Superiores (quam ab omnibus haberi, atque etiam aliquando relegi cupimus) hoc vnum tamen hoc loco adiungendum videtur, nullo modo committendum eſſe, vt ſubditi quauis in cauſâ exulcerentur aut verò exacerbentur: hoc enim non ſolùm ad emendationem non prodeſt, ſed effectum planè contrarium producit; auerſionem nimirum talem, quæ omnem viam aditumque obſtruit, quo iuuari poſſint per eiuſmodi Superiores.

In quam ſententiam ſcribit D. Gregorius Nazianzenus, filiorum ſuorum nomine, ad Vitalianum quemdam, expedire Patribus, quò filios conſeruent, & maiori erga ſe obedientiâ retineant, multa diſſimulare. *Quo fit*, inquit, *vt multa quæ vident, videre ſe diſsimulent; multa ſe minimè audiuiſſe fingant, quæ auribus infixa habent. Verendum enim ſibi eſſe intelligunt, ne ſi ob quæuis errata filios coarguant, frontem tandem ipſi perfricent, abſterſoq; omni pudore (qui non leue parentibus adiumentum affert) temerè in ſcelus omne prorumpant. Contumacia enim impudentiam atque audaciam parit: clementia contrà hoc efficit, vt ij quibus noxa condonata eſt, parciùs in poſterum peccent. Quod cùm in omnibus hominibus locum habet, tum præſertim in filiis, qui cùm propinquum paternæ gloriæ exemplum habeant, non tam violentâ manu coërcendi ſunt, quàm beneuolentiæ vinculis conſtringendi & retinendi.* Nec tamen eâ cauſâ hoc dico, quòd velim Superiores omnia in filiis errata diſſimulare, permitterѐque vt in dies in peiora ruant (hoc enim damna grauiſſima inferret non tantùm Religioni, ſed ipſis etiam qui ſic tolerarentur) ſed vt conſiderent non eſſe perpetuò vrgendos delinquentes: ſemper enim premere, neruumque ſtringere, ſemper offenſionem præ ſe ferre, parem etiam in imparibus inæqualibuſque peccatis diffidentiam quoque oſtendere, ſuſpiciones alere, temporis præteriti commiſſa exprobrare, ac denique deſperationem emendatio-

dationis inſinuare, nihil aliud eſt quàm errantes præcipitare, omne frenum timoris diſrumpere, & ipſas habenas, quibus regebantur, ſibi ipſis de manu excutere.

15 De vnionis ac fraternæ caritatis neceſſitate ad Societatis noſtræ conſeruationem, vtilitatemque animarum, quæ inde ſperari poteſt, non pauca diximus poſtremis noſtris litteris. Hic illud addam, ponendum eſſe omne ſtudium, vt radicitus euellatur quidquid eam offenderit. Illud autem in primis manifeſtum eſt, propriam cuiuſque exiſtimationem, honorumque affectationem, inuidiam vbique ac æmulationem gignere. Diſparitas etiam iudiciorum non poteſt quin animorum etiam diſiunctionem parturiat. Murmurandi conſuetudo, & nimia loquendi licentia, quâ nonnulli ſine ſcrupulo in Fratrum ſuorum negotiis vtuntur, venenum quoddam concordiæ habendum eſt. Quapropter ſi occurrat fortè aliquid (vt homines ſumus) quo integritas iſtius vnionis violetur, curabunt Superiores vt curetur penitùs: nec ſatis eſſe ducent, tamquàm faſciâ quadam plagam ad præſens obducere, ita vt operiatur potiùs quàm ſanetur. Periculum enim eſt, ne eâ paullatim recrudeſcente animus odio exulceretur: & proinde in ſimilibus rebus initia parua non ſunt parui facienda. Id quod S. Auguſtinus ad Profuturum ſcribens egregiè quidem explicat, affirmans con- *Epiſt. 149.*

trà planè faciendum eſſe in iſtiuſmodi animi affectibus, atque in peregrinis hoſpitio excipiendis. Illic enim præſtat aliquando vel malum aliquem hoſpitem in domum admittere, quàm per nimiam examinandi diligentiam bonum aliquem excludere: hic verò contrarium planè agendum. Deinde verò de modo, quo generatur in nobis odium, ſic infert: *Subrepit autem odium dum nulli iraſcenti ira ſua videtur iniuſta: ita enim inueteraſcens ira fit odium, dum quaſi iuſti doloris admixta dulcedo diutius eam in vaſe detinet, donec totum aceſcat, vaſq; corrumpat.* Hæc S. Auguſtinus: qui poſt huiuſmodi comparationem, hæc ipſa pulcerrima verba ſubiungit: *Nam incomparabiliter ſalubrius eſt etiam iræ iuſtæ pulſanti non aperire penetrale cordis, quàm admittere non facilè receſſuram & peruenturam de ſurculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiam creſcere citiùs quàm putatur: non enim erubeſcit in tenebris, cùm ſuper eam ſol occiderit.*

16 Quandoquidem autem vita noſtra ea eſt, quæ mixta dicitur, noſtrique Inſtituti finis non tantùm ſalutem perfectionemque propriam, ſed proximorum etiam, quoad fieri per nos poterit, complectitur; neceſſe eſt vt omnem diligentiam induſtriamque adhibeamus, quò errantes animæ ad ſuum Creatorem reducantur, per illa media ac caritatis opera, quæ in noſtri Inſtituti formulâ Conſtitutionibuſque deſcribuntur. Et qui recipere ſe

vellet

vellet ab hac conſuetudine ac communicatione cum proximis, vt ſibi tantùm vacaret, & vt fugeret diſtractiones ac moleſtias, quæ genus hoc vitæ concomitari ſolent, clarum eſſet tentationem eſſe, quam ſpiritus alienus à noſtrâ vocatione ſuggerit. Illud tamen diligenter aduertendum eſt, vt modus is in iuuandis proximis teneatur, qui noſtræ vocationis proprius eſt. Nam cùm duo ſint ab Inſtituto noſtro præſcripta, auxilium nimirùm proximorum, moduſque iuuandi; ſæpenumerò fit, vt nonnulli rem ipſam ab Inſtituto accipientes, contemnant eius agendi modum: id quod decurſu temporis pernicioſum valdè Societati noſtræ eſſe poſſet. Diuus enim Bonauentura affirmat, inter præcipuas cauſſas Religiones euertendi, extitiſſe nimiam externarum occupationum frequentiam, quæ, vt inquit ille, corda diſtrahit, & omnem affectum deuotionis extinguit. Quocircà ſi ipſi nos conſeruare volumus, neceſſarium erit, vt & in modo agendi, & in ipſo etiam tempore moderationem adhibeamus. In agendi modo, quia in ipſis etiam mediis occupationibus meminiſſe debemus cùm diuinæ præſentiæ, finiſque qui nos ad occupationes illas induxit, tum Religioſæ etiam profeſſionis noſtræ; & quid perſonam noſtram deceat; & denique earum omnium circumſtantiarum, quæ ad illud opus rectè præſtandũ regulis noſtris præſcribuntur.

Quæſt. circa reg. 9. 19.

Verbi gratiâ, in accipiendis infirmorum Confeſſionibus, vt ſocius eo loco ſit vnde videre nos poſſit: Dum ad populum concionamur, non obliuiſci vitæ etiam exemplo auditores inſtruere, vt Regula 18. Sacerdotum ac Concionatorum 3. admonet. Atque ita quoque ceteris in rebus: adeò vt ſi rectam in omnibus intentionem habentes, præſidiiſque idoneis auxiliiſque vtentes, quæ noſtra nobis Religio ſubminiſtrat, nobis ipſi non defuerimus, ſperandum ſit per diuinam gratiam, & per influxum illum cæleſtem, ac reſtaurationem ſpiritualem, quam Saluatoris noſtri bonitas ita laborantibus impertire ſolet, maioribus nos viribus, conſolatione, ac ſecuritate, progredi poſſe per ſemitas iſtas alioqui difficiles: in quibus quidem duarum rerum nos admonet Ieremias Propheta illis verbis: *Prohibe pedem tuum à nuditate, ac guttur tuum à ſiti.* quarũ vtraque ſine dubio ſummoperè nobis neceſſaria eſt. Nam niſi in hoc itinere pedes noſtros benè munitos præſidiis his, quæ iam diximus cuſtodiamus, periculũ eſt non tantùm, ne mundi huius luto inquinentur aut vulnerentur ſpinis, ſed (vt notat S. Hieronymus in illum ipſum locum) ne à venenatis etiam ſerpentibus mordeantur. Ex alterâ etiam parte niſi rore aliquo ac refrigerio cæleſti, in his aliquando laboribus reficiamur, ac conſolationibus ſuſtentemur; certum eſt, debilitatem noſtram futuram tantam, vt mul-

Hierem. 2.

tum

tum itineris conficere nequeamus. Sed tamen cùm ad vires colligendas recipimus nos ad interiores animi motiones, Deique contemplationes, & ex iis egredimur ad proximorum neceſſitates: non eſt difficile retinere in eadem actione cùm tranquillitatem, tum vigorem etiam animi noſtri. Vnde D. Auguſtinus ad Nebridium ſcribens cùm dixiſſet ex ſeparatione à tumultu ſtrepituque rerum iſtarum, gigni in animo ſolidum quoddam gaudium, cui nullum humanum gaudium vllâ ex parte comparari poteſt; ſubiungit etiam hæc verba: *Quòd ſi in naturam humanam talis vita non cadit, cur aliquando euenit iſta ſecuritas? cur tantò euenit crebriùs, quantò quis in mentis penetralibus adorat Deum? cur in actu etiam humano plerumque iſta tranquillitas manet, ſi ex illo adyto ad agendum quiſque procedat?* Ecce ab experientiâ propriâ demonſtrat nobis hic ſanctus Pater, tum ſecuritatem veramque lætitiam reperiri, quando in penetralibus cordis cum Deo tractamus; tum pacem etiam ac tranquillitatem in actionibus retineri, quando ex interiori hoc colloquio, tamquàm armati ac ſplendentes ex conſortio Dei, eximus ad quærendas animas ipſius gloriæ diuinæ cauſâ. Ex quo facilè cernitur, quanta ſit orationis neceſsitas, & quantum noſtrâ interſit diligenter ac fructuosè facere, quod ex regulâ quotidie facimus. Epiſt. 116.

17 Prætereà in ipſo tempore moderatio-

nem adhibendam eſſe: quia præter hanc diligentiam iam explicatam, quam ob infirmitatem noſtram certum eſt nec omnibus facilem eſſe, nec à plurimis tam perfectè præſtari poſſe quàm expediret, neceſſarium eſt quandoque tempus nobis vacuum à negotiis concedi, licet ſanctis ac vtilibus; quo reſpiremus aliquantum, ac vires ſpirituales reſtauremus: ſimulque nos & nobis ipſis & proximis noſtris vtiliores reddamus. Neque hoc eſt vllo modo aut ſpiritus peregrinus, aut contra Inſtituti noſtri rationem, ſed valdè potiùs conſentaneum, ac regulis Conſtitutionibuſque noſtris, & B.P.N. Ignatii menti ac deſiderio quàm maximè conſonum. Nam ſculptores ac lapicidæ, qui marmora aliaque petrarum genera incidunt formantque, cùm non ignorent ex continuis ictibus ac colliſione rerum duriſſimarum retundi aciem ſuorum inſtrumentorum, paratam habent ſemper apud ſe cotem quâ acuantur; & aliquando etiam ignem, quo nouum eis temperamentum reſtituatur. Nec ipſi aut quiſquam alius recti iudicij exiſtimare poteſt, id tempus eſſe perditum, cùm alioquin non ſolùm lapides illi formari non poſſent, ſed & ipſa etiam inſtrumenta licet ferrea remanerent obtuſa ac penitus inutilia. Id quod
Lib.30.Moral.c.2. D. Gregorius diuinè planè ad noſtrum explicat propoſitum commentariis ſuis in Iob ſuper illa verba, *Numquid mittes fulgura, & ibunt.*
Iob. 38.

&

& reuertentia dicent tibi, Adſumus? *Mittuntur,* inquit, *& vadunt cùm de abſcondito ſpeculationis intimæ in actiuæ vitæ latitudinem diffunduntur. Sed reuertentes dicunt Deo, Adſumus, quia poſt opera exteriora, quæ peragunt, ſemper ad ſinum contemplationis recurrunt, vt illic ardoris ſui flammam reficiant, & quaſi ex tactu ſupernæ claritatis igneſcant. Citiùs enim inter ipſa licet bona, exteriora frigeſcerent, niſi intentione ſollicitâ ad contemplationis ignem inceſſanter redirent.* Et paullò inferiùs: *Niſi enim ad contemplandum Deum ſollicitâ ſemper mente recurrerent, nimirùm interna cæcitas etiam exteriora prædicationis eorum verba ſiccaret.* Verùm quoniam hac de re iam aliàs ſcripſimus, oſtendimuſque quanti momenti ſit, ac etiam neceſſarium, nonnulla tempora receptui ac ſolitudini in Societate etiam dare ad meliorem ſpiritus reſtaurationem per exercitia quædam ſpiritualia; nihil vltrà hoc tempore adiiciam, niſi vt ipſum iterum vobis commendem, idque eò vehementiùs, quò iam per Dei gratiam experientiâ didicimus, vniuerſales illas renouationes, quæ iam non ſemel factæ ſunt, non minùs vtiles fuiſſe per totam Societatem, quàm diuinæ bonitati ac maieſtati gratas.

18 Poſtremo loco præter illa, quæ par. 10. §. 7. 8. & 9. dicuntur, non parui æſtimanda ſunt, quæ vndecimo habentur de retinendis externis Societatis amicis, ac reconciliandis

iis

iis qui vllo modo à nobis alieni fuerint. Manifeſtum enim eſt, Societatem non paucos aduerſarios habere, quos vt timere non debemus, cùm ea præſtamus quæ officij noſtri ſunt (*imò beati ſumus cùm maledixerint nobis homines*, quod ad humiliationem, exercitium, ac meritum noſtrum non parùm prodeſſe poteſt) nihilominùs *vt per huiuſmodi hominum externorum beneuolentiam*, quemadmodùm Conſtitutio illa loquitur, *magis in omnibus rebus Dei obſequium ac gloria creſcat*; curandum nobis eſt diligenter, per ea media, quæ prudentia religioſa ſubminiſtrabit, vt qui auerſi ſunt, recuperentur. Maximè autem ſtudendum eſt, ne vllam ex parte noſtrâ cauſſam præbeamus, dum vel cupiditatis & auaritiæ notam non effugimus; vel aliquam occaſionem præſtamus, vt nos ſuperbos aut arrogantes, vel negotiorum ſæcularium cupidos eſſe putent, quique in Principum aulas, & in omnia loca & omnia negotia nos vltro ingeramus. Quo in genere, etſi dubium non eſt, quin multa falſa iniuſtè nobis imponantur; debemus tamen hinc maioris cautionis anſam ſumere, nec quidquam facere quod iniquam illam opinionem confirmet: ſed omni potiùs cum humilitate ac circumſpectione ambulare, ſecundùm gratiam vocationis ac Inſtituti noſtri.

19 Ecce, Patres chariſſimi, ſenſum affectumque animi mei quàm potui planiſſimè his verbis

bis expreſſum: iudicium etiam de iis rebus, quæ Societati noſtræ nocere poſſunt; & quid etiam faciendum ad eius conſeruationem. Hoc illud eſt quod in præſentiâ mihi occurrebat poſt aliquot menſium meditationem, quibus & diuinæ bonitati per orationes & ſacrificia rem commendaui, & cum Patribus his meis Aſſiſtentibus contuli. Executio ad RR. Veſtras pertinebit, ad quam cupio vt RR. Veſtræ quàm primùm manus admoueant, virili animo, ac ſuaui efficàciâ; quemadmodùm facturas ſcio, nec dubito quidquam ex ipſarum parte defuturum. Negotium non mediocris momenti eſt. Agitur enim de conſeruatione illius rei, quam qui impugnat, pupillam tangit Altiſſimi.

20 Reliquum ergo eſt, vt omnes auſcultemus Matrem noſtram, quæ nos iis vocibus appellat, quæ cuiuſuis pectus cōmouere queant, quibus iiſdem olim illa Sanctorum Machabæorum mater filium ſuum fortiſſimum animabat: *Fili mi, miſerere mei, quæ te in vtero nouem menſibus portaui, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem iſtam perduxi.* Miſericordia autem, quam ipſa ſibi à filio precabatur, illa erat, vt ille viriliter in certamine ſe gereret. Vnde infert: *Sed dignus fratribus tuis effectus ſuſcipe mortem, vt in illâ miſeratione cum fratribus te recipiam.* 2. Mach. 7.

Iam verò eò maioribus ac ardentioribus vocibus hortatur nos Societas, Mater noſtra,

quæ

quæ tantis laboribus ac vigiliis, tantâque caritate nos genuit, lactauit, educauit in Chriſto, quod illa à nobis poſtulat, vt non ſolùm ipſi viriliter, ac fortiter in hoc prælio dimicemus; ſed alios etiam fratres noſtros, filios ſuos, ad idem certamen animemus ac dirigamus: quò aliquando vnà cum iis ac aliis fratribus noſtris maioribus natu, primis videlicet Societatis noſtræ Patribus, qui fortiſſimè, ſummâque cum ædificatione ac fructu certamen hoc ſuſtinuerunt, glorioſos tandem in cælo nos recipiat. Orationibus, ſanctiſque RR. Veſtrarum ſacrificiis plurimùm me apud Dominum commendo. Romæ XXVIII. Martij, M.D.LXXXVII.

RR. VV.

Omnium in Chriſto Seruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA V.

EIVSDEM R. P. N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Patres & Fratres Societ. Iesv.

QVIS SIT ORATIONIS ET POENITENTIARVM VSVS in Societate, iuxta noſtrum Inſtitutum.

NOnnullorum animis aliquando de Conſtitutionum & Regularum intelligentiâ ſimul & praxi, quà de pœnitentiis & orationibus præcipiunt, inſediſſe dubitationem accepimus. Itaque optimum factu iudicauimus, pro eâ quæ nobis incumbit ex officio cura, aliquot ſuper eâ re capita, quàm fieri poterit breuiter, enodare.

1 Finis noſtræ Societatis eſt, ſaluti ſuæ & perfectioni conſulere primùm; deinde proximorum etiam ſalutem & perfectionem accuratè promouere: cum illo tamen intér finem vtrumque diſcrimine, vt qui nos ſpectat, eo qui proximi rem attendit potior habeatur, tam propter vniuſcuiuſque vinculi obligationem,

nem, quàm propter benè conſtitutæ caritatis ordinem, & maximè, quòd hic poſtremus priori illi velut fundamento innixus ita fulciatur, vt hoc labefactato, iſte corruat & collabatur neceſſe ſit. Eapropter primi illius aſſequendi rationes, incredibili planè ſapientiâ, B.P.N. IGNATIVS quamplurimas nos edocuit, ſed nullam oratione & mortificatione, de quibus aliquid iam dicturi ſumus, efficaciorem commendauit; vt quas ſuperiori Patrum noſtrorum memoriâ, diuturnâ viri ſanctiſſimi experientiâ edocti, validiſſimas eſſe teſtatum reliquerunt.

2 Et vt ab Oratione ducatur exordium, quod ad deſtinatum illi tempus attinet, primùm dico: Tametſi liberum non ſit Scholaſticis, multum in illâ temporis collocare, modò ſtudioſè caueatur, *ne intepeſcat ſolidarum virtutum, & religioſæ vitæ amor*; vt nec etiam ita variis pœnitentiarum afflictionibus corpus atterere; propterea quòd litterarum ſtudiis, quæ totum pænè deſiderant hominem, addicantur: quæ ſi ad maiorem Dei gloriam, & proximorum vtilitatem ſyncerâ mentis acie colliment, ipſi non modò gratam æquè tum temporis, verùm etiam, quod ipſæ perhibent Conſtitutiones, diuinæ maieſtati rem faciunt gratiorem; nihilominùs tamen Profeſſis, & formatis Coadiutoribus, de quibus tamquàm certum ducitur, quòd in viros ſpirituales euaſerint,

4.Par.c.1. §.2.

ſerint, & qui ſic in viâ Chriſti Domini Noſtri profecerint, vt per eam currere poſſint, nullam regulam præſcribendam iudicauit, niſi quantum corporis valetudo, & externæ occupationes caritatis atque obedientiæ permittunt; dum tamen ſemper Confeſſarius conſulatur, & vbi dubium acciderit, quid conueniat, res ad Superiorem deferatur, vt expreſsè habet ſexta pars Conſtitutionum. Etſi verò poſtmodùm Congregatio Generalis ſingulis horam meditationi impendendam definiuit; ea tamen eſt illius mens, vt ad longiorem nemo quidem per hoc teneatur, nemo pariter ab illo tempore eximatur: non tamen vllatenus Conſtitutionem abroget, aut ei quadantenus deroget, quin, ſub eâ quâ ſuperiùs expoſui ratione, vtriuſque ampliandi libera facultas omnibus permittatur. Quamobrem dum quis probabiliter audeat ſibi polliceri, fore vt nec immoderato labore valetudinem lædat, nec in officiis proximo præſtandis deſit, aut deficiat, nec in obedientiæ mandatis eâ quâ par eſt alacritate exequendis tardiorem ſe præbeat, integrum ei relinquitur quidquid temporis ad profectum ſuum magis facturum videbitur, id omne tempus piæ, vel commentationi, vel lectioni, non minori laude, quàm merito aſſignare. Quantum verò ſpectat ad ſtudium in officio ſuo perfungendo, ad diſciplinam & communem domus ordinem, vt eſt recrea-

6. Par. c. 3. §. 1.

tio,&c. vel denique ad neceſſariam poſt toleratos miniſterij ſui labores ceſſationem, conſtat hæc omnia ſuperiori exceptionis formulâ, obedientiæ nimirum & valetudinis, ceterorumq́ue priùs commemoratorum capitum ambitu comprehendi.

3 Quòd ſi vel modus attendatur vel materia, qui ſe iam ſæpius piis illis commentationibus exercuerunt, longoq́ue vſu facilitatem in orando ſunt aſſecuti, illis nec certum argumentum, nec ratio ſingularis videtur eſſe præſcribenda. Spiritus enim Domini, qui laxiſſimis habenis ferri ſolet, per innumerabiles animorum illuſtrandorum, & ſibi arctiſſimè deuinciendorum vias, quaſi freno, ſic finibus denotatis non eſt coërcendus: & nos, vt non minùs piè quàm prudenter bonæ memoriæ P. Natalis in hunc ſenſum aliquando pronuntiauit, diuino Doctori par eſt quidem obſecundare, ſed non licet anteuertere. Quare vt abſurdum foret, & prudentiæ legibus alienum, Societatis noſtræ hominibus penetranda naturæ diuinę myſteria, infinita per omnem modum Dei ſupremi attributa peruestiganda, hypoſtaſi triplicem vnitatem, & naturâ ſimplicem Trinitatem rimandam & perſcrutandam peculiari penſo dictare; ita foret abſurdiſſimum illis commentandis, quaſi noſtro repugnantibus Inſtituto, cuiquam interdicere. Non tamen imus inficias in hoc meditandi gene-

genere nonnulla interdum, ex eorum qui minùs illo prudenter vtuntur vitio, mala ſuboriri, dum illi ſcilicet effectum ex eo planè contrarium aſſequuntur: vt cùm, exempli cauſsâ, inde reportant bonam de ſe, quòd ſublimia ſpeculentur, opinionem; de eo verò qui res ſimplices, nec ita reconditas rimetur, æſtimationem viliorem; aut peruicax in decernendo iudicium; vel obfirmatum ad ſpirituales, quibus illic mens perfunditur, voluptates fruendas, animum. Hæc namque omnia parem & obedientiæ iniuriam, & animorum zelo inferunt detrimentum. Itaque huius notæ homines, non vt contemplatiui, ſed vt certiſſimis aduerſarij laqueis irretiti contemplantes expediendi ſunt: imò etiam interdum ab illâ inani & falsâ contemplatione ſegregandi, & in viam reducendi. Neque tamen eâ re veritati reluctandum eſt, aut teſtatiſſimæ Sanctorum Patrum experientiæ refragandum, & habenda deſpicatui contemplatio, vel ab eâ Noſtri prohibendi: cùm illud plurimorum Patrum ſententiâ ſuffragioque perſpectum ſit & exploratum, veram perfectamque contemplationem potentiùs & efficaciùs alterâ qualibet piarum meditationũ methodo, ſuperbientes hominũ animos frangere atque contundere, pigritâtes ad obeunda Superiorum mandata vehementiùs incitare, & languentes ad ſalutem animorum procurandam ardentiùs inflammare.

4 Iam verò quod à pleriſque ſolet vſurpari, cùm aſſerunt omnem orationis noſtræ vim & efficientiam ad aliud referendam eſſe; neque committendum, vt ex ſe nuda ſit & ſolitaria contemplatio; ſi rectè intelligatur, extra omnem reprehenſionis aleam eſt conſtitutum: imò & eorum aliquo, qui deinceps ſignificabuntur, modo à Prædeceſſoribus noſtris reſponſum aliquando fuit & ſcriptum. Primus eſt, non illic Noſtris conſiſtendum eſſe, vt interno illi orationis guſtui adhæreſcant, & permodicâ dulcedine deliniti, nihil vberioris fructus illinc ad ſe deriuare, ad vitam moreſque rectè formandos, aut virtutes ſibi comparandas elaborent: ita vt, verbi gratiâ, poſt penſitatam ſolerti contemplatione Seruatoris hominum, quæ in acerbiſſimis dolorum perpeſſorum cruciatibus eluxit, patientiam, poſt abiectionem illam accuratè diſcuſſam, poſt feruorem & eum, quo violentiſſimè incendebatur, zelum animarum, iiſdem, quibus anteà, impatientiæ ſuperbiæque ſtimulis agitentur. Verùm hic orationis fructum ad aliud referendi modus, Religioſis hominibus communis eſt, & omnibus qui ſe contemplationi dedunt, vſurpandus. Alter eſt, vt in contemplatione mens noſtra diuinæ caritatis ignibus exardeſcat, & in Deum, quem ſummè bonum, ſummè diligendum intelligit, amore feratur inflammato: ex quo deinceps acris illa deſide-

rij

rij flamma ſubſultet, ab amore ſui tamquàm à vinculis & cuſtodiâ euolãdi, & Deo Opt. Max. fideliter in omnibus famulandi, ſimul etiam omni conatu annitendi, vt tantum & tale bonum, tam expetendum cognoſcatur ab omnibus diligenter, & ametur ſingulariter. Eâ tamen lege, vt cùm ita præpotenti Deo placere, ita ſui Inſtituti normam exigere, ita expedire, vel denique ita iuberi intelliget, ſe libenter ab illâ ſuauitate, & grato contemplationis ſenſu ſeiungat, & ad operandum animosè reliquis adiungat: iidemque concepti in illâ fornace pietatis ardores, & eum ad agendum inflamment, & eos quibuſcum agit, laudabili religioſæ vitæ exemplo incendant. At verò qui ſe vitæ Monaſticæ mancipauit, & ſolitariæ Religioni addixit, cùm id Deo cordi eſſe nouerit, vt iuxta illud quod profitetur vitæ genus, placidiſſimâ illâ quiete perfruatur, *vt vacet & videat, quoniam ſuauis eſt Dominus*, ſatis habere debet, ſellæ ſuæ concluſus anguſtiis, proximum feruenti precum ſuarum auxilio impertire. Tertius denique modus eſt, vt ſacrarum paginarum ſenſa, fideique noſtræ vera principia, eâ mente meditemur, vt intelligentiâ comprehenſa, deinceps ea rudium populorum animis dicendo docendoque inſtillemus. Quòd ſi tamen quiſquam ſentiat Meditationis noſtræ fructum, hoc poſtremo ſenſu ad aliud ſpectare, vt ex vi naturæ ſuæ, non etiam feratur ad amandum

Deum, aut cognoſcendum meditatio; imò ſic aſſerat Societatis homini nūquàm licere, Deū vnicum diligendum vel intelligendum in oratione ſibi proponere, ſed ita perpetuò ei meditationem inſtituendam, vt reipsâ ſemper ad aliud intendat, neque ſit ei liberum aliquid eorum, quæ non referantur ad aliud, meditari; is dubio procul errat, & in alium ſenſum hanc propoſitionem detorquet, quàm vel Doctorum auctoritas, vel contemplationis natura patiatur. Nec enim quiſpiam rectè pronuntiauerit, ideò à me Deum amari, vt aliquid ei gratum exequar, contrà potiùs illud eapropter exequi cenſebor, quòd illum amem, & amoris illius ſtimulis ad opus illud aggrediendum & perficiendum impellar.

5 Et quoniam ſuperiùs commemorata magni ponderis habenda ſunt & momenti, contraham in pauca, quæ iam explanata ſunt, de eo quod inter meri contemplatiui (puta Carthuſiani, aut alterius cuiuſlibet) & vnius è Noſtris orandi rationem diſcrimine intercedit. Primùm enim, tempus in vtroque diuerſum eſt. Etenim ille id omne quod poteſt temporis, quoniam aliis negotiis non diſtinetur, in orando conſumit: hic ſuccedentibus ſibi indeſinenti ſerie negotiis, pietatis exercitia, & animi cultum ſæpius interrumpere cogitur. Ille tametſi corporis vires labore illo precationis longioris multùm eneruet atque debilitet,

licet, modò tamen valetudinis apertum periculum non incurrat, nihil à profeſſione ſuâ alienum admittit, cùm ſe minùs idoneum ad obeunda cetera ſuæ religionis munia non efficiat: hic verò, quia multa, neque mediocria bona, vocationi ſuæ conformia, acri illâ corporis diuexatione, & virium defatigatione impediat, dum immoderatis illis laboribus plus iuſto ſe conficit, fines ſibi à Deo & Religione conſtitutos prætergreditur. Ille vix vnquam ex obedientiæ mandato à meditatione, in quâ ſuæ vocationis præcipuum caput eſt collocatum, diſtrahitur: hic identidem aliò, quò ſcilicet eum vocatio ſua deducit, abducitur. Poſtremò ille tamquàm in portu ſuo, ſic in hoc exercitio iucundiſſimè acquieſcit, & tentationi ducere debet, quotieſcumque aliud quidquam in his commentationibus ſuis ſpectare prouocatur: hic contrà, ſi propter eam, quam in hoc ſanctæ quietis otio voluptatem experitur, ad opus in Domini vineam egredi cunctetur, in potiſſimâ ſuæ vocationis parte inſigniter deficit. Ille ſolitudinem ſectatur & ſilentium, vt ea, quibus in oratione plurimùm iuuatur, ſubſidia; & quia nihil aliud profitetur, vtrumque ſanctum & inuiolatum religioſiſſimè cuſtodit: hic verò quatenus Inſtituti ſui mediis, nec fini ſunt obſtaculo, receſſum eumdem ab humanâ conſuetudine, ſilentiumque conſectatur. Et eam ob rem, vt ſe ab ho-

hominum familiaritate ſponte ſegregat, & ſilentium, dum licet decetque, obſeruat; ita pariter vtrumque, cùm vel obedientia vel caritas exigit, non ſine merito ſæpius interrumpit. Non enim debet permittere, vt eum captandæ quietis illius amor ab accurãdis proximi commodis retardet: debet tamen hoc tenere, quod Superioribus B. Gregorius faciendum ſuggerit: *Internorum curam, exteriorum occupatione non minuens; exteriorum prouidentiam, in internorum ſollicitudine non relinqaens.*

6 Quia verò crebris negotiorum tumultibus ſanctæ contemplationis tranquillitas in Societate frequentiſſimè interturbatur, illud in Noſtris deſiderabat Beatus Pater IGNATIVS (non quò forent minùs ſtudioſi ad tempus aliis occupationibus ſuffurandum, & in ſe colligendis conferendum, ſed ne proximi curam ideò intermittere, & opere imperfecto ſe recipere cogerentur) vt in omni loco conſtituti, & quibuſlibet implicati negotiorum vinculis, per aſpirationes tamen frequentatas mente ad Deum euolarent; eumque locorum vbicumque præſentem inuenirent; & hoc peroptimum orandi genus exiſtimarent, cùm ſua omnia ad Dei cultum & gloriam ampliorem reuocarent. Hîc tamen aliquid adhiberi diſtinctionis neceſſe eſt. Nam ſi purè ſolitaria opera, & externa miniſteria attendamus, eo ſenſu orationis nomen ferre poſſunt & ſuſtinere,

nere, quo viri ſancti ſolent aſſerere, quòd is ab oratione non deſiſtit, qui à rectâ operatione non diſcedit. At ſi illam mentis ad Deum ſurſum intentionem, & oblationem, quâ ſe Domino ſuo mens in oratione conſecrat, intelligamus; hæc vna verè orationis appellationem promeretur, quam, vt hortatur S. Baſilius, omni temporis puncto debemus vſurpare, tum immortales Deo gratias agendo, tum in ſupremam illius maieſtatem mentis oculum defigendo. Tum demum enim verè & perfectè, *Sine intermiſſione orabimus, vbi omnis prorſus vita noſtra ratio atque inſtitutum diuinæ nos conformauerit voluntati; ſic vt vita ipſa dici & eſſe promereatur, continens quædam & indiuulſa oratio.* Animaduertendum tamen occurrit, hanc propriè non eſſe profundam illam altamque de rerum noſtrarum ſtatu, de naturâ Diuinâ, vel æternæ beatitatis gloriâ, quæ ad ſui notitiam abſolutamque rerum cæleſtium cognitionem deſideratur, conſiderationem: deinde verò vix, ac ne vix quidem id genus aſpirationum ab eo exerceri poſſe, qui non antè diuturno & diligenti vſu conſuetudinem orationis contraxerit; animumque peregregiè comparatum habuerit. Vt enim veriſſimè dicam, animi illa in ſublime iterata familiariter eiaculatio, verè fructus qui ab oratione reportatur, reputanda eſt. Vnde præclariſſimè D. Gregorius in illa verba, *Sine intermiſſione orate*, docet hoc eum,

 qui

qui perfectus non ſit & numeris ſuis abſolutiſſimus, præſtare non poſſe: itemque illum qui propter tenuitatis imbecillitatem humi ſerpit abiectus & terrenis affixus, tantò minùs non interruptè hoc effecturum, quantò magis in ipſo orationis tempore per continuam mentis ad alia euagationem, à diuinâ præſentiâ quaſi fugere deprehenditur.

7 Sit igitur indubitatum, hanc Dei præſentis intuendi exercitationem eſſe pietatis pleniſſimam; & Societatis operis, quæ tam piè proximi bonis inſudant, admodùm neceſſariam: non ſic tamen, vt illâ vnâ contenti eſſe debeant, nec ſeceſſum etiam & otium ſuum ſtudiosè captent, aut ſe donum illud aſſecuturos confidant ſine peculiari recollectionis ſtudio, quam in eum finem curare debent, non internam modò ab omni ſtrepitu, & tumultu rerum mundanarum, & ſuarum cupiditatum; verùm & externam loco & tempore debito retinendam, modò vt vllatenus, quod ſæpè fuit inculcatum, aut obedientia non lædatur, aut animorum auxilium non retardetur.

8 Iam verò tum internæ, tum externæ mortificationes, non ſolùm à B.P.N. in aliis Religioſis ordinibus liberaliter laudantur; ſed etiam ipſi noſtræ Societati enixè commendantur. Et quamquàm ad maiorem Dei gloriam magis pertinere credidit, vt nullas haberemus pœnitentias ex officio perſoluendas, ſed vt eas ſibi

ſibi quiſque poſſet aſſumere, quæ viderentur cum approbatione Superioris ad maiorem ſui ſpiritus profectum conuenire, & quas propter eumdem finem Superiores eis poſſent imponere. Quamquàm item in quartâ Conſtitutionum parte, vbi de Scholaſticis agit, propter eam, quæ valetudinis ipſorum haberi debet, curam, & occupationis in ſtudio rationem, quemadmodùm de oratione dixit, ita & de mortificationibus monet, ne multum illis eo tempore loci tribuamus. Nihilominùs tamen perſpicuum eſt ex capite tertio partis ſextæ, prouectis eum & ſpiritualibus, quales ponit eſſe Profeſſos & Coadiutores formatos, nec mortificationis, nec orationis certum modum definire, ſed diſcretæ cuiuſque caritati ex Confeſſarij conſilio, & Superiorum in dubiis reſponſo, definiendum permittere. Exam.c.1. §.6. Habetur reg.4. Summar.

9 Verùm, vt arbitror, nulli ſuper eâ re dubium vnquam inhæſit. Hoc tantùm nonnullos angit, quòd Societatis noſtræ labores, & varia officiorum impedimenta, maximam hac in parte moderationem petere videantur. Quibus vt ſatisfaciam, & animos omni ſcrupulo leuem, ſtatuendum eſt primò, qui hic in excedendis modi terminis errores admittuntur, non ſolùm à B.P.N. parte tertiâ, quod & regulâ 48. Summarij Conſtitutionum continetur; ſed etiam à D. Auguſtino in ſuâ regulâ, S. Baſilio, Caſſiano, D. Bernardo, omnibus Cap.2.§.7.
deni-

denique Ducibus in viâ Domini improbatos quòd nocumentum afferre, & maiora bona ſoleant impedire, vt B.P.N.admonet: & ipſemet de ſe B.Hieronymus teſtatur in hæc verba: *Experientiâ didici, aſinum cùm laſſus fuerit, diuerticula quærere.* Sanctus item Bernardus, vt oculatus teſtis aſſerit, æqualium ſuorum pleroſque attritâ per immoderatos ardoris efferueſcentis impetus valetudine, amatores cultoreſque ſui in tantum poſteà factos fuiſſe, vt nemo non quereretur, nemo non eorum delicatâ viuendi ratione offenderetur. Nam, vt prudenter notat Humbertus in regulam S.Auguſtini, verum quidem eſt, ei qui prædicationibus, & laborioſis aliis operibus vacat, iumenti ſui curam, vt multorum dierum iter emetiri poſſit, gerendam eſſe: item illi, cui ſeruilem operam alius præſtat, cauendum eſſe, ne dum hunc nimio pondere premit, opprimat; & ille fractus & exhauſtus in morbum incidat, vt ei poſtmodùm dominus cogatur miniſtrare. Tamen etiam, vt idem ille monet, à carne noſtrâ cauendum eſt ſolerter, quæ vt aſtuta vulpecula gallinæ rapiendæ gratiâ ſe mortuam ſæpè mentitur, ſimillimè licet multa poſſit, ſe tamen infirmam & inualidam fraudulenter ſimulare non veretur. Quin & ipſe B.P.N.IGNATIVS, quâ parte de victu moderando in Exercitiorum libello diſſerit, apertè ſignificat, in pœnitentiis intermittendis perſępè nos ſubdolæ

dolæ carnis affectu ſeduci; perſæpè falsâ perſuaſione deludi, quâ ad credendum impellimur, tam graues à nobis ſine valetudinis euidenti detrimento afflictationum aſperitates non poſſe tolerari. Neque verò ſufficit erga illas macerandi ſui rationes animo benè affici, niſi pariter reipsâ, eas animosè in ſeipſos vſurpent & conuertant. Earùm enim vſus iuuat plurimùm, meriti palmã amplificat, & omnes, quæ pullulare poſſent in hoc colendo exercitio, difficultatum aut moleſtiarum ſpinas aculeóſve vel retundit, vel ſtirpitus eradicat.

10 Nec verò etiam id exiſtimandum eſt pœnitentias in impudicos laſciuientis carnis impetus tantùm debere adhiberi, cùm non ad id ſolùm efficaces, ſed ad ſexcenta alia in virtutum ſtudio non mediocriter conferre perhibeantur. Diuus idcircò Hieronymus ad Celantiam matronã (aut, vt veriùs loquar, S. Paulinus, cuius ea epiſtola probabiliùs eſſe iudicatur) locũ illum Pauli diſcutiens, *Caſtigo corpus meum*, innuit planiſſimè, non id ſolùm propter corporis caſtitatẽ in integrum conſeruandam ab Apoſtolo factitatũ, vt quidam imperiti putant: *Non enim huic tantũmodò, ſed omnibus omnino virtutibus abſtinentia opitulatur; neque magna aut tota Apoſtoli gloria eſt non fornicari: ſed hoc agit, vt caſtigatione corporis erudiatur animus, quantoq́; nil ex voluptatibus concupiſcit, tantò magis poſſit de virtutibus cogitare.* Sed neminem, vt opinor, latent

de

de mortificatione externâ fructus vberrimi promanantes, non item permulta, quæ Religioſos, maximè verò operarios, ad illam magni faciendam poſſunt incitare, argumenta. Quorum aliqua, præter ea quæ traduntur à B.P.N. Cap.49. in Exercitiorum libro, bellè Humbertus loco ſuperiùs annotato, recenſet. Illud verò errori grauiſſimo affine eſt, affirmare, internam illam nobis ſatis eſſe mortificationem, reſignationem, obedientiam, aliaſque generis eiuſdem virtutes; nec eſſe quòd viam illam aſperam à Sanctis Patribus tritam & calcatam inſiſtamus. Licet enim B. P. N. ſingulari cum prudentiâ, propter maximam naturarum, nationum, negotiorum, muniorum, aliarumque circumſtantiarum in Societate varietatem, nihil ex vi regulæ æqualiter ab omnibus tenendum iniunxerit; non ideò tamen eadem ipſa regula, eademque Conſtitutio, mentem ſuam & voluntatem ſatis euidentibus indiciis conuincendam non patefacit: ſed omnis dubij cardo verſatur, vt quæ mediocritas cuſtodienda ſit, habeatur.

11 Si quis tamen propiùs animum aduertat, omnis ille modus à tribus capitibus, qualis eſſe debeat, nullo negotio deprehendetur. Primum eſt Societatis finis: alterum, quibus vti ſolet, media: tertium ipſius Conſtitutionis verba. Et quoniam, à nobis ſalus & perfectio propria, tum deinde proximi, vt ſcopus attenditur,

ditur,quæcumque mortificationes fini illi non erunt impedimento,ſed magis adiumento,neque nimiæ, nec immoderatæ, habitâ ratione finis,iudicandæ ſunt. Media verò quamplurima cenſentur: ad vſum qûidem noſtrum, Regulæ: ad bonum proximi, munia omnia, ſiue prædicationum, ſiue confeſſionum excipiendarum, ſiue lectionum. Quamobrem quæcumque mortificationum genera impedient, aut ita debilitabunt, vt commodè vacare non liceat iis, quæ vel propria profectus ſingulorum neceſſitas exiget, vel imperabit obedientia, vel externa illa miniſteria flagitabunt, indiſcretæ Noſtris & immodicæ, licet fortaſſis in ſolitario moderatæ viderentur, exiſtimandæ ſunt. Reſtat extremum caput, quod verba Conſtitutionis obſeruanda ſuggerebat, quæ tam plana ſunt, tam liquida, loco ſignato, parte ſextâ, vt vix vllum dubitationi locum reliquum eſſe patiantur. Etenim præter illam Regulam, quam in vniuerſum ponit ſub finem paragraphi primi ipſo initio, duo tangit capita, quorum alterum corporis valetudinem, alterum occupationes à caritate, vel obedientiâ profectas intuetur.

12 Hæc cùm ita ſint, vt breuiter omnia relicemus; Pœnitentiæ, quæ ad illam normam comparatæ, modum non ſuperabunt, nequaquàm vt Inſtituto alienæ haberi debent aut appellari, quas etſi ille frequentet, hic omit-

tat,

tat,ſingularitas tamen non eſt cenſenda, dum aliquis vt ſuæ pietati ſingulariter ſatisfaciat, officium tamen ceteris commune non prætermittit. Cuius rei diſertiſſimis verbis conceptum Generalis Congregationis decretum habemus, vt omittam conſtantem omnium Theologorum hac in re ſententiam, *Quod non pertinet ad ſingularitatem ſi quis ieiunet, aliis non ieiunantibus*, &c. Securè igitur iuxta menſuram diſcretionis in ſanctæ caritatis affectu, eas ſibi, quas conuenire duxerit, quiſque aſſumat; nec alius alium vel iudicet ideò vel contemnat. Ita
Cap.33. S. Auguſtinus *De moribus Eccleſiæ* diſputans, quarumdam Congregationum meminit, quas ipſe Mediolani & Romæ vitæ ſanctimoniâ florentes viderat, in quibus licet ſingularis abſtinentiæ viri Deo militarent, neminem tamen ad auſterum illud viuendi genus hortabantur: neminem, quòd amplecti non poſſet, aſpernabantur: vt nec etiam è contrà de vllo, qui ſe huic addiceret, malè ſentiebant. Nam vt præclarè vir ille ſanctiſſimus enuntiat, *Caritas præcipuè cuſtoditur, caritati victus, caritati ſermo, caritati habitus, caritati vultus aptatur.* Iam cui quiſque ſit oneri ferendo par, cui minor, Confeſſarij & Superioris erit iudicare, ſimul & ſtudioſè cauere ne in alterutram partem quoquo modo peccetur. Illud verò quod à nonnullis minùs fortè cogitantibus fertur, profectum ſpiritualem non in pœnitentiis & mortificationibus,

nibus, ſed in momẽti maioris virtutibus, obedientiâ nimirum, & aliis generis eiuſdem conſtitutum eſſe, non eſt vniuerſim accipiendum. Nam ſi velint profectum non eſſe in his poſitum, hoc eſt, hæc non eſſe ipſam & germanam perfectionem; id quidem certiſſimum eſt; ſed non iam controuerſum, cùm idem ipſum de ſexcentis aliis, quæ Regulæ noſtræ à nobis ſeriò petunt, poſſit veriſſimè pronuntiari. Hæc tamen media ſunt & adiumenta non vulgaris vtique facultatis, quibus ad virtutes adipiſcendas, & perfectionis viam fideliter ex Regularum præſcripto emetiendam, vti debemus. Itaque ſemper à Dei ſeruis in omni Religioſorum familiâ, etiam eorum, qui ſe ex animi ſui ſententiâ iuuando proximo totos conſecraſſent, fuit obſeruatum. Nec eſt quòd illis nos quaſi maiora exequentes anteponamus: quidquid enim de hac ætate ſentiendum ſit, exploratiſſimum eſt eos omnes in ipſis incunabulis, & naſcentis Religionis ardoribus, grauiſſimis occupationibus, cum inſigni ſanctæ Matris Eccleſiæ fructu & gloriâ fuiſſe inuentos.

13 Cùm verò etiam exiſtant fortè nonnulli, qui non modò non probant, ſed etiam culpant, quòd Superiores ad orationes & pœnitentias plures quàm Regula iubeat adhortentur, hoc amplius addendum fuit. Nempe quòd Superioribus liceat ſubditorũ ſuorum pro-

mouendorum gratiâ, etiam iis pœnitentias iniungere, ſi fortè profuturæ iudicentur ad eos Deo conciliandos, & ab amore proprio dimouendos; cùm ad perfectionem, & ea quæ illi conducunt, liberè poſſint Superiores hortando conſulendoque mouere, nihil apparet cauſſæ, cur nec poſſint, nec debeant, ad hanc quoque perfectionis viam capeſſendam inuitare: modò cautionem adhibeant, ne quid indiſcretè, vel ſupra modũ, aut intempeſtiuè ab iis fiat; abſtineantque à præſcribendo, & certi quidquã ſingulis priuatim definiendo, vel ad hoc, aut illud mortificationis genus impellendo, niſi cùm aut rei neceſſitas deſideraret, aut ſubditus ipſe conſilium à Superiore poſtularet.

14 Ad extremum offenduntur nonnulli, quòd cùm ad has pœnitentias vehementiùs amplectendas inuitantur, audiant interdum à Regulâ noſtrâ nobis præſtitutas vix ſufficere. Et tamen dubio procul ſi quis enucleatè rem penſitet, maximam hîc ambiguitatem latere clariſſimè comperiet. Nam qui ſentiret, ſatis non eſſe, quod ex vi Regulæ præcepit ſuper hac re B.P.N. næ is iniuriam faceret Beato Patri, qui quod ſufficere iudicabat, Societati, in quâ communis omnibus & eadem menſura valere non poterat, prudentiſſimè impoſuit. At verò ſi ſic interpretemur, vt contendamus non eſſe illic conſiſtendum, vbi nullas metas fixit B. P. N. ſed vlteriùs modico

illo,

illo, quod præſcribitur, expleto, ad ampliora properandum; tum demum Sanctorum Patrum doctrinæ conformia ſentiemus, (licet enim Religioſo, præter Regulæ ſuæ demenſum, aliquid Domino liberaliter ſupererogare) & Religionum antiquarum veſtigia prememus. Sic namque apud Palladium Angelus Pachomio reſpondet, facilem ſuis legem poſitam eſſe, quòd prouectiores eâ non contenti vlteriùs progreſſuri forent. Sanctus item Hieronymus ad Euſtochium, de cuſtodiâ virginitatis, Religioſorum priſci illius ſæculi morem refert: inter quos qui ſpiritu feruentiores erant, ſi quempiam communi orationis penſo contentum, ad reliqua pietatis officia tardiorem animaduerterent, illum eapropter non increpabant, ſed diſſimulato quod nouerant, eum ſæpius viſitabant, & priùs incipientes prouocabant magis orare, quàm cogebant. Quin & hoc ipſum conſentaneum eſt ei quod B. P. N. declarauit. In eadem enim Regulâ docet liquidò ad maiorem ſpiritus profectum, cum approbatione Superioris, eas quemque ſibi aſſumere poſſe, quas ſibi magis ad eum finem expedire cognouerit. Vnde liquet, quòd qui ſic locutus eſt, *Nolim equidem vt ex obligatione pœnitentias vllas ſuſcipiendas habeant; tamen hæ poterunt aſſumi*, &c. apertiſſimè teſtatus eſt à Regulâ præſcriptas, quæ præter

vnam diei Veneris abſtinentiam nullæ ſunt, non ſufficere. Aliàs quid vetat quempiam ita colligere & argutari: Satis ſuperque ſunt, quas Regula mihi ex obligatione demandat; eadem verò Regula diſertè fatetur nullas eſſe ex obligatione iniunctas. Quantumuis ergo mihi nullas adhibeam, ſatis abundè fecero. Quod quàm ſit abſurdum, quis non videt?

15 Quid quòd in aliâ Regulâ, quæ ex 3. parte depromitur, monet quòd *Corporis caſtigatio immoderata eſſe non debet, nec indiſcreta.* At hæc indiſcretio nullatenus in id, quod à Regulâ iubetur, cadere poteſt. Hinc ergo colligere eſt, aliud omnino prætereà ſuſcipiendum eſſe. Quare conſtat eos, qui in viâ perfectionis progredi cupiunt, vti debere mediis illis, quæ B.P.N. in Regulis & Conſtitutionibus commemorauit, quorum è numero præcipua iſta ſunt. Maximè tamen iis piæ & frequenti meditationi incumbendum eſt, quæ hominem magis arctè Deo deuincit, & præter diuinæ opis, quod impetrat, ſubſidium, D. Thomâ referente, ardentiores amoris diuini flammas elicit, & vehemẽtiores actus educit. Iuuat etiam mirum quantum pœnitentiæ & mortificationis exercitium, quod dum intra modum, & obedientiæ normam peragatur, ingentes gratiæ theſauros à Dei manibus impetrat; intimiùs Deo nos coniungit, & quod magni pendendum eſt, ad exactam Regularum aliarum,

vt

vt per ſingulas decurrentibus poteſt apparere, obſeruationem confert. Niſi enim diuinus amor,& noſtri contemptus altas in animo noſtrò radices egerit, ægrè Inſtituti noſtri leges, quæ ſpiritus fundamento ſtabilitæ mutuis ſe iuuant operis,illibatæ ſeruabuntur.

16 Ob id cauſſæ acriter intueri par eſt,in quâ reparandarum ſpiritus virium neceſſitate verſemur, & languorem, ac inertiam noſtram cauſſari potiùs neceſſe eſt,quàm feruorem nimiùm criminari. Non eſt enim hoc tempore alteri orationi locus. Quòd ſi inter primos illos feruores B.P.N. æuo in Societate, antequàm vlla Regularum mentio facta fuiſſet,ſolemnes ageremus; contrahendæ fortaſſis habenæ videri poſſent,& impotentiores ardoris impetus,vt in Epiſtolâ de Obedientiæ virtute, & alibi non ſemel loquitur, moderationis freno coërcendi. Sed quæ duæ eum ad ita ſentiendum loquendumque cauſſæ tum impellebant, nunc ambæ ſublatæ ſunt: altera quòd in illis mediocritatem omnem tranſilire clarè arguerentur; altera quòd inconſulto Superiore eas vſurpare conuincerentur. Nunc autem nihil valdè de alterutrâ videtur eſſe metuendum. Et vt in aliquo deprehendatur immoderatus ille feruor,monendus tantùm eſt,&in contentiori ſtudio moderandus, non verò etiam in indiſcretionem,quæ notatur in tam paucis,ſic animosè inuehendum. Nam,vt ſemel dicam,

quemadmodùm dedecet, non adito auditoque Superiore hæc à ſubditis exerceri; ita non decet iſtis horum ſtudiorum appetentioribus ſine ratione facultatem & vſum liberum denegari, aut eos ab illis vllo pacto, nullâ vrgente cauſsâ reuocari. Non enim in obedientiæ aut virtutum aliarum deſiderato ſtudio conſtans quiſquam permanebit, qui non firmiter Deo coniunctus vniatur. Quia nihil ſpectabam aliud, Epiſtolæ finem ſtatuo, meque orationibus veſtris plurimùm commendo. Romæ octauo Maij, M.D.IC.

Omnium in Chriſto Seruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA VI.

EIVSDEM

R.P.N. GENERALIS

CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Patres & Fratres Societatis, in Indiis Orientalibus conſtitutos.

DE FINE ILLIVS MISSIONIS.

INter multa, eaque mirabilia, quæ fidei noſtræ oculis Dominus noſter exhibere dignatus eſt ſpectacula, non eſt in poſtremis, tot barbararum gentium conuerſio, Eccleſiæ per omnes longè lateque mundi plagas propagatio, in tam denſis tenebris errorum & ignorationis Dei & inſcientiæ, clariſſimum Euangelij lumen illatum; perduellium, & inimicorum in filios gratiæ & regni adoptio. Quod licet numquàm attentâ mentis cogitatione comprehendatur, niſi cum multâ diuinæ ſuauitatis dulcedine, ſapientiæ admiratione, & potentiæ ſingularis laude atque veneratione; hiſce tamen diebus, quibus æterni Verbi in hanc carnis mortalitatem aduentum ſolemni cultu

celebrauimus, commodior ſeſe nobis dedit opportunitas, ſacrarum paginarum oracula, & Prophetarum de eo vaticinationes maiori ſtudio euoluendi, & attentiori curâ meditandi.

2 Ex quo factum eſt, vt, dum ingentes promiſſorum theſauros volutarem, quos oſtentat
Iſa.35. Eſaias & aperit modò ſub figurâ ſolitudinis ad culturam extricatæ, exultantis, lætabundæ,
42. & florentis quaſi lilium; modò ſub perſonâ cæcæ illuminatæ, & in viam quam neſciebat,
35. & ſemitas quas ignorabat, deductæ; nunc ſub vmbrâ ſciſſarum in deſerto aquarum, & torrentium in terrâ aridâ & inaquoſâ apertorum;
65.19. nunc ſub infinitis aliis figurarum, quæ vos non latent, integumentis; ſed maximè dum disertè prædicit fore, vt gloria Domini prædicetur gentibus, illorum miniſterio, qui ad inſulas longè, ad eos qui non audierunt de eo, nec viderunt gloriam eius, ſummittẽtur; vt, inquam, hæc eò maiori cum admirationis ſenſu, animo mihi repræſentarim, quò non præteritorum illa modò, ſed præſentium & futurorum eſſe vaticinia videbantur, quoniam non vni fiebãt Europæ huiuſmodi pollicitationes, neque fines aut Eccleſiæ termini, vel eorum qui ad tam ingens conuiuium erant conuocandi, anguſtis cuiuſcumque prouinciæ limitibus fuerant coërcendi, cùm idem ipſe Propheta prædixiſſet: *Faciet Dominus exercituum in monte hoc conuiuium*

uiuium grande omnibus populis. Quapropter mentis oculos attentiùs defixi, vt intuerer quaſi prælucentibus illis verbis, *Quia & hodie impletur hac Scriptura in oculis noſtris, & adhuc implebitur,* etiam induſtriâ laboribuſque veſtris (Patres Fratreſque cariſſimi) quos ex omni membrorum Societatis noſtræ numero, ad tam altam vocationem ſingulari priuilegio delegit, potentique manu conſeruat idem ille, qui vos pridem ab huius ſæculi fluctuantibus vndis liberauit. Hinc meum animum inſignis enata ſubiit alacritas, cùm animaduerterem Fratres meos oraculo Prophetæ deſignatos, rei tam ſublimis cooperatores, & adminiſtros. Simul etiam confidenti iuncta confuſioni, clarior mei ſtatus illuxit mihi cognitio, cùm & vos illuc ab Europâ delegandi, & duces præficiendi, & in opere ſuſcepto vos dirigendi curam, æterna ſapientia vili huic & inexperto miniſtro demandârit.

3 Quin etiam vlteriùs adhuc gradu facto ſimul cogitaui Religionis ſtatum nobilem illum ſatis & ſublimem (qui vobis cum reliquis Societatis Fratribus præſertim in Inſtituto communis eſt) à Domino cæleſtem & diuinum magis mirabiliter in vobis effectum fuiſſe. Veſtra ſiquidem caſtitas, non tantùm ad propriam perfectionem, vel opem proximo qualemcumque ſuppeditandam refertur; ſed eò etiam penetrat, vt vos idoneas reddat ope-

ras,quæ Apoſtolicè diſcurrant ad Gentes vinculis,quibus implicatæ ſunt,exoluendas. Paupertas verò dum vos ab omni terrenâ ſollicitudine ſegregat, & rerum humanarum affectibus exuit, pedes veſtros ad annuntiandum Euangelium pacis veloces reddit. At obedientia ſancta vos dirigit, & quoquouerſum ad oras illas fidei lumine illuſtrandas deducit, vt cæli motus terris lucem portare ſolet & aduehere. Perinde ac ſi in vobis vota illa, Religioniſque ſtatum diuina prouidentia conſtituere voluerit, vt omnibus impedimentis expediti, eorum quos Propheta recenſuit, albo aſcribi poſſetis,& cenſeri miniſtri (quo nobilius quidquam aut excellentius nec dici poteſt nec cogitari) gloriæ Plaſmatoris veſtri, odoris Chriſti Domini diſpenſatores, & ſalutis animarum egregij procuratores.

4 Quamobrem ardentiſſimo cœpi flagrare deſiderio, partes quoque meas obeundi, & vos ad veſtras alacriter explendas animandi atque excitandi: quod vt facerem eò magis ſum adductus, quòd acceperim pares aliquando monitiones iniectas animis bonis & optimis, quales vobis Deus pietate ſuâ largitus eſt, non omnino ſine fructu incaſſum abiiſſe. Sed quoniam me temporis anguſtiæ, ſolatio deſideratiſsimo vobiſcum frui diutius non patiuntur; hac perbreui contentus epiſtolâ, alterius eadē ſuper re, ad Noſtros in Indiâ Orientali

tali degentes, à me nuper datæ exemplum vobis ſummittam. Etenim quod in vobis requiro ad ſummam, id vnum eſt, vt attentè perpendant ſinguli, videantque, quo tandem conſilio tot operas Europæ ſubtrahimus, quorſum multa hîc admittere Collegia recuſamus, & tamen tantis cum periculis & difficultatibus, ad tanta maris & Oceani ſpatia emetienda vos mittimus, in quo nihil ſpectamus aliud, quàm vt accuratè indigenarum & fidei lumine deſtitutorum conuerſioni vacetur, cuius gratiâ nec barbarorum idiomatum perdiſcendorum laboribus, nec itinerum aſperitatibus, nec quibuſlibet contradicentium obſtaculis, nec cuiuſcumque diſcriminis timori, nec vllius acerbitatis ſenſui, vel parcendum eſt, vel ſuccumbendum.

5 Quod tantò ſtudioſiùs eſt curandum, quantò natura (ſi ſibi ſuæque indoli relinquatur) libentiùs fertur, & ſiue propter maioris momenti negotia, ſiue propter nobiliorem agendi rationem inclinat, vt ſe totam impendat Luſitanis: quod tamen non ſine graui tot animorum inſtituendorum damno committeretur. Et ſanè dum numerum cogito, & eorum præcipuè qui noſtræ curæ ſubſunt, ad Deum adducendi facilitatem perpendo, magnoperè vereor, ne Dominus aliquando rationem à nobis ſeueriſsimè repoſcat; *Quare non poſuerimus pecuniam ipſius ad menſam, vt ipſe*

veniens

veniens cum vſuris exigat. Hîc agitur de re maximâ & grauiſſimâ, vt illi nempe ſint abſque Deo, cuius ignoratione, vt nihil Diuinæ Maieſtati eſt iniurioſius, ita nihil rationali creaturæ infelicius. Agitur, vt quantum ſpectat ad eos quibuſcum illi non communicantur Paſſionis Dominicæ labores, quos tamen eapropter mortalitatem ingreſſus Seruator noſter tolerauit, inutiles & irriti efficiantur. Et in hunc ſenſum ſub perſonâ Chriſti illa Ieremiæ verba
15.10. D. Hieronymus declarat: *Non fœnerauí nec fœnerauit mihi quiſquam*; vbi LXX. interpretati ſunt, *Non profui, neque profuit mihi quiſquam*, quaſi Dominus conqueratur, *Nullus enim tantum voluit accipere, quantum ego tribuere deſideraui. Idcircò vix mihi quidquam profuiſſe videor. Nec profuit mihi quiſquam: ſalus enim creaturæ lucrum eſt Creatoris.* Itaque lucrum meum ſalutem illius æſtimans, non mihi proſunt, qui non illam pro viribus procurant. Idipſum de Chriſtianis improbis, qui Domini beneficiis, & expectationi non reſpondent, pronuntiari poteſt. Iam vobis conſiderandum permitto, quantò illud maiori cum ratione de Gentibus verè dici poſſit, quæ non nouerunt eum, neque laborum aut ſanguinis à Dei filio fuſi, vel copioſæ redemptionis participes factæ ſunt, neque tam deſideratos ſalutis ſuæ fructus ei reportant.

6 Non poſſum tamen facere quin vobis ob oculos ponam peregregium & appoſitiſſimum

mum ad mentem noſtram D. Ambroſij ſermonem, qui dum in Lucam agit de vnctione, quâ Saluatoris corpus vngi debet, hæc habet præclariſſima, ex quibus iuxta propoſiti veſtri inſtitutum colligere licebit, quod vobis in manibus ſit miniſterium, & apparatum, quem ad illud per ſtatum Religioſum feciſtis; necnon obligationem, & illi ſatisfaciendi intelligere rationem: *Corpus eius Eccleſia eſt. Corporis eius odor ſumus, & ideò decet vt mortem corporis eius ornemus: etſi noſtros illa non requirat ornatus, ſed requirunt pauperes. Ornabo corpus eius, ſi fiam ſermonum eius prædicator, & poſſim gentibus Crucis aperire myſterium. Ornauit ille qui dixit: Quia prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis verò vocatis Iudæis, atque Græcis, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Ornatur Crux, cùm id quod per imperitiam ſtultum putatur, per Euangelium ſapientius æſtimatur, vt poſſimus docere, quemadmodùm virtus aduerſaria per Crucem Domini deſtruatur. Miſi in Domini corpus vnguentum, ſpirare incipit, quod mortuum putabatur.* Ecce miniſterij quod vobis commiſſum eſt, dignitatem. Quid vobis faciendum incumbat attendite. *Ideò vnuſquiſque adoriatur emere labore ſuo niſuq; virtutum alabaſtrum vnguenti, non vile aliquod atque commune, ſed pretioſum vnguentum alabaſtri, & vnguentum piſticum: ſi enim quis fidei congreget flores, & prædicet* Iesvm Christvm *crucifixum, in omnem Eccleſiam, quæ corpus eius eſt*

mundo

mundo mortua, requieſcens Deo, fidei ſuæ transfundit vnguentum. Sequitur deinceps fructus: *Olere incipit tota domus paßionem, olere incipit mortem, olere incipit reſurrectionem, vt poßit vnuſquiſque ex hoc ſacræ plebis numero dicere: Mihi autem abſit gloriari niſi in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Iam ſtudioſè perpendite, quales demum eſſe debeant qui ſpirant, ſed maximè, qui odorem illum ſpargunt. *Spirat odor, redolet vnguentum in corpore, ſi quis poßit, (atque vtinam ego poßim!) confidenter loqui: Mihi autem mundus crucifixus eſt. Non amanti diuitias, non amanti homines ſæculi, non amanti quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti; non amanti quæ videntur, ſed quæ non videntur; non cupido vitæ, ſed ei qui feſtinat diſſolui, & cum Chriſto eſſe, crucifixus eſt mundus. Hoc eſt enim crucem tollere, & ſequi Chriſtum, vt & nos commoriamur, & conſepeliamur cum eo, vt vnguentum, quod iſta mulier in ſepulturam eius miſit, olere poßimus.* Sed videte quàm pretioſum & ſalutiferum odorem: *Non mediocre iſtud vnguentum eſt, quo Chriſti longè lateq; diffunditur nomen: vnde etiam Propheticè dictum eſt: Vnguentum exinanitum eſt nomen tuum. Ideò exinanitum, vt maiore fides odore fragraret.* Et vt finiam, ad alterius epiſtolæ exemplum vos remittens, hoc tantùm dico; non ſine ratione, à ſanctis quibuſdam Patribus in illa verba Canticorum, *Odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris*, differi; tum demum ſponſæ (quæ Sancta Eccleſia eſt) veſtimenta incen-

ſum

ſum redolere, quando reipsâ conuertendis reducendiſque animis ſe totam impendit, cùm in hoc maximè Deo, & odori ſuo per incenſum deſignato, aſsimiletur.

7 Sed vt hoc percommodè fiat, neceſſarium eſt triplicem illum habere benè contextum, benè tortum funiculum, quem D. Bernardus exprimit. Qui dum agit de miraculo Eliſæi, in quo, vt puerum ad vitam reuocaret, poſuit oculos ſuos ſuper oculos eius, & os ſuum ſuper os eius, & manus ſuas ſuper manus eius, ait, ſimillimè nobiſcum diebús ſingulis Dominum agere. Vnde fit vt ſentiamus, *Cordi tribui intelligentiæ lumen, & ori ædificationis verbum, & manibus opus iuſtitiæ. Dat ſentire fideliter; dat proferre vtiliter; dat efficaciter adimplere: & eſt funiculus triplex, qui difficilè rumpitur, ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt ſe ad regna cæleſtia, ſi rectè ſentias, ſi dignè proloquaris, ſi viuendo confirmes.* Quòd ſi quid horum deſit, non eſt ita accommodatus funis, nec aptus, præſertim ſi primum deſideretur, aut tertium. Sed quoniam totum hoc à continuâ cum hoc Eliſæo noſtro, qui verè Deus eſt, nos ſaluos faciens, coniunctione dependet, ideò B. P. N. IGNATIVS 10. part. §. 2. monet, media illa, quæ cum Deo inſtrumentum coniungunt, efficaciora eſſe animis ad vltimum Serm. 16. in Cant.

&

& beatiſſimum finem ſuum perducendis. Quæ verba, vt in Conſtitutionibus ſcripta continentur, ſic ego maximoperè percupio, vt in noſtrûm omnium cordibus Spiritus ſancti digito deſcripta & altè impreſſa perſeuerent. Vobis à Domino cæleſtium theſaurorum abundantiam precor, & me, omnemque Societatem ſanctis orationibus veſtris ex intimis viſceribus enixè commendo. Romæ XII. Ianuarij, M. D. XC.

Omnium in Domino Seruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA VII.

EIVSDEM

R. P. N. GENERALIS

CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Prouinciales Societatis Iesv.

DE IVBILÆO ET MISSIONIBVS.

QVantum in generis humani flagitia Diuinæ vindictæ furor exarſerit, ſatis apertè tot vbique locis nobis incuſſa flagella teſtantur: neque tamen, quod peius eſt & magis dolendum; ad mores corrigendos quiſquam animum applicat, vel tot verberum cauſſam obſeruare, aut eâ ſublatâ cum lacrymarum imbre continuo pacem ac veniam expoſcere; & iram, quæ minatur acerbiora, quàm infert, ſatagit vllo pacto placare. Contrà potiùs videre eſt, ad litteram ipsâ expreſſum, quod olim Dominus pænè (vt humano more dicam) fatigatus per Ieremiam pronuntiauit: *Defecit ſufflatorium, in igne conſumptum eſt plumbum, fruſtrà conflauit conflator: malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.* Cùm enim Diuina Maieſtas hoc tribulationum igne ſcelerum noſtrorum ſordes per-

purgare ſtatuiſſet, tam exilis tamen pietas elucet, tam modicus Religionis feruor exardeſcit, tantumque vis amoris proprij cepit incrementum, vt in extremis & ſalus propria, & diuinus honor reponantur.

1 Hæc eâ mente loquor, Patres cariſsimi, vt intelligamus, non iam nobis gradu ſolito incedendum; ſed ardentiùs multò incumbendum in orationes, pœnitentias, & quod caput eſt, in ſtudium perfectionis propriæ, rationibus omnibus, quæ ad hoc conducere iudicantur, efficaciter adhibitis; ſic vt non modò tum temporis, cùm in proximi rebus occupamur, verùm etiam cùm ab omni conſortio ſegregati, nobiſmetipſis vacamus, eius neceſsitati ſanctorum deſideriorum præſidio, feruentibuſque noſtris precibus opitulari, & à Diuinâ bonitate peccatorum modum aliquem, & verberum finem exorare valeamus. Enimuerò, quid Eccleſia ſancta irati Domini oculis, quod eum à iuſto furore mitigatum ad lenitatem traducat vel miſericordiam, poterit exhibere, ſi in tantâ totius corporis infirmitate, nobiliores potioreſque partes, Religioſi, inquam (ſic enim eos meritiſsimò D. Gregorius Theologus appellat) ij ſint, qui Dominum nec demulcere poſsint nec delectare? In ſacrarum paginarum acta relatum legimus, Populum Dei, cùm Machabæorum æuo grauiſsimis vexaretur calamitatibus, poſt longa multorum die-

Mach. 1. 3.

rum

rum ieiunia, poſt decretas iteratáſque ſupplicationes, in conſpectu Dei libros legis expandiſſe; ornamenta ſacerdotalia, & Nazaræos ei conſecratos admouiſſe, demumque voce magnâ in cælum exclamaſſe: *Quid faciemus iſtis, & quò eos ducemus?* Volebant quippe, dum ſic æterno Patri, quidquid ei vehementiùs eſſe cordi cenſebant, offerrent; indignationis eius flammam ita violenter omnia depaſcentem mitigare. Quòd ſi nos non ij ſimus, qui dignè Diuinæ Maieſtati ſuæ offerri valeamus, non video cur ab eo miſericordiam magis impetremus, quàm irritatum grauiùs ad acerbiores pœnas à nobis repoſcendas prouocemus. Subit animum illius temporis memoria, cùm filij Iſraël, Domini manum vindicem reformidantes, quòd Tribus aliquæ altare ſacrilegum ædificaſſent, prudenter veterem ſuperiorum ſæculorum Hiſtoriam repetentes, ex inflictâ toti populo propter culpam vnius pœnâ, eam collegerunt quæ ob multorum delicta metui debebat & expectari. *Nónne Achan,* inquiebant, *filius Zare præteriit mandatum Domini, & ſuper omnem populum Iſraël ira eius incubuit? & ille erat vnus homo, atque vtinam ſolus periiſſet in ſcelere ſuo.* Ioſue 22.

2 Iam verò in tantâ eorum multitudine, qui furorem Altiſſimi prouocant & accendunt, ſi nos Religioſi, qui apud eum ſequeſtres, & pacis cum hominibus faciendæ inter-

pretes eſſe debemus; non in vno, aut altero noſtrûm, ſed in multis, oculos illius acerrimos, & Sole perſpicaciores offendamus; vobis conſiderandum permitto, quid ſperare iam liceat, præſertim cùm ad illud officij vinculum, quo tenemur in eius conſpectu mundi ſemper & alacres apparere, miſera temporis huius conditio, & funeſta rerum præſentium facies accedat. Quamobrem duo nobis in mentem potiſſimùm ſuccurrerunt, quæ duo & in Eccleſiæ ſanctæ quadantenus emolumentum redundabunt, & tum à noſtræ Profeſſionis Inſtituto, tum ab vrgente noſtrorum temporum calamitate neceſſariò exiguntur.

3 Primum erit, vt dictum eſt, orationi, pœnitentiis, feruori, & perfectioni propriæ vacare diligentiùs: quem in finem promulgatum eſt Iubilæum, à Sanctiſſimo Domino Noſtro aliquot antè menſibus impetratum, ſed hactenus dilatum, quòd in dies vniuerſale expectaretur, & maximè quòd non ita pridem eiuſdemmodi fuiſſet indictum. Hoc ego vehementer à vobis nunc requiro, vt omni alacritate & feruore, ſpiritualium commentationum exercitiis, aliiſque circumſtantiis ſtudioſè curatis, iuxta præſcriptam aliàs formulam, deſignato per Superiores tempore, quod ſine longâ procraſtinatione videbitur opportunius, excipiatis.

4 Alterum eſt, vt ad extirpanda ex parte vitia,

vitia, quæ in mundo latè dominantur; & homines ad ampliorem Dei notitiam, & conditoris ſui amorem pelliciendos; ſingulis in Prouinciis aliquæ Miſſiones, ex Inſtituto, & Profeſſionis noſtræ formulâ inſtituantur. Quarum numerus ineatur ex vniuſcuiuſque Prouinciæ viribus: & vbi Sacerdotes duodecim poterunt emitti, maximi res erit fructus atque compendij: vbi verò tot mittere non licebit, ſaltem omnino ſex, ſuperatis omnibus difficultatibus, vt delegentur, exopto. Hi Apoſtolico more bini & bini progredientur: vbi peculiaris non poſtulabit neceſſitas, pedibus, & vt veros pauperes decet pergere, non multis onuſti libris, aut grandi ſupellectilis ſarcinâ grauati, pleni tamen inflammato zelo incedant, ad tolerandum comparati, adque fructum incitato deſiderio ſuccenſi, diſcurrent per vicos & caſtella, minori hominum frequentiâ habitata, & proinde opis illius magis indiga, tantum in locis ſingulis immorando, quantum prudentia & fructus operæ ſpes deſiderare videbitur aut ſuggerere. Inter prædicandum ſolitò caueant accuratiùs, vt ne pompam, verborumque lenocinia, aut reconditiores doctrinæ ſenſus conſectentur, ſed hoc vnum ſibi ante oculos conſtituant, vt auditores ſuos ad Pœnitentiam, odiumque peccati compellant, in S. Vincentij exemplum intuentes, cuius etiam conciones, & eiuſdem ſtyli li-

bros aliquot, poſt Prophetarum & ſacrarum paginarum oracula, ad manum potiùs habere debent, quàm alia quæpiam ſenſa, ſubtiléſve argumentationes. In Paſtorum beneuolentiam inſinuare ſe penitùs enitantur, omnem ab eorum animis ſuſpicionem depellentes, quòd ad eos velut Cenſores aliqui, mutuúmve Correctores, proficiſcantur. Cum Religioſis verò, ſicubi eodem in loco verſabuntur, omni prorſus cum ſubmiſſione, & animorum ſententiarumque conſenſione ſe gerent: ne fortè nonnullis videantur, ad illud quod ceteri non præſtant, vel præſtare nolunt, exequendum perrexiſſe. Verùm illud in primis optimum erit factu, à Prælato, vel Diœceſis illius, in quam ad operandum profecturi ſunt, Vicario Generali teſtatam ſcripto ſibi fieri poteſtatem impetrare, & bonâ illorum cum veniâ gratiâque omnia adminiſtrare.

5 Qui verò ad hanc expeditionem, eatenus Apoſtolicam ſunt deligendi, expedit, vt probatâ ſpectatiſſimâque fide & maturitate ſint inſignes, quique ad hoc opus cælitus euocati aliquâ propenſione ferantur. Ad quod ſuſcipiendum ſperamus in Domino propter Profeſſionis noſtræ obligationem vocationiſque gratiam, fore vt ad minimum Superioris nutum promptos & alacres ſe quàm plurimi ſine vllâ tergiuerſatione exhibeant. Præſtabit etiam, vt peramplam habeant facultatem ad

exer-

exercenda Societatis noſtræ miniſteria, & auxilia animorum adhibenda. Quòd ſi quid aliud occurrat admonendum, id pro ſuâ prudentiâ Prouinciales, habitâ locorum & perſonarum ratione, edocebunt. Tantùm addo, maximi ponderis totum hoc eſſe negotium, vrgentiſſimam Eccleſiæ neceſſitatem, tempora calamitoſiſſima, ignorationem Dei, & æternitatis obliuionem incredibilem: inde verò vim fidei inſuperabilem, verbi Dei efficaciam admirabilem; vulgi & imperitæ multitudinis deſiderium inexplebile, eam denique in tenui plebeculâ docilitatem, quæ vel in prouectioribus poſſet deſiderari.

6 Illud autem, per amorem Dei, aduertamus, quàm ſeueram à nobis Dominus rationem repetet, ſi vota noſtra, litterarum ſtudia, tot labores in informandis operis, & neceſſario commeatu cogendo tolerati, poſtmodùm anguſtis parietum noſtrorum finibus coërceantur, tribus aut quatuor mulierculis omnẽ operam impendendo, cùm intereà temporis ceteri vniuerſim miſerabili fame conficiantur; aut ſi pariter omnis noſtra ad medendum induſtria in quatuor ſéxve iam refertiſſimo omnium medicamentorum narthecio curandis contrahatur, dum interim innumeræ gentes inſanabilibus confectæ vulneribus, omni remediorum ſubſidio deſtitutæ crucientur. Et quod tandem in tempus arbitramur

labores noſtros Dominum reſeruaſſe, aut quâ mente in eum ordinem hunc exercitum diſtribuiſſe, vel ei tantum robur indidiſſe cogitamus, niſi vt in Eccleſiæ ſanctæ obſequium, & animarum vtilitatem, quidquid in nobis boni, quidquid eſſet proficui, ſponte proferremus, & libenter impenderemus. Equidem ita ſentio, cùm infernus ille tenebrarum princeps infeſtam aciem eduxerit, ad hanc Domini hereditatem, quà hæreſeos machinis, quà peccatorum tormentis, quà diſſolutâ viuendi conſuetudine, quà altiſſimâ rerum à ſenſibus remotarum obliuione oppugnandam; nobis qui ſub eius ſignis auctorati meremus ſtipendia, leues aliquas & vmbratiles non debere ſatis eſſe velitationes, ſed inſtructâ acie, ei egregiè occurrendum. Etenim hoc de diuinâ bonitate mihi polliceor, ipſam tantâ cum gratiarum copiâ & vbertate nobiſcum eſſe concurſuram, vt feliciſſimum res tota ſit exitum habitura. Itaque ex animo, & quanto poſſum maiore ſtudio, Patribus Prouincialibus negotium hoc omne exequendum commendo: ſimulque me per litteras de deſtinatis huic operi certiorem faciant: & quàm benè in dies ſuccedat expeditio, admoneant, poſtulo. Quamuis enim officio meo defunctus eſſe mihi videar, & omnem de cetero curam habendam in illos deoneraſſe, cùm ita præcisè, & ſtricto iure de totâ re conſtitui; non poſſum tamen

omnem

omnem eius, quod mihi incumbit, ſollicitudinem & cogitationem deponere, quatenus hoc felicem euentum ſortiatur ad maiorem Dei Creatoris gloriam; à quo RR. Veſtris gratiam vberem peto. Romæ XII. Maij, M.D.XC.

RR. VV.

Seruus in Chriſto

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA VIII.

EIVSDEM

R. P. N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Patres Societatis.

DE FERVORE, ET ZELO MISSIONVM.

DVm apud me tacitâ mentis cogitatione præſentem Eccleſiæ ſanctæ ſtatum, Societatis noſtræ corpus, & officij mei curam perpendo; teneri mihi videor ad excitandum nouis aculeorum ſtimulis, Miſſionum per vniuerſam Religionem noſtram ſtudium. Equidem iam alterâ epiſtolâ vobis animos addidi, ſed quoniam poſteà Romam ad Congregationem conuenire Prouinciales oportuit, res in magis opportunum tempus dilata fuit, non ſine ſingulari, vt ſentio, Dei maximi nutu atque prouidentiâ. Cùm enim ea res in Congregatione Generali tractata, & ſuper eâ decretum factum ſit (in quo planè non mediocris ſolatij fuit materia, conſentientes & congruentes in vnum ardentiſſimos Patrum omnium animos intueri) in ſpem venio fore,

vt

vt tantò maiori cum ſtudio, & voluntatum contentione in id vnum omnes alacriter incumbamus. In arenam ergo deſcendendum eſt,& ad gementium atque plangentium huius mundi calamitates hominum inſtar, armandæ nobis frontes, & ſalutifero Tau, ſacroſanctæ nimirum Crucis ſigno, muniendæ ſunt: tum quòd ad hanc expeditionem nos mortificatos & ad grauiſsima quæque perpetienda promptiſsimos comparare & exhibere debemus; tum quia hæc ad maiorem Dei gloriam actio videtur eſſe referenda: ſed maximè quòd omnis præclarè quidquam & laudabiliter agendi fiducia, virtute, facultate, fauore, & Crucifixi auxilio fulcienda eſt atque ſuſtinenda. Ita ſignatos deſcriptoſque, perinde vt veri milites, qui ſub hoc vexillo, & glorioſo IESV nomine ſtipendia facimus, decet manu corripere zeli gladium ancipitem, & ex vtraque parte acutum. Hinc enim peccati nos odium ad illud ſtirpitus euellendum inflammat; inde quaſi calcaribus admotis illius amor, qui nos nobis, & ſeipſum dedit reddiditque, nos ad gloriam eius omnibus animi neruis promouendam exſtimulat. Vnde mihi propriè zelus videtur eſſe feruor quidam, & motio efficax ab amore profecta, cuius impulſu ad ea quæ dilecto aduerſantur, vtpote quæ noſtrâ multùm interſint, remouenda atque depellenda, mouemur.

2 Sed

2 Sed cùm tribus præſertim modis dilecto contrarium quippiam patrari poſſit; nempe quod aut illius, quem amore complectimur, honoris, nominiſque dignitatem imminuat; vel eius quæſtum & emolumentum retardet; vel denique quod minùs placeat, eiuſque deſiderio ſatisfaciat; abundè liquet quo tandem pacto veri Chriſti zelatores, ad radicitus exſtirpanda vitia, animoſque iuuandos, ferri debeant, & incitari. Quandoquidem nec vllâ vnquam in parte, à mortali homine Diuina gloria maiori habetur contemptui, quàm dum ſe totum terrenis affectibus penitùs immergit, Deoque ſuo terga nefariè vertit. Et ipſe Deus præpotens, vt refert D. Auguſtinus, licet nullius egeat, lucro delectatur, ſuumque deputat, quod noſtrum eſt; eâ ratione, quâ D. Hieronymus locum illum Hieremiæ explicans,
Hierem. 15. *Non fœneraui, nec fœnerauit mihi quiſquam*, vbi iuxta Septuaginta legit, *Non profui*, dicit in perſonâ Chriſti: *Nullus enim tantum voluit accipere, quantum ego tribuere deſideraui: nec profuit mihi quiſquam, ſalus enim creaturæ lucrum eſt Creatoris.* Id etiam ex eo facilè deprehenditur, quòd in
Serm. 2. in Cant. hoc lucro faciendo, vt notat S. Bernardus, maius diſpendium fecerit, quàm in cælo terrâque condendâ, & hac vniuerſitate fabricandâ. Nos verò cùm animaduertamus, vt illius emolumenti percipiendi, paterniquc honoris amplificandi ergô, factus eſt ipſe opprobrium homi-

nominum & abiectio plebis; vt reputatus eſt quaſi leproſus, & percuſſus à Deo, & humiliatus; vt nec vſquam niſi cruore vitâque liberaliter profusâ conquieuit; læti & reſides rebus omnibus vndecumque inſtructiſſimi quietè conſiſtemus? non verò omni ſtudio illius amore ſuccenſi, & genium defraudare, & voluntatẽ in omnibus generosè domando mortificare annitemur? Quantum verò attinet, vt ſupremo iſti Principi noſtro, Patrique amabiliſſimo ſatisfiat, certiſſimũ teneo, ei, qui verè & perfectè diligit, non tantùm grauiores culpas, ſed etiam leuiſſimos quoſque defectus, vt qui purgatiſsimos illius oculos offendant, maximi ponderis exiſtimari: perinde vt fidelẽ ſeruum, vel bonæ indolis filium, non ſolùm iniuriæ & contumeliæ domino illatæ, vel parenti, verùm & minima quæque, quibus ille vel tantillùm ſuboffendatur, angunt incredibilem in modum & excruciant. Denique vt in vnum omnia contraham, zelus eſt argumentum certiſſimum, & amoris indicium euidentiſsimum: tantumq́ue, vt arbitror, hic quoquouerſum diſtenditur, quantum illius amplitudo longè lateq́ue protenditur. Ille, ille eſt qui vos indefinenti ſtimulo pungit & excitat, qui omnes difficultatum moleſtias ſuperat, qui nec acerbitates vllas, nec pericula capitis reformidat, qui nec lentè progreditur nec remiſsè, ſed qui nullum non mouet lapidem, vt quacumque tan-

tandem induſtriâ poterit, quod dilecto ſuo cordi eſſe intelligit, viriliter exequatur; contrà verò quod aliquatenus ei diſplicere deprehendit, remoueat accuratè & depellat; aut ſi minùs impedimenta prohibere liceat, vehementiſsimis interiùs amoris penitiſsimi flammis exardeſcat, & ſaltem Domino cor liquefactum, atque ad gloriam eius omnem, proximorumque ſalutem alacriter paratum offerat.

3 Neque verò alia mihi videtur eſſe illa ſartaginis oblatio, in quâ cum zeli & amoris igne, & miſericordiæ erga proximum oleo, homo ſpiritualis (granum planè à Chriſto electum, & in puluerem deſiderij patiendi, continuæque in rebus omnibus mortificationis redactum) ſeipſum in odorem ſuauiſsimum Creatori ſuo, vt præclarè teſtatur D. Gregorius, religioſiſsimè offert. Nec aliud quidquam ab electionis vaſe vocem illam expreſsit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Aut quid cauſſæ fuit cur Propheta, imò Chriſtus ipſe exclamaret: *Zelus domus tuæ comedit me*? Hic autem vt faciliùs exſuſcitetur & exardeſcat ignis, tria potiſsimùm ad id inſigniter facientia mihi occurrunt. Primum eſt præſentis rerum ſtatus, in quo vniuerſus orbis verſatur, cogitatio: alterum profeſsionis noſtræ obligatio: tertium talenti à Deo liberali bonorum omnium diſpenſatore nobis donati recordatio.

Leuit. 6.

Hom. 12. in Ezech.

4 Nam

4 Nam quod ad primum ſpectat, qui perpendet attentè, quàm miſerabilem in modum rerum omnium diuinarum ſenſus obſtupueſint, cùm altâ rerum terrenarum demerſum caligine mortale genus tam parum in cæleſtibus videat; quàm vniuerſa gens humana, ad Dei vocem præcluſis auribus obſurduerit; quàm nihil ſuauitatis ſentiat; quàm non tantùm obduruerit ad flagella, ſed etiam ad vulnera & ignis ardores violentiſsimos occalluerit; quàm alacriter in exitium ruat voluntarium, & ſponte ſe plagis peccatorumque aculeis concidendam & confodiendam obiiciat; quàm libenter exitiabili cupiditatum incendio ita conflagret, vt etiam in cineres pænè diſſoluta ſine vllo tamē doloris ſui ſenſu, computreſcat; qui ponet ob oculos tartarei tenebrarum principis acerrima prælia, tot animarum iacturam, illam denique mundi imaginem ad exemplum illius, quam ſub finem ſexti de Sacerdotio libri tantâ ſtrage & horrore terribilem depingit os aureum Chryſoſtomus, animo repræſentabit; qui luctum, & lugubres in morte corporis complorationes cogitabit, & inde ob interitum animæ fieri ſolitas lamentationes, quas primo de Compunctione libro idem ille commemorat, illis componet; non poterit pudore maximo non ſuffundi, dum, quàm multa illius ergô, quàm pauca huius gratiâ vſurpentur, animaduer-

tet: dum obſeruabit quantis lacrymarum imbribus, quàm implacabili luctu corporis interitum proſequamur, & mortem animæ, quâ vitâ gratiæ infeliciſsimè ſpoliatur, vix omninò doleamus. Atque niſi me coniectura fallit, ea fuit non inter poſtremas cauſsa, cur in Lazaro à mortuis ad viuos reuocando myſterij pleniſſimas illas lacrymas Saluator effuderit, quòd magnum illum doloris ſenſum videret, quem ſuper extincto cadauere gens illa teſtabatur id temporis, quo vix erat vllus, qui tot animorum inter ipſos extinctorum perniciem lamentaretur. O quis Hieremiam imitabitur, qui tam multiplici leſſo lamentatur aurum obſcuratum, mutatum colorem optimum, diſperſos lapides ſanctuarij, filios Sion inclytos, iam purpurâ & auro primo amictos, reputatos in vaſa teſtea, & amplexatos ſtercora? Sed quàm diſpar vnius ab altero ratio, & eâ re quantò magis ſub his figurarum inuolucris animæ ad eum ſtatum redactæ conditionem miſeram Propheta lugebat? Hæc & eiuſmodi certa claraque quicumque ſecum attentè conſiderat, nec tamen, vt inquiebat Pſaltes Regius, tabeſcere ſe, & quaſi defectione teneri perſentiſcit, non ſatis intelligo quàm profundo ſomno deuinctus ſopiatur. Alterutrum enim pronuntiandum eſt, cum, quiſquis ille ſit, aut tantorum malorum præconceptâ grauitate, quod ſtatu noſtro foret indigniſsimum, non affici;

Thren. 4.

afficí; aut eum leuiculo valdè, & primâ ſuperficie tenus Deum & proximum amore complecti. Quod tamen noxium nimis & damnoſum eſſet iis hominibus qui ex animi ſui ſententiâ, ſcientes prudenteſque, vt hoc meliùs exequerentur, ſe mundanis affectibus & cupiditatibus exuerunt, ſeque totos in hac Religione Creatori ſuo in holocauſtum conſecrarunt.

5 Iam verò quod ad ſecundum; ſi ſemper inhæreret animo vocationis, & Profeſſionis Inſtituti noſtri memoria, omnes vtique actiones noſtras ad eum ſcopum, quem hæc Religio ad maiorem Dei gloriam ſpectat, poſſemus facilè reuocare. Etenim Beatus Pater Noſter in Inſtituti formulâ edicit, vt quicumque in hac Societate voluerit ſub Crucis vexillo Deo militare, proponat ſibi in animo, ſe partem & membrum eſſe Societatis ad hoc potiſſimùm inſtitutæ, vt ad fidei defenſionem & propagationem, & profectum animarum in vitâ & Doctrinâ Chriſtianâ, per publicas prædicationes, lectiones, ſpiritualia Exercitia, Chriſti fidelium in Confeſſionibus audiendis, ac ceteris Sacramentis adminiſtrandis conſolationem præcipuè intendat. Item in eadem formulâ præcipit, vt Præpoſitus Generalis cum omni diligentiâ curet tradendæ doctrinæ Chriſtianæ exercitium, quippe quod primâ quidem fronte minùs ſpecioſum & plauſibile,

ſed tamen maximoperè ſit neceſſarium in vſu frequentiſſimo eſſe. In Conſtitutionibus autē parte ſeptimâ, de Miſſionibus agens, primo ſtatim capite dicit, Noſtros quocumque gentium ad maiorem Dei gloriam & animarum auxilium ſe conferre debere. Et vt Noſtri parati eſſe poſſint, ad diſcurrendum per quaſlibet orbis plagas, ſextâ parte, capite tertio, ſtatuit, propter graues & frequentes Inſtituti noſtri occupationes, quia ſemper eſſe debeant expediti ad quaſuis mundi partes, quò miſſi fuerint, obeundas; non debere rerum aliquot alioqui piarum & religioſarum curam ſuſcipere. Quartâ verò parte, capite ſecundo, decernit, Profeſſam Domum, quoad eius fieri poteſt, rebus omnibus expeditam ad Sedis Apoſtolicæ Miſſiones obeundas, aliaque opera ad Dei obſequium, & animarum auxilium eſſe debere. Denique Vocationis noſtræ gratia non deſiderat homines vni loco particulari, vt ſtabili & continuæ habitationi, inhærentes & illigatos. Sed eò fertur intentio voti illius, quò ſe obedientiæ ſummi Chriſti Vicarij ſine vllâ excuſatione Societas obſtringit, vt diuerſa loca peragremus, & vitam agamus in quauis mundi plagâ, vbi maior animarum neceſſitas videbitur poſtulare. Quæ profectò tanta eſt, vt vix ſine magno dolore cogitari poſſit, quòd in tantâ operarum multitudine, ſiue propter multa Collegiorum onera, ſiue pro-

ropter modicum feruorem noſtrum, & acerba tolerandi deſiderium elanguidum, fructum amen illum de Miſsionibus, quem debemus, quem & Eccleſiæ ſanctæ neceſsitas, & vocatio noſtra poſtulat, non reportemus.

6 Erigamus animos, Patres dilectiſſimi, & ſtudia noſtra nouo cum feruore exſuſcitemus: videbimus profectò, & reipsâ experiemur, ſi nos diuinæ gloriæ cupidos, & animarum ſalutis auidos præſtiterimus, immenſam illam bonitatem viciſſim rependere: *Quicumque honorificauerint me, glorificabo eos: qui autē contemnent me, erunt ignobiles.* Quin etiam imperſcrutabili ſuâ ſapientiâ variis illis perſecutionum, quas aliquot ante annos ſubiuimus, flagellis, noſmetipſos perpurgabit, efficiendo vt in nobis verum ſit, quod olim Sapiens prædixerat: *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum.* Hoc vt ſtudioſiùs etiam fiat, petere videtur inſuper & exigere præteritæ vitæ damna reſarciendi neceſſitas. Cùm enim ipſo ſtatim principio, à quo primùm per rationis vſum, eum cognoſcere poſſumus & amare, referre debeamus ei fructus laudis, gloriæ, obedientiæ, amoris & perpetuæ ſeruitutis; paſſiones peccatorum, vt ait Apoſtolus, operantur in membris Rom. 7. 5. noſtris vt fructificent morti, ita vt non ſolùm præſentis ſtatus ratione, ſed etiam præteritorum reparandorum cauſsâ, fructus vberes nobis referre conueniat. *Et ad hæc quis idoneus?* Hoc

ego vehementer expeterem, vt omni cordis affectu, ſterilitatem, imò & acerbitatem & turpitudinem fructuum noſtrorum plangentes, alacriter aliquâ ſaltem ex parte tot nomina diſſoluere conaremur. Et licet mihi ſe campus ingens aperiat, & incentiuorum, quæ nos ad illud præſtandum hortari valeant & impellere, ſeges offerat; lubet potiùs, vt etiam magis expedit ſingulis, hæc in diuino conſpectu diſcutienda & conſideranda permittere.

7 De tertio verò talento, nimirum extra omnem dubitationem & controuerſiam ſitum eſt, omnem illam diligentiam culturamque, quam Societas in nobis inſtituendis in virtutum & litterarum ſtudio & informandis adhibet, ad aliud non ſpectare, quàm ad finem aſſequendum, qui primò ſalus & perfectio propria, deinde proximi cenſetur, vt inſtrumenta iis, quibus nos Deus applicare dignabitur, idonea reperiamur. Vt enim de litteris ſeorſim dicam, conſtat etiamſi rerum cognitio varia diſponat, & ad vſus noſtros animum illuſtret, longè tamen ampliùs eam ad aliorum vtilitatem promouendam intendere, ideoque ſtatim in ipſis ſtudiorum carceribus nobis illa regula proponitur, quæ iubet animi puritatem cuſtodire, & rectam in ſtudiis intentionem habere, nihil aliud in his quàm diuinam gloriam, & animarum fructum quærentes; ad hunc enim ſcopum ſtudia Societatis diriguntur. Miſerum

quippe

quippe foret, poſt aliquod tantis laboribus, tot annorum ſtudiis, talentum comparatum, cuius adminiculo animas Deo lucrari valeremus, opportuno eius depromendi & exercendi tempore imminente, illud inuolutum in linteo, aut in terram defoſſum occultare. Quòd ſi quid ego talenti nomine velim, tacitâ apud vos quæſtione interrogetis; iuxta D. Chryſoſtomi & conſtantem Doctorum aliorum ſententiam, talentum interpretor quidquid omne cum proximorum fructu & vtiitate proferri poteſt & impendi. Vnde fit vt etiam naturæ dotes, ſcientiæ, & huiuſce geneis animi vel corporis ornamenta, nobis à Domino munificè erogata, talenta meritò nuncupentur. Et ſanè in Societate noſtrâ, quantumuis vnus & idem non ſit omnium modus & atio, tamen veriſſimè profiteri poſſumus, nulum eſſe qui donum aliquod & talentum iuiando proximo accommodatum, diuinâ largitate conceſſum non poſſideat. Deinde verò ùm in idem vocationis gratia, finis inſtituti, c quæ nos ad illud dirigit obedientia referanır; multùm profectò pungere nos deberet & ouere illa de ſeruis parabola, quibus Domius peregre proficiſcens bona ſua tradidit eâ ge, vt quidquid lucri facturi eſſent, id totum editibus ſuis & emolumentis accederet. Illic im eorum, qui ſe ad quæſtùm faciendum onſtanter impenderunt, mercedem & lucu-

lentam remunerationem, ſimul & irrogatam ei contumeliam & pœnam, qui vel abiecto & humili præpeditus animo, vel pigritiâ retardatus, nihil Domino ſuo fructus repræſentauit. Vbi primò venit obſeruandum, hunc à Domino malè mulctatum fuiſſe, non quòd bona ſua diſſipaſſet, ſed quòd nihil emolumenti retuliſſet. Deinde ſi tantâ cum ſeueritate plectat eum, qui pauxillum illud otioſum remanere paſſus fuit, quantò ſæuiet vehementiùs in eos qui non talentum modò, ſed talenta à Dei benignitate receperint quamplurima. Tertiò ſolerter animaduertendum eſt, ſpem omnem & fructus exſpectationem, non tam in induſtriâ noſtrâ, quàm in accepto à Diuinâ manu dono ſitam eſſe & collocatam. Vnde nobis hinc omnis animum deiiciendi cauſſa tollitur, inde multùm arrogantis ſuperbiæ faſtus inſoleſcens retunditur. Eapropter D. Lucas ſeruos illos vtiles Domino ſuo dixiſſe refert: *Domine mna tua decem mnas acquiſiuit*, &c. perinde vt ſi illud Apoſtoli vellet exprimere: *Plus omnibus laboraui, non autem ego, ſed gratia Dei mecum.* Ad hæc quartò notandum accedit, à Domino rationem non de fructu reipsâ reportato, ſed de curâ & diligentiâ in bonis ſuis fideliter adminiſtrandis adhibitâ, repoſci.

8 Quamobrem, vt aduertit D. Chryſoſtomus, non dicit Apoſtolus: *Plus omnibus lucratus ſum*, ſed, *plus omnibus laboraui.* Ideoque Dominus

nus prænuntiat fore, vt ſub aduentum ſuum fructus à nobis exigat. Quæ cùm ita ſint, contendamus enixè pro virili parte noſtrâ: licet enim fructus laborem non conſequatur, eius erit curare, & à ſingulis quod perſoluere tenetur, repetere; ſimul etiam deſideria contentioneſque noſtras iuſtâ compenſatione munerari. Præterea ſollicitè conſiderandum eſt, quòd ſi Dominus ita ſe lucri ſtudioſum præbeat; & metat & colligat vbi non ſeminauerit; multò magis ex eo agro fructum percipere volet, in quo tot iam annis, tantâ cum gratiæ cæleſtis benedictione, ſanctorum deſideriorum ſementem iniecit, vtque meſſem vberem referret, largiſsimum tot beneficiorum imbrem è cælo immiſit. Enimuerò ſi præpotens illa Maieſtas, non quòd dura ſit vel auſtera, vt perperàm ſeruus ille piger obiiciebat, ſed propter admirabilem ſummæ bonitatis & potentiæ abundantiam, metit interdum vbi non ſeminauit (cùm ad gloriam ſuam, ſuorumque ſeruorum vtilitatem etiam ea mala, quæ ab ipſo non profecta ſunt, refert) quantò magis exiſtimandum eſt, eum in votis habere, vt quæ ab eius manu dona gratiæ, in bonũ & obſequium Eccleſiæ ſanctæ conuertenda, dimanarunt, cum fructu impendantur & exerceantur?

9 Poſtremò non eſt illud curſim prætereundum, ſed accuratè penſitandum, quòd ab eo talentum aufertur, qui illud occultando pari-

pariter ſe gerit atque ſi nuſquam illud attigiſſet. Ait enim Saluator: *Ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo*; cùm tamen è contrà ei qui iam plura poſſidebat, alia inſuper affirmet elargienda: *Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur & abundabit.* Deinde remuneratio, & honorifica illa prædicatio, ſimul & dignitas ſuper tot ciuitates, in gratiam lucelli tenuis, poteſtatem habendi, ex parte nobis illud adumbratum oſtentat, quod paratum ei Dominus aſſeruat, qui humili & ardenti animo exiguum illud quod ſibi conceſſum eſt, fructuosè collocare elaborat. Ex quo omnis, quæ hinc colligitur vtilitas, in vſum noſtrum maximam partem cedit. Verùm, vt hoc non ita ſit, amor tamen præſtat, vt auidè votis omnibus concupiſcamus, vt ab omnibus intelligatur pariter & diligatur infinita illa per omnem modum Dei bonitas & pulcritudo, cuius ergô vehementi amore animas proſequi debemus, & ad hunc bonorum omnium fontem omni ſtudio allicere, vt admonet D. Auguſtinus: *Rape ad eum tecum quas potes, & dic eis, hunc amemus, & ipſe fecit nos, & non eſt longè.*

Lib. 4. Conf. c. 12.

10 Sed finem aliquando faciamus, modò priùs attentè cæleſtis ſponſi vocem exceperimus, qui vicem ſuam dolens, & ægerrimè ferens ſe propter obſtinatam animi duritiem à ſuis non admitti, ſic loquitur: *Aperi mihi ſoror mea, columba mea, perfecta mea; quia caput meum plenum*

plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium. Quem locum diſcutiendo D. Auguſtinus, rorem illum & guttas aſſerit eſſe eos, qui iacentes amore diuino deſtituti, in nocte iniquitatis refrigeſcentes, portantur quidem in crinibus Chriſti, quòd adhuc in Sacramentis Eccleſiæ viſibilibus tolerentur, ſed tamen ſine gratiâ, mortalis peccati ſarcinâ prægrauati, vitam infeliciter trahunt. Pulſat ergo Seruator ad oſtium, & ad Eccleſiæ caulas eos aduocat, quos ad illud exequendum idoneos arbitratur, eoſque perhumaniter compellat, vt interruptâ quiete propriâ, curas & ſtudia ſua ad animarum ſalutem promouendam conuertant. *Aperi mihi de ſanguine, ſoror mea; de ſpiritu meo, columba mea; de ſermone meo, quem plenius ex me didiciſti, perfecta mea; aperi mihi, prædica me, ad eos quippe qui clauſerunt contra me. Quomodò intrabo ſine aperiente?* Tract. 17. in Ioan.

11 Quòd ſi nihil nos hæc commoueant, fieríne poteſt vt fiduciam aliquam in languidis frigidiſque deſideriis reponentes, familiaritatem cum Deo coniunctiſſimam, multamque tum profeſſionis noſtræ, tum Diuinæ voluntatis cognitionem nobis polliceamur? Equidem non me fugit D. Bernardi ſententia; Serm. 58. in Cant. Vt nempe is, qui ex officio animarum ſaluti habet intendere, quoties hominem ſuum interiorem ſenſerit, ad has reuiſendas, corrigendas, inſtruendas, & ſaluandas permoueri, to-

ties pro certo ſponſum adeſſe intelligat, toties ſe ab illo ſentiat inuitari. Porrò inuitatio ipſa quid eſt, *niſi intima quadam ſtimulatio caritatis, piè nos ſollicitantis æmulari fraternam ſalutem, decorem domus Dei, incrementa lucrorum eius, incrementa frugum iuſtitiæ eius, laudem & gloriam nominis eius?*

12 Hæc habui (dilectiſsimi Patres) quorum memoriam vt vobis per litteras (quia coràm non licet) refricarem, variis rationibus adductus ſum. Vnum hoc tantùm à vobis deſidero, vt ad partes noſtras perfectiùs intelligendas, ad recentes animos concipiendos, & vires ad hoc reſtaurandas, quicumque in Miſſiones erunt dimittendi, per aliquot dies ſe piis ſpiritualium Exercitiorum commentationibus exerceant, iis præſertim, quæ de Regno Chriſti, deque Vexillis duobus agunt, aliiſque generis eiuſdem, quæ ad excitandos animos, & ad tam generoſam expeditionem inflammandos videri poſſunt opportunæ. Ad Prouinciales vtique perſcriptum eſt, & præſcriptum, vt iuxta ordinem anno nonageſimo datum Miſsiones renouentur, & ad eas omnium voluntates accendantur. In ſpem venio fore vt plerique ſe alacriter offerant, Profeſsi potiſsimè, quippe qui ad eas peculiari quadam ratione obligantur. Ego ſanè Diuinæ bonitati tantum confido, vt credam totum hoc, quemadmodùm iis & merito vertetur & coronæ, ita in Eccleſiæ proximorumque fructum

ctum inſignem, in Diuinæ Maieſtatis gloriam tot animarum conuerſione non mediocrem ceſſurum eſſe. Hocipſum ceteraque munia, vt ad feliciorem exitum perducatis, vobis abundantem gratiarum copiam ab immortali Deo precor, ſimulque me VV.RR. orationibus, ſanctiſque ſacrificiis multùm commendo. Romæ 1. Auguſti, M.D.XCIV.

RR. VV.

Seruus in Chriſto

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA IX.

EIVSDEM R.P.N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Prouinciales Societatis.

DE MODO INSTITVENDARVM MISSIONVM.

CVm Miſſionum miniſterium non ſolùm ſit vocationi atque Inſtituto noſtro maximè conſentaneum (vnde & in Congregationibus generalibus, atque in hac præſertim vltimâ, tantoperè nobis earum cura demandatur) ſed ingenti paſſim, quæ Dei eſt benignitas, cum animarum fructu ad ſpiritualem, non priuatorum hominum tantùm, ſed integrarum etiam vrbium, ciuitatumque conſolationem exerceatur; cumque ſpiritualis hæc proximorum neceſſitas maior in dies appareat ob penuriam hominum, à quibus erudiantur & adiuuentur; tametſi aliàs ſæpè tum litteris noſtris, tum indulgentiarum, quas hoc nomine obtinueramus, occaſione hortati Superiores ſumus, vt accenſum in Noſtris hoc ſtudium, ſpiritumque excitare ac fouere nitantur; Miſſio-

ſioneſque in ſuis Prouinciis, pro cuiuſque facultate crebras inſtituant; attamen re ſæpius Domino commendatâ, & cum Patribus Aſsiſtentibus deliberatâ, nouum quoque nunc ſtimulum addendum cenſuimus; nouumq́ue in omnium animis ardorem reſuſcitandum: prolatis ſimul in medium rationibus, modiſq́ue quibus tam ſanctum, & tam fructuoſum opus ſtabiliri poſſe videatur.

2 Et quia nonnulli abierunt anni, cùm integras hac de re litteras dedimus ad ſingulas Prouincias, omnes hortando, vt magno animi ſtudio miniſterium hoc complectantur; operæ pretium fuerit, ſi R.V. ne in iiſdem nunc hæream, relegendas curet, quas menſe Auguſto anno 1594. ſcripſimus, quia cupio prorſus, vt quàm efficaciſsimè poterit, ſpiritum hunc Miſsionum in ſuis accendere, ac magis magiſq́ue inflammare ſtudeat. Vt igitur in praxim opuſq́ue res faciliùs deducatur, expedire videtur, vt ſinguli Sacerdotes noſtri (iis exceptis, qui vel propter infirmitatem, vel ob aliud iuſtum impedimentum idonei ad hoc præſtandum R. V. non videbuntur) Miſsionem aliquam deinceps quotannis per vices obeant, nulluſq́ue ex iis qui præſtare id poſſunt, eximatur. Ac primi in hoc genere ſint Profeſsi, ad quos profeſsionis ipſius cauſsâ propriè magis ſpectat hoc exercitium: quiq́ue aliis exemplo hac in re eſſe, & duces ſe illis præbere debent.

Quòd

Quòd ſi qui fortaſſe vel propter ætatem, vel propter valetudinem, occupationéſve alias, longiores obire Miſſiones nequeant, non idcircò prætermitti debet, quin breues ſaltem aliquas ſuſcipiant paucorum dierum, & in locis propinquioribus iuxta vires, & facultatem vniuſcuiuſque.

3 Modus autem eundi in Miſſionibus iſtis ad animas iuuandas, vberioremque fructum colligendum, is erit, quo Apoſtoli vtebantur, vt bini eant, & quoad fieri poterit pedibus iter faciant, ſicut aliàs copioſiùs ſcripſimus litteris XII. Maij, anno M.D.XC. datis, quas nunc etiam legere licebit, ne eadem repetamus.

Porrò vt difficultas omnis tollatur, & ne vnquam deſint, qui ad Miſſiones has deſtinari poſſint; atque vt ineatur ſtabiliaturque ratio, quâ prompti paratique ſemper ſint ad hoc miniſterium, cupimus vt è ſingulis Societatis domiciliis aliqui, ac duo ſaltem circa Miſſiones occupentur: qui ſi per vices cum iis operariis mutabuntur, qui domi reſident, facilè ad manum ſemper erunt, qui Miſſiones obeant: & quia viciſſim alij atque alij foris verſabuntur, non magno erunt oneri Collegiis.

4 Sed quia non ignoramus, quàm difficile eſſe ſoleat, vt moueantur è Collegiis operarij qui in iis habitant, vnde retardari, & impediri ex parte Miſſionum vſus ſolet, minùs certè frequentes fiunt, quàm & Inſtituti noſtri, & fru-

ctus

ctus ipſius cauſsâ optandum eſſet ; venit in mentem poſt diuturnas preces, maturaſque conſultationes, rationem quamdam experiri quæ præter alias varias vtilitates, multùm, vt in Domino ſperamus, ſanctum hoc opus promouebit; nimirum vt R.V.in ſuâ Prouinciâ duo vel tria loca deſignet ex iis quæ Collegia non habent, vbi cum bonâ ciuium & Prælati veniâ, Reſidentiam ad tempus collocet, quæ Miſſionibus tantummodò deſeruiat, tum eiuſce loci,tum vicinorum,ita vt mutari ſubinde poſsint huiuſmodi Reſidentiarum ſedes, atque ex vno loco in alium transferri,quò pluribus locis proſint, ne paucis aliquot oppidis vrbibuſque circumſcribantur.

In his Reſidentiis viuere Noſtros ex eleemoſynis oportebit perinde ac in Domibus Profeſsis. Quòd ſi locus quiſpiam,qui aptus alioqui & opportunus cenſeatur,idoneus non erit ad eos eleemoſynis ſuſtentandos qui ſedem in illo fixerint, quod quidem vix continget, præcipuè ſi Noſtri, quod curare debent, eo victu,qui pauperes deceat, contenti erunt, nec ſuperfluas commoditates conſectentur; tum R. V. procurare poterit, à piis perſonis, Prælatis aliiſve eleemoſynam quampiam,quâ illorum neceſsitati ſubueniat.

In ſingulis ergo Reſidentiis octo minimùm eſſe oportebit, ſex Sacerdotes cum binis Fratribus, quorum quatuor per varia circùm lo-

ca,

ca, bini ac bini proficiſcantur. Deinde ſtatis temporibus iuxta Superioris præſcriptum ad Reſidentiam redeant, in quâ commorentur, aliis viciſſim foras pergentibus. Superior autem, qui Reſidentiæ præficietur, ſpiritu feruens eſſe debet ac rerum peritus, vt Miſſiones quò & quamdiu rectè inſtituat. Sacerdotes item qui in Reſidentiis agent, mutandi poſt aliquod tempus erunt, aliique in eorum locum ſubſtituendi ex iis qui in Collegiis verſantur: ſic enim ex æquo diſtribuentur labores, & ſingulis locus dabitur atque occaſio fructificandi.

5 Ceterùm neceſſarium ducimus, vt R. Veſtra iis, qui ad Miſſiones ibunt, & in Reſidentiis hærebunt, diſertè inhibeat, ne de nouis Collegiis erigendis vllo modo tractent, aliorúmve ſermones audiant, quia è re Societatis in præſentiâ non videtur augeri numerum Collegiorum. Quòd ſi fortè in aliquâ ciuitate Domus Profeſſæ erigendæ ſeſe occaſio præbeat; V.R. erit monere Nos, quibus in animo eſt, ſi commoda omnia fuerint, eam acceptare.

6 Denique vt fructum, quem ex Miſſionibus iſtis ſperamus, primo quoque tempore conſequamur, cupio vt R.V. ſimul atque has litteras acceperit, cum ſuis Conſultoribus deliberet de modo ac ratione exequendi quæ diximus: ſeligat è ſuâ Prouinciâ decem aut duodecim Sacerdotes, qui idonei ſint Miſſionibus obeundis, eorumque, pro cõſolatione noſtrâ, nomi-

homina ad nos mittat, ac locorum ſimul quæ ad Reſidentias deſignabit.

7 Addam ad extremum quod huius argumenti occaſione viſum eſt ſuggerendum, vt meminerit R.V. diligenter curandum eſſe, vt Profeſsi in primis, tum ceteri etiam qui ad Societatis gradus promouentur, doctrinæ Chriſtianæ quadraginta dies peragant. Quod ipſum ad Miſsiones operarios R.V. ſuppeditabit, præterquàm quòd Profeſsi eius memores, quod in profeſsione ſuâ promiſerunt, curæ cordique habere debent Doctrinæ tradendæ miniſterium, tamquàm ipſorum proprium & B.P.N. Ignatio primiſque Patribus tanto cum fructu atque ædificatione celebratum: quorum quidem exemplum amplecti, & omni ſtudio & diligentiâ imitari cum diuinâ gratiâ debemus. Romæ XII. Maij, M.D.IC.

RR. VV.

Seruus in Chriſto

Clavdivs Aqvaviva.

EPISTOLA X.

EIVSDEM

R.P.N. GENERALIS

CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Prouinciales Societatis.

DE VSV EXERCITIORVM SPIRITVALIVM.

ETſi aliàs ſæpè variis occaſionibus Exercitiorum ſpiritualium vſum commendauimus, cùm minimè obſcurum ſit, quantoperè Dominus Deus noſter ab ipſo exordio Societatis noſtræ animarum auxilium hac ratione promouerit; nunc tamen, quando noua ſe offert occaſio ex Directorio Exercitiorum (quod recognitum tandem, aptatumq́ue iuxta deputationem hac de re habitam in quintâ Congregatione generali, mittimus in Prouincias) nullo modo prætermittendum viſum eſt, quin R.V. iterum maiorem in modum hortarer, vt omni ſtudio excitare atque accendere nitatur vſum hunc Exercitiorum, non ſolùm in Noſtris, verùm etiam in externis: quandoquidem reipsâ conſtat, ſolere Deum per Exercitia, non Reli-

Religioſis tantùm pro cuiuſque vocatione, ſed ſæcularibus quoque abundantem ſpiritum, ipſorum ſtatui captuiq́ue congruentem communicare. Quamobrem magnoperè optarem vt Noſtri, primùm in ſeipſis frequenti vſu illa excolentes, idoneos ſe Magiſtros redderent, qui eadem poſteà cum fructu tradere ſæcularibus poſſent. Velim etiam Confeſſariis noſtris à R.V. ſeriò commendari, vt pœnitentibus ſuis, quos aptos iudicarent, Exercitiorum vſum inſinuent: ad eumq́ue capeſſendum illos ſuauiter inuitent & excitent: quoniam qui horum fructum ſemel deguſtarint, iidem poſtmodùm aptiſſimi erunt, qui ceteros ad idem deſiderium alliciant & inflamment: ſatiſq́ue conſtat in Vrbe, vbi Exercitia ſæcularibus tradi cœpta ſunt, rem Dei beneficio multâ cum ædificatione, magno eorum emolumento conſolationiq́ue ceſſiſſe. His poſitis neceſſe erit, vt locorum Superiores promptos ſe liberaleſq́ue in eos admittendos exhibeant, qui per Exercitia ſpiritualia iuuari cupiunt, ita vt poſtpoſitis incommodis, aut etiam ſumptibus, quos fieri nonnumquàm oportebit, cor dilatent, & ſpiritualem fructum, qui cum diuinâ gratiâ ſperatur, anteponãt, alacriq́ue animo promoueant. Nam ſi parcos in hac re Superiores, & parùm propenſos ad admittendum ſe oſtendent, credibile eſt paucos ad Exercitia venturos: & Confeſſarios perſpectâ Superio-

rum difficultate, parum animi habituros, vt ſuos excitent ad illa flagitanda. Plurimùm etiam confert, ſi procuret, quoad eius fieri poterit, R.V. vt in ſingulis Collegiis ac Domibus ſtata ſint aliquot cubicula, in hunc vſum Exercitiorum pro externis deſignata: atque vt in iis domiciliis, quæ in poſterum ædificabuntur, commodo loco fiant eiuſmodi cubicula, ita vt Noſtris nullo ſint impedimento. Et quoniam minimè ignoro R. Veſtræ ſatis exploratum eſſe, huius rei pondus ac momentum, quantique ad Dei obſequium, & animarum profectum referat, vt vſus hic paſsim introducatur & ferueat, pluribus verbis id inculcare ſuperuacaneum duco. Hoc tamen ſuggeram, opportunam R.V. occaſionem fore, tum in Conferentiis, quas cum Superioribus inſtituet, de modo & ratione gubernandi; tum in Congregatione Prouinciali, quando Superiores omnes in vnum coactos habitura eſt, quibus Profeſſos etiam adiiciet, alioſque quos ipſa cenſuerit; cupio ſummum illis deſiderium explicet, quod mihi Dominus iniicere dignatus eſt, vt Noſtros videam reipsâ feruentes, omnique ſtudio in animarum auxilium incumbentes, cuius cauſsâ nos Dominus ad Inſtitutum hoc vocauit, & de quo exactam à nobis rationem poſtulaturus eſt. Eamque ob cauſſam R.Veſtra non ſolùm ad id omnes cohortetur, ſed de modis etiam variiſque rationibus

nibus vnà tractet, quibus iuuari plurimas animas liceat: hanc Exercitiorum praxim illis commendando, ac cetera etiam miniſteria Concionum, Confeſsionum, & alia quæ ex Inſtituto noſtro exercemus, vt ea in ſeipſis, & in ſubditis, cum ſpiritu ac feruore obeunda curent, ita vt in omnibus Dominus glorificetur, laudeturque cum multarum animarum quæſtu atque lucro. Omnium precibus me valdè commendo. Romæ XIV. Auguſti, M.D.IC.

RR. VV.

Seruus in Domino

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA XI.

EIVSDEM

R. P. N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Prouinciales Societatis.

DE FORMANDIS AC BENE INSTITVENDIS NOSTRIS CONCIONATORIBVS.

CVm in hunc præcipuè finem ſingulari Dei prouidentiâ inſtituta Societas noſtra fuerit, vt ſecundùm perfectionem propriam, in ſalutem & perfectionem proximorum omni ſtudio & diligentiâ incumbat; noſtrum eſt, quos Dominus huic vineæ ſuæ præpoſuit, ſedulò prouidere, vt eius operarij memores officij ſui rationiſque quam Patrifamilias, qui eos ad laborandum vocauit, aliquando redditurі ſunt, quàm fructuoſiſſimi cum diuinâ gratiâ euadant, omnia illis auxilia & media ſuppeditando, quibus in ſuo quiſque gradu promoueri ac perfici poſſint. Cumque inter Societatis operarios ad ſpirituale proximorum auxilium, plurimùm in primis Concionatores poſſint, multas Chriſto animas diuini eius verbi vi lucrifa-

crifaciendo; his ego Reuerentiæ Veſtræ, tamquàm maximi momenti negotium peculiari ſtudio commendandum cenſui, vt ſummam in prouinciâ ſuâ curam ponat in formandis idoneis ac fructuoſis Concionatoribus: ſeriò illos adhortando, vt officij ſui gradusque, quem in Eccleſiâ tenent, magnitudinem conſiderantes, quo par eſt decore, dignitate, ſpiritu, atque fructu in eo verſari omni curâ & animi contentione ſtudeant: ac proinde inanibus verbis tamquàm maximè indecoris & alienis procul abſtinentes, ſcopumque ſuum ritè dirigentes, in vnum Dei obſequium, animarumque auxilium & lucrum penitùs intendant.

2 Et quoniam bonos prædicatores habituri non ſumus, niſi ad eos formandos inſtruendoſque operam conferamus, eas illis ſtudendi & præparandi commoditates præbendo, quæ neceſſariæ ſunt, vt ſolidam vtilemque doctrinam acquirant; ideò vt occaſio omnis amputetur, ne aliorum conciones exſcribere aſſueſcant Concionatores noſtri, Reuerentiæ Veſtræ impensè commendo, vt in praxim reuocet §. 7. Inſtitutionis pro Concionatoribus Societatis, atque ea pariter quæ §. 9. & 10. præſcribuntur: quæ quidem eò tendunt, vt neceſſariâ directione inſtruantur, caueantque ne factis ipſis parùm ædificent, quos verbis ædificare & lucrari conantur. Sed ante omnia commendatũ Reuerentiæ Veſtræ, quoad poſ-

ſum, cupio, vt inculcet Concionatoribus noſtris, omniq́ue ſtudio amplectendum inſinuet §. 8. eiuſdem inſtructionis. Ex eo ſiquidem quod ibi præcipitur, tamquàm ex fonte deriuatur & manat illud ipſum quod tantoperè expetimus, id eſt fructus & auxilium animarum: quoniam experientia ipſa docet parum vtiles vt plurimùm eorum conciones eſſe, qui cùm deuotionem illam, zelumq́ue animarum, qui neceſſariò requiritur, in ſeipſis non ſentiant, parùm efficaciter verba faciunt; nec poſſunt cum ſpiritu in audientium animos eos affectus imprimere, quos ipſimet non induerunt.

3 Ad hunc porrò finem magnoperè conducet vſus Exercitiorum ſpiritualium, cuius ibidem fit mentio. Idcircò velim, vt Concionatores noſtri priuſquàm quadrageſimalium Concionum curriculum ingrediantur, morem hunc ſeruarent, vt aliquot antè diebus prout eorum ferret commoditas, & vnius ſaltem hebdomadæ exercitiis ſe tranferrent. Conferret enim id quàm maximè ad excitandum in illis ſpiritum, feruorem, iſtumq́ue zelum, & optimæ præparationis inſtar eſſet ad Dei verbum cum fructu ſacro illo tempore annuntiandum. Ac ſperandum haud dubiè cum Diuinâ gratiâ nobis eſt, ſi ita vt par eſt, ſat præſtiterint Concionatores, maiores animi vires in ſeipſis experturos, vberioreſq́ue laborum

rum

rum ſuorum fructus collecturos. Hoc tamen ipſum præſcribi à nobis vel iniungi debere non duximus; ſatis fore rati, enixè commendaſſe, atque ob oculos noſtrum deſiderium eis poſuiſſe, mediumque adeò ad id efficax, quod ipſi tanto labore conſectantur, auxilium, inquam, ſpirituale, quæſtumque animarum. RR. VV. ſanctis ſacrificiis me commendo. Romæ XIV. Auguſti, M.D.IC.

RR. VV.

Seruus in Chriſto

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA XII.

EIVSDEM R. P. N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Patres & Fratres Societ. IESV.

DE RECVRSV AD DEVM IN TRIBVLATIONIBVS ET PERSECVTIONIBVS.

PRimis annis gubernationis noſtræ, quæ diuina fuit benignitas, magnam vbique ferme gentium, per quas Societas diffuſa eſt (quod ita tunc expedire videbat) proſperitatem, læ-toſque ac felices proceſſus conſecuta eſt: adeò vt PP. Aſſiſtentibus dicere ſolerem, dum tranquillitas erit, intendendum nobis eſſe curſum nauigationis, quà dirigendo, quà ordinando, melioremque ad formam res & membra ſingula reuocando: ſucceſſurum fortaſſe tempus, quo neceſſe foret cum procellis ſcopuliſque luctari, & curam ac vires noſtras ad propellenda potiùs pericula, quàm ad magnos progreſſus faciendos conuertere. Sed idem Dominus, qui ſummâ cum ſapientiâ nos regit, qui (vt loquitur S. Auguſtinus) *tempora mutat, non conſi-*

conſilia, quemadmodùm erga ceteras olim Religiones ſibi cariſsimas ita ſemper ſe geſsit, vt illas identidem exerceret, illuſtrioreſque plurimis tribulationibus efficeret; ſic & minimam hanc noſtram ab aliquot annis exercere, variiſque modis probare dignatus eſt. Nos ſanè, qui ex hoc loco, tamquàm ex ſpeculâ, totius Ordinis noſtri ſtatum vno aſpectu cõtemplari poſſumus; facilè animaduertimus, licet nullo vnquam tempore, nunc hac, nunc illâ ex parte aduerſa defuerint; tantò tamen & magis vniuerſales & magis continuas tribulationes ac perſecutiones variis in Prouinciis nunc eſſe, quæ à multis diuerſiſque hominum generibus inferantur, vt officij noſtri neceſſariâ quadam inſtigatione permoti, excitare omnes cogamur, ac toto cordis affectu in Chriſti viſceribus orare, vt communi ſtudio atque ope communem hanc cauſſam complectantur; nec Societati modò noſtræ, ſed ipſi etiam Dei Eccleſiæ communem, cuius cum rationibus coniunctiſsimus haud dubiè ſtatus eſt, ſeu melior, ſeu deterior, huiuſce Religionis.

2 Primumque omnium maximas cenſeo habendas eſſe gratias paternæ optimi illius Domini prouidentiæ, qui tanto amore nos proſequitur: quandoquidem tribulationes, quas immittit, eò tendere ſperandum, vt meliores nos reddant, quia ſicut rectè à Caſsiano ſcriptum eſt, *Faciliùs quis elidi poteſt proſperis,*

quàm

quàm aduerſis: hæc enim interdum etiam inuitos retinent atque humiliant; & compunctione ſaluberrimâ, vel minùs peccare faciunt, vel emendant: illa verò mollibus mentem ac pernicioſis extollentia blandimentis, ſecuros felicitatis ſuæ prouentu, ruinâ maiore proſternunt.

3 Tria deinde omnibus nobis curæ eſſe, & à ſingulis præſtari cupio. Vnum vt Deum ardentiſſimis precibus exoremus, illuminare ac docere nos velit, quid tandem à nobis exigat per huiuſmodi tribulationes: ne fortè puerorum ſimiles ſimus, qui cùm à patribus corripiuntur & vapulant, lacrymis planctuque contenti, nec cauſſas requirunt, cur pœnas dent, nec de emendatione ſuâ ſolliciti ſunt. Nos enim in nos ipſos deſcendere debemus, & altiùs intima noſtra rimari atque excutere, animo id reputantes, membrorum vitia in totum corpus redundare; multoſque fortaſſe ſanctos, veroſque Dei ſeruos in nobis eſſe, qui propter delicta noſtra eadem tempeſtate agitentur, licet exitu & fine longè diſſimili; quippe cùm illos tamquàm aurum purificet, nitoremque illis afferat & perfectionem; ignauis verò & negligentibus nouarum imperfectionum materiam, tepiditatemque pernicioſiſſimam. Cupio itaque vt præter vſitata examina, ſerium quoddam atque accuratum de moribus noſtris omnes, deque priuatæ vitæ ac diſciplinæ normâ rationem ineamus, ſedulò inueſtigan-

tes,

tes, an aliquam reuerà his malis & detractionibus occaſionem præbeamus. Obloquuntur v.g. de nobis homines, quaſi nimiùm in ſæcularia negotia nos ingeramus; quòd externis occupationibus congreſſibuſque plurimùm diſtrahamur & occupemur; quòd circa doctrinam liberi ſimus, ſtudioſique nouitatis; quòd habendi cupidi & auari; quòd honoris amantes ac propriæ exiſtimationis; quòd denique de aliorum moribus factiſque facilè loquamur & iudicemus. Qui quidem ac ſimiles defectus cùm à maleuolis iactantur & ſparguntur, atque ab vnoquoque pronis, vt ſolet, auribus audiuntur creduntur que, dici non poteſt quàm odioſam, & quàm deſpicabilem reddant quamlibet Religionem. Quòd ſi qua in nobis forte ſubſit occaſio & fundamentum, eò fit vt boni ipſi & beneuoli, fautoreſque noſtri aciem acriùs intendentes, ea obſeruare ac notare incipiant, quibus ipſorum animi incredibiliter refrigeſcant. Ideoque ante omnia neceſſe eſt, quod dixi, vt ſinguli diligenter explorent, an illa detur occaſio: & quod in ſe culpæ agnoſcunt, hoc emendent: ad propriam perfectionem ſtudioſiùs & enixiùs incumbentes per internam ſui recollectionem, & circumſpectionem, per vera religioſæ humilitatis indicia, per modeſtiam & ædificationem in verbis, *Nulli malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledicto: ſed è contrario benedicentes:* totam denique 1.Pet.2.

vitam

vitam ita conformantes, vt Deus, quod B. Cyprianus ait, in filiis ſuis clarificetur, dum in illis tanti Patris imago reſplendet. *Si enim,* inquit, *hominibus lætum eſt & glorioſum, filios habere conſimiles; & tum magis generaſſe delectat, ſi ad patrem lineamentis paribus ſoboles ſubciſiua reſpondeat; quantò maior in Deo Patre lætitia eſt, cùm quis ſic ſpiritualiter naſcitur, vt actibus eius & laudibus Diuina generoſitas prædicetur.*

4 Secundo loco neceſſe eſt, vt ad orationem omni ſtudio recurratur; tamquàm ad remedium efficaciſſimum, & à ſanctis viris perpetuò vſurpatum, dicente Dauid: *In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis nocte contra eum, & non ſum deceptus*; & alibi rurſus: *Cùm mihi moleſti eſſent, induebam me cilicio; humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio mea in ſinu meo conuertetur.* Quibus verbis aſſiduum orationis vſum valdè ſignificanter expreſſit; quaſi rei cuiuſpiam quæ in ſinu identidem agitetur & reuoluatur. Satiſque conſtat Religioſos ordines S. Dominici & S. Franciſci ad hoc maximè præſidium conuolaſſe, quo tempore grauiſſimis & ipſi difficillimiſque tempeſtatibus iactabantur. Propterea cupio pariter, vt quod aliàs ſæpè à nobis ſtatutum eſt, ſepoſitis per aliquot dies ceteris negotiis, ſpiritualibus Exercitiis dies illos impendamus, eaque non ſolùm ad priuatum profectum noſtrum, verùm etiam ad commune Societatis auxilium refe-

Pſal. 76.

Pſal. 34.

referamus, *vt Dominus apprehendat arma & ſcutum, & exurgat in adiutorium noſtrum*, gratiamque ac lumen nobis infundat, ne adeò præſens benè merendi, & ſpirituales theſauros accumulandi occaſio ſine fructu nobis elabatur de manibus, aut cum iacturâ etiam, quod grauius foret, per ignauiam vel impatientiam noſtram effluat: cùm occulta Dei beneficia, cuiuſmodi ſunt tribulationes, intentis oculis ſpectari debeant, & nos ambidextri in illis eſſe: quod tùm nimirum accidit, ſi vt præcipit Caſſianus, *ea quæ proſpera ſunt, dextraq; cenſentur, & ea quæ aduerſa ſunt, & ſiniſtra dicuntur, bono rectoq; vſu ad partem dexteram fecerimus pertinere: & quæcumque fuerint illata, fiant nobis, ſecundùm Apoſtolum, arma iuſtitiæ.* Neque ex eorum numero ſimus, de quibus ſecundùm LXX. ſcriptum eſt in Prouerbiis: *Omnia aduerſa viro inſipienti: nec proſperis enim rebus proficit; nec emendatur aduerſis.* Ad hunc ergo finem præter quamplurima ſacrificia & ſuffragia, quæ ex communi Societatis theſauro, partim eò iam deſtinauimus, partim etiam in dies deſtinaturi ſumus; expedit vt ſinguli pro deuotionis ſuæ modo aliquam pœnitentiam, mortificationem, priuatamque orationem offerant: adiiciantque ad communes Litanias, quæ à Superioribus indicentur, etiam *Aue maris ſtella*, aut *Salue Regina*, ad Matrem ſanctiſſimam, quæ tanto ſemper cum affectu, tan-

Pſal. 34.
2. Cor. 6.
Cap. 14.

tantoque cum fructu eorum patrocinium ſuſcepit, qui in eius ſe præſidium ac tutelam coniecerunt: adeò vt D. Bernardus (nullum vnquam in caſſum ad eius opem confugere ſignificans) his illam verbis alloqui non dubitauerit: *Sileat laudes tuas, Beata Virgo, qui te inuocatam in neceßitatibus ſuis meminerit defuiſſe.*

5 Et quoniam ita prorſus mihi perſuadeo, inter cetera, quæ dæmon, harum calumniarum ac perſecutionum auctor & incentor, ſibi proponit, non poſtremũ id eſſe, vt nos animis cadere faciat, retardetque ab auxilio animarum, dum tot primariorum, inferiorum omnium ordinum obtrectationibus impugnari nos videbimus, quia cùm verè à Salomone dictum
Eccl. 7. ſit, *Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius*, mirum haud fuerit, ſi in quo ſolam Dei gloriam proximique ſalutem conſectamur, in eo ipſo præpediri nos ſentientes, inde ſenſim aut puſillanimitate victi, aut tædio fracti debilitatiq; gradũ reuocemus. Dei contrà, qui ad gloriæ ſuæ cumulum, ipſius inimici manibus coronam nobis architectatur, conſilium voluntatemque eſſe credendum eſt, vt nouo feruore incenſi, ardentiore quàm vnquam ſpiritu in proximi ſalutem per miniſte-
1. Cor. 16. ria noſtra elaboremus, quid D. Paulus dicat attendentes: *Oſtium enim mihi apertum eſt magnum & euidens, & aduerſarij multi.* Quem ad locum præclarè S. Chryſoſtomus duo hæc pariter

ter coniungi & copulari ſolere obſeruat, propterea quòd humanæ ſalutis hoſtis, vbi oſtium ad fructificandum latiùs patefactum eſt, ibi acriores aduerſarios atque impedimenta ſuſcitat & obtrudit. Omnino autem animos noſtros vehementer acuere, feruoremque accendere debent vel fructus ipſi, qui ex Miſſionibus vndique vberrimi reportantur; populorum concurſus, affectus, & amor ingens quem declarant; lætitia & plauſus, quo venientes excipiunt; lacrymæ & voces quibus digredientes proſequuntur. In quibus omnibus manifeſtè elucet gratia vocationis noſtræ, cui ne deſimus, omni nobis curâ & attentione prouidendum eſt. Ita enim fiet vt meſſis ampliſſima colligatur: & Dominus, qui ſalutem animarum tantoperè ſitit, tantò nos impenſiùs protegendos ſuſcipiat, quantò gloriæ ſuæ, huiuſque animarum cibi auidiores nos recognoſcet.

6 Ad hæc, Superiores priuatim hortor, vt diligenter emendare ſtudeant, ſi quid in eo deſideretur, quod Beatus Pater Noſter in 10. parte Conſtitut. §. 11. nos admonet de amore & caritate externorum, ac præcipuè Magnatum, erga Societatem conſeruandâ. Sed meminerint hoc ipſum religioſa potiùs modeſtia, ſimplicitate, atque humilitate, ac ſolidæ virtutis exiſtimatione perfici, quàm aulicâ vrbanitate, gratiſque humanæ beneuolentiæ obſequiis: quæ licet interdum nonnullis principi-

bus viris placere ſoleant, vel ad oblectationem, vel ad certum ipſorum finem, ac propoſitum; ſæpius tamen in illorum animis opinionem relinquunt aulicorum, & feſtiuæ conuerſationis hominum, aut fortaſſe etiam ſuperborum, ambitioſorum, gloriæque cupidorum, quàm bonorum ac ſimplicium Religioſorum.

7 Commendo ad extremum hac ipsa occaſione, mutuam inter nos vnionem & fraternam caritatem: non ſolùm quia per illam acceptiores Deo erimus, & in medio noſtri, vt ſaluet nos, habitare dignabitur; verùm etiam quia quidquid extrinſecùs impetum faciat, quamdiu colligati hoc vinculo erimus, tutiores fortioreſq; futuri ſumus. Quare per Chriſti Domini noſtri amorem obteſtor, vt duplicatur etiam atque etiam, ne quid deſit ab hac parte: quoniam reipsâ, quæ vnionem hanc lædere poſſint, multa ſunt: ſeriiſque atque efficacibus remediis occurratur; recogitentque Superiores exactiſſimam ſe Deo rationem reddituros, ſi adeò peſtilens ac pernicioſum malum inualeſcere ſinant. Quin hic vnus fortaſſe inter alios fructus eſt, quem ex tribulationibus iſtis elicere nos vult Deus, vt noſmetipſi tantò inter nos coniunctiores ſimus. Quòd ſi qui in ſæculo ſecundùm carnem fratres ſunt, inter quos aut rei familiaris controuerſiæ, aut priuatæ aliæ cauſſæ graues ſæpè diſcordias ſuſcitant, ſimul atque foris inimicitię exoriuntur, mox arctiſſimè ſeſe con-

cõſociant, ſummâque vnione defendũt; multò magis eos qui non carne & ſanguine, ſed eodem ſpiritu, eademque vocatione coniuncti ſunt, colligari inter ſe, mutuiſque auxiliis adiuuari æquum eſt, dicente Spiritu ſancto: *Frater adiuuans fratrem quaſi turris munita*, vt non immeritò concluſerit D. Bernardus: *Pax vobis à vobis ſit, & omne quod exteriùs minari videtur, non terret, quia non nocet.* Prouer. 18.

8 Quibus in verbis vt finem faciam, ſolùm hoc addo, maiorem in modum optare ac deſiderare me, vt ad hæc omnia ſummoperè inuigilemus, ſecumque ſtatuant vniuerſi, multò grauiorem reipsâ neceſſitatem eſſe, quàm aut his aut aliis litteris explicari queat. Quamuis Diuina ſapientia more ſuo non intermittat & multos excitare, qui nos ex animo defendant, & *protectionis interim ſuæ manũ inter nos, & ignem*, vt loquitur S. Macarius, *opponere, vt nos calefaciat, non adurat.* Ipſe ſuo nos omnes afflatu moueat, vt amori & caritati, quem communi parenti noſtrę debemus, vnico eius gloriæ adſpectu ſtudioque reſpondeamus. Omnium precibus & ſanctis ſacrificiis me commendo. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Romæ xxix. Iulij, M.DC.II.

Omnium in Domino ſeruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA XIII.

EIVSDEM

R. P. N. GENERALIS

CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Patres & Fratres Societ. IESV.

DE RENOVATIONE SPIRITVS, ET CORRESPONDENTIA CVM DEO.

QVàm neceſſaria ſit quotidiana ſpiritus renouatio, iugiſque & indefeſſa interioris hominis reformatio, ex iis, quæ in ſe quiſque miſerè experitur, intelligit; & confitetur, quiſquis non ſegniter ſpiritualis eſſe deſiderat, niſi fortè hoc eſſe negligat, quod profitetur. Hinc diuina eloquia in Prophetis, Apoſtolis, & Sapientiæ libris, nil frequentiùs, nihilque efficaciùs commendant & vrgent, quàm vt ea quæ retro ſunt obliuiſcentes, ad anteriora nos indefeſſis ſtudiis extendamus: ita vt Apoſtolus ipſe Paulus, cùm ad id nos grauiter hortatus
Philip. 3. eſſet, hæc verba ſubiungat: *Quotquot enim perfecti ſumus, hoc ſapiamus.* Ne quis fortè occaſionem errandi ſumeret, credendique illud ad im-

pieo-

pientes tantùm pertinere; vel certè eos qui magno principio exorſi fuerant (vt reuerà fecimus, quicumque ad Religionis ſtatum Diuinâ miſericordiâ vocati ſumus) perpetuâ renouatione minimè indigere. Quò factum eſt vt D. Hieronymus ad Abigaum, hæc ſuo nomine filiæ cuidam ſpirituali indicanda denuntiet: *Vt in cœpto itinere non laxetur: vt ad terram* D. Hier. *ſanctam multo per eremum labore perueniat: vt non putet perfectam eſſe virtutem exiiſſe de Aegypto, ſed per innumerabiles inſidias ad montem Nabo, & ad Iordanem fluuium peruenire, vt accipiat ſecundam in Galgala circumciſionem: vt illi muri Hierico corruant, Sacerdotalium tubarum ſubuerſi clangoribus: vt iuguletur Adonizedec: vt Haï & Hazer, pulcerrimæ quondam corruant ciuitates.* Quibus, licet breuibus, frequenti, vt ſolet, ad ſacras hiſtorias alluſione, illud indicat glorioſus hic Doctor; non eſſe ſatis mundum ingreſſu Religionis reliquiſſe; ſed vt ad terram promiſſionis, id eſt, cæleſtem patriam, multâ cum gloriâ peruenire valeamus; per innumeras nobis tentationes atque inſidias perrumpendum eſſe, perueniendumque ad ſublimem perfectionis montem, & ad Iordanẽ fluuium, qui ſuo nomine (quod deſcenſionem ſonat) voluntariam mentis humilitatem ac vilitatis noſtræ opinionem indicat, vbi à puluere & ſudoribus perpetuis (quibus ex laboribus & tentationum ſollicitudinibus, ac vitæ huius diſtentionibus fœdari ne-

ceſſe eſt) lauari poſſimus & recreari. Neceſſariam præterea eſſe ſecundam in Galgalâ circumciſionem, quòd non ſufficiat mundi huius ſuperfluitates ſemel tantummodò reſecuiſſe, niſi etiam frequentiùs, imò perpetuò ſtudeamus abſcindere quidquid in nobis aſsiduè germinat, quod à cœpto itinere quoquo modo præpediat: neceſſariam eſſe fortitudinem, nec minùs aſsiduam orationum inſtantiam, quò difficultatum muri, qui obſtant, deſtruantur. Occidendum quidquid in nobis carnale & ſenſuale adhuc viget, & ciuitates munitas inimicarum regionum, hoc eſt, quantum ego aſſequor, quidquid mundus amat & amplectitur, peruigili ſollicitudine deſtruendas.

2 Nec difficilè intelligemus, vnde difficultates innumeræ & impedimenta moleſtiſsima oriantur, ſi ſpectemus & vanitatem & qualitatem huius mundi, (in quo tamen quamdiu in mortali corpore peregrinamur, viuere cogimur) ſi inſidias & mille artes inimici, cui, vt loquitur S. Leo, *Sanitas noſtra, vulnera; lucra, ſunt damna;* qui & voluntate & arte nocendi omnes ſuperat inimicos: ſi perpendamus concupiſcentias, quæ in nobis militant, quæ procliuem in ſingulas horas lapſum ad vitia, arduum aſcenſum ad virtutes ſuo pondere faciunt: vnde neceſſe eſt nobis contra nos ipſos, numquàm intermiſſam exercere pugnam, & inuictâ perſeuerantiâ indefeſsiſque laboribus lucra

cra conquirere; palmamque, vt cum S. Augustino dicam, quaſi de medio abreptam ſæculi huius incendio, reportare. Quare etſi aliquando nec ſemel ſcripſi, hortatus vos, pro muneris mei obligatione, vt magnis itineribus ad eam perfectionem tenderetis, quam noſtrum Institutum exigit; fateor tamen quoties attentis oculis ſtatum Societatis noſtræ contemplor, quid boni ad Dei gloriam in eâ fiat, quidque fieri meliùs poſsit; toties me vehementer accendi, vt ad maiora tendamus: eoque magis, quò quiſque noſtrûm, ſi ſe diligenter excutiat, non ſolùm inueniet in rebus & actionibus particularibus quod emendet, (*in multis enim offendimus omnes*) ſed etiam deprehendet clarâ luce, ſe, niſi peruigil ſit & indefeſſus atque ad anteriora & ſuperiora ſe rapiat, ſemper plurima etiam non aduertentem, perdidiſſe. Atque vtinam circa huiuſmodi cogitationes ſemper intenti, atque perpetuò nos occupati eſſemus: appareret profectò longè pulcrior longeque ſplendidior totius huius corporis facies; atque interiori auditu longè maiori cum ſuauitate & delectatione perciperetur ſuauis illa harmonia, quæ ex tantâ nationum, naturarum, ingeniorum, & gratiarum varietate in auribus non militantis tantùm, verùm etiam triumphantis Eccleſiæ perſonaret. Iacob. 3.

3 Ergo præter cetera, quæ diuinâ aſpirante gratiâ adhiberi poterunt, cenſui facien-

 dum,

dum, vt hoc veluti practico inſtrumento vteremur, Exercitiorum videlicet ſpiritualium, & internæ cum Deo collocutionis ſtudio: quo ex adiumento non ſemel eadem operante, fructus vberrimos in vniuersâ Societate percepimus. Quam ad rem etiam SS.D.N. CLEMENS VIII. vt pius Pater, & qui Religionis noſtræ felicem progreſſum deſiderat, Iubilæum etiam nunc, vt ſæpè anteà, nobis efflagitantibus conceſſit. Quâ occaſione ſenſi me etiam ſuburgeri, *vt veſtram excitem in commonitione ſynceram mentem.* Nec video quo aut commodiùs aut efficaciùs id præſtare poſſim, quàm ſi Religionis noſtræ, cuius quilibet noſtrûm pars eſt & membrum, ſtatum atque dignitatem ob oculos ponere tentauero. Legimus in Ezechiele Deum Dominum, vt filios Iſraël, qui aberrauerant, excitaret ac pudore ſuffunderet, dixiſſe Prophetæ: *Fili hominis oſtende domui Iſraël Templum, vt confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam, & erubeſcant ex omnibus quæ fecerunt.* Et quidem D. Gregorius intelligit tunc Deum nobis ad confuſionem Templum oſtendere, atque exactam menſuram conſiderandam indicere, cùm oculis noſtris vitam perfectorum hominum ſubiicit, vt comparantes noſtris imperfectionibus illorum virtutes; paupertati & humilitati noſtræ, illorum ſublimitatem; humiliemur tandem, & ad perfectionis ſtudium accendamur. Ego tamen exiſtimo

2.Pet.3.

Ezech.c.43.

23.Moral. Cap.6.

ſtimo poſſe nos totam Templi oſtenſionem, & dimenſionum deſcriptionem in alium deriuare tractatum. Nam ſi plurimam confuſionis & erubeſcendi materiam Dominus tunc præbebat, cùm populo illi oſtenderet, quàm ingens illa fuiſſet machina, & qualis quæ eo tempore ferè conciderat, quomodo ſuâ ipſorum culpâ eâ priuati fuerant, quibus gemitibus, quâque inſtantiâ orationum contendere debuiſſent, vt iterum reſtitueretur, quam non multis antè annis ingenti decore & maieſtate florentem viderant; quid, quæſo, animi nobis eſſe poterit, quæ non confuſio faciem noſtram operire, ſi ſtructuram hanc Societatis, quam non fundauit ſolùm, ſed etiam ſingulari prouidentiâ & ſeruat & auget Diuina bonitas, ſyncero ac viuido mentis intuitu contemplemur?

4 Arbitror itaque præter ceteros, quos inueſtigare quiſque poſſet, tres præcipuè ob fines, qui nunc meo inſtituto deſeruiunt, adeò exactè voluiſſe Dominum, Templum à Prophetâ deſcribi.

Vnus eſt, vt contemplantes amplitudinem, maieſtatem, ſtructuram admirabilem, ornatum, & diuitias illius, atque ex eo intelligentes expenſas, opera, magnificentiam, quibus illud diuina ſapientia in illorum bonum vtilitatemque ſtatuerat; confunderentur & erubeſcerent, cùm animaduerterent quantâ vi-

ciſſim ipſi ingratitudine reſpondiſſent; ſuiſque peccatis & operibus id egiſſent, vt quaſi vanus & inutilis, tam diuinus apparatus redderetur; quamque inſipienter, dum id boni poſſiderent, eo frui neglexiſſent. Et nos igitur ſi diligentiùs inſpiciamus hanc Societatis noſtræ machinam, quam Dominus tam inſigni architecturâ & magnificentiâ erexit; ſi conſideremus ſtructuram, columnarum firmitatem, porticuum amplitudinem, ornatum capitellorum, diuitias auri, magni illius vaſis (quod propterea Mare vocabatur) commoda, ſanctitatem altaris, ſacrificiorum varietatem, & ſexcenta huiuſmodi, ſingulari conſideratione digniſſima (quæ omnia facilè quiuis poterit in ſpirituali ſenſu diuino ædificio noſtræ Religionis applicare) ſtupore atque extaſi repleti, non poterimus ex intimo corde non exclamare

Pſal. 83. cum Prophetâ: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiſcit & deficit anima mea in*

In Io. tr. *atria Domini*. Et quoniam (vt S. Auguſtinus, in re quidē aliâ, loquitur) dum dicitur Dominus parare nobis locum, ſimul & nos loco parat; nec Diuinæ prouidentiæ, cui omnia præſentia ſunt, nouum aut inopinatum erat, quemque noſtrûm vocare, vt in hoc loco habitaremus; certum eſt quo tempore B.P. Noſter, vt diuinâ ſapientiâ repletus architectus, & exemplar huius fabricæ, & ſtructuram ipſam moliebatur, eodem etiam diuinam bonitatem, qui, quales,

quales, quot, & quomodò in eâ habitaturi eſſent, iam deſignaſſe.

Iam igitur qui ſeriò huic meditationi cor dederit, quomodò poterit non confundi, & erubeſcere, cùm perſpexerit quàm amplum, quamq́ue auguſtum Deus templum nobis conſtruxerit, ipſeq́ue viciſſim quàm parum huic beneficio reſpondere nitatur?

5 Secundus, vt intelligentes peculiarem in eo Templo Altiſſimi aſſiſtentiam, quod ſe factum promiſerat Salomoni illis verbis, *Sanctificaui domum hanc, vt ponerem nomen meum ibi in ſempiternum; & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus*; intelligerent ſimul illud in eis reſpectu quidem tantæ Maieſtatis omnino debere progignere ſacrum quemdam profundâ cum reuerentiâ horrorem, admixtum ſollicito cuidam tremori, ne id profanarent: quemadmodùm & viciſſim ob tam beneuolas lætaſq́ue promiſſiones, quas Dominus exhibebat, ſingularem quamdam fiduciam: quandoquidem oculi & aures illius, qui ſumma ſapientia, ſummaq́ue ſimul bonitas eſt, perpetuò aperti, atque intentæ ſuper domum illam erant: quibus perpetua illius protectio apertiùs inſinuatur. Et nos igitur proculdubio, ſi profundâ meditatione attendamus Diuinæ bonitatis aſſiſtentiam, atque ſollicitudinem, quã huic minimæ Societati exhibere dignatur: non modò cognitã à nobis, ſed, vt ita dixerim, mani-

3. Reg. 4.

2. Paral. 6.

manibus contrectatã, tam multis rerum varietatibus, tribulationibus, perſecutionibus, proſperitatibus, infamiâ, & bonâ famâ, fructibus in proximos, gloriâ quæ factori tribuitur, aliiſque plurimis, quæ ingenti cum admiratione & conſolatione cernuntur; poterimus certè, ſi veri & legitimi Societatis filij fuerimus, non pro nobis tantùm, ſed etiam pro aliis ſingularem Dei quamdam protectionem nobis abſque vllâ hæſitatione polliceri. Quòd ſi Diuina Scriptura refert quaſi magnum aliquod priuilegium, Nabuſardan (qui licet magni Regis, vermis tamen & mortalis hominis & ipſe homo dux erat) dixiſſe Ieremiæ, *Ponam ſuper te oculos meos*; in quantum fiduciæ ac ſpei non poterit anima excreſcere, quando ſolus potens, qui omnia quæcumque voluit in cælo, & in terrâ, & in mari, & in omnibus abyſſis fecit, aſſerit ſe apertos & intentos habere oculos in eum locum, quò ſingulari ſuâ prouidentia vocauit illam? Revereatur itaque profundè tantæ maieſtatis præſentiam, humilietur in abyſſo ſui nihili, in conſpectu eius repleatur Diuinâ fiduciâ, & animi magnitudine quiſquis ad eum locum vocatus eſt. Ceterùm dum hæc perpendit, ſi quid in eo ſenſus eſt, non poterit non confundi & compungi, quòd tam malè reſpondeat. Sed illud mihi exploratum eſt, hanc Diuinam protectionem eiuſque præſidia, vix, plus audeo, ne vix quidem eos ſibi polliceri poſſe,

Hier. 41.

poſſe, qui egreſſi limites & cancellos Inſtituti, nec ſibi pro continuis diſtractionibus, nec proximis per ſpiritualia adiumenta intendunt; ſed eorum communicatio cum externis extra gratiam vocationis eſt, & ſæcularis potiùs, magiſque finibus & adinuentionibus illorum accommodata quibuſcum agunt, quàm Dei lucris, & fini Religionis noſtræ, qui ſola animarum ſalus & gloria Dei eſt: fitque inde vt plurimas non profuturas aliis, ſed ſibi nocituras horas vtilioribus ſtudiis ſuffurentur. Proinde qui ſe ad huiuſmodi occupationes & diſtractiones inclinari ſentit, obſecro per miſericordiam Dei, vt diligenter id examinet, certetque in lumine Spiritus ſancti attendere in ſe, ſeque inuenire, neque ſinat ſe torrente humanæ gratiæ, aut plauſibus potentium abripi: ſed id ſibi potiùs perſuadeat, huiuſmodi humanis ac ſæcularibus tractationibus ſe & ſeipſum, imò & Societatem, non ſine inſigni iacturâ proprij ſpiritus, & fructus proximorum, variis, iiſque non leuibus periculis exponere. *Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem; aſſument pennas, vt aquilæ, volabunt, & non deficient*: ſicut reipsa in iis apparet, qui puro zelo animarum ſalutem conſectantes, per vaſtitates terræ, per immenſitates Oceani, in mediis periculis & mortibus, à Domino admirabili planè prouidentiâ & poteſtate, & animâ & corpore proteguntur. Quemadmodùm & Apoſtolus Paulus, Iſai. 40.

lus,

lus, ſingulare ſpeculum miniſtrorum Dei atque hominum Apoſtolicorum, manifeſtè aſſerit de ſe ipſo.

6 Tertius, vt videntes eas, quibus eo tempore fruebantur occaſiones & opportunitates magnoperè proficiendi, & orationibus ac ſacrificiis innumera bona conquirendi (quandoquidem extruxerat eis Dominus in Templo aulam veluti quamdam benignitatis, vbi ad familiare colloquium ſine intermiſſione illos admitteret, ibique regalem miſericordiæ thronum erexerat) dolerent ſe propriâ negligentiâ & obliuione illius, quem perpetuò corde geſtare debuerant, non modò vacuos & ſine fructu remanſiſſe; ſed eo iam omnino miſerè caruiſſe. Et quiſnam ſine rubore & ſiccis oculis recogitare poſſit ſubſidia quibus in Religione abundamus, vt in omni virtute & ſanctitate creſcamus; & tamen quàm exiguum ſit lucrum, quod inde conquirimus? Sic ſanè, dilectiſſimi, neceſſe eſt quiſque noſtrûm profundè oculos figat, & metiatur fabricam, & erubeſcat, quot opportunitates habeamus innumeros theſauros acquirendi, virtutum actus exercendi, quot calcaria quæ ad perfectionem vrgeant, quot ſtimulos in conſcientiæ examine, quot reprehenſiones in exhortationibus quas frequenter audimus, ſi tamen nos ipſos deinde ad interiora reducimus, vt Deum audiamus eas medullitus explicantem, lucidius

&

& efficaciùs imprimentem ; quantam in Superiorum vigilantiâ cuſtodiam;quales in multitudine regularum ſepes ; quàm copioſam de cælo cæleſtium donorum pluuiam in frequentiâ Sacramentorum , & præſertim in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, *quam cùm dico* (ait S. Chryſoſtomus) *omnem benignitatis Dei Theſaurum aperio*; qualem contra omnes inimicos fiduciam à ſpiritualibus munimentis & vallo; quàm firma & valida in orationibus arma ; qualia in pœnitentiis & corporis afflictionibus munimenta; quantam in Angelorum cuſtodiâ ſecuritatem; vt verè ſecurus aſſeram, ſi hæc à nobis eo quo par eſt modo perpenderentur, magnâ nos proculdubio & confuſione & triſtitiâ , quòd tam tenuiter his omnibus reſpondeamus, ſæpiſſimè perfundendos. Quare illud cupio modis omnibus, vt ſeriò & accuratè in turpitudinem, & fœditatem tepiditatis reluctantes licet oculos cõuertamus, recogitantes cuínam ſeruiamus: quâ promiſſione ex parte noſtrâ, quibus ex parte Religionis præſidiis: quantâ ex parte Dei gratiarum copiâ , qui nos vocauit, præuenit, & traxit: quâ ſpe & magnitudine promiſſorum à tam liberali , tamq́ue potenti, vel pro minimis obſequiis , remuneratore: quandoquidem Rex talis, nõ maximus modò, ſed etiam ſupremus, ac naturalis, à quo & eſſe, & viuere, & moueri , & denique omnia ſine ceſſatione percepimus ; qui ſemper ſuper nos

ocu-

oculos apertos vibrat, non vt diſcernat tantùm opera, ſed vt nos adiuuet; cui vt ſeruiat, natura noſtra condita eſt (adeò vt in hac vnâ re felicitatem ſuam inueniat, vt Sanctus aſſeruit Auguſtinus, *Quandoquidem ſic facta eſt*, inquit, *vt ei bonum ſit ſubditum eſſe, pernicioſum autem ſuam, non eius à quo condita eſt, facere voluntatem*) qui ſic curat vnumquemque noſtrûm tamquàm ſolum curet, qui tum res noſtras diligentiùs & accuratiùs procurat, cùm perfectiùs curas omnes noſtras, noſque in ipſum proiicimus: Rex, inquam, talis, Dominus, & Pater, quomodò non integram atque omni ex parte perfectam ſeruitutem mereatur?

7 Vnde B. Auguſtinus pleraque ex iis capitibus attingens ſic Armentarium compellat: *Reddite igitur quod vouiſtis, quia vos ipſi eſtis, & ei vos redditis à quo eſtis: reddite, obſecro: neque enim quod redditis reddendo minuitur, ſed potiùs ſeruabitur & augebitur: benignus enim exactor eſt, non egenus, & qui non creuit ex redditis, ſed in ſe creſcere faciat redditores. Huic ergo quod non redditur, perditur; quod autem redditur, reddenti additur: imò verò in eo cui redditur, ipſe reddens ſeruatur. Idipſum quippe erit redditum, & redditor, quia idipſum erat debitum, & debitor. Deo namq; ſeipſum debet homo, eiq; reddendus eſt, vt beatus ſit, à quo accepit, vt ſit.* Ceterùm de damnis huius tepiditatis, id eſt, moleſtiis & amaritudinibus, quas tepida anima patitur, quomodò permultis iiſque grauioribus periculis

culis expoſita ſit, ne à Domino (vt ipſe in Apocalypſi loquitur) euomatur; quàm difficilis, & tarda ſit huius morbi curatio, cùm homo ſeipſum palpet, & quaſi hecticus cùm eâ maximè laboret, febrim nõ ſentiat, quo pacto quotidie aliquid perdat, quòd natura ſemper ſeipſam quærat, & inſenſibili quodã modo quaſi alluuione, conſumat, & ſi qui fiunt interdum actus, qui boni videantur, remiſſi atque ignobiles fiant; quomodò quotidie ad capiendas, quæ ex Diuino fonte iugiter effluunt, aquas, vas cordis iugiter anguſtetur; quòd plurimos gradus gloriæ, quos feruore lucrari potuiſſet, miſer huiuſmodi homo ſibi tepore furatur: deque innumeris aliis incommodis, quæ ex eo morbo proueniunt, digna prorſus, quæ ſeriò neque curſim recogitentur à nobis & plorentur; memini me in libro Induſtriarum aliquid pertractaſſe. nunc ſatis ſit cum D. Gregorio concludere: *Si inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non ſubleuat, ipſa operandi remiſſio contra hoc quod operatum eſt, pugnat.* Hinc eſt enim quod per Salomonem dicitur: *Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.* 3. Paſt. admonit. 35. Prou. 18.

8 Radices porrò & cauſſas huius tepiditatis, licet ad eas ferè tandem reducantur, de quibus mox dicam, tamen neceſſe erit, vt quiſque peculiari ſtudio ad cor rediens, excutiat diligenter, vt eas intelligat & eradicet, vel certè

mortificet, vt quæ tam amaros atque exitiales fructus gignant. Quæ autem in mentem veniunt, hæ ferè ſunt. Amor proprius, ſeipſum perpetuò quærens; paſsionum rebellio & conflictus; horror difficultatis in pugnâ & victoriâ; deſiderium rerum facilium & molliorum, cuiuſmodi eſſe ſolent, ad quas natura propendet; voluntaria per multa cordis euagatio; defectus Orationis; negligentia Examinis; & huiuſmodi plurima, quæ opus non eſt hîc ſingillatim recenſere. Illud tamen non omittam, quod puto, & aliqui experti ſunt, plurimùm iuuare poſſe; hoc autem eſt permultum temporis dieſque plurimos ſeriò atque accuratè meditari, quantâ obligatione obſtricti ſimus Deo per omnia reſpondendi, quamque ſegniter & quàm malè id præſtare nitamur. Id quod ſi in ſæcularibus deflendum eſt, longè magis in nobis, qui Religioſi ſumus, & ſentiendum & deflendum eſt, qui & ex obligatione ſtatus, & propter opportunitates quibus abundamus, vt dictum eſt, & ob magnitudinem & multitudinem beneficiorum, id excellentiùs præſtare debemus. Quod vt clariùs intelligamus, & non ſegniter nec quaſi prætereuntes meditemur; poterimus id perpetuâ memoriâ retentare, ſi inter innumeras, quas in ſimpliciſsimâ illâ Dei naturâ perfectiones inueſtigare poſſumus, duodecim ſaltem conſideremus, quæ aliqua à nobis viciſsim exigunt.

9 Pri-

9 Prima eſt, Maieſtas & celſitudo. Secunda, immenſitas ac præſentia vbique locorum. Tertia, naturale dominium in omnia quæ creata ſunt. 4. Prouidentia, quâ nos gubernat. 5. Beneficia, quibus nos præuenit. 6. Sapientia. 7. Pulcritudo. 8. Suauitas & dulcedo. 9. Liberalitas. 10. Amor. 11. Quòd ſit Spiritus & vita animæ. 12. Quòd centrum & finis illius.

10 Maieſtas igitur ac celſitudo, abyſſalem, vt ita dixerim, reuerentiam & timorem exigit. Nam ſi Ezechiel vidit ſubſiſtere Cherubim, Ezech. 1.
alaſque demittere, cùm primùm vocem audierunt ex firmamento, quod quaſi Sapphiri ſpecie ſuper capita eorum erat; *vocem omnipotentis Dei*, vt ibi ait S. Hieronymus, *ferre non valentes:* quantâ nos vermiculos terræ contemptibiles reuerentiâ, quantoque tremore aſtare decet? vt propterea dixerit Apoſtolus ad He- Heb. 12.
bræos: *Habemus gratiam, per quam placeamus ſeruientes Deo, cum metu ac reuerentiâ. Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.* Vbi Græcum verbum, non nudè reuerentiam, ſed cum pudore & rubore admixtam ſignificat.

11 At Præſentia, cùm ipſe ſit intellectus & oculus, nos actu ſemper conſiderans, nec exteriora tantùm, ſed etiam intima noſtra, quibus ipſe intimior eſt, accuratiſſimè diſcernens; pedumque noſtrorum radices conſiderans (quod pro verbo, *veſtigia*, LXX. in Iob reddiderunt) manifeſtè & puritatem non vulgarem

corporis & animi, & exquiſitam in operibus diligentiam exigit; neque enim fas eſt diſtorta maleq́ue diſpoſita opera, præſente ipſo ac proſpiciente moliri, cuius oculi, vt Sapientia loquitur, multò plus lucidiores ſunt ſuper Solem, circumſpicientes omnès vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes; deinde verò etiam audaciam & animi magnitudinem; quandoquidem ſolo intuitu nos erigit, confortat, ac virtutem miniſtrat operandi, tam piè tamq́ue dulciter & cor dirigens, & manum mouens, vt B. Dionyſius non dubitauerit, cùm de diuinis nominibus ac perfectionibus loqueretur, Deum ipſum eo nomine Græcè appellare, quo ſignificatur, illum extentâ ſemper manu nos manuducere.

Eccl. 23.

12 Dominium verò, quo Dominus dicitur Dominantium, Rex Regum, Deus Deorum, quippe non ſolùm omnium Dominus, & verè ſolus Dominus, ſed etiam fons omnis Regni, omniſq́ue dominij, proculdubio promptam à nobis obedientiam, integrumq́ue ac maximè voluntarium ſeruitium requirit: quandoquidem non ex aliquâ cum illo conuentione, pactione, aut ob noſtra propria commoda, vt aliis Principibus fieri ſolet; ſed naturali ſubiectione, vtpote cuius omne creatum poſſeſſio ſit, eius ſeruitio ſumus obſtricti; eoq́ue magis, quòd natura noſtra, vt dictum eſt, talis eſt condita,

dita, vt perfectionem aut requiem alibi inuenire non poſſit, niſi cùm integrè ſubdita eſt ei à quo facta eſt. Quòd ſi creaturæ omnes ei obediunt, vnde Propheta ait, *Ordinatione tuâ perſe-uerat dies, quoniam omnia ſeruiunt tibi: & cæli lu-men, ac ſtellæ*, vt alius Propheta loquitur, *cum tremore ei obediunt, & in cuſtodiis ſuis lætatæ dicunt, Adſumus, & lucent cum iucunditate ei qui fecit illas*; dignum profectò eſt, vt homo ſimilis factus Angelis, qui ſuo factori longè nobiliori modo, id eſt, per intellectum & voluntatem, ſeruit, obediat illi in omnibus, maiori quâ poteſt perfectione ac promptitudine, illud interim dolens nec ſine pudore ingemiſcens, quòd iam frequenter ab eo ſe deamari conſpicit. Si verò etiam promiſſionem per vota præſtitam addamus, & conſecrationem, quâ nos totos ei dicauimus vt ad perfectam Dei ſeruitutem liberè aſpirare poſſemus, Deus bone, quantum excreſcet cumulus debitorum! Pſal.118. Baruch 3.

13 Verùm prouidentiæ, quæ nos aſſiduè dirigit, nobis conſulens, nos vocans, excitans, gubernans, non obſcurum eſt quanta reſignatio debeatur: talis nempe qualem Princeps Apoſtolorum verbis illis explicat: *Omnem*, inquit, *ſollicitudinem veſtram proiicientes in eum, quoniam ipſi curæ eſt de vobis*, ita vt in omnibus vel proſperis, vel aduerſis, quæ contingunt, ſiue ab hominibus, ſiue vndecumque proueniant, parati ſemper ſimus, beàtam illam vocem emit- 1.Pet.5.

tere, quam S. Leo Eccleſiæ filiis medullitus
Luc. 22. diſcendam eſſe pronuntiat: *Non mea voluntas Pater, ſed tua fiat*; atque his præſertim, qui ſeipſos abnegantes, propriæque voluntati renuntiantes, profitentur ſeſe non ex parte, ſed integrè obtuliſſe prouidentiſſimo Patri holocauſtum. Vnde fiet etiam nihil temerè, & quod inde naſcetur ſolidum illud gaudium, nullis vnquam lætitiis vllâ ex parte conferendum,
Pſal. 107. quo perfuſus qui ingeminauerat, *Paratum cor meum Deus*, in illas erupit voces: *Cantabo & pſallam; Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara.* Tanta eſt in verâ reſignatione hilaritas & Dei laus. Ceterùm beneficia quiſque viderit quantam animi gratitudinem, beneficiorum agnitionem, gratiarum actionem, & operum mutuam redditionem poſtulent. Nam ſi in rebus humanis ingratitudo tolerari non poteſt; ſatis liquet qualis erga Deum erit, erga quem ſanè tum ob frequentiam illorum, tum ob magnitudinem, tum ex neceſſitate noſtrâ, quâ illis aſſiduè indigemus, tum quòd ab illius bonitate, nullo eius lucro nullâque neceſſitate, promanant; demum quòd à tam nobili atque diuinâ manu proficiſcantur, creſcit cumulus in immenſum. Atque huius gratitudinis defectu naſcuntur, vt S. Auguſtinus, & S. Bernardus aſſerunt, detrimenta omnia, atque mala ſpiritualia. Eſt enim, vt hi Patres loquuntur, veluti ventus vrens, bona omnia exſiccans, fontemque

que miſericordiæ ſuper ingratum hominem obſtruens.

14 Sapientia porrò attentum omnino & excitum diſcipulum erigit, vt & audiat ſolerter, & apprehendat fideliter internum illius magiſterium. O quanta circa animi noſtri defectus, virtutum pulcritudinem, ſemitas quibus nobis inſiſtendum eſt, ſecreta; quæ mundi amatoribus non manifeſtantur; viam ſeſe ad perfectionem extendendi; modum cum eo agendi internus nos Magiſter hic edocet! Quare Iſaias: *Erigit manè*, inquit, *manè erigit mihi aurem, vt audiam quaſi magiſtrum.* Hæc nos intus docet ſemper nos ipſos habere ſuſpectos, ſecreta Dei pertimeſcere; noſtram vilitatem noſtrumque nihil agnoſcere; in diuino tantùm auxilio ſpem ponere, ſcientes *quia vana ſalus hominis*: tandem, vt Spiritus ſanctus loquitur, *ſobrietatem, & prudentiam, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vitâ hominibus.* Nec difficile eſſet hoc Sapientiæ magiſterium, ſi illius voci ac ſuauiſſimo ſuſurro inuentum tandem inter rudera & ruinas collapſi ædificij noſtri, indeque erectum cor applicaremus; & omni terrenarum ſtrepitu ſilente curarum in mentis penetralibus docentem audiremus: quandoquidem ipſamet circuit quærens nos ad magiſterium. Quare Spiritus ſanctus vbi de Diuinâ Sapientiâ hac dixiſſet, eum, qui illam quærat, minimè laboraturum, *aſſidentem enim fori-*

Iſai. 50.

Pſal. 59.

Sap. 8.

Sap. 6.

bus ſuis, inueniet illam; ſubdit: *In viis oſtendet ſe illis hilariter, & in omni prouidentiâ occurret illis.* Vbi Græca vox, quam noſter Interpres *Prouidentiam* dixit, paullò plus indicat: ſignificat enim propriè excogitatum aliquod & inuentum: vt ſit ſenſus, Deum non ſolùm præ foribus noſtris nos expectantem opperiri; ſed etiam in viis hilari ſuauique vultu nobis occurrere; denique nullum prætermittere inuentum, nihil non excogitare vt ſe nobis oſtendat. Tanta eſt illius bonitas, tamque ingens deſiderium, quo noſtram perfectionem exoptat.

15 At pulcritudini, & pulcritudini tantæ ſacram quamdam & ardentem concupiſcentiam cum incredibili rerum omnium creatarum contemptu, deberi facilè videt, qui videt. Sed quis poterit Oceanum hunc intrare, vt de Diuinâ pulcritudine diſſerat, ſi etiam de creatâ ſapientiâ, quod donum in nobis eſt, & vix minima quædam guttula perennis illius fontis, dixit Sapiens, vt quibuſdam placet, *Specio-*
Sap. 7. *ſior eſt Sole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata inuenitur prior?* Legat qui voluerit non modò ſacras litteras, quibus innumeris in locis hæc pulcritudo reſplendet; ſed etiam Sanctos Patres, cùm de Diuinis perfectionibus agunt, præſertim verò Dionyſium de Diuinis nominibus, qui liquidiſſimè pulcritudinem hanc videtur eſſe contemplatus. A nobis certè quod exigitur præcipuè illud eſt, vt purgandis

gandis oculis, quibus videri poteſt, id eſt munditiæ cordis, diligentiſſimè attendamus. Nam neque in hac vitâ impurus oculus eam poteſt intueri, vt plurimis locis egregiè docet S. Auguſtinus; nec in aliâ reuelatâ facie poterunt eam contemplari, niſi qui in hac mortali illum diligenter expurgauerint; vel certè ita conſtituerint, vt poſſit in Purgatorio plenè mundari. Atque ex hac proculdubio viſione ingens faſtidium maximuſque contemptus orietur cuiuſcumque tandem rei, ſiue viſibilis ſit, ſiue inuiſibilis, quæ illo inferior ſit. Quapropter de Angelis, quorum nos formam & ſimilitudinem, quantum quidem in hac vitâ aſſequi licet, omnino decet æmulari, S. Auguſtinus in libro de Ciuitate Dei loquitur: *Præ cuius non ſolùm incorporali, ſed etiam incommutabili & ineffabili pulcritudine, omnia quæ infra ſunt, & quod ille eſt non ſunt, ſeq; ipſos inter omnia deſpiciunt, vt ex toto, quo boni ſunt, perfruantur.* De quo ſanè aſpectu & pulcritudine dum ego loquor, illud præterire non poſſum, ex attentâ huius pulcritudinis conſideratione, quod in creatis pulcris contingere non poteſt, id prouenire vtilitatis ac commodi, vt & ipſi pulcri efficiamur, & ad illius ſimilitudinem conformemur: fit enim, vt ex Apoſtolo animaduertit S. Bernardus, vt cùm anima gloriam Dei ſpeculatur, *In eamdem imaginem transformetur à claritate in claritatem, tamquàm à Domini ſpiritu*: quo quid dici vtilius 1.Cor.3.

autauguſtius poteſt? Ad quam ſimilitudinem vt nos B. Auguſtinus hortaretur, explicans verba illa Pſalmi, *Deus quis ſimilis tibi*; ſic ait: *Non ab* Pſal. 70. *illo recedat* (ſcilicet homo) *ei cohærendo ſignatam, tamquàm ex annulo cera, illi affixus habeat imaginem eius, faciens quod dictum eſt, Mihi autem adhærere Deo bonum. Verè cuſtodit ſimilitudinem & imaginem ad quam factus eſt.* Suauitatem porrò & dulcedinem ſanitas quædam palati & guſtatiuæ virtutis incipiat neceſſe eſt. Quare omnino ab omni terreno ſapore, qui eam inficere poſſit, repurganda eſt accuratè. O quàm miſerum in modum cura & delectatio terrena Dei ſaporem impedit! Nec dubium quin interdum peccata etiam leuia niſi frequenter expurgentur, fructum internæ ſuáuitatis, teſte B. Gregorio, ſupra quàm credi poteſt, impediant. Huic autem dulcedini guſtatio debetur, & ſi dicere licet ſaporatio, & quæ inde naſcetur inſatiabilis quædam fames: ſed ex defectu interni guſtus diuinæ dulcedinis prouenit interdum, vt idem Sanctus aſſerit, *Vt amemus foris miſeri famem noſtram.* Et contrà, qui palatum aſſiduè expurgant, aptumque cæleſtibus ſuauitatibus impenſiùs reddunt, accipiunt quamdam diuinæ dulcedinis portionem, atque in amore caſtiſsimæ voluptatis exardeſcunt, vt ſpretis omnibus temporalibus ad edendum bibendumque toto accendantur affectu.

16 Liberalitas autem perſeuerantem petitio-

tionum conſtantiam, imò verò importunam, vt ita dicam, & inſatiabilem indicit, nec non impetrandi ſubnixam magnanimitate fiduciam, vt propterea B. Bernardus dixerit, debere nos ſpiritu ſuſpenſos habere oculos erga Deum, expanſumque ſinum, *Ad largam eius benedictionem, qui vtique à copioſis illis cæleſtis menſæ deliciis vacuâ numquàm reuertitur manu.* Oportet igitur nos magnâ cum fiduciâ impetrandi importunè precibus efflagitare; ſinumque cordis ad ſuſcipienda data optima, donaque perfecta ſemper habere dilatatum. Ad quod etiam maiores nobis animos addit, dum conſideramus nihil nos humile, nihil expetere terrenum, cùm harum rerum expoſtulatio, quæ minimæ, ac ferè nihili ſunt, iniuriam potiùs, vt ait Caſsianus, tam munifico Patri ac largitori irrogare videatur, qui paratus eſt maiora ac præclariora abſque comparatione vllâ donare: ſed tantùm ea petere, quæ nos gratiores efficere poſſint diuinæ ipſius Maieſtati, illique arctiùs atque intimiùs vnire. *Adeamus ergo cum fiduciâ ad thronum gratiæ eius.* Heb. 4.

17 Sed enim amor ad amorem trahit dulciter, compellit fortiter, nec alio quàm amore compenſari poteſt. Nec video quidquam quod nos tantoperè & humiliare debeat & pudore ſuffundere, ſicut profunda cogitatio, quòd cùm à Deo (hoc eſt à Maieſtate illâ, quæ nihil in nobis amore dignum inuenit, ſed producit

ducit amando) tam mirum in modum fuerimus in amore præuenti, tam parùm tanto & tali reſpondeamus amori; cùm prælertim in hoc ſolo affectu, vt S. Bernardus annotauit, aliquâ ex parte Deo poſſimus rependere vicem.
Serm.83.in Cant. *Nam cùm amat Deus*, inquit hic Pater, *non aliud vult quàm amari. Quippe non ad aliud amat, niſi vt ametur, ſciens ipſo amore beatos, qui ſe amauerint.* Præmiſerat autem quòd licet Deus timendus ſit vt Dominus, honorandus vt pater, *horum tamen neutrum acceptabit, ſi melle amoris condita non fuerint.* Denique meritò dixit: *Magna res amor, ſi tamen ad ſuum recurrat principium, ſi ſuæ origini redditus, ſi refuſus ſuo fonti, ſemper ex eo ſumat, vnde iugiter fluat.* Verùm ſine ſuſpiriis & lacrymis cogitare non licet, quàm vilia & indigna ſint, quæ ab hoc amore nos retrahunt; quantumque amor proprius grauiſſimus eius hoſtis, amariſſimus ipſe atque ingratiſſimus, quaſi catenis quibuſdam, ne Deo, cui nos totos debemus, integrè omnino reddamus, nectat atque coërceat, *& tamen dignum eſſet*, vt S. Hilarius loquitur, *vt illi nos integri redderemus, cui debere nos recolimus & originem & profectum*. Quamobrem vt amorem nobis, quem ei debemus, ſuâ lege commendaret, poſtquàm ſe dulciter Noſtrum vocaſſet, *Diliges*, inquit, *toto corde, totâ animâ, ex omni mente, & ex omnibus viribus tuis:* quamuis idipſum certè quod totum eſt, parùm admodùm ſit, vt ideò meritò dixerit S. Bernardus:

dus: *Amat caritas, amat immenſitas, & vicem rependimus cum menſurâ?* Et in Cantica Sermone citato: *Meritò cunctis renuntians affectionibus aliis, ſola & tota incumbit amori, quæ ipſi reſpondere amori habet in redhibendo amore: nam & cùm ſe totam effuderit in amorem, quantum eſt hoc ad illius fontis perenne profluuium?* Et hoc illud eſt, quod nos perurgere omnino debet, vt omni ſtudio ac diligentiâ, nullâ re prætermiſsâ, quæ ad id conducere poſſit, ad amoris proprij mortificationem, diuiniq́ue augmentum non ſegniter accendamur, donec cum ſponsâ gloriari liceat: *Ordinauit in me caritatem*, hoc eſt, Vexillum & præſidium amoris (id enim ſonat militare illud vocabulum *ordinauit*) ſuper nos mirâ conſtituit dignatione, tum ad noſtri cuſtodiam, tum ad ipſius Domini conſeruationem, in quo omne bonum noſtrum poſitum eſt. De dilig. Ver.

18 Et quamdiu anima infidelis Domino ac rebellis non eiicit ſuâ culpâ tam neceſſarium firmumq́ue præſidium, nullâ ſe vi à Domino ſeparari poſſe ſecura confidat. Vnde vas illud electionis gloriatur: *Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, &c.* Rom. 8. quæ fidenter enumerat. Et reuerà quam tribulationem timeat, Domine IESV, qui te exhortatore & conſolatore intrinſecùs roboratur? quâ anguſtiâ coarctetur, qui in te ſummâ latitudine, corde vndique dilatatur? quam famem horreat, qui de pane vitæ & paſcitur & inebria-

briatur? quâ nuditate laboret, qui te indumento gloriæ tegitur & ornatur? cui periculo cedat, qui ſuper omne mutabile, pennis amoris tui ſublimiter eleuatur? quæ illum perſecutio frangat, quem læuâ & dexterâ tuâ molliter quieſcentem amplecteris, & qui ſcapulis tuis iugiter obumbratur? quis gladius vulneret, quem turris fortitudinis vndique cingit ac protegit? Non itaque immeritò humili fiduciâ plenus, poſt verba illa ſubdit Apoſtolus: *Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à caritate Dei, quæ eſt in* CHRISTO IESV *Domino noſtro.* Quæ verba perpendens D. Auguſtinus, tam ignitas diuinaſque affert meditationes, & tam dulces ſenſus, vt ſi non omnes recenſere, ne longior ſim, aliquas tamen mihi præterire non liceat: *Nemo,* inquit, *nos inde ſeparat minando mortem: idipſum enim quo diligimus Deum, mori non poteſt, niſi dum non diligit Deum, cùm mors ipſa ſit non diligere Deum. Quod nihil eſt aliud, quàm ei quidquam in diligendo atque ſequendo præponere. Nemo inde ſeparat pollicendo vitam; nemo enim ab ipſo fonte ſeparat pollicendo aquam. Non ſeparat Angelus; non enim eſt Angelus, cùm inhæremus Deo, noſtrâ mente potentior. Non ſeparat virtus; nam ſi virtus hîc illa nominata eſt, quæ aliquam poteſtatem in hoc mundo habet, toto mundo eſt omnino ſublimior mens inhærens Deo. Non ſeparant inſtantes moleſtiæ; hoc enim leuiores eas ſentimus,*

De mor. Eccleſ. 11.

timus, quò ei, vnde nos ſeparare moliuntur, arctiùs inhæremus. Non ſeparat promiſſio futurorum; nam & quidquid boni futurum eſt, certiùs promittit Deus; & nihil eſt Deo ipſo melius, qui iam profectò benè ſibi inhærẽtibus præſens eſt. Non ſeparat altitudo, neque profundum; ſi enim ſuperna & inferna huius mundi ſignificantur, quis mihi cælum polliceatur, vt à cæli fabricatore ſeiungat? aut quis terreat infernus, vt Deum deſeram, quem ſi numquàm deſeruiſſem, inferna neſcirem.

19 Iam verò quòd ſpiritus & vita animæ ſit, meritò ad id nos conſtringit vt omni ſtudio illi viuamus, quo viuimus, & vt vita noſtra, omnis ſenſus, motuſque animæ à vitali hoc diuino ſpiritu procedant. De hac animæ vitâ in libro de præcepto & diſpenſatione, B. Bernardus ita philoſophatur: *Si Deum amans anima ex ipſo viuit, vti corpus ex ipsâ; quo pacto, quæſo, præſentior eſſe contenditur, vbi dat*, id eſt corpori, *quàm vnde accipit vitam*, id eſt Deo? *Fons ſiquidem vitæ caritas eſt; nec viuere animam dixerim, quæ de illo non hauſerit: haurire porrò quomodò poteſt niſi fuerit præſens ipſi fonti, qui caritas eſt, quæ Deus eſt? Præſens igitur Deo eſt, qui Deum amat in quantum amat; in quo enim minùs amat, abſens profectò eſt.* Ex iis licebit ex parte coniicere, quo ſtudio cauenda ſint nobis omnia, quæ vitæ huius actiones impedire poſſunt, quæ ex eo ſpiritu iugiter promanarent. Quare non modò exactâ omnino diligẽtiâ à mortalibus peccatis Circa finẽ.

cauen-

cauendum eſt; quæ cùm cor feriant, (de quo nobiliùs à Sapiente dictum arbitror, *Omni cuſtodiâ ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit*)
Prou. 4. extinguunt ſubitò ſublimiorem animæ vitam, quæ inde vt cadauer putridum ac putidum ſimul immobilis, inſenſibilis, & planè inutilis redditur; ſed omni etiam curâ à venialibus, & imperfectionibus, præſertim grauioribus, abſtinendum, quæ veluti morbi animæ atque humores noxij, qui quaſi defluẽtes in neruos ſpiritus impediunt, retardant, prohibentque motus, ſenſuſque vitales ab hoc ſpiritu venientes, quo viuificantur, vegetantur, & ſenſificantur animæ noſtræ. Quòd ſi hoc exemplo corporalium infirmitatum, quas vt abiiciamus, tentamus omnia, perpenderemus diligentiùs, quæ actitentur in nobis; euigilaremus certè, ne quid intentatum in hiſce ſpiritualibus depellendis relinqueremus: atque in omnibus attentâ ſemper mente diſtenderemur, vt vitam hanc, quam de cælo haurimus, ſenſu motuque iugiter teſtaremur.

20 Tandem dum illum eſſe finem, ac centrum noſtræ beatitudinis, attentiùs ruminamur, liquidò certè perſpicimus non modò in ſtatu vitæ noſtræ, ſed etiam, vt noſtra regula docet, in particularibus actibus, in operibus, verbis, & cogitationibus ſemper in eum nobis, non ſegniter nec cum torpore, tendendum: quandoquidem rerum omnium perfectio,

quam

quam & motibus ſemper intendunt,in eo poſita eſt, vt ad centrum locúmve ſuum perpetuò moueantur. Nam ſi infelicia prorſus putarentur corpora,quæ ſuis ponderibus, grauitate ſcilicet vel leuitate , ſua loca non peterent; longè proculdubio maior miſeria noſtra fuerit,niſi aſſiduè tendamus ad Deum:quod tunc verè fit,cùm actus omnes noſtri ab ipſius amore,& mouentur in ipſum & diriguntur.Ex quo etiam id apparebit, quàm non leuiter venialia æſtimanda ſint & cauenda, quibus fit vt actiones, quæ huiuſmodi fuerint , non poſſint tendere ad Deum. Quare B. Dionyſius malum aſſerit *eſſe præter finem , extra terminum ,ſcopo carens.* Itaque ſi ex centum motibus , qui verbi cauſsâ vnius diei ſpatio fiunt , plures fortaſſe quàm nonaginta in vanum recidunt , non in centrum ; conſideremus,obſecro, quàm nobis ingratum , quamque inuiſum genus hoc vitæ debeat eſſe. Nec dicat quiſquam,vt genus hoc peccatorum ob humanam fragilitatem ſine ſingulari Dei priuilegio vitari non poteſt, ita frequens admodùm eſſe,vt in multis huiuſmodi prolabamur;præſertim cùm caro concupiſcat aduerſus ſpiritum, & concupiſcentia militet in membris noſtris ; quandoquidem teſte Gregorio Nazianzeno , non ſolùm compoſiti ſumus,ſed oppoſiti,quod eſt in nobis ipſis impedimenta pugnaſq; portantes: non, inquam, ad excuſandas excuſationes in peccatis hoc

audeat afferre. Primò enim reſpondeo, ſi non poſſunt omnia vitari, poſſunt multa: & qui vigilat in iis præueniendis, & occaſionibus amputandis, & poſtquàm eas admiſerit, flendo & dolendo diluendis, excitatus & peruigil in cuſtodiâ cogitationum verborumque, in præcauendâ diffuſione cordis, ad quod frequenter redeat, in ſtipularum huiuſmodi concrematione, in flammis caritatis Chriſti; multa proculdubio cauere poterit.

21 Vnde cauebit etiam conſequenter motus plurimos inordinatos & vanos, qui ad centrum minimè tendunt. Deinde aſſero vt non deſint impedimenta, quæ ſunt veluti fines motum remorantes: nihilominùs cùm pondus, id eſt amor, quo in Deum tendimus, magnum eſt; hæc omnia veluti tenuiſſima fila ſuâ ingenitâ vi diſrumpere; quemadmodùm linum aliquod tenuiſſimum ſi graue ſaxum alligaret, non impediret certè, quin eo diſrupto ipſum quàm velociſſimè raperetur ad centrum. Inde B. Auguſtinus more ſuo, id eſt ſubtiliter ac dulciter valdè; *Nihil eſt tam durum*, inquit, *atque ferreum, quod non amoris igne vincatur. Quo cùm ſe anima rapit in Deum, ſuper omnem carnificinam libera atque admiranda volitabit pennis pulcerrimis & integerrimis, quibus ad Dei complexum amor caſtus innititur.* Et ſubdit exemplum inuictiſſimæ feminæ matris Machabæorum, quæ magnitudine huius ponderis ingentes validaſque catenas

De morib. Eccl. 22.

tenas

tenas materni amoris, imò & ſui ipſius, veluti fila quędam aranearum diffregerat. *Quid tamen mirum, ſi omnibus medullis conceptus Dei amor & tyranno, & carnifici, & dolori, & corpori, & ſexui, & affectui reſiſtebat?* Denique ſemper vt deſtinatum ſcopum aſſequamur, altiùs nobis collimandum eſt, ſcientibus debilia eſſe inſtrumenta, infirmoſque arcus, quibus iacimus: nec illud obliuiſcamur, quod Caſſianus refert, debere Dei ſeruum ad id perpetuò conniti, *vt quod in futurum dicitur, de beatâ conuerſatione Sanctorum, iam ſubarrhatum habeat in præſenti: id eſt, vt ſit ei Deus omnia in omnibus.* Quod, vt ſuprà dixerat, præſtabit homo, *vnum dumtaxat deſiderans, vnum ſitiens, ad vnum omnes non ſolùm actus, verùm etiam cogitatus ſemper intendens.*

22 Ex iis igitur, quæ poſuimus, ſatis liquet, Dei ſeruum, qui Domino ſuo non indignè reſpondere deſideret, ſemper debere in conſpectu illius multâ cum reuerentiâ & timore verſari; magnâ cum puritate, & accuratâ diligentiâ, promptâ obedientiâ, ac perpetuo obſequio, integrâ reſignatione, vt à nutu illius totus pendeat, numquàm interruptâ animi gratitudine, ſummâ attentione docilis accuratique diſcipuli, ſummo deſiderio eo fruendi, magnâ palati puritate, & fame illum guſtandi; aſſiduâ oratione, & prece, ac latitudine cordis ad impetrandum; amore ſi non quantò debet, certè quanto cæleſti largitate irro-

ratur; illi ſemper & de illo viuere, ad ſuum vltimum ac beatiſſimũ finem ſine vllâ ceſſatione contendere. Qui ergo viuæ fidei oculis non oſcitanter cõſiderauerit hæc omnia, & vt cum Scripturâ de fabri diligentiâ ac labore dicam, *Cor ſuum dederit in ſimilitudinem picturæ* (quam videlicet exprimere debet) *atque in conſummationem operum*, vt in vigiliâ ſuâ ornet imperfectionem; quî fieri poterit, vt cùm ſeipſum ab eâ perfectione, quæ in hoc breui exemplari depingitur, tam longè abeſſe conſpicit, non ſe in conſpectu Domini ſeriò humiliet; & ſolitâ tepiditate abiectâ, media non aſſumat, quibus quotidie magnis itineribus properet ad perfectionem? Sed neceſſe eſt has meditationes non tantùm lectas audire, aut ſtrictim curſimque percurrere, ſed attentâ & profundâ conſideratione penetrare, nunc ſimul omnes, nunc per ſe ſingulas: ſperandum enim eſt hominibus ſæculi vinculis abſolutis, voluntatis optimæ, & qui donum cæleſte, atque adeò Deum ipſum non ſemel guſtauerunt (quales Diuinâ miſericordiâ homines Societatis me credere & ſentire iuſtum eſt) hoc proculdubio non vulgaria ſpiritus lucra atque augmenta allaturum.

23 Et vt ſcriptioni modum ponam, ſicut in principio dixi neceſſarium nobis eſſe noſtræ vocationi reſpondere, dolereque ac confundi, quòd ad tam ſublimem vitę ſtatum vocati tam tenuiter id præſtemus; ita in fine tacebo ipſe,

vt

vt glorioſum Doctorem Ambroſium audiamus, qui ſub typo & imagine athletarum, vt noſtræ profeſſioni ſatisfaciamus, pulcerrimis atque efficaciſſimis verbis nos compellat: *Athleta ſumus; legitimè certandum eſt: ante brauium contenditur ad coronam. Poſteà numquid Athleta otio vacat, cùm ſemel dederit certamini nomen ſuum? Exercetur quotidie, vngitur quotidie; ipſe cibus ei agoniſticus datur, diſciplina exigitur, caſtimonia cuſtoditur. Et tu dediſti nomen tuum ad agonem Chriſti, ſubſcripſiſti ad competitionem coronæ. Meditare, exercere, vngere oleo lætitiæ, vnguento exinanito.* Ergo per miſericordiam Dei, & ſuauiſſima viſcera CHRISTI IESV ſpei noſtrę, euigilemus omnes, vt hæc ſpiritualia Exercitia, tali propoſito, tantoque feruore ſuſcipiamus, atque ad perfectionem excitemur ardẽtiùs, vt non modò fructus is conſtet & appareat, qui aliquoties benedicente Domino, magnâ omnium conſolatione collectus eſt; ſed colluceat etiam vberior in corpore hoc vniuerſo: cui oremus omnes inſtanter à Domino voluntariam copioſamque pluuiam gratiarum. Romæ XXIV. Iunij, M.DC. IV. ipſo die, qui glorioſo Præcurſori, lucernæ ardenti ac lucenti, ſacer eſt.

Omnium in Domino

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA XIV.
EIVSDEM
R.P.N. GENERALIS
CLAVDII AQVAVIVÆ
Ad Superiores Societatis.

DE SOLLICITVDINE ET VIGILANTIA SVPERIORVM ERGA SVBDITOS.

QVòd ſpiritualis præfecturæ curam à ſanctis, Deumque timentibus viris reformidatam ſemper, omnique ſtudio declinatam legimus; non ea ſanè cauſſa eſt quòd plurimum illa meriti non habeat, aut humili obedientiâ, cùm à Deo imponitur, ſuſcipi non debeat; ſed quòd res & ſummæ ſollicitudinis plena ſit, & propter varias humanæ infirmitatis circumſtantias, aſſiduaſque tentationes innumeris periculis expoſita. Quippe cùm de ipſis etiam omiſſionibus, & de culpis alienis, quas malè gubernando noſtras interdum facimus, exactiſſimam Deo rationem reddituri ſimus. Vnde quoties animum refero ad graue illorum Superiorũ diſcrimen, qui à me tamquàm

à

à capite ſuo muneribus ſuis præpoſiti, ad curam oneris, quod ſuſtinent, excitandi mihi inſtituendique ſunt; ſatis intelligere poteſtis, Patres dilectiſſimi, me meum ipſius ſupra ceteros periculum intueri, ac meritò pertimeſcere. Itaque vrget me idipſum & admonet, ne in præteritæ vnquam diligentiæ recordatione conquieſcam; ſed nullum vt finem faciam, me vnà vobiſcum ad paſtorale hoc munus magis magiſque nouis cohortationibus inflammandi. Et quamquàm de inſtructione pro Superioribus ante aliquot annos miſsâ, nuperque editâ in lucem, reſciri nondum poſſit (eò quòd ad paucos, vt audio, anteà peruenerit) quóſnam fructus in hanc partem allatura ſit, quamuis vberes illos caritas & vigilantia veſtra ſperare me iubeat; tamen cùm oculis pateant incommoda, quæ quorumdam immediatorum Superiorum vitio in dies ſuboriuntur; impellit me officij neceſſitas, vt omnes iterum hac occaſione ad ſex illorum capitum lectionẽ vſumque ex animo amplectendum exſuſcitem.

2 Multis autem ſtudio prætermiſſis, quæ à me in eo libello, quàm minimè malè diuino conceſſu licuit, indicata & commendata ſunt, nunc ſolùm hoc monebo, ſummoperè in primis neceſſarium videri, vt tres fines conſiderentur, quorum gratiâ ſuſcipi aliorum curam debere S. Auguſtinus obſeruat: *Obediendi*, inquit, *ſubueniendi, & Deo placendi caritate.*

Quibus ſcilicet apertè docemur, quàm ſollicitos & quàm vigilantes eſſe nos conueniat. Quia ſi obediendi ſtudio ducimur, vt his nimirum, qui onus hoc imponere poterãt, Deoque, qui eorum imperio nos regit, obſequamur; minimè obſcurum eſt, quàm parum huius obedientiæ numeros expleturi ſimus, ſi parum accuratè, leuiterque officio functi fuerimus: aut ſi vt tot perſonis ſubueniamus, eiſque in adeò graui & cum ipsâ illorum ſalute ac perfectione coniuncto miniſterio inſeruiamus, nihil præter mediocrem quamdam & vulgarem diligentiam præſtiterimus. Nam ſi id agimus, vt Deo placere ſtudeamus, præterquàm quòd ipſe toto cordis affectu & coli vult, & meretur; verbum ipſum *placendi* quantum in eo nobis elaborandum ſit, liquidò declarat.

5 Veniat ergo in mentem, nos eorum ſimiles eſſe, quos Præfectos & Exactores ſcriptura vocat, Hebræa verò lingua fortitudinem, ac perſeuerantem longanimitatem ſignificanti voce deſignat. Quòd ſi opus noſtrum eſt finis Societatis, id eſt ſalus & perfectio propria ſimul & proximorum, conſtat profectò enitendum nobis eſſe omnibus neruis, vt ſubditi noſtri hunc finem adipiſcantur: ita vt ſatis eſſe numquàm arbitremur, ſi honeſtam vtcumque & laudabilem vitam ducant, niſi ad ſui perfectionem, magnis quaſi paſſibus contendant;

neque

neque eo contenti, quod ſuâ ipſorum cauſsâ faciant, in proximorum quoque ſalutem feriò & viriliter incumbant: quandoquidem hoc etiam ad Superiorum officium curamque pertinere manifeſtum eſt. Ac pudendum reuerà, quòd cùm illuſtres ſint fructus, quos per Societatis miniſteria tum in Miſſionibus, tum plurimis aliis modis diuina bonitas elicit, quando Superiores inuigilant, ipſi tamen ſæpenumerò dormitare & torpere videantur.

4 Sic itaque ſtatuere, ſibique proculdubio perſuadere debent, ſe tam in defectibus qui cernuntur, quàm in bonis operibus, quæ prætermittuntur, non minimam nec poſtremam culpæ partem ſuſtinere: magnamque adeò diſciplinæ laxitatem & iacturam ex eo naſci, quòd hac de re aliter ipſi fortaſſe ſentiant. Dum enim culpam omnem in ſubditos coniiciunt, & aliud præſtare ſe poſſe diffidunt; rem ſuopte nutu ferri ſinunt, dolore cõtenti, quem ex eius ruinâ capiunt. Atqui magnam in Superioribus culpæ partem reſidere, ſatis demonſtrat aut morbi ipſius in nonnullis ſubditis vetuſtas, quòd vel nulla illis, vel minùs apta remedia admouerint, aut ipſa eiuſmodi defectuum in Collegio vel Domo quapiam frequentatio communis. Neque enim exiſtimandum eſt, tum communes tantummodò dici poſſe defectus, cùm in eos prolapſi omnes fuerint; ſed tum etiam cùm multos occuparint:

vt contrà error eſſet communem Collegio culpam appellare, quâ vnus tantùm aut alter ex imperfectioribus teneretur.

5 Quamobrem incumbant, Dei amore, in munus ſuum omni curâ & contentione, procul habitis omnibus aliis occupationibus, quæ animos auocare & diſtrahere poſſint. In quo ſanè ſcrupulum haud leuem duci & haberi par eſſet, adeò vt non ſemel animum ſubierit cogitatio, an expediret, mulierum confeſſiones Superioribus interdicere, quòd his audiendis multum temporis exiguo fructu conteri ſoleat; via ſterni ad viſitationes; turbari interdum etiam per æmulationes, aliaſque occaſiones pax domeſtica, non ſine magno debitæ erga Superiorem reuerentiæ amoriſque detrimento. Dedant ſe orationis rerumque internarum ſtudio, quemadmodùm regula præcipit, & D. Bonauentura, Sanctique omnes vociferantur, ac nos ipſi diuerſis Epiſtolis, inſtructionibuſque noſtris abundè commonuimus. Examen adhibeant, non modò defectuum perſonalium, ſed eorum etiam, qui ad Superiores, quatenus in eo munere verſantur, propriè ſpectant.

6 Inculco etiam atque etiam quanto poſſum animi ſenſu, quod multis ab hinc annis de horâ conſiderationis præſcriptum eſt; quam & ab effectis ipſis, & ex variis relationibus ſentio, neque adeò vniuerſim, neque ita ſeriò vſur-

vſurpari ac Societatis neceſſitas poſtularet. Legant ſtudioſiſſimè S. Bonauenturæ opuſculum De ſex alis, quod in hunc vſum breuioribus paginis efformandum curauimus: & ſicubi fortè non ſuppetant exemplaria, dent operam Prouinciales, vt iterum excudantur. Inſtructionem quoque noſtram, & Induſtrias, ac præ omnibus aliis regulas ſui officij. Memineríntque hoc à ſe primum exigi, vt præſentes Collegio quiſque ſuo adſint, non tam corpore, quàm mente & attentione: ſui muneris eſſe inuigilare, arguere, corrigere, exhortari, obuiàm ire malis eorumque occaſionibus, prælucere exemplo; obiectaſque difficultates forti & conſtanti animo peruincere: nec leuiter peccare ſe credant, ſi incuriâ vel negligentiâ ſuâ permittant, vt peccata quamuis leuia propagentur: quando his diſciplina eneruatur, & religionis facies ac nitor obducitur, dum neſcio quâ ignauiâ, peruersâque conſuetudine, quæ parui fiunt magno ſanè cum incommodo & noxâ contemnuntur, qualia ſunt neglecta ſilentij obſeruatio, crebræ confabulationes, ſermoneſque rerum nouarum, murmurationes & ſuſurrationes, litteras dandi atque accipiendi impunitas, prolixa cum feminis colloquia, inutiles viſitationes, & alia id genus: quæ quoniam quibuſdam in locis vſitatiora ſunt, Superiorum oculos, licet magno alioqui zelo videantur, non perinde offendunt.

dunt. Et tamen ab hiſce defectibus grauiſſima interim damna conſequuntur: præfocatur ſpiritus, ac deuotio: minuitur affectus & obſeruantia aduerſus Superiores: læditur ædificatio proximi, bonumque nomen, ac fama Societatis: vnio denique & caritas fraterna labefactatur. Et tamen diſsimulat conniuetque Superior: non ignorat amaritudines & auerſiones domi verſari; & has tolerat; cùm officij ratio eas quamprimùm excidi, fratrumque gratiam reconciliari iubeat: cumque omnes eiuſmodi culpas ex graui damno, quod inferunt, non metiantur, vt deberent; earum quoque occaſiones, quæ ex variis cupiditatibus, æmulationibuſque humanis naſci ſolent, non anteuertunt. Hoc igitur caput impendio quàm maximè commendatum cupio: in memoriam reuocans quod S. Benedictus in regulâ ſuâ
Cap. 2. monet, *vt ſciat Abbas, culpæ Paſtoris incumbere quidquid in ouibus paterfamilias vtilitatis minus potuerit inuenire.* Quaſi docere vellet, ſeueriſsimâ à nobis rationem exactum iri, non ſolùm de iacturâ, verumetiam de paruo quæſtu, hoc eſt, de exiguâ perfectione & profectu, quē Dominus in ſubditis noſtris, filiis ſuis, nactus fuerit.

7 Aduertant Superiores, quòd dum amari quandoque ſtudent, non ſolido ac ſpirituali affectu, ſed humano, ſubditis ſuis diſplicere timent, adeoque habenas remittunt. ſed Dei iuſto fit iudicio, vt hi multò minùs amentur quàm

uàm ceteri, cùm ſolidus amor vitæ exemplo, opinione ſanctitatis, veræque erga ſubditos aritatis demonſtratione, non huiuſmodi inulgentiæ actibus, concilietur.

8 Et quoniam non poteſt Superior per ſe mnia complecti, ſoluſque omnia adminiſtra-; neceſſe eſt S. Bonauenturæ conſilio vtatur, uod in quintâ Alâ, quæ eſt Diſcretio, his vers expoſuit: *Spiritualia verò, & quæ ad ſalutem ceſſaria ſunt & profectum virtutum, principaliter bet animarum cuſtos & rector ſibimet curanda reere; cùm hæc ſint de ſubſtantiâ officij paſtoralis, & his maximè ſit in iudicio rationem Domino reddius. Hæc ſunt, qualiter Regula ſtudioſè ſeruetur, & a ſtatuta, & ordinis diſciplina: item quòd pax & ectio ſit inter fratres: item ad ipſum pertinet conntias ſingulorum agnoſcere, & de quibuſlibet percitatibus expedire; pericula peccatorum præuidere præcauere; monere fratres vt proficiant, corrigere rigenda, elucidare dubia, informare ſingulos, qualiofficia ſibi commiſſa congruè adminiſtrent, quò & ribus, prout conuenit, ſufficiant, & conſcientiam offendant.*

Maximi, opinor, refert ad bonam guberionem, ſi Superiores locales Admonito- ſuum libenter audiant: & cùm de re quan admonentur, hanc tamquàm guberna- ſuæ vtilem & commodam, non quaſi il- notam aut reprehenſionem excipiant: toque magis, ſi cùm Prouincialis ad viſitatio-

tionem aggreditur, non illum cenſoris loco habeant, quaſi ad ipſos deprimendos, eorumque in ſubditos auctoritatem extenuandam aduenerit; ſed vt eum potiùs, qui maiore ſuâ auctoritate auxilio futurus, difficultateſque contrarias ſublaturus ſit. Quod ita reapſe continget, ſi Rector humilem ſe illi, ſubordinatumque præbuerit; & perfectâ cum illo conſenſione, rerumque omnium communicatione vſus fuerit. Iuuabit prætereà non mediocriter, ſi cùm Prouincialis ad viſitandum venerit, ſinceram & ipſi conſcientiæ ſuæ rationem illi reddant: de ſingulis, in quibus erratum à ſe circa officium, & de impedimentis, quibus in eodem retardari ſe ſentiunt. Ac fortaſſe intererit primâ hac vice, conferetque ad meritum & auxilium, ſi ad nos etiam de eadem re ſcribant, adiectis difficultatibus, quas ipſi ſuâ culpâ experiuntur; vt informatio, quam de Collegij ſui ſtatu mittent, non ea ſolùm comprehendat, quæ ad ceteros pertinent; ſed humilem ſimul eorum, quæ ad ipſoſmet ſpectant, narrationem: quod multi iam magno animi candore aliàs fecerunt, faciuntque etiam nunc, fructu, vt quidem ſpero, & ſentire illos arbitror, minimè pœnitendo.

10 Oro ad extremum, & quantâ poſſum contentione obteſtor, vt tanti momenti opus ſeriò omnino, ac toto pectore amplectantur: neque committant vt tot ordinationes, inſtructio-

ctiones, & conatus, teſtimonium in die mortis contra nos dicant, ſi in vſum non inducãtur, & in libris tantùm otioſa iaceant. Hoc modo & me & ſeipſos magnis, quæ impendent, periculis liberabũt. Idque demum ſimul omnes præſtiterimus quod à nobis requirit, tum Beatus Pater Noſter, qui è cælis nos reſpiciens, clamare quodammodò non ceſſat, *Hoc agite*; tum fides, quâ cariſſimæ parenti obſtricti ſumus; tum ipſum denique quod Deo Domino noſtro debemus, obſequium: cuius gloriam impenſiſſimè ac ſtudioſiſſimè ſectari nos decet, cùm eos curæ noſtræ commiſerit, quos non ſolùm pretioſiſſimo Sanguine ſuo redemit, ſed ſingulari etiam amore, ac prouidentiâ in hanc ſanctam vocationem perduxit. A quo perpetuam vobis diuinæ ipſius Maieſtatis præſentiam, & gratiam implorans, me ipſum viciſſim vt egentiſſimum, ſacrificiis & orationibus veſtris enixè commendo. Romæ xx. Auguſti, M.DC.IV.

RR. VV.

Seruus in Chriſto

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA XV.

EIVSDEM

R. P. N. GENERALIS

CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Prouinciales Societatis.

DE OFFICII DIVINI RECITATIONE, AC CELEBRATIONE MISSÆ.

QVanta ad officium Diuinum ritè perſoluendum reuerentia & attentio requiratur, præclarè omnino Pſaltes Regius, propoſitâ ipſius Domini, quocum agitur, excellenti præſtantiâ commonſtrauit, his verbis: *Pſallite Deo noſtro, pſallite; pſallite Regi noſtro, pſallite: quoniam Rex omnis terræ Deus.* Idcircò enim ſubiunxit, *Pſallite ſapienter:* quia videlicet non quouis, ſed apto prorſus quodam modo id officium recitandum eſt, præcipuè quidem à nobis, quos huic miniſterio ita deſtinauit Eccleſia, vt ipſius quaſi nomine, & creaturarum omnium, quæ id minimè norunt aut poſſunt, præpotentem mundi effectorem laudemus Deum, pro cunctis exoremus, & coram eo corda noſtra pandamus. Quibus ex rebus, aliiſque compluri-

pluribus, quas de hoc eodem officio altâ quadam cum exaggeratione Sancti Patres commemorant, liquidò apparet, quàm nos deceat, vt monet Apoſtolus, *pſallere ſpiritu, pſallere & mente.* Enimuerò cùm ſic res habeat, vt ſiue ob ſtudiorum occupationes, ſiue ob frequentiorem communicationem cum proximo, ſiue alias iuſtiſſimas ob cauſſas, quæ ſemper ad maiorem Diuinæ Maieſtatis gloriam dirigantur, ſiue denique ex Inſtituto & approbatione Sedis Apoſtolicæ, officium hoc priuatim, non autem in Choro recitemus; maiorem proculdubio à nobis diligentiam adhiberi neceſſe eſt: vt reuerentia illa, quam ipſe Chorus, ipſa Eccleſia, & communis multorum conſociatio, ipſæ quoque cæremoniæ externæ conciliant; præſidiis aliis ita compenſetur, vt quod hinc deeſt, aliunde ſuppleatur. Et eò quidem accuratiùs, quò procliuius nihil eſt, quàm vt eas ipſas ob cauſſas debita aliqua reuerentia, recollectio, & attentio depereat. Primò igitur, quod ad tempus attinet, non patiemur ita nos obrui negotiis, vt ad horas valdè importunas proprium hoc munus reiicere cogamur, adeò vt prçueniendi, poſtponendíve facultas indulta neceſſitati, vel tempeſtiuæ ſeriarum rerum tractationi, oſcitantes nos reddat, minúſve ſollicitos. Quod deinde ad locum ſpectat, ſitum, ſtatumque corporis, ſicuti præſcribere non eſt animus, vt officium recitetur in Sacello, Oratorio,

torio, aut cubiculo, flexis genibus, aut ſecus (nempe aliquid indulgendum fatigatis aſſiduitate ſtudiorum, vel operosè alioquin proximi cauſsâ laborantibus, ſiue audiendis confeſſionibus, ſiue cuſtodiis adeundis, ſiue aliis huiuſmodi pietatis miniſteriis exercendis) ita certè officium perſoluere, quaſi penſum aliquod indifferens, aperto loco, & ſalutationibus, aliiſque diſtractionibus valdè peruio, id prorſus aliter fieri ac deceat, neque ad reuerentiam attentionémve conferre quidquam poſſe, manifeſtũ eſt. Atque vt vnum moneam, quod maximè noſtrâ omnium interſit, ex vſu fore confido, ſi decori habitâ ratione, ſe quiſque penitùs examinet, ſi naturæ vim & habitum, ſi mentis volubilitatem, ſi deuotionem, affectum, experientiam denique diligenter excutiat. Sunt enim, qui pronis genibus etſi orare queant, non tamen eam attentionem, guſtumque ſpiritualem eo ſitu experiantur, ac ſedentes. Sunt qui inambulando ſe non impediri ſentiant, quinimò liberiori mente ad altiora ſubleuari. Iam verò ſi quempiam docuerit experientia, hunc, aut illum ſibi modum non ſuccedere, & eum nihilominùs tædio ſeceſſus, aut cubiculi, velit conſectari; id certè Domino Deo gratum eſſe nequaquàm poteſt. Quòd ſi fatigato vel infirmo capiti aliquantâ opus erit ceſſatione, licebit, antequàm inchoëtur officium, inambulare tantiſper, dum aliquid

quid piè ſuauiterque meditando, & relaxetur animus, & ſe tamen ad officium comparet. Iuuerit quoque non mediocriter illa conſideratio, Diuinum hoc officium maiore ſui parte pſalmis conſtare. Horum enim pſalmorum tot ac tanta præconia Sancti Patres ſuis ſcriptis mandarunt (præcipuè verò S. Chryſoſtomus hom. 6. de pœnit. S. Ambroſius, & S. Auguſtinus in præfationibus ad pſalmos, quæ loca miræ ſuauitatis pleniſſima ſunt, & digniſſima quæ legantur) vt eos ſi vel mediocri præuiâ animi præparatione recitare ſtudeamus, non dubitem, quin mirabiles effectus experturi ſimus; eumque ſpiritualem mentis paſtum probaturi, vt numquàm officij longitudo ſatietate nos afficiat: ſemper autem eiuſdem iucunda varietas ſpirituali dulcedine perfuſos dimittat. Quod fortaſſe contrà vſuuenit pleriſque, quos, dum id officij perfunctoriè pronunciant, tædet aridæ atque inſulſæ longitudinis. Placet autē referre S. Gregorij verba, id quod volumus aptè declarantia: *Sed qualis*, inquit, *aut quanta ſit laus, ſi deuota non ſit? Aptè itaque tribus vitulis, totidem farinæ modij coniunguntur* (loquitur de oblatione, quam mater Samuelis offerebat) *vt de eo, quod in Dei laudibus ore dicimus, per deuotionem ſatiemur. Nam ſine farinâ vitulum offert, qui in Dei laudibus verba quidem edit, ſed mente vagâ ad ea, quæ loquitur, non intendit. Sed ſi verba Dei laudando vel orando proferentes hilareſcimus, dum intelligen-* Lib. 1. in 1. Reg. c. 1.

ligentiæ miſcemus gaudium, illius vini, quod lætificat cor hominis, amphoram farinæ ſociamus. Varietas deinde affectuum quanta in pſalmis eluceat, quàm dulces & efficaces loquendi modi, quàm ſingulare acumen non poëticum, ſed diuinum, quod dum corda mirificè oblectat, in animos penetrat; quanta, inquam, harum rerum omnium copia extet in pſalmis, credi vix poteſt. Hinc porrò fit (quod rectè animaduertit S. Auguſtinus, qui res inibi ſcriptas, noſtrum appellat ſpeculum) vt pſalmorum affectus exprimere nos oporteat: timere, cùm timet Propheta; amare, cùm amat; laudare, cùm laudat; plorare, cùm plorat; poſtulare, cùm poſtulat, & (quod plurimùm confert ad neceſſariam attentionem ſubinde renouandam) mentem ad Deum extollere, cùm ille ſe erigit; noſmetipſos deprimere, cùm ille ſe agnoſcit; pro inimicis orare, cùm orat; flagitare exaltationem Eccleſiæ, cùm eam flagitat; amare pulcritudinem Chriſti ſponſi, eloquiorum dulcedinem exoptare, eiuſque liberalitatis amplitudini pectus aperire, eumdem Patri mediatorem interponere pro firmiori ſpe obtinendi, quod ipſe nobis acquiſiuit; mente expatiari per turres illas & cælorum palatia; grates agere pro egreſſu ex Ægypto; oblectare ſe riuis mellis è petrâ profluentis; ſitim explere aquis illis mirabiliter manantibus; lætari de profligatis hoſtium copiis, & aduerſus eorum vim & inſidias

Conci. 3. in Pſal. 30.

dias opem implorare; ſplendorem pariter ac multitudinem Sanctorum, quos ſibi Deus in terrâ ſeruat, contemplari. Denique, ne longior ſim, nullum non licet pium animi affectum pſalmorum recitatione concitare. Nam & in hunc vſque diem cithara illa Dauidica malignos arcet prohibetque ſpiritus. Verùm vt intelligamus, quo pacto pſalmi ad ſpiritualem paſtum fructumque capeſſendum recitari debeant, facere non poſſum, quin adducam perappoſitum Caſſiani locum, vbi dum agit de oratione, mirum in modum pſalmos commendat his verbis: *Omnes quoque pſalmorum affectus in ſe recipiens, ita incipiat decantare, vt eos non tamquàm à Prophetâ compoſitos, ſed velut à ſe editos, quaſi orationem propriam profundâ cordis compunctione depromat: vel certè ad ſuam perſonam æſtimet eos fuiſſe directos, eorumq; ſententias non tunc tantummodò per Prophetam, aut in Prophetâ fuiſſe completas, ſed in ſe quotidie geri impleriq; cognoſcat. Tunc enim Scripturæ diuinæ perpateſcunt clariùs, & quodam modo earum venæ medullæq; panduntur, quando experientia noſtra earum non tantùm percipit, ſed præuenit notiones.* Poſtquàm verò aliquot affectus pſalmorum percenſuit, ſubiungit: *Omnes namq; hos affectus in pſalmis inuenimus expreſſos, vt ea quæ incurrerint, velut in ſpeculo puriſſimo peruidentes, efficaciùs agnoſcamus. Et ita magiſtris affectibus eruditi, non vt audita, ſed tamquàm perſpecta palpemus.* & quæ ſequuntur. Atenim vt

Col. 10. c. 10.

eò pertingamus, præter cordis puritatem, quam diligenti examine, accuratoque labore conſequi oportebit, duo inſuper neceſſaria requiruntur. Alterum, vt aliquis auctor perlegatur, qui breuiter, dilucidè, ac ſpiritualiter litteralem pſalmorum ſenſum exponat: quod mirâ prorſus felicitate Cardinalis Bellarminus mihi videtur aſſecutus. Alterum, vt eò feratur meditatio, & ita quidem, vt ſi quando Deus lumen aliquod elargitus fuerit, vel motum animæ aliquo in verſiculo concitârit, locus ille poſtmodùm in cubiculo ſæpius expendatur. Ac veluti cui argenti vel auri vena indicata fuerit, is auidè effodit; ſic nos altiùs (theſauri quippe non deerunt) effodere non deſiſtamus. Nec dubium quin vno in verſiculo, quem multorum annorum ſpatio millies pronuntiauerimus, nouam ſubinde venam aut fodinam demonſtret Chriſtus Dominus. Adhibenda ſolùm diligentia, quam inſinuat Sapiens, dum

Prou. 5. ait, *Si quæſieris illam quaſi pecuniam, & quaſi theſauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei inuenies.*

Hîc demum ſcribendi finem facere cogitabam, cùm ecce graues aliquot Patres ac zelo pleni, admonent, operæ pretium me facturum, ſi pauca de ſacrificio Miſſæ his attexerem. At fateor, vix me id auſum eſſe commendare (tanta quippe eſt huius Diuini myſterij dignitas atque maieſtas, vt illa per ſe ſtimulus apprimè effi-

efficax eſſe videatur ad timorem, reuerentiam, & actualem deuotionem in nobis excitandam) niſi defectus luminis, imbecillitas virium noſtrarum, naturæ infirmitas, leuitas denique mentis & inconſtantia, quâ fit vt aliis in multis delinquamus, idem & in hoc ipſo, de quo nunc agimus, negotio perſæpè efficeret. Nunc tamen vnum hoc dumtaxat in memoriam reducere ſatis fore arbitror. Expendendum videlicet, (ſi quidem conſideretur vt ſacrificium) cui, quid, quem ad finem, & quo modo offeratur. Nam ſi offertur ſupremo rerum omnium effectori Deo, quamuis turtures ſolummodò, columbæ, aut vituli, more antiquorum ipſi offerrentur; inſignis tamen timor, puritas, & reuerentia requireretur. Si ergo nobiſcum reputabimus offerri Chriſtum ipſum, vnigenitum Dei Filium, ad dexteram Patris ſedentem, verum ac ſummum Sacerdotem ſimul & ſacrificium, manifeſtè conſtat, quantum prætereà momenti adiungatur. Finis deinde atque intentio, quâ Euchariſticum hoc ſacrificium offertur, nempe ſalus viuorum & mortuorum, Eccleſiæ vnio, debita gratiarum actio, laudatio Diuinæ Maieſtatis, apertè declarat, quid à nobis deſideretur. Modum denique inexplicabilem, vt non modò coram Angelis & Curiâ cæleſti vniuersâ id ſacrificium offeratur, ſed & attrectetur à nobis & participetur, eum, qui poteſt, animo comprehendat. Si poſt hæc vt

Sacramentum conſideretur, quod à nobis ſumitur, vt ab eo tamquàm à fonte vitam in nos deriuemus, & cum eo quaſi concorporemur, eiuſque gloriæ & claritatis efficiamur partici-
Ioan. 17. 22. pes (ita enim Patrem alloquitur, *Claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis*: quod de Sacramento intelligendum ait S. Hilarius) manifeſtè apparebit, quantâ cum præparatione, ac ſenſu pietatis ad illud accedere debeamus. Nec ſolùm id intelligendum de remotâ illâ præparatione (de quâ diuinum in modum agit Nazianzenus in ſuo Apologetico) nempe de puritate, & totius hominis ſanctimoniâ, id eſt, vt aſſueuerit oculus ita res omnes contueri, vt inde animus ad earum Creatoris laudem & admirationem traducatur: aures diuinis ſolùm præceptis ac monitis pateant: os, labia, lingua eo modo ſint compoſita, vt è cælis dumtaxat ſpiritum ſalutarem ac vitalem hauriant; occluſa quoque, ac decenter aperta, ſoli præfixo ſibi muneri deſeruiant. Lingua verò quaſi plectrum Spiritus ſancti concentum harmoniamque ad vnius Dei gloriam efficiat. Pedes more ceruorum comparati firmentur in petrâ, neque aliud iter norint, niſi gratum Deo, & ipſius conſentaneum voluntati. Omnia demum corporis membra facta ſint membra iuſtitiæ, & quaſi exuta mortalitate abſorbeantur à vitâ. Non, inquam, id ſolùm intelligendum de remotâ illâ, ſed de proximâ item & actuali præparatione.

tione. Quâ ego re certè confundor, quoties veniunt in mentem illa S. Bonauenturæ verba: *Cùm fuerit totus alteratus & Diuinus effectus, ita vt nihil videat, niſi Deum, tunc accedat.* Et quamquàm neque neceſſe eſt, neque huius loci, aut inſtituti mei referre, quod ſcribit S. Dionyſius de Eccleſiaſticâ hierarchiâ; Chryſoſtomus, vterque Cyrillus, atque vt vno verbo dicam, omnes Sancti Patres; nequeo tamen prætermittere quod habet Damaſcenus: *Ardenti*, inquit, *cupiditate ad eum adeamus; manibuſq́ in crucis formam compoſitis crucifixi corpus ſuſcipiamus; atque & oculis & labiis, & frontibus impoſitis diuini carbonis participes efficiamur, vt ignis deſiderij in nobis inſiti aſſumptâ eâ, quæ ex carbone oritur, inflammatione peccata noſtra exurat, ac pectora noſtra colluſtret: demuſq́ operam, vt per diuini ignis perceptionem inardeſcamus, diiq́ efficiamur.* Hactenus Damaſcenus. Iam verò, quia decet nos ad eam dignitatem aſpirare, ſatis liquet non accedendum ad illa tremenda myſteria, niſi præparatione præuiâ, quæ negotiorum colloquiorúmve diſtractiones ſubmoueat. Neque id committendum, vt cùm primùm quis in ſacriſtiam pedem intulerit, dicere incipiat, *Impone Domine capiti meo.* Sed præmiſſâ aliquâ mentis in Deum eleuatione cogitare oportebit, quid agendum, quóve eundum ſit. In ipsâ deinde celebratione ſeruanda omnino regula, quæ mediam horam Sacro faciēdo præſcribit. Breuiori quippe

Lib. 4. de Fide, c. 14.

tempore, neque decentiæ, neque cæremoniarum diſtinctioni locus eſſe poteſt, qui debet. Quâ occaſione valdè commendatum velim Ædituis & Præfectis Eccleſiæ, vt iuxta præſcriptum regularum de iis, quæ ſecus facta deprehenduntur, Superiores admoneant. Peractâ denique celebratione, ac miniſterio tam ſublimi, durante adhuc corporali Chriſti Domini præſentiâ, debitæ agendæ ſunt gratiæ. Ideò ſiquidem ab Eccleſiâ proponitur hymnus trium puerorum, qui in mediâ fornace poſiti (quaſi vellent ſuppleri, quod non ſatis poterant ipſi per ſe præſtare) ad diuinas laudes inuitabant & cælos, & Solem, & ſtellas, & reliquas omnes creaturas ſublunares, quantumuis ſenſus expertes. Nos igitur veluti in dulce iubilum prorumpentes, tot eiuſmodi creaturarum linguis, tam immenſam Dei noſtri ſuauitatem celebremus: neque nos foras effundamus, ſed operam demus, vt diuinum illum ardorem conſeruemus; familiari illa Domini communicatione perfruamur; noſtraſque neceſſitates eidem humiliter inſinuemus; tum ad præparationem conſequentis ſacrificij maiorem deinceps perfectionem conſectandam proponamus. Ne diuina gratia, & quidem tam eximia, vel quia non tanti fiat, vel quia negligentiùs tractetur, vel aliâ quauis culpâ noſtrâ, penitùs in nobis exareſcat. Nec id ſilentio prætermittendum, quòd etſi quæ dicta ſunt ad omnes

omnes omnino ſpectant Sacerdotes, qui videlicet (vt ait S. Chryſoſtomus) in terris degentes, cæleſte nihilominùs exequuntur officium; ea tamen præcipuè nobis dicta credere, noſtrâ omnium vehementer intereſt; à quibus nempe amplius quippiam iure requiretur, vt ab iis, qui diuinitus ad ſtatum religioſum vocati, tot muniti doctrinæ præſidiis, tam ſublimis commercij notitiâ inſtructi, ſæculi vinculis expediti, accedente tam frequenti vſu meditationum, & quotidiano virtutum incremento, id nimirum operante ipſiuſmet ſacrificij efficacitate, præter peculiares viuoſque amoris ſtimulos, videri poſſumus ad hunc gradum euecti à Deo, vt aliquâ parte compenſemus infinitum eorum numerum, qui irreuerenter, inconſideratè, ac temerè Diuinum hoc tractant myſterium. Horum porrò miſeram ſortem B. Laurentius Iuſtinianus (vt præclara S. Chryſoſtomi, & aliorum Patrum antiquorum dicta factaque prætercam) & accuratè deſcribit, & religioſè, dolenterque deplorat. Sed vt finem faciam, vberem omnibus à Domino Deo gratiam precatus, vt optatum ex hac qualicumque meâ cohortatione fructum reportetis, maiorem in modum velim Superioribus inculcatum, Confeſſariis item, & ſpiritualium rerum Præfectis, vt pro ſua quiſque parte, ac officij munere connitantur efficere,

vt

vt quà impedimentis ſubmouendis, quà inquirendis commoditatibus huncDei cultum promoueant, nec ſolùm monitis, ſed multò magis exemplo ſubditis Superiores præluceant; totiuſque negotij difficultates diligenter explanent. Atque hîc tandem omnium precibus & ſanctis ſacrificiis me commendo. Romæ XXIV. Nouembris, M.DC.XII.

RR. VV.

Seruus in Chriſto

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA XVI.

EIVSDEM R.P.N. GENERALIS CLAVDII AQVAVIVÆ

Ad Prouinciales Societatis,

Monita complectens,

FORMANDIS CONCIONATORIBVS

accommoda.

QVemadmodùm noſtræ Societatis hic eſt finis, non ſolùm ſaluti & perfectioni propriarum animarum (vt loquitur B. P. N. IGNATIVS) cum Diuinâ gratiâ vacare, ſed cum eadem impensè in ſalutem & perfectionem proximorum incumbere; ita etiam media, quibus illi iuxta noſtram vocationem iuuentur, hæc ſuppetunt, quæ pariter ab eodem B.P. indicantur, oratio videlicet, ſancta deſideria, confeſſiones, ſpiritualia exercitia, colloquia priuata, conciones. Et verò concionandi miniſterium, ſi probè exerceatur, non dubium quin ſit ad lucrum animarum aptiſſimum. Sic quippe

quippe S. Petrus ſibi à Domino dictum audiuit: *Ex hoc eris homines capiens.*

Ad illud autem munus pro dignitate obeundum, plurima in Societate adiumenta ſubminiſtrantur: impedimenta ſi qua exiſtunt, ea pauca ſunt; & à quibus, ſi quidem planè velimus, expedire nos haud magno negotio poſſimus. Quoniam ergo de hoc ipſo argumento dicere aliquid in præſens inſtituimus, idque vehementiùs inculcare, quod breuiori epiſtolâ miſsâ ad Prouinciales XIV. Auguſti, M.D.IC. commendaueramus; ita rem omnem perſtringemus, vt de adiumentis agamus primùm, tum de impedimentis, poſtremò de mediis & induſtriis, quæ ad id munus perfectè explendum non parum conferant.

Primum caput de Adiumentis. Primum adiumentum eſt, opinio virtutis ac probitatis: in quâ opinione ferè ſunt noſtri apud omnes, tamquàm Societatis religioſi. Huius verò exiſtimationis tanta vis eſt, vt dixerit S. Auguſtinus: *Habet autem, vt obedienter audiatur, quantacumque granditate dictionis maius pondus vita dicentis.* Ergo cauebunt noſtri diligentiſſimè, ne quos præ ſe ferant minùs rectè compoſitos animi motus, ne nimiam corporis curam, ne ambitionem honoris, aut quemlibet denique alium immoderatum affectum. Quibus rebus fit plerumque, vt apud ſæculares, quamuis alioquin ab eiuſmodi vitiis non alienos, nonnihil de Concionatoris nomine

4. de Doct. c. 27.

mine & exiſtimatione depereat. Eamdemq́ue ob cauſſam non ſe nimiùm dabunt in familiaritatem externorum; ſed ſolummodò quatenus id eorum ſpiritualis poſtulabit vtilitas: nam quæ propiùs inſpectantur, ea quoque manifeſtiùs, quid in ſe habeant vitij, demonſtrant.

2 Sua habere ordinata ſtudia, & quidem neceſſariis vacua diſtractionibus, niſi quibus ſponte ſe implicare fortè quis velit. Inde verò conſequitur, vt homines Societatis ſolidam nanciſcantur doctrinam, tuteq́ue loqui valeant. Quæ res magno vtique eſt adiumento: quemadmodùm è contrario quiſquis ſanâ eſt mente, timidior certè redditur, atque ad dicendum impeditior, ſi quod dicit, non adeò exploratum habet, vt in reprehenſionem incurrere iure non poſſe credat.

3 Priuato ſtudio ſacræ Scripturæ, ac legendis Patribus incumbere; tempuſq́ue huic ſtudio deſtinatum habere liberum, iuxta noſtram Inſtructionem, quam diligenter obſeruari peroptamus. Inſtr. 2. §. 7.

4 Vberrima ad dicendum quaſi obuia materia, quæ videlicet à pleriſque eruditis, grauibuſq́ue Doctoribus aucta plurimùm eſt, & hactenus digeſta ſapienter. Maximè verò cùm de Societate non pauci, & Scripturis ſacris exponendis, & aliis argumentis pertractandis, eiuſmodi conſcripſerint libros, vt ingentes colle-

collectos theſauros nullo propè labore eruere inde cuiuis liceat.

5 Tempeſtiuè in Collegiis, ipsâque iuuentute, concionandi miniſterium inchoare: accedente ad exercitationem operâ & inſtructione Præfectorum, ceteriſque neceſſariis adiumentis. Quâ ex re perinde atque ex frequenti animi reflexione, dum ſæpius coram doctis recteque diiudicantibus dicere contingit, facilè quis hoc aſſequitur, vt firmo ſynceroque iudicio liberè, animosè, ac limatè dicat.

6 Multos, ac bonos audiſſe Prædicatores. Quâ tamen in re iudicio eſt opus. Ideò cauebunt Superiores, ne noſtri ad eos accurrant, à quibus vitia potiùs addiſcant.

7 Sed plus quàm credi poſſit, negotium promouet, potioreſque nobis partes conciliat, & materia de quâ dicimus, & auditores apud quos dicimus, & auctoritas maieſtaſque muneris. Dicimus enim tamquàm ſuperiores & magiſtri, non coram Senatu aut populo, ad modum antiquorum oratorum, Demoſthenis, Ciceronis, & ſimilium, de rebus ad rempubl. ſpectantibus, deliberando, vel conſultando; accuſando, vel defendendo ſingulares perſonas; vel adhibendo panegyricos ad virtutes, aut præclara cuiuſpiam celebranda facinora; ſed agimus de ſingulorum audientium negotio maximo, & ſummis vtilitatibus, quâ vnâ re nihil auditur libentiùs. Et ſi quidem docemus.

cemus, doctrinam proferimus diuinam, propter quam fides ipſa, quæ in auditorum pectoribus reſidet, eoſdem beneuolos reddit ac dociles, necnon ad aſſentiendum faciles. Quòd ſi delectare ſit animus, nihil vſquam verbo Dei & Scripturis ſacris eſt delectabilius. Ideò quippe ait Propheta : *Dilexi mandata tua ſuper aurum, & topazion.* Item, *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo.* Hanc enim per ſe vim habent, vt vel nudè prolata delectent. Præterquàm quòd hiſtoriarum varietas, quæ inibi continetur, mirum in modum recreat audientes: metaphoræ item, & pſalmorum poëſis. Prouerbia autem & ſententiæ Salomonis, ſimilia quoque ac diſſimilia, ſi loco ponantur ac tempore, ſunt profectò (vt cum Scripturâ loquar) tamquàm mala aurea in lectis argenteis, vel inauris aurea, & margaritum fulgens. Verùm de ornatu nimio ad oblectandum adhibito, rectè D. Auguſtinus, *Nec illa ſuauitas,* inquit, *delectabilis eſt, quâ non quidem iniqua dicuntur, ſed exigua & frigida bona ſpumeo verborum ambitu ornantur, quali nec magna & ſtabilia decenter & grauiter ornarentur.* Si tertiam deinde ac præcipuam oratoris partem conſideremus, (quæ in perſuadendo, affectibuſque concitandis poſita eſt) quis dubitat, quin verba reſque diuinæ ſint veluti ſagittæ acutiſſimæ? Teſtatur verò S. Auguſtinus, Philoſophos ipſos ac Rhetores, quamuis Diuinæ ſapientiæ forent exper-

4. de Doct. c. 5.

tes, dixiſſe tamen, pluris æſtimandum, ſi diceret orator ſapienter, vbi non poſſet eloquenter. Tum idem Sanctus ſubiungit: *Sapienter autem dicit homo tantò magis vel minùs, quantò in Scripturis ſacris magis minúſve profecit.* Deinde capite duodecimo hæc addit, quæ ad mouendi rationem ſpectant: *Sicut delectatur auditor, ſi ſuauiter loquaris; ita flectitur, ſi amet quod polliceris; timeat, quod minaris; oderit, quæ arguis; quæ commendas, amplectatur.* & quæ ſequuntur. E quibus omnibus, vt liquet, ampla dicendi materia ſubminiſtratur. Cùm ergo Chriſtiani Eccleſiaſtæ finis ſit longè ſublimior, magiſque neceſſarius, quàm cuiuſuis profani oratoris; materia verò prorſus alia; cumque iidem Concionatores ſint veluti Legati à Deo miſſi (ita enim Dominus olim ad Prophetas, *Hæc dices populo huic,* &, *Hæc,* & hæc *dicit Dominus.* ad Hieremiam item: *Dedi verba mea in ore tuo.* Sic D. Paulus: *Legatione pro Chriſto fungimur, tamquàm Deo exhortante per nos*) debent ſanè ipſius, à quo mittuntur, Principis verbis, quoad poſſunt, legationem exponere. Atque hinc fit, vt non eadem, ſed planè diuerſa eſſe debeat vtriuſque Oratoris dicendi ratio. Res enim grandiores grandius quoque poſtulant genus orationis. Ceterùm cùm res illæ, quæ à ſæcularibus Oratoribus tractantur, poſſint nunc paruæ eſſe, nunc magnæ, prout maiorem vtilitatem continent, nempe cùm de pecuniâ, aut
de

de hominum vitâ, ac ſimilibus agitur; in his tamen noſtris (quandoquidem omnia, vt idem S. Auguſtinus ait, maximè quæ è loco ſuperiori populis dicimus, ad hominum ſalutem, nec temporalem, ſed æternam referre debemus, vbi etiam cauendus eſt æternus interitus) in his, inquam, noſtris, omnia ſunt magna, quæ dicimus. Ideò ſubiungit: *Oportet igitur eloquentem Eccleſiaſticum, quando ſuadet aliquid quod agendum eſt, non ſolùm docere, vt inſtruat; & delectare, vt teneat; verùm etiam flectere, vt vincat.* Concludam autem primum hoc caput illâ S. Bernardi ſententiâ, quæ complectitur omnia: *Eſt*, inquit, *funiculus triplex, qui difficilè rumpitur, ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt ſe ad regna cæleſtia, ſi rectè ſentias; ſi dignè proloquaris; ſi viuendo confirmes.* In Cant. ſerm. 16.

Impedimenta porrò licet multa ſint, pauca tamen dumtaxat perſtringam. *Secundum caput de impedimentis.*

1 Eſt intentionis obliquitas. Cuiuſmodi eſſet, prædicare ſeipſum potiùs, ac laudem ſectari, quàm auditorum vtilitatibus propter Deum conſulere. Hæc enim res non modò minuit, aut prorſus tollit meritum; ſed etiam, cùm circa finem erretur, incredibile eſt quàm detorqueat media, eaque deprauet. Iis porrò qui ſic peccant, ſi quidem res ſuccedit ex voto, vt ſiue ob actionis dictioníſve concinnitatem, ſiue ob aliud quoduis naturale

donum, frequenti concione audiantur; ſucceſſu ipſo redduntur in dies magis vani, ad correctionem difficiliores, ſuarumque rationum retinentiores: ſin autem minimè ſuccedit, tum verò cùm ſe ſuâ ſpe fruſtratos videant, mirum quàm puſilli, quàm abiecti fiant animi, quàm melancholici. Dum intereà qui rectâ intentione, qualecumque talentum à Domino Deo acceperint, ad eiuſdem gloriam, & animarum ſalutem illud impendunt, iugi lętitiâ perfruuntur, & nouo ſemper ſpiritu labores obeunt. Dominus autem eorum labores inutiles eſſe non ſinit, quin potiùs exiguæ ſementi vberem largitur meſſem.

2 Incautus delectus in ſtudij materiâ, conſectandis profanis auctoribus, hiſtoriis, hieroglyphicis, poëtis, & aliis id genus, dum quis eruditi nomen inde aucupatur, quaſi Mathematicam norit, Aſtrologiam, Medicinam, Anatomiam, Phyſiognomiam, & ipſam (ſi Deo placet) Alchymiam: nec erubeſcit earum rerum oſtentare notitiam, quas maiore cum laude & opinione religioſitatis ſe ne intelligere quidem oſtenderet.

3 Inordinatum ſtudium, minimeque firmum, dum quis hîc illic ſparſim aliquid legens, nuſquam figit pedem: nec inſpicit vbinam effodiat, vnde theſaurũ eruat. Qui verò eiuſmodi eſt, magnã vtique facit temporis iacturam, nec debitam ſibi comparat ſupellectilem.

4 Non

4 Non obſeruare diligentiùs, neque meditari, quæ leguntur in Scripturis ſacris. Quo fit, vt plerique excidant, ac veluti neglecti pereant theſauri: idque, quod dicitur, languidè ac ieiunè dicatur.

5 Lectione quidem percurrere Sanctos Patres, ſed exiguâ mentis applicatione, leuique adhibito ſtudio, ad eruendas materias, quæ poſtmodùm futuræ ſint vſui. Atque hîc longè falluntur, qui cùm aliquem ſibi leuem ac futilem conceptum efformarint, tum Sanctos Patres in eum ſolum finem euoluunt, vt reperiant quo ſua commenta confirmare queant. Quaſi verò vtilius expeditiuſque non foret, ex ipſis auguſtiſſimis fontibus aquas haurire, quæ nullo poſteà negotio, quò potiſſimùm expediat, deriuentur, ſua ipſorum verba, tum auditorum pectora irrigaturæ.

6 Memoriæ oſtentatio, quæ profectò magnoperè quemuis dedecet in hiſtoriis etiam adducendis, rebuſque profanis; quibus nempe non niſi modicè ac ſcienter vtendum, ſi quando grauitatis aliquid habeant, & ad virtutem exacuant; inde videlicet ſtimulos admouendo, quòd vel ab ipſiſmet profanis auctoribus, virtutis quoque ſplendor nobis demonſtretur. At illa ipſa oſtentatio in ſacris Scripturis, ac Sanctis Patribus, nec laudem habet vllam, neque vtilitatem, ſi crebræ ac variæ, non inculcato ſententiarum pondere, citationes adducantur.

tur. Hæ ſiquidem lectionibus conueniunt potiùs ad indicanda loca, vnde doctrina erui poſſit atque confirmari, quàm ſacris concionibus, quæ alium ſibi finem proponunt.

7 Perlegere quoſdam è Sermonariis, vt vocant, qui temerè plerumque Scripturis abutuntur; conceptuſque vanos ac futiles conſectantur, qui quò plus habent nouitatis, longiuſque abſunt ab humanâ cogitatione, tantò magis Concionatoribus ipſis videntur arridere, quaſi exquiſitam illam rationem attingere alius nequeat vllus. Adeoque grauiter his conceptibus & commentis in errorem impelluntur nonnulli, vt ſe vtiliùs in eiuſmodi librorum, quàm in Sanctorum Patrum lectione ponere tempus arbitrentur: propterea quòd non perinde in his, atque in illis talia commenta reperiant. Atque in hoc quidem minimè falluntur: nam Sanctorum Patrum conceptus firmitatem habent, medullam ſpiritus, multamque ad permouendos oblectandoſque animos efficacitatem: quin & ipſa per ſe cuiuſdam Sancti auctoritas pretioſiores illos atque commendabiliores efficit.

8 Affectatus dictionis ornatus. In quo quidem grauiſſimè peccatur, non modò contra quàm deceat oratorem Eccleſiaſticum, ſed etiam aduerſus eam artem, quam profani Rhetores tradidêre; vt liquet ex Ariſtotele, Cicerone, & aliis artis eius magiſtris. Hîc porrò innu-

innumeris pænè modis errari contingit, crebrâ videlicet epithetorum vſurpatione, tum adhibendis phraſibus poëticis, nimiumque exquiſitis; audacioribus item, atque frequentioribus metaphoris, longioribus circumſcriptionibus earum rerum, quæ vno ſimpliciq́ue vocabulo eſſent contentæ; multarum quoque rerum enumerationibus, veluti virtutum aut vitiorum, quæ recto deinde, necnon inuerſo iterum ordine repetantur: adhæc inueſtigandis vocibus antiquis, obſoletis, recèns inuentis, compoſitis, aut deriuatis, vſurpatis interdum (vt de Italicis exemplum afferam) à Boccatio, vel poëtis, aliiſve, qui linguæ gnari ac benè periti videri voluerunt. Et ſunt, qui quò minùs intelliguntur, eò maiorem apud auditores admirationem ſe habere credant. His verò plerumque accidit, vt ſpectatoribus exhibeant alterius quaſi panni veſtem Sericis aliquot particulis aſſutis; iuſto tamen Dei iudicio, quod ipſa docet experientia, riſui ſint atque ludibrio apud eos, quibus lingua, aut natiua, aut probè cognita eſt. Ideò S. Auguſtinus, *In ipſo*, inquit, *etiam ſermone malit rebus placere, quàm verbis; nec Doctor verbis ſeruiat, ſed verba Doctori.* Ceterùm etſi referre non ſit animus, quod Seneca, & alij graues dixêre Philoſophi, de ſermone philoſophico, plenoq́ue dignitatis; prætermittere tamen non poſſum, quod à Plutarcho notatum video:

Tract. 28.

Libro de auditione.

video: hanc ſcilicet exquiſitam, & à communi vſu abhorrentem verborum exornationem atque traductionem tenebras potiùs rebus offundere, quàm ſplendorem afferre. Ait ſiquidem, interrogatum Melanthium de Diogenis tragœdiâ quid ſentiret, reſpondiſſe, eam ſe non vidiſſe, propterea quòd ita verbis obſcurata inuolueretur, vt perſpici non poſſet. Hoc autem ideò adiecit, vt quod antè dixerat, confirmaret: ornatius nempe, abundantiuſque dicendi genus auditorum animos adeò perſtringere, vt ipſi rem, quâ de agitur, capere nequeant. Permulta item de eodem argumento diſſerit, & profert exempla, quæ percenſere nihil attinet. Sat quippe mihi erit caput hoc concludere illâ memorabili S. Hieronymi ſententiâ, iſtiuſmodi Concionatores redarguentis in hæc verba: *Iam enim & in Eccleſiis iſta quæruntur, omiſſâque Apoſtolicorum ſimplicitate & puritate verborum, quaſi ad Athenæum, & ad auditoria conuenitur, vt plauſus circumſtantium ſuſcitentur, vt oratio Rhetoricæ artis fucata mendacio, quaſi quædam meretricula prodeat in publicum, non tam eruditura populos, quàm fauorem populi quæſitura; & in modum pſalterij, & tibiæ dulcè canentis, ſenſus demulceat audientium, vt verè illud Prophetæ Ezechielis noſtris temporibus poſſit aptari, dicente Domino ad eum, Et factus es eis quaſi vox citharæ ſuauè canentis, & benè compoſitæ: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.*

Lib. 3. Com. ad Gal. in proœmio.

9 In-

9 Ingerere velle nonnulla, ſiue ea quadrent, ſiue dedeceant, quæ aliàs ipſi legerint, & venuſta putent aut curioſa. Id enim ſi temerè fiat, nullo negotio à peritis deprehenditur, iudicaturque Prædicator curtam habere ſupellectilem, quia ſimilia in medium proferat.

10 Nihil ſibi certò conſtituere, quod perſuadere quis velit; neque rationes afferre, quibus id confirmet, amplificet, exaggeret, aut denique moueat audientes: ſed id ſolum promere, quod de Euangelio, vel aliâ quapiam materiâ legerit, aut excogitârit. Idque adeò graue impedimentum eſt, vt nihil appoſitè dici, fructus percipi nullus poſſit. Errat enim, & fruſtrà vagatur, nihil habens certum quod petat oratio, & quò ictum dirigat: vacuique abſcedunt auditores, nihil domum reportantes, quod ſecum ipſi, vt oporteret, meditentur, vel quò ſe permotos ſentiant.

11 Huic impedimento affine eſt vndecimum, quod ab eodem nonnumquàm deriuatur, non ſatis ruminari, quæ dicenda ſunt; nec rectè, vt ita dicam, ſecare, (ſic enim D. Paulus, *Rectè ſecantem verbum Dei*, quo loco noſtra verſio legit, *Tractantem*) non inſtare perſuadendo, & inculcando, intellectum conuincendo, & affectum permouendo: ſed multa curſim dicere ad copiam oſtendendam, ne Concionator ieiunus appareat. Quaſi verò inſiſtere ſingulis, vbi ſit opus, tum prolatis exemplis, & rationi-

tionibus, quæ ducantur à ſimilibus, & diſſimilibus; à coniunctis, & contrariis: argumentis item conquiſitis à maiori ad minus, & contrà; ab vtilitate, & neceſſitate, à delectatione, facilitate, & aliis generis eiuſdem; tum etiam loco ac tempore Scripturis expendendis atque dilatandis; quaſi, inquam, hic amplificandi modus inopiam arguat potiùs quàm vbertatem, & abundantiam. Certè huius doctrinæ præſtantiſſimus extitit magiſter S. Ioannes Chryſoſtomus.

12 Imitari, & exprimere velle interdum etiam, quæ vitioſa ſunt in nonnullis Concionatoribus, quos alioquin plauſus, & auditorum frequentia celebres effecit: neque enim res eadem cuiuis ætati, naturæ, conditioni, aut ingenio conuenit. Vnde nec dicenda eſt eloquentia, vt ait S. Auguſtinus, ſi perſonæ non congruit loquentis. Qui verò eiuſmodi ſunt, ij profectò ex inſipientium ſermone ſe pendere demonſtrant, dum iudicium concionum ad vulgus & auditores deferunt. Quæ res multis obnoxia eſt incommodis, recteque aduerſus eam diſſerit ex profeſſo D. Ioannes Chryſoſtomus lib. 6. de Sacerdotio. Et certè mirum eſt, fieri nos velle diſcipulos vulgi, quod nec arte, nec iudicio, nec rerum delectu docere nos poteſt; imò quod nec ſibi conſtat: Fit enim plerumque, vt à diuerſis diuerſa probentur, aut improbentur; idque vnus reſpuat, quod alter admit-

admittit. Quòd ſi aliquando in vnâ re plures conueniant, vix vnquam id continget in laudando ſpiritu, efficaciâ, rerum copiâ; ſed potiùs in prædicandâ facilitāte dicendi, memoriæ felicitate, aut aliis ſimilibus leuioris momenti dotibus. Et tamen S. Gregorius Nazianzenus, S. Chryſoſtomus, & S. Auguſtinus affirmant, tum ſe populi approbationem conſecutos, non cùm applauderetur, ſed cùm animis concitatis, & collacrymantibus oculis à concione diſcederetur.

13 Monita non libenter audire, quaſi non niſi eius artis peritiſſimus de eâ iudicium ferre queat. Sed enim omnibus compertum eſt, alium etiam quàm picturæ magiſtrum poſſe in tabulâ, quæ hominis ſpeciem pictam referat, deprehendere, ſi naſo ſit obtorto, ſi limis oculis, ſi tumidis manibus, ſi imparibus denique pedibus. Pluris autem fieri debent, ac lubentiùs audiri quæ quis à Superioribus, vel Præfectis concionum, ceteriſque alicuius auctoritatis monebitur. Qui porrò eiuſmodi admonitionibus locum non dabit, hic certè nimiam ſui confidentiam, rerumque ſuarum opinionem arguet.

14 Inſeneſcere vitiis, quibus à primis annis quiſpiam aſſueuerit, maximè ſi ob ea ipſa à ſui ſimilibus laudabatur; adiectis iis gratulationibus, quæ nouum oratorem nonnumquàm agunt præcipitem. Quâ in re grauiter

errant Superiores & Præfecti, quibus ea incumbit cura; malumque reddunt inſanabile, ſi, dum iuuentutem excuſandam, animoſque erigendos potiùs, quàm contrahendos arbitrantur, conniuent in eo genere vitiorum, quæ non tam ætas minuere, quàm augere ſolet diſſimulatio. Et ſanè iuuenibus animos addere, ſed prudenter oportebit, ea laudando, quæ recta, & in bonâ ſpe ſunt poſita; non tamen diſſimulatis erroribus, vt ſcilicet meliores euadant: & dum per ætatem licet, ad perfectionem rectà contendant. Ideò conſultiſſimum eſt, eoſdem iterum poſt monitiones ad concionem euocare, vt numquid emendarint, appareat. Nam alioquin hærebunt vitia; & inueterata, vt ferè vſuuenit, fient robuſtiora. Nos quidem viros doctos & graues nouimus, eoſdemque Concionatores, cùm à perſonis magnâ auctoritate, ſibique beneuolis, fidenter admonerentur de viâ concionandi ſuâ, reſpondere ſolitos, iam ſibi integrum non eſſe emendari, tum quòd in veteri more conſenuiſſent, tum ne poſt tot annorum conciones formam earum commutarent, præſertim cùm priorem illam populi mirarentur.

15 Non meditari, nec animo comprehendere, ac poſſidere res dicendas, adeò vt non tamquàm alienæ referantur, ſed veluti eius propriæ, qui dicit; quique primùm ſibi perſuaſerit, quod aliis perſuaſum velit. Niſi enim

ex intimo animi ſenſu loquatur, atque ita loqui credatur, nihil promouebit. Eam ob rem, atque vt appoſitè dicat, oratione indiget, motuque animi, antequàm ſuggeſtum aſcendat. Vnde S. Auguſtinus: *Ipsâ*, inquit, *horâ iam vt dicat accedens, priuſquàm exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam ſitientem, vt eructet, quod biberit; vel quod impleuerit, fundat.* Cap. 15.

Prima Induſtria ſit, Præcauere diligenter, ne in errores, ſeu impedimenta paullò antè enumerata incurratur. Ex eorum quippe declinatione intelligetur, quid è contrario iuuare nos queat. Dum enim illa quindecim capita percurrentur, multa proculdubio ſuccurrent adiumenta. Exempli cauſsâ, ſi impedimento eſt incautus librorum delectus; adiumento erit prudens electio. Si nocet inordinatum vagumque ſtudium; proderit ordo atque conſtantia. Si obeſt lectio ſacrarum Scripturarum inconſiderata, ac meditationis expers; conducet conſiderationem ac meditationem adiungere: ad eumdemque modum in reliquis. *3. cap. de Induſtriis.*

II. Induſtria, Conſiderare quot extiterint, tum extra Societatem, tum etiam inter noſtros, qui litterarum ſtudio perexiguo, nec maiori Rhetoricæ præſidio, vel opinione doctrinæ fulti; at ſpiritu feruentes, & ad cor loquentes, facilia quædam & vtilia proferentes, non modò in Indiis, remotiſque ac barbaris regio-

regionibus, ſed etiam in Europâ, & præcipuis quidem ciuitatibus, non fructuosè tantùm, ſed etiam iucundè, cum approbatione & nominis celebritate auditi fuerint. Hæc porrò experientia demonſtrat, quo loco ſumma rei conſiſtat.

III. Scripturas meditari attentiùs, varia obſeruare loca, & inter ſe conferre: alter enim ſubinde locus ab altero declaratur, exornatur, vim & ſpiritum mutuatur; perlegendo ſcripta Sanctorum Patrum ſuper propoſito loco, ſuperque aliis, quæ ad eumdem ipſi locum afferunt; perpendendo quis ſenſus litteralis, (nam quæ hoc ſenſu nituntur ſuaſiones, plurimum efficacitatis habere ſolent) quis ſit allegoricus, quis moralis, ſeu tropologicus, quis anagogicus. Et ex hoc multiplici ſenſu quis potiſſimùm, & quatenus ad rem faciat, quis prætermittendus, quis verbo ſolùm promendus, quis verò expendendus, atque ad perſuadendum dilatandus, citato auctore, qui locum appoſitè ad id, de quo agitur, exponat. Hîc ſimul verſionum conſideranda varietas, adhibito contextu Hebræo, vel Græco; ſed vulgatæ editioni ſemper adhærendum, aliis verò vtendum quatenus propoſiti loci proprietatem reddunt illuſtriorem, vel vim atque emphaſim augent. Exempli gratiâ, vbi noſtra verſio habet, Pſal. *Diligam te Domine fortitudo mea*, in Hebræo fonte vocabulum eſt, quod ſigni-

gnificet, *quaſi in viſceribus condere*, aut *ex intimo animi ſenſu amare*. Quod planum eſt, quantò vim & affectum maiorem exprimat, quàm illud, *Diligam*. Et tamen ad vitandam oſtentationem, eiúſve ſuſpicionem, non multæ huiuſmodi ſignificationes diuerſæ, vt quinque, aut ſex, ſed paucæ omnino proferendæ in medium. Ac videndum, ne dum multæ afferuntur, eôdem tamen omnes recidant; aut minutatim nimis, quod in ſcholâ potiùs magiſtrum decet, exponantur. Nam interdum magna ingeritur vocum ac notionum varietas, quæ vt ad propoſitam quæſtionem haud magnopere facit, ita ſanè moleſta eſt; nec vitioſa minùs, quàm damnoſa.

IV. E pluribus rerum capitibus duo, vel tria præcipua ſibi deligere, quibus inſiſtat, quæve perſuadenda conſtituat; veluti eleemoſynam, orationem, frequentem vſum Sacramentorum: aut certè diſſuadenda, veluti auaritiam, odium, ſenſualitatem. Hæc verò capita amplificare, exaggerare, inculcare ad perſuadendum oportebit, adhibitis rationibus, quæ & intellectum conuincant, & affectum permoueant.

V. Vitium quoddam declinare, quo peccatorum emendatio plurimùm impeditur. Id autem eſt, quod quidam Concionatorum, vt reprehenſionem illigent certis ſententiis, atque conceptibus; ſatis habent eos ſemel,

ite-

iterúmve protuliſſe: neque curant ſæpè ac variis modis vitiorum caſtigationem inculcare, eademque vrgere, ac tamdiu inſectari, mutatis tamen rationibus ac ſtimulis, donec paullatim radicitus euellantur. Quâ in re vehemens fuit D. Ioannes Chryſoſtomus; exempli cauſsâ aduerſus Iuramentum, luxum, auri & argenti profluentiam, ſenſualitatem, luxuriam, abuſum Sacramentorum, Communionis infrequentiam, & alia id genus multa.

VI. Cauere ſibi ab humano reſpectu, qui vitandæ offenſionis cauſsâ reprehenſionum libertatem ac fiduciam infringit. Quamquàm videndum pariter, ne per ſpeciem libertatis vllo modo perſtringatur aut particularis quiſquam, aut ſtatus publicus, veluti Prælatus, aut Magiſtratus. Poſſunt enim ex circumſpectione, & prudenti conſideratione, quæ videbuntur peccata vniuersè redargui, dilatâ correctione, quæ perſonam attingeret, vſque dum, ſi opus erit, priuatim fiat.

VII. Non videtur laudanda eorum diligentia, qui concionem perſcribunt integram, atque ad verbum mandant memoriæ. Nam præterquàm quòd vt populus probè intelligat ac percipiat quod dicitur, verſandum eſt, Cap. 10. auctore S. Auguſtino, quod agitur multimodâ varietate dicendi: quod in poteſtate non habent, qui præparata, & ad verbum memoriter retenta pronuntiant: certum eſt dici efficaciter

ter eo modo, ac penitùs inſeri vix quidquam poſſe. Id verò ſi animaduertat auditor (quod procliue eſt) tum certè illud tamquàm ſerium, aut ex animo dictum, non habet, nec magni facit. Adde quòd oratio artificioſè contexta & elaborata ſeipſam prodit; ſemperque veretur Concionator, ne ſi vel vna periodus, aut etiam particula memoriâ excidat, totus ruat orationis contextus. Quæ res quantoperè dicendi vim retardet, credi vix poteſt. Nec propterea tamen dicendum ex tempore, non præmeditatis rebus, ac modo quo exponendæ ſunt.

VIII. Iuuerit redigere ad communes locos, atque ad certa rerum capita reuocare quæcumque ſparſim leguntur, vt præſtò ſint, quotieſcumque inſtruere concionem, aut exornare quis volet.

IX. Præ ceteris Sanctis Doctoribus familiarem ſibi reddere S. Ioannem Chryſoſtomum, qui non ſolùm res ipſas edocet, verùm etiam rationem eaſdem pertractandi, amplificandi, ac demum perſuadendi.

X. Accuratè obſeruare Inſtructionem, quam pro concionatoribus perſcripſimus: nominatim verò §.2.3.4. Creditur etiam è re Iuniorum fore, ſi quis inſignem cuiuſpiam Sancti concionem in manus ſumat, quam patrio ſermone veluti ſuam exprimat. Sed huius rei modum, vt ſit vtilis, conſiderare ſedulò de-

bebit Superior, ac Præfectus concionum; atque ex Vrbe fortaſſe aliquid aliquando ſpeciatim monebitur.

XI. P. Carolus Regius ad vſum, & inſtructionem Concionatorum Societatis percommodum atque vberem, noſtro iuſſu, librum conſcripſit. P. item Mazarinus alium eiuſdem argumenti tractatum breuiſſimum quidem, ſed methodo & præclaris monitis commendabilem. Fuit vterque in munere concionandi apprimè exercitatus. Quocircà faciendum, vt quæ ab vtroque ſcripta ſunt, ea diligenter à noſtris atque vtiliter perlegantur.

XII. Superiores denique in eam curam, vt in rem maximi momenti, ſtudioſiſſimè incumbent, vt magna habeatur ratio ſtudiorum, ac modi ſtudendi, temporis item ac ſpiritus. Vt aptus deligatur Præfectus concionum, eiuſque officij executio vrgeatur. Seriæ adhibeantur monitiones ad emendationem, curioſique ac leues, niſi emendent ſeſe, remoueantur. Enimuerò niſi hæc diligentiùs curentur in poſterum, ſuppetent quidem (ita potiſſimùm Diuinâ opitulante gratiâ) non pauci, neque infructuoſi Concionatores; ſed non tam vi inſtitutionis, quàm naturæ munere, aut applicatione animi, & ſpiritus ardore, dum ſe quiſque per ſe promouere contendit. Ceterùm ſi inſtitutio magiſtra & dux acceſſerit, tum verò & ad abſolutionem, & ad nume-

rum

rum Concionatorum acceſſionem magnam fecerimus.

Atque hæc ſunt, quæ de propoſito argumento mihi occurrebant. Supereſt vt ea per ſuam Prouinciam Reuerentia Veſtra communicet, atque obſeruanda curet diligenter. Sic omnium precibus & ſanctis ſacrificiis me commendo. Gratia Domini noſtri IESV CHRISTI cum omnibus vobis. Romæ XXVIII. Maij, M.DC.XIII.

RR. VV.

Omnium in Domino

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA I.

R. P. N.

GENERALIS MVTII VITELLESCHI

Ad Patres & Fratres Societatis.

QVemadmodùm ex eâ ipsâ horâ, quâ Domino viſum graue huius muneris onus, quod annum iam, eoq́ue ampliùs, immeritus gero, imponere imbecillitati meæ, ſingulari in eiuſdem oculis ſenſu Societatem vniuerſam comprehenſam in cor atque concluſam, quàm dulciſſimè valui, Patreſq́ue meos omnes & Fratres arctiſſimè ſum amplexatus; ita præſtitiſſem idem per litteras ſanè quàm libentiſſimè, coramq́ue adhuc, ſi licuiſſet, multò libentiùs. Verùm multitudo magnitudoq́ue hactenus occupationum fructum hunc mihi abſtulit ſuauiſſimæ iucunditatis. Nunc quoniam (ſi ita fas eſt dicere) induciarum nonnihil illæ tribuunt & laxamenti, facere nullâ ratione poſſum, quin omnes, in Dei caritate, amantiſſimè complectar & conſalutem; arreptâque opportunitate deſideria communicem, quibus pro ſuâ

ſuâ me clementiâ exſtimulat Deus; vt recenti nimirum animorum ardore amoréque in noſtrum Ordinem intimo atque veriſſimo, cum Bernardo clamemus, moribus magis, quàm vocibus: *Domine dilexi decorem domus tuæ*; magnanimoque conſilio quod in ſe eſt, vnuſquiſque det operam, vt caſtiſſimis eiuſdem oculis non habentem, quoad licet, maculam, neque rugam, minima hæc ſe exhibere Societas queat. Quamuis enim probè norim, quæ Dei eſt indulgentia, vigere in Societatis quaſi corpore illum, quo initio animata eſt, etiamnum ſpiritum; planéque perſpiciam non ſuperſtitem modò, ſed robuſtum eſſe præstereà & viuidum; tamen, quod quiſque diligit, perfectum omnibus numeris optat & abſolutum; neque inſignia tantummodò vitia ſatis habet ſi detrahat, ſed leues pro virili etiam næuos conatur abradere; neque in eo laborat vno, vt corpori vniuerſo, ſeu vultui, partibuſque principibus ceteris faciat medicinam, ſed omnes ſedulò diligentérque, quamuis ignobiles, curat; vt, quod modò dicebam, exiſtat neque maculam habens, neque rugam: quo vno impellor ad hanc perſcribendam epiſtolam deſiderio. In quâ, quod familiæ ſuæ inclytæ conſimili in loco ſcripſit B. Bonauentura, neque propoſitum mihi eſt, *noua ſtatuere, nec vincula ſuperinducere, nec onera grauia alligare, & imponere*; verùm, vt eiuſdem pergam verbis vti, *caritatis ve-*

Pſal. 25.

Epiſt. ad Prouinc. de Refor. Frat. Epiſt. de vitand. diſcurſib. 8.

ſtræ zelum, quantum poſſum, excitare, pauca de multis, decretis iam atque ſancitis, ex quibus Societatis, ni fallor, ſalus & incrementum pendet, exponere; deq́ue iis omnes *ſollicitos reddere*; quæ, ſi, quod Deus auertat, fortè negligerentur, breuî, vt idem ait, *Sanctæ Religionis ſplendorem præfulgidum in pallorem degenerare, ſanctitatis ſordeſcere pulcritudinem, bonæ opinionis odorem computreſcere* cerneremus. Sanè vti Conſtitutionum noſtrarum à maioribus obſeruata *perfectio hactenus ſpectabiles & amabiles nos mundo reddidit, omniq́; fauore ac reuerentiâ dignos*; ita, ſi ab iiſdem deerraremus, non ingrati tantùm & inutiles redderemur, ſed, quæ ſunt Generalis eiuſdem ſanctiſſimi verba, *deſpicabiles oneroſiq́; verteretur q́; in ſcandalum, quod cunctis eſſe debuerat in exemplum.*

Verùm committendum nequaquàm videtur, vt intrò in domum pedem antè inferamus, quàm ſiſtamus tantiſper gradum; vnoq́; quaſi oculorum flexu, externam, vt ita loquar, faciem perluſtremus. Bona nimirum domus, vt hanc in rem aptiſſimè Ambroſius, ex ipſo veſtibulo debet agnoſci. Lib. 1. de Virginibus.

Dolet ac queritur vulgò Societas de noſtrâ ſanè quammultùm imminutum eſſe modeſtiâ. Opto itaque vehemẽtiſſimè, relegant omnes, perpendantque ſeriò, quæ Beato Fundatori tanti ſtetêre, modeſtiæ Regulas. Nemo rem hanc reponat in minimis: fixum quinimò

apud

apud omnes conſtitutumque ſit, eam noſtri, qui intus eſt, hominis ſpeciem ſæculares viros animo conformaturos, quam exteriùs nobis impreſſam animaduertent. Nimirum elinguis licet & muta modeſtia, ſilentium, cuius meminit Nazianzenus, illud eſt ſermone præſtantius, atque ad homines permouendos flectendoſque copiosâ quauis diſputatione longè valentius. Vſu quidem ipſo compertum eſt, Fratrum noſtrorum, ſiue in gymnaſiis, ſiue per compita, conſpectâ modeſtiâ, ad Societatem benè multos animum adieciſſe; atque ego profiteri de me ſanctè vereque poſſum, tantum ex eo me ſpectaculo, cùm adhuc verſarer in ſæculo, fructum capere ſolitum, vt cùm Romanum Collegium concionis, lectioniſq; ſacræ gratiâ è Profeſsâ Domo vnà omnes bini repeterent, eius frui conſpectu pompæ enixè contenderem. In ſummâ, quod ait Hieronymus, *licet ſermone taceamus, habitu loquamur & geſtu*. Et quoniam optimam veluti matrem, Societatem ab omnibus vnicè diligi exploratum mihi perſpectumque eſt, nullâ caput hoc inculcari ratione vehementiùs à me arbitror poſſe, quàm ſi monuero reputandum vnicuique animo eſſe, totam ſe Societatis exiſtimationem dignitatemque in ore, externâque conformatione corporis circumferre.

Orat. 12. ſiue 1. de pace.

Lib. 2. contra Iouin.

Succedamus, vt ita loquar, nunc intrò in domum. Et verò ad interiora ſarta tecta ſeruan-

da,ex quibus colorem ſpeciemque ducunt externa, ſtudioſiſſimè ſe nobis inprimis per ſeſe commendant, quæ ad illam, quæ Deum inter noſque intercedit, conſuetudinem pertinent vniuerſa; precationeque continentur, excuſſione conſcientiæ, piorum lectione librorum, Sacramentorum perceptione, Sacrificio Miſſæ (cuius lex, ne dimidiatâ minus horâ teneat, iam pænè dilapſa, eorum qui præſunt deſidiam acriter reprehendit) crebrò per ignita precum ſubinde iacula ad diuinæ limen indulgentiæ perfugio, re ſanè extra modum pernéceſſariâ iis atque perutili, qui tam multis, ac nos, occupationibus diſtrahuntur & curis. Eam ob rem poſtrema hæc Generalis Congregatio quædam primo & vigeſimo decreto huc ſpectantia propriè conſtituit; noſterque magnus Pater ille Franciſcus Borgia vſurpare conſueuerat, ſpem ſibi in Domino eſſe, tribus maximè rebus ſeruatũ, auctumque iri Societatem; orandi primùm ſtudio, tractationeque Sacramentorum; inſectationibus deinde & tempeſtatibus; abſolutâ denique, numeriſque expletâ omnibus obedientiâ: ſuæque rationem ſententiæ reddebat, quòd Deo nos primum illud iungeret necteretque; à ſæculi inanitate alterum & amore diuelleret; cum ducibus tertium noſtris, nobiſque inuicem compactos coagmentatoſque nos vnà conſtringeret. Ad extremum pro harum exercitationum ſancta-

rum

rum modo procedent cetera, iiſque languentibus, flacceſcant reliqua neceſſe erit. Egregiè Nazianzenus, eius, quæ in contemplatione verſatur, vitæ ſtudiis, actuoſæ negotia, quodam quaſi annulo conſignari, notâque altè impreſsâ inſigniri tradit. *Contemplatione*, de B. Athanaſio agens inquit, *vitam obſignans*, ſiue vt habent Græca, *ſigillo vitæ vtens.* Harum ope & vi exercitationum recaleſcent in nobis perfectionis noſtræ ſtudia, per quæ primigenius Societatis ille ſpiritus reuireſcet, quo eius olim inſtincta ſoboles ſæculo rebuſque omnibus, quas in ipſo cumque ipſo reliquerat, obliuione perpetuâ obrutis, vitam agebat; nullâ conſanguineorum planè recordatione, niſi cùm aut commendandi per preces Deo, aut piis tempeſtiuè monitis ad æternam iis vitam iter commonſtrandum foret; caducorum abiectâ negotiorum procuratione, cognatorum augendæ rei dignitatiſque omni curâ depoſitâ. Quoniam autem vereor, ne caritatis ſpecie, affectus hic animi ſenſim irrepat, per aſperſionem ſanguinis Iesv Christi vniuerſos obteſtor, omnino apud ſe ſtatuant, magnam hinc Societati cladem afferri poſſe. Quare pro mei ratione muneris, quàm poſſum grauiter moderatoribus, ſeuereque denuntio, robuſtos hîc ſeſe maximè forteſque præbeant; non conſanguineorum poſtulationibus, non virorum commendationibus

Orat. 21. ſeu de laudibus Athanaſ.

principum, non vllo denique impulſu dimoueri adduciquе ſe ſinant, vt ſuæ fidei concreditos, aut forenſes moderandas controuerſias, aut corrogandas præfecturas, aut concilianda coniugia patiantur in ſe recipere; niſi admodùm fortè perrarò, re ipsâ cogente, eâque tum, quam caritatis ordo, proximorumque profectus exigit, temperatione. Denique ſibi perſuadeant ſtatum hinc Societatis atque exiſtimationem magnâ ex parte pendere.

Hac in eadem orandi palæſtrâ, ad ſolidas perfectaſque virtutes, quibus ex Conſtitutionum præſcripto nihil nobis eſſe debet antiquius, capeſſendas condocefacti nanciſcemur prætereà neruos ac vires; ad Obedientiam inprimis: quâ de virtute ſermonem inſtituere opus minimè foret, quòd maximè proprium ſit Societatis inſigne, tutumque nauigium, (ita P. Borgia dictitabat,) quo Religioſi, procelloſo hoc mari, ad tranquillum beatæ tendunt portum æternitatis; & numquàm, ſeu ſomnum ſeu quietem capiant, intermiſſo curſu, diu noctuque feliciſſimè prouehuntur. Satis eſt B.P.N. auream planè epiſtolam accuratè conſiderateque perlegere, obfirmatoque ad illam re ipsâ præſtandam animo, ſummiſsè quæ iubentur & alacriter exequi, nullis oblocutionibus, contumaciâ nullâ, nullis prætenſis excuſationibus; noſtri liberum in omnes partes arbitrium Præfectis permittere, paribus omnino

ad

ad omnia vniuerſè & munera & loca momentis; quam certo ex loco muneréve tranquillitatem leuamenque nobis animo deſtinamus, à Deo nobis & præſtolari & certiſſimò polliceri; beata illa, Ezechieli olim viſa, Cherubim æmulari, quibus extra ſenas alas, quæ mobilitatis ad cuncta obſequij officia, agilitatis, pernicitatiſque nos admonent; quatuor inerant præterea vultus, quibus ad quatuor pariter orbis terrarum plagas obuertebantur; atque ita non quò proprio ferebantur nutu, ſed quò Dei agebantur ſpiritu peruolabant. Quin, quod inſuper animaduertêre nonnulli, pedibus inſiſtebant, alaſque aliò quaſi iam commigraturi vibrabant: quo indicarent ad iuſſa peragenda diuina numquàm ſe promptos non eſſe & expeditos; atque à Dei conſpectu conſuetudineque, quâ cum illo arctiſſimâ vtuntur & perfamiliari, explicari perpetuò alas cierique, vel ad cælum etiam ipſum parendi gratiâ, ſi res poſceret, deferendum.

Præclarè Auguſtinus: *Optimus miniſter tuus eſt, Domine, qui non magis intuetur hoc à te audire, quod ipſe voluerit; ſed potiùs hoc velle, quod à te audierit.* Qui eiuſmodi eſt, ſi quæ in contrariam fortè partem occurrent momenta rationum non ita exponet, vt diuinam voluntatem Præſidum interpretatione euolutam ſuæ videatur velle ſubiungere; neque tantummodò Præfectum, ſiue etiam fortaſſe conſilium, nequaquàm damna- Lib. 10. Conf. c. 16.

damnatum volet, ſed ex illius etiam ſententiâ atque iudicio formabit & finget ſuum. Neque verò generalium quarumdam facultatum, quoad fieri poteſt, extra non leuem neceſſitatem amore ducamur; minimarum potiùs etiam rerum cauſsâ, moderatoribus ſubiicere
Serm. de S. And. tom. 2. nos identidem geſtiamus, in eius gratiam, *qui purpuram ſuæ diuinitatis cilicio noſtræ mortalitatis operiens*, quod Beatus ait Bernardus, *factus eſt pro nobis obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis*; *vt nos* (quemadmodùm alio idem loco
Serm. 2. S. And. tom. 1. habet) *diſcentes veræ humilitatis formam, caſtigemus corda noſtra in obedientiâ caritatis*. Et ſanè vberibus digniſſima lacrymis eorum eſſet cæcitas atque calamitas, qui omnem in hoc genere attactum morſiunculamq́ue defugerent; quodq́ue nonnullo temporis ſpatio certo in loco, muneréve verſati ſint, ius ſibi quæſitum aliquod eſſe opinarentur; ex quo fieret, vt iuſſi à Præfecto decedere, rationem facti repeterent; abſque ſuæ id ignominiæ notâ peragi non poſſe iactarent; denique in eiuſmodi locorum, & munerum vicibus, legitimum quaſi iudicium conſtitui depoſcerẽt. Iam iſto maximè omnium in genere robur ego animi & firmitatem in Præfectis optarim; cuius præſidio, quam à ſancto Fundatore poſſeſſionem acceperunt, noſtriq́ue illis retinuêre maiores, in eâ conſiſterent. Et verò quemadmodùm ipſis, quâ decet caritate agendum eſt atque pruden-

prudentiâ, ita in ſubiectis elimata ſubtiliſque quædam Obedientia eſt exquirenda; iiſque in memoriam reuocandum hac ſe ratione germanam probaturos ſobolem Societatis, quæ, quos reponit in ſuis, hoc educat cibo, ad iuſtamque perducit maturitatem. Rectè Cyrillus Obedientiam docet, & cibum à nobis appellari & cenſeri debere. Vti enim corporis abſque cibo, ita ſine obedientiâ ſpiritus vita traduci nequaquàm poteſt. Claudam hoc caput ſuauiſſimo Ignatij magni dicto, qui in epiſtolâ quadam de iis diſputans, qui obedientiæ regendos ſeſe permittunt, ad eam delabitur formam dicendi, vt aſſerat, ſuum ſe cum eorum animis animum quàm promptiſſimè commutaturum. Ad extremum illud omnes memoriâ repetamus, mirificâ hac eſſe vi ſanctę obedientiæ dexteram & efficacitate, vt deſiderij florem in fructum operis excoquat, piaque conſilia dum interpellat, adducique ad exitum vetat, cumulata omni ex parte plenaque reddat.

Lib. 2. in Ioan.

Epiſt. 11. ad Polycarp.

Ex hoc eodem precationis fonte maior in dies exiſtet ſanctæ Paupertatis in nobis amor, blandior caritas, ampliorque fiducia. Et verò, quoniam ſummus is ſit oportet atque dulciſſimus, liberorum B. Pater amori iubet illum eſſe perſimilem: quoniam autem in eius fide atque præſidio non tutis modò, ſed etiam degere lætis licet, firmum Religionis mu-

rum

rum appellat. Hæc nos vitæ commoditatum plus æquo nimiam ſollicitudinem dedocebit, quæ ne ſenſim influat illabaturque ſubuereor, aditum pedetentim perque rerum incrementa fallentia, pandente neceſſitate, æquitatis etiam cuiuſdam fortaſſe probabili nomine, gratique poſt diuturnos in Societate labores animi ſignificatione. De iuſtà mihi neceſſitate ſermo neutiquam eſt: quæ cùm premit, ne calicibus quidem parcendum, quò egentibus, ſi aliter nequeat, conſulatur, moderatores non fugit: verùm, hanc ſi vnam excipias, animum credite Patres Fratreſque tantiſper intendere ſatis eſt. *Breuis via*, inquit Ambroſius, *non eſt magnum viaticum requirendum.* Sanè magiſtrâ experientiâ conſtat, blandimenta iſta naturæ alia ex aliis necti; ſedatioreque animo, minoreque longè luctâ, omnibus planè tibi interdices, quàm, vbi ſemel cupiditati indulſeris, deinceps abſiſtas. Delectat me hìc ſummoperè, quod ad

Pſal. 10. illa Pſalmi verba, *Oculi eius in pauperem reſpiciunt, palpebræ eius interrogant filios hominum*, adnotauit

Orat. 16. ſiue de Pauperum amore. ſolertiſſimè Nazianzenus: *Oculi*, inquit, *eius in pauperem reſpiciunt, quod quidem palpebris melius eſt, atque præſtantius; palpebræ autem interrogant filios hominum, id eſt minor, vt ita dicam, & poſterior inſpectio.* Quòd ſi, vt hoc obiter animaduertam, qui opum (nos in rem noſtram dicere poſſumus commoditatum) amantes, præſidenteſque iis ſunt filij hominum à diuino ſpiritu

com-

compellantur, certò affirmare tutoque poſſumus eos, qui verè pauperes ſunt, nulliuſque rei, qualibet contenti, cupiditate tanguntur, maximè propriâ quadam priuatâque ratione Dei filios eſſe: quo fit, vt hereditatem extra Deum omnem defugiant, pleniqúe animi ac ſpei decantent: *Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei*; quidquid nimirum, aut in expectatione mihi eſt, aut reipsâ cõſequi valeo. Tu omnium mihi vicem Domine imples, neque opportunitates vitæ tantummodò, ſed delicias etiam repræſentas: in quem ſenſum verba illa, *calicis mei*, Cardinalis Bellarminus interpretatur. Pſal. 15.

Hac eadem precationis, ceterarumque piarum exercitationum in luce clareſcet noſtra in dies magis, nitebitque caſtimonia; cuius ſplendor niſi candidiſſimus ſit atque integerrimus, pioque auſu nitori pænè decertet Angelico, oculos ad hæc perſtringat omnium, ſperandum non eſt, aut in diuinâ amplificandâ gloriâ, aut in iuuandis ope mortalibus, pro illorum votis, noſtrorum poſſe functione munerum promoueri.

Quærit peracutè Nazianzenus, quid lumbis cum veritate commune ſit, vt propterea Paulus dixerit: *State ergo ſuccincti lumbos in veritate*: reſpondetque, contemplatione rerum diuinarum (quibus nihil verius) concupiſcentiam coërceri, ne aliò feratur. Nimirum qui mentem atque oculos in cæli formoſitatem, ſide- Orat. 42. ſiue 2. in Paſch. Epheſ. 6.

ſiderumque defigit, lapidum, quod idem indicat, terræque amore duci nequaquàm cor ſinet. Atque hîc ego optarim, vt qui, pro ſingulari Domini bonitate, præcipuus in Societatis filiis erga cæleſtem hanc virtutem viget animi ſenſus, excuteret eorumdem de manibus, ſeu manus potiùs colligaret, ne genus neſcio quod librorum vel attingerent quidem, è quibus numquàm doctrinæ tantum accedet, quantum vt caſtimoniæ decedat in procliui eſt; vt eam
part.3.c.1. ob cauſſam ne domi quidem habendos Conſtitutiones noſtræ decernant. Ne nectar quidem, aut ſi quis adhuc præſtabilior eſt liquor, recõditæ cuiuſcuius doctrinæ per fœdos adeò inquinatiſſimorum verborum canales colligendum eſſet. Memini me apud Hieronymum legere, magnum illum Ioſephum, caſtum purumque non minùs, quàm cautum & prouidum (& verò eſt illi tuendæ hæc virtus pernecеſſaria) vbi pallium animaduertit à conſceleratâ illâ feminâ contrectatum, ac ſi infami illâ dexterâ infectum foret, eo actutum abiecto profugiſſe: *Pallium illud contactu impuriſſimæ manus contagione peſtilenti contaminatum erat*: & cenſebimus noſtrum ab huiuſmodi lue tutum cor eſſe, ſi oculos peſtilentibus hiſce chartis
Hom.1.in Hierem. commodemus? *Calix aureus hæ ſunt*, Origenes inquit, ſed qui veneno redundet, vt ſi fortè te aurum illicit, magis multò virus abſterreat, eò
Hierem.51. periculoſius, quò tectius propinatum. *Calix aureus*

aureus Babylon. Babylonis hoc porrò nomen efficit, vt minimè deinde mirum accidere debeat, ſi ab horum lectitatione librorum, qui Deum nonnihil verentur cæcâ ferè omnes & obſcurâ ſollicitudine ſuſpenſi recedãt, verborúmne, ſenſorumque, vaſis veluti cuiuſdam magnificentiâ duci ſe atque elegantiâ permiſerint; an dulciculâ etiam illâ, quâ quò nocentiùs fallat, obductum eſt venenum, illecebrâ. *Quò mihi verba, carminaq́; quadam quaſi vaſa*, vt loquitur Auguſtinus, *electa, atque pretioſa, ſi vinum in eis propinatur erroris*? In ſummâ, ad hunc incomparabilem ſeruandum theſaurum, intentâ noſtrorum fores ſenſuum cuſtodiâ muniamus, diſcrimina deuitemus, à propriis familiaritatibus neſcio quibus, priuatiſque iungendis amicitiis abhorreamus; reuocemuſque, quod mirificè adnotauit Baſilius, in memoriam, iis ipſis, qui animi vitæque candore, præſtantiâ virtutum, cæleſtis conſuetudinis excelſitate id elogij promerentur, *Dij eſtis*; ſiue ad comminationem, ſiue ad imbecillitatis humanæ, miſeriæque recordationem mox ſuccini: *Vos autem ſicut homines moriemini.* Pſal.81.

1. Confeſſ. c.16.

De Virgin.

Iſto ipſo orationis in lumine ſpirabit flagrabitque perpetuò Caritas; omneſque proinde peræquè homines nationeſque collatata circumplectetur. Equidem facere minimè poſſum, Patres Fratreſque optatiſſimi, quin profitear me, cùm appellationem iſtam ex-

ternorum in Societate audio, planè exhorreſcere: ſed fortiſſimam mihi cupiditatem iniicit Deus, ſpemque firmiſſimam affectus huiuſmodi voceſque ſtirpitus conuellendi. Et verò prouinciis, atque nationibus addicti conſecratique iſti ſpiritus, ſanctæ huius Societatis, cuius vnus eſt eritque ſpiritus ſpiritus Iesv, coniunctionis nimirum, caritatis, atque concordię, dulciſſimũ mare influentes, æquum ſanè fuerat, vt oblitterato etiam nomine interirent. Quòd ſi quis oculorum Societatis iſti pupillæ, ſiue huiuſce benè adeò conſtituti compactique corporis cordi qualibet incommodare ratione conaretur, næ is à moderatoribus acerrimè plectendus foret, peſtiſque habendus in loco: in quâ tractandâ vti clementer agere atque humaniter, immanitatis eſt ſummæ; ita ſeuerè, atque, vt ita loquar, crudeliter ſe gerere, pietatis eſt maximæ atque veriſſimæ. Hæc efficiet coniunctio, vt noſtro ingenti bono, & approbatione mortalium, non minùs Fratrum Prouinciarumq; omnium lætis euentibus, quàm noſtris, noſtræve Prouinciæ triumphemus. *Incremento diteſcunt proprio,* rectè inquit Leo, *qui profectu lætantur alieno.* Recidendi igitur continenter affectus ſunt quidam animi, quos iſto in genere vetus in nobis homo progignit. Non ex elementis vnquam argentum, aurum, gemmæ, aliaque peregregia permulta admirationem habentia

corpora

corpora exiſterent, niſi longiſſimè licet inter ſe diſſita, dum ſibi mutuò pænè concedunt, è pluribus vnam naturis initâ conſpiratione conflarent. Eadem ergo & nos ipſi ratione, quamquàm erga res noſtræ, ſiue Prouinciæ ſiue regionis, voluntatis propendeamus inclinatione, exiguum quiddam concedamus, vt in hanc rem Nazianzenus ait, vt quod maius eſt recipiamus, coniunctionis huiuſcę ſtabilitatem ſcilicet, concordiæque incrementum, cedamus, vt ſuperemus. Enimuerò hæc planè virtus eſt, quæ nos victores, & inexpugnabiles quidem reddit, vt idcircò Bernardus, ſiue quis alius, adnotet à ſancto Spiritu Eccleſiam, omnemque famulorum Dei cœtum cum acie caſtrorum ordinatâ conferri. *Nam ſicut hoſtes*, inquit, *timent quando acies caſtrorum benè ordinatas ad bellum vident; ita mundus, ita diabolus expaueſcit, quando ſpirituales viros virtutum armis accinctos in vnitate concordiæ viuere conſpicit.* Neque ſolùm quouis hæc in diſcrimine fortitudine admirabili quadam nos obarmat, perficitque vt ſecuro tantummodò atque tranquillo, ſed vt alacri etiam erectoque animo depugnemus. Legimus in ſacris litteris: *Et adiuuabant Iudam omnes fratres eius, & vniuerſi qui ſe coniunxerant patri eius.* Subiiciuntur mox illa: *Et præliabantur prælium eius cum lætitiâ*; quamuis & præſtantiſſimi robore hoſtes, & multitudine innumerabiles pænè

Orat. 14. ſiue 3. de pace.

Serm. 41. de modo benè viuendi.

1. Mach. 3.

 eſſent.

eſſent. Animorum inter nos,in Domino,coniunctio ſit & cõſociatio; idem ſapiamus,idem dicamus omnes; neque nos admodùm ſollicitos habeant,quæ mundus in nos iactat & commolitur. De iis, quæ ad noſtram pertinent perfectionem, omniumque conſecutionem virtutum, ad quas precationis, vti memorabam,palæſtra nos erudit,hæc dicta ſint ſatis.

Eamdem inter precationem piis exercitationibus ceteris conſociatam,animorum ſalutis zelus exardeſcet,qui otij nos & lentitudinis in ſuſcipiendis eorum cauſsâ laboribus horrore perfundet; ad Miſſiones, proprium adeò Societatis munus,omnium adeò votis exoptatum probatumque ſententiis, ad opem non pecunioſis modò & illuſtribus,ſed pauperibus etiam atque humilibus ferendam, ſuaui quadam nos vi rapi ſentiemus; neque ſi pluribus pares ſint vires, vnicâ iis functione prodeſſe ſatis habebimus. Et ſanè dedecoris plena res eſſet, ſi ex Societate aliquis (ſoboles tandem Patrum, quibus Deo mundos ipſos totos lucrari perparum videbatur) ſatis ſibi faceret, multumque ſanè præſtare ſe duceret, dum Collegio,Domóve in aliquâ non incommodè degit, piiſque triginta plus minùs mulierculis bis térve per hebdomadam confitentibus aures præbet. Expendat igitur,per Domini caritatem, vnuſquiſque in eiuſdem oculis perdiligenter,num cui prætereà labori par ſit,remque

præſi-

præſidi totam candidè exponat; legitimum orationis ope comparare guſtatum ſtudeat, qui omnium ſapore capiatur animorum, neque, dum IESV ſanguine reſperſi ſint, quid inſuper quærat. Quòd ſi Concionator fuerit, illuſtria, media, obſcura ſint ſuggeſta ne curet; neque frequentiſsimis tantummodò in vrbibus atque celeberrimis, ad ampliſsimos ornatiſsimoſque conuentus, nobiles maximè conciones admittat; vulgares modicis in oppidis variis congeſtis declinet excuſationibus, germanamque imperij detrectationem fucatâ apud moderatores neceſsitate prætendat; immemor Deum non irrideri, Deoque (vt hominem deludas) minimè imponi.

Eodem orationis in lumine quàm abiecta, deſpicata, amore votiſque noſtris indigna planè ſint, quæ extra Deum ſunt vniuerſa perſpiciemus; Ioanniſque Baptiſtæ exemplo, qui, vt ait Hieronymus, oculis deſiderantibus Chriſtum nihil aliud dignabatur aſpicere, diuinæ gloriæ, perfectionis noſtræ, proximorum ſalutis ſinceriſsimis corda ſtudiis cumulati, conſilia, reſpectus, curas, terrenarum rerum cupiditates pectoribus noſtris excipere, aut aditum iis patefacere dedignabimur. Et verò an non probrum eſſet intolerabile, ſi qui ex Dei caritate ſæculo ſibique nuntium ipſi remiſit, vnius exinde cathedræ, ſuggeſti vnius, loci huius, illius muneris ambitione duceretur? auertat di- Epiſt. 4. ad Ruſticum.

uina clementia, vt ne in Societatis filios acerrima illa iuſtiſſimaque aptè cadat obiurgatio:
Pſal. 4. *Filij hominum*, &c. Hebræa habent: *Filij viri, glorioſi mei*, ſeu gloria mea, *vſquequò ad ignominiam?* Filij amantiſſimi, tanto, atque B. IGNATIVS fuit, parente progeniti (eo ſcilicet viro, in quem ſpiritum omnino maſculum virilemque tantâ Deus vbertate profudit) quibus (quamquàm ſummâ animi demiſſione debetis, & verecundiâ, liquidâque, quàm nihil vobis ex vobis ſit, veſtri perſpicientiâ) ad omnem tamen fas eſt veritatem, promptamque grati erga Domini indulgentiam animi conteſtationem, profiteri, Maieſtati diuinæ viſum hac vos nobili appellatione, *Glorioſi mei*, ſeu *gloria mea*, condecorare; ergo vos Deus compellat: *Filij viri*, &c. vſquequò ad ignominiam, dum extra Deum aliqua deperitis; ſi quæ veſtrorum conſiliorum infringi interpellaríve contigerit, animo diſcruciamini; cùm tamen illa, niſi in Domini gloriam, opemque ferantur animorum, abiecta ſanè quàm eſſe neceſſe ſit, veſtrique ſimilibus probroſa atque indecora? Subiicit actutùm Propheta *Selà* illud, quod interiectionem, vt Latini vocant, quamdam eſſe nonnullis placet, quæ ad ingentem aliquam ſignificandam, quâ obſtupeſcimus, admirationem vſurpetur: ac ſi diceret: Fieríne vnquam poteſt, vt parentis tanti liberi, tam à Deo dulciter magnificeque habiti,

habiti, præclariſſimis deſtinati honeſtiſſimiſque prouinciis, tanti adeò vilia & abiecta ducant, tam intimis angantur eorum cauſsâ ſenſibus atque diſpereant?

Hinc illud præterea commodi conſequetur, vt clientelas, commendationes, gratias, ſeu domi, ſeu foris nemo colligat, quò altiùs, vt mos eſt loqui, efferatur. Et verò hîc ego ætate prouectos, graueſque auctoritate Patres omnes, Conſultores, Præceptoreſque, per Domini caritatem, ſtudiumque, quo in ſecundum Societatis noſtræ curſum feruntur, omni contentione atque operâ obteſtor, intendant ſeriò oculos, perpendantque, quàm illi, & impensè obeſſe, & prodeſſe inſigniter poſsint: non ſe certis propenſionibus ferri ſinant, neque ad beneuolentiam priuatim deſignent, qui cubicula frequentiùs terunt, laudibus liberaliùs onerant, ampliorem fiduciam oſtentant, (nollem vti hac voce, quæ mihi Religioſo ſtatu nimiùm quantùm videtur indigna, atque execranda) qui ſe aptos, & obnoxios ex iis pendere omnium maximè præſeferunt. Adiiciant potiùs ſincerè oculos ad virtutem, deinde dotes, quas diſpertiit ſingulis Deus; omnes, quà conſilio, quà exemplo iuuent; ad ſanctam Obedientiam in primis, ad parem in omnia animi nutum, ad ſe moderatoribus permittendos, Deique arbitrium ex eorum petendum oraculo; ſibiq; perſuadeant, neque

Deo ſe, Beatoque IGNATIO gratum quid & iucundum magis patrare, neque maioris momenti officium Societati poſſe perſoluere; cui vberrima ſanè in cælo præmia coronæque reſpondebunt ampliſsimæ, quæ, vt probè noui, eſt ipſis, Dei munere, ſumma votorum. Ita feram illam immanemque belluam, quam Politicam appellamus, domo exterminabimus; quæ, vocibus quidem omnium proripere ſe iubentium, clamoribuſque configitur, noſtras tamen in inſidiis obſidet perpetuò fores; atque vtinam ne ad noſtram interdum perniciem etiam irrumpat. Æquum tamen verumque eſt, Religioſâ ſubmiſsione adoleſcentes atque ſimplicitate colere, quâ decet, obſeruantiâ Patres, qui ſuos in Ordinis obſequium annos contriuerunt; quo in genere nonnihil aliquanto ab hinc tempore iuniores peccare inficiari non poſſumus. Denique, vt caput hoc claudam, quod pluribus, quàm deſtinaram, ſum executus, quemadmodùm Sancti dulciſſimo huic vaſtoque precationis committentes ſe mari, pretioſiſsimas ſenſorum, virtutumque indepti cæleſtium, expiſcatique ſunt margaritas, vt conſimili in re Chryſoſtomus ferè habet, quibus cùm ſe tum nos locupletarent exornarentque; ita vſu nobis veniet, vt quidquid noſtram in perfectionem, aliorúmve ſalutem eſt opus in eodem deprehendamus. Haud ſcio, an tribus ſignificantiùs verbis efferri

Lib. 1. de orando Deo.

omnia

omnia poſſent, quàm iis, quibus totam hanc rem complexus eſt Nazianzenus: *Per eam*, inquit,(ſacram nimirum,quam contemplatione delibamus doctrinam) *Deus ſincerè percipitur,& conſeruatur, atque in nobis adoleſcit:* nocentibus herbis, dumiſque, omnibus denique euulſis, quæ, ne vera Chriſtus vitis noſtris in cordibus comprehendat,pubeſcat,fructuoſa ſit,queunt officere. Hæc porrò ipſa precatio depaſcitur, eamque ob cauſſam, *Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in omni tempore*, Dauid aiebat. Legunt nonnulli *amputationes*,ſeu *falces*. Et exploratiſſima ſanè res eſt diuina mandata, ſi accuratâ commentatione exterantur, falces quaſi quaſdam eſſe,quæ demetant;aſſiduam Chriſti verborum geſtorumque meditationem continentem putationem quamdam eſſe, quæ noſtrarum ſarmenta ſurculoſque exſcindat inutiles perturbationum; quæ huius in eremo vitæ,in quâ peregrinamur,adeò validè, tamque vberi prouentu ſuccreſcunt.

Orat.12.ſiue 1.de pace.

Pſal.118.

Ad extremum peruelim,vt parum propenſas in nos hominum voluntates querelaſque, quibus nos exagitant, toto pectore retractemus. Quamquàm enim noui permultas in totum falſas eſſe, alias mirum in modum auctas atque exaggeratas;proderit tamen ſummoperè non ita nobis nos aſſentari,vt inducamus in animum ne à nemine quidem è noſtris vno, ſaltem interdum,anſam aliquam occaſionem-

que præberi; quandoquidem proprio Societatis infortunio; ſeu potiùs priuatâ quadam, inſigniqꝫ felicitate, ſingulorum dicta vel facta omnibus tribuuntur; vt iam non Petrum, ſeu Paulum, ſed hoſce in vniuerſum homines eiuſmodi eſſe circumferatur. Verùm, vtut ſe res habeat, demus rumores iſtos atque obtrectationes nullo veritatis fundamento niti, nullâ culpâ noſtrorum; quid tandem obeſſe nobis queat, ſi materiam illis omnem atque occaſionem præripere totis viribus contendamus? Facilè id autem, Deo iuuante, conſequemur, ſi, vt cautiùs agamus, in aduerſa tendamus & planè contraria.

Querimoniæ porrò communiores ad hæc capita reuocantur: ſuperbos nos eſſe; huc nos tendere, vt omnia per nos adminiſtrentur, ex nobis pendeant vniuerſa; de noſtrâ nos ſapientiâ amplè magnificeque ſentire, ceteros parui facere, modico in pretio habere. Hoc primum eſt caput. Alterum eſt, vitæ commoditates nos impensè ſectari. Tertium, cupidos nos eſſe, & quærere quæ noſtra ſunt. Quartum denique, prudentes nos homines eſſe magis, & politicos, quàm ſolidè ſpirituales. Iam in hæc, oro, capita mentem animumque figamus, tutoque Regularum noſtrarum ductu, vti aiebam, in aduerſa tendamus atque contraria. Curemus, omnes vulgò planè peruideant, nullius nos alterius rei, quàm nouiſſimi

mi loci ambitione teneri; vtque tempore ſumus ac nomine poſtremi, minimique (nimirum noſtis Societatem ab iis, qui eam conſtituerunt Patribus Minimam appellatam) ita nequaquàm quæſitæ, ſed germanæ veræque demiſſionis laude, vt omnium maximi & principes ſimus, enitamur. *Nihil eſt*, inquit Hieronymus, *quod nos ita & hominibus gratos & Deo faciat, quàm ſi vita merito magni, humilitate infimi ſimus.* Ne commoueamur ſi contemptim, ſi minùs honorificè, ſi minori in pretio habiti nobis videbimur, ſed patienter ſilentio feramus; animorum potiùs lucris, quàm plauſibus neſcio quibus mortalium oblectemur: ne in aulas nos inſeramus; ad ſpiritualem pauperum opem toto pectore incumbamus: Epiſcopis, eorumdem Vicariis, iis qui præſunt omnibus, vnicum illud in hoc genere B. Xauerij exemplar perpetuò contuentes, intimam ex animo ſubmiſſionem atque obſeruantiam deferamus. Ne vmbram quidem noſtra, ſeu dicta ſeu facta, præferant, vnde oboriri ſuſpicio queat audere nos cum iis pænè ex æquo contendere, nihil non velle peruincere: ne alienis nos rebus immiſceamus: *neque quid agatur in aliâ*, quod ſapienter monet Hieronymus, *domus alia per te nouerit*: de omnibus, religioſis præcipuè, vt par eſt, honorificè atque officioſè loquamur: ſtatimque haud ampliùs vulgò nos cen-

Epiſt. 14. ad Celantiam.

Epiſt. 2. ad Nepot.

cenſeri ſuperbos deprehendetis. Eadem ratione ſi in vitæ commoditatibus procurandis minùs ſeduli erimus; ſi in itineribus, miſſionibus, xenodochiis, ergaſtuliſque luſtrandis, diù noctuque ad piè mortem obeundam iuuandis pauperibus nonnulla ſciemus ſtatuemuſque perferre; ſi in corporis cultu atque veſtitu pauperes & eſſe & videri geſtiemus, neque veſtibus erubeſcemus detritis & conſarcinatis vti; nouas remiſſionum atque oblectationum animi formas minimè excogitabimus; externorum menſas, optimatum in primis refugiemus, neque tam iis nos oblectari, quàm fatigari ſignificabimus; quæ erat altera querela conticeſcet, omneſque factum ſibi ſatis per nos eſſe fatebuntur. Ad hæc ſi à litibus abhorrebimus, rationem agendi veritatis & fidei plenam, ab artificio neſcio quo, & apicibus puram ſequemur; pacta, promiſſa ad amuſſim ſanctè ſeruabimus; teſtamentis condendis intereſſe ex regularum noſtrarum præſcripto recuſabimus, quod tantoperè ſuis etiam fratribus inculcat B. Bonauentura: denique ſi nos ita geremus, vt omnes perſpiciant, hominum animos, non marſupia nos quærere, neque id agere, vt iſta nobis, verùm vt illos Deo lucremur, quis nos inſimulare valeat auiditatis? Hîc verò quàm maximè poſſum moderatores oro quæſoque, Procuratoribus, Confeſſariis, Eccleſiarum Præfectis, eleemoſynarum conquiſitoribus,

bus, omnibus denique inuigilent, vt moderatione, quæ ſanè eſt perneceſſaria, vtantur, certi non vnquam alios nobis commonſtratoribus curſum ad cælum inſtituturos, ſi nos terrenis rebus affixos adhæreſcere animaduertent.

Ad extremum ſi opportunè complures ad exercitia ſpiritualia peragenda pelliciemus, inter quæ germanam ſpiritus Societatis ſpeciem ſæculares mente concipiunt; ſi de piis rebus ſermones cum omnibus miſcebimus, ad vitam meliùs inſtituendam proximos cohortabimur, Patris Borgiæ, ſanctæ memoriæ, conqueſtio illa ceſſabit: *Quàm multi veniunt ad nos, vt fiant ditiores; quàm pauci, vt fiant meliores!* Hoc porrò caput, in quo nonnulla, quæ ad linguam pertinent, perſtringere neceſſe habeo, gaudeo in poſtremum hunc locum cecidiſſe, quòd cupiam omnibus, quæ hactenus recenſui, altiùs iſta cunctorum cordibus imprimi ſempiternis notis. Ne, quæſo, nobis, Patres Fratreſque, blandiamur; non pauci hoc in genere valido freno egent; nemini parcunt; nimiâ agunt libertate & licentiâ, non ſine graui caritatis, iuſtitiæque interdum iniuriâ; dum aliena, ſeu dicta ſeu facta, nunc amplificata augent, modò vltro citroque renuntiant, nunc in deteriorem partem accipiunt; ad motus animi, atque conſilia Deo reſeruata diiudicanda progrediuntur; haud ſcio an dicendum ſit, res neque ge-

ſtas

ſtas vnquam, neque per ſomnium quidem oblatas comminiſcuntur & iactant. Equidem mihi perſuadeo, conſultò & deditâ operâ non delinqui, quòd ſciam quantus Dei timor, ipſo adiutore, in Societate vigeat; verùm affirmo inconſiderantiam, indiligentiam, lubricitatem hac in re malum eſſe longè grauiſſimum; atque vtinam interdum diuina Maieſtas nihilo magis, quàm leuiter lædatur, eoque periculoſiùs, quò minùs inde conſcientia onerari alicui fortaſſe videbitur.

Ego verò, quoniam exonerare meam ſtatui, mihique perſuaſum eſt innumera hinc nobis bona intercludi, atque ex hoc fonte in primis, & vniuersè deriuari mala, quæ æquiſſimo Domini iudicio toleramus, ex intimis cordis mei viſceribus omnes obteſtor, examen, quod vocamus particulare, quàm accuratum per hoſce dies in hoc vitium inſtituant; quandoquidem latiùs, quàm opus eſſet, illud ſerpere per Societatem deploramus omnes, fatemurque, venenoſæ huius atque execrabilis plantæ fibris euulſis, terreſtrem quemdam paradiſum illam futuram. Remedio porrò vtantur, quod in Domini nomine cunctis porrigo, omniaque, quæ ex remiſsâ linguæ cuſtodiâ nobis impendent mala ſtirpitus eradicabit. Neque verò aliud illud eſt, quàm vt omni ope atque operâ pios inter nos, cumque externis ſermones inſtituere conſueſcamus. Quanta hinc, Patres Fra-

Fratreſque nobis bona prouenient! Ita res domeſticas, non optimi interdum exempli, ſæcularibus nequaquàm indicabimus, magno ipſorum detrimento, noſtræque exiſtimationis maiore iacturâ: ita rerum dictarum, geſtarumque nuntiis aliorum aures non opplebimus; neque pro nugarum rumorumque qui falſi, inepti, vanique deprehendantur auctoribus vnquam habebimur: ita nemini occaſionem afferemus, vt prædicet, cùm de rebus piis colloqui animus tulerit, ad aliorum ſe religioſorum fores, non ad noſtras accedere. Ita denique nemo ſæcularium obſeruabit vſurpabitque, haud ampliùs in nobis vigere priſcum illum primorum Patrum ſpiritum, qui cum principibus viris, planeque omnibus non niſi de Deo, atque æternâ ſalute ſermones ſerere nouerant, eâque ratione pro arbitratu cuncta conficiebant. O ſi renouatam hoc in genere Societatem daretur intueri! Omni tunc ſinè animi ardore inclamarem: *Nunc dimittis*, &c. Incumbamus, per Dei caritatem, curemuſque, vt longè alij hac ex parte euadamus: hanc in rem ſtudium præcipuè noſtrum conferamus per hos dies, quibus pro opportunitate, rationeque à moderatoribus præſcribendâ ſecedere cuncti debebunt, quò ingenti hoc Iubilæi theſauro fruantur, quod ex occaſione noui muneris, quod mihi demandare eſt Deo viſum, atque inſectationum, quas

pro

pro ipſius gloriâ Societas,& Eccleſia vniuerſa, in Iaponiâ præſertim, vti inaudiſtis,tolerat,ex Patrum Aſsiſtentium deliberatione,atque ſententiâ à Sanctiſsimo D.N. humiliter petij,ſingularique ille benignitate, quâ Societatem perpetuò protegit,eſt impertitus. Felicem Iaponiæ ſtatum, Indiarumque omnium, precibus vniuerſorum commendo, Dominum obſecrans,vt in multorum è Societate animis flagrantiſsima ſtudia inflammet ad immanem illam ſterilitatem ſudoribus, vel etiam ſanguine ipſo,irrigandam ſe conferendi. Hac in re,per Dei amorem, moderatores præſertim adiutores ſe præbeant & adminiſtros; atque in ſubiectis vocationes eiuſmodi & conſpicere & incendere gaudeant. Neque ſuarum prouinciarum caritate trahi ſe ſinant, ne optimis operariis deſtituantur; ſed Deo fidant, fore vt ſi ad ipſius gloriam permultas egregiaſque operas liberaliter in Indiam ſubmittant, Europæas ipſorum prouincias, & numero virorum & conditione Dominus locupletet. Et ſanè dolerem vehementer, haberemque,quod iure reprehenderem, ſi quis, moderatorum præcipuè, pro eo ac me iuuare debuerat, frigidum ſeſe præſtaret, vel etiam obeſſet, minimè reputans ardores iſtos à Domino excitari, non ad egentiſsimarum illarum prouinciarum neceſsitatibus tantummodò conſulendum, ſed in Europæarum etiam ſummam vtilitatem:

in

in quibus experientia planè teſtatur, quàm eiuſmodi vocationum, itinerumque præſidiis germanus Societatis ſpiritus ſeruetur, & floreat. Omnium me precibus, vt tandem finem imponam, & ſacrificiis, tamquàm omnium maximè indigum, ex animo, & omni humilitate commendo. Romæ 11. Ianuarij, M.DC. XVII.

Omnium Seruus in Chriſto

MVTIVS VITELLESCVS.

EPISTOLA II.

EIVSDEM

R.P.N. GENERALIS

MVTII VITELLESCHI

Ad Superiores Societatis Iesv.

L*Icet inſufficientiam meam ad ferendum onus impoſitum cognoſcerem manifeſtè per imperfectionem mentis* (neque enim aliunde opportunius huic Epiſtolæ initium facere me poſſe video, quàm ab hiſce verbis, quibus ad ſui magni Ordinis Prouinciales conſcriptas litteras exorditus eſt B. Bonauentura) Congregationis tamen generalis, & altiſſimi Dei voluntati pertinaciter reſiſtere æquum minimè erat. *Eam ob rem ſarcinæ graui, & quaſi importabili humeros ſuppoſui imbecilles, ſperans de adiutorio virtutis Omnipotentis, & confidens de adminiculo veſtræ ſollicitudinis in idipſum. Nam etſi ſit impoſſibile homini quantùmcumque forti, induſtrio, & experto totam tanti oneris ſarcinam ſuis humeris baiulare; ſi tamen diuiſa in partes, & humeris impoſita diuerſorum viriliter*

Epiſt. de reſor. Fratr.

riliter à quolibet portetur; non eſt quantumcumque debili capiti deſperandum. Videns igitur me (quamuis maximè imparem, minimeque commeritum) *ſpeculatorem domui Iſraël datum; ne ſanguis animarum de manu meâ requiratur, tamquàm annuntiator veritatis explicabo breuiter pauca de multis, videns illa nullatenus reticenda.*

Et verò primum ac princeps, quod commendem illud eſt, ſeriò ſibi, & ante omnes inuigilent: intelligant ſuæ ſemetipſos in primis curæ à Deo eſſe concreditos: reputent vnicuique à Domino præclarum illud Eucherij monitum in dies, horaſque ſingulas identidem inſtillari: *Commendo animo tuo curam animæ tuæ.* Nimirum hòc ſpectare, ita apud ſe decernere quiſque deberet, Talem ego, Deo fauente, me præſtandum ſuſcipio, quales eos eſſe, qui mihi parent, optarim; ſtatuens munera in Societate, neque ad captandam quietem demandari, neque ad perfectionis, quoad ſatis ſit, adeptæ conteſtationem, verùm ad maiores, quàm vnquam anteà, exorbendos labores, tolerandaſque perpeſſiones; ad obligationem denique imponendam, quæ omnibus in virtutibus ad celſiorem perfectionis gradum citatiore cogat curſu contendere. Itaque transferre ad nos poſſumus, quod S. Gregorius ait: *Nomen nos Paſtoris non ad quietem, ſed ad laborem ſuſcepiſſe*

Epiſt. Pæræn.

Lib. 4. epiſt. 59.

cognoſcite. Exhibeamus ergo in opere, quòd ſignamur in nomine. Sint igitur in ſanctâ precatione quàm exquiſitiſſimi, in excuſſionibus conſcientiæ, ceterâque rerum omnium ſpiritualium tractatione: quo in ludo germanam illam piè paterneque regendi rationem, quam Inſtitutum noſtrum depoſcit, haurimus. Denique meminerint eos, qui alios antè purgant, quàm ipſi purgati fuerint, à S. Gregorio Nazianzeno, tamquàm minimè idoneos, à gubernatione repelli.

Orat.21.ſiue de laudibus Athan.

Alterum, quod omni animi contentione atque operâ in Christi Iesv ſanguine commendatum cupio, Regularum noſtrarum in vniuerſum cuſtodiâ continetur, Religioſæque vitæ diſciplinâ, quâ ceteris ipſi præluceant. Vti igitur dignitate ſunt & loco principes, ita omni ſtudio allaborent, vt exemplar, vt forma ſint omnibus in victu, veſtituque, in totâ ratione cubiculi, quod Regulâ Rectoris ſecundâ præcipitur; dum legitimis temporibus precationem obeunt, conſcientiam excutiunt, cubitum ſe conferunt, ſurgunt: quæ omnia (credite) præſtare ſi quis velit, omnino valet. Illud verò apud omnes fixum conſtitutumque ſit, niſi exemplo præiuerint, non priuatis monitis, non cohortationibus publicis, ſiue in ſubiectorum commodū, ſiue in Societatis obſequium quidquam admodùm ſe promoturos. Quinimò ſuarum ſibi culparum conſcij alienas obiurga-

iurgare minimè audebunt: quòd ſi audeant, riſui vel contemptui erunt, ſtomachumq́ue mouebunt potiùs, quàm ardens corrigendæ ſeriò vitæ ſtudium inflamment. Quare, quod S. Gregorius Nazianzenus habet, *duorum alterum peccant, vel, quia veniâ ipſi opus habent, vltra modum aliis ignoſcentes, vt ſic vitium non modò non reprimatur, ſed etiam doceatur; vel quia imperij acerbitate ſua vitia obtegunt, vt non mores dignitati, ſed dignitas moribus fidem aſtruat, ordine admodùm præpoſtero.* Veriſsimum eſt illud Tertulliani, *Dicta factis deficientibus erubeſcunt. Non confundant,* Hieronymus inquit, *opera tua ſermonem tuum,* ne, cùm loqueris, tacitus quilibet reſpondeat, *Cur ergo hæc, quæ dicis, ipſe non facis?* Et alio in loco: *Erubeſcit quamuis præclara doctrina, quam propria reprehendit conſcientia.* Et ſanè, quo demum pacto ad commoditatum vitæ contemptum cohortabitur is, qui omni obſequio, & indulgentiâ corpori obſecundat; ad patientiam, qui minimis quibuſque rebus commouetur; ad humilitatem, qui delicatulum ſe, ſuæque peramantem exiſtimationis oſtendit? *Et oues meæ,* apud Ezechielem Deus inquit, *his, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur; &, quæ pedes veſtri turbauerant, hæc bibebant. Sollicitâ ſemper conſideratione penſandum eſt,* Gregorius Magnus ait, *ne qui præſunt exempla mali operis ſubiectis præbeant, eorumq; vitam ſua gladio prauitatis extinguant. Conculcata, & turbata pedibus oues*

Orat. 21. ſiue de laudibus Athan.

Lib. de Patient.

Epiſt. 2. ad Nepot.

Epiſt. 16. ad Princ.

Ezech. 34.

Lib. 22. Mor. c. vlt.

paſcuntur, & bibunt, cùm ſubiecti ea ad exemplum viuendi appetunt, quæ Prælati quique prauo opere peruertunt. Idem præterea beatus vir verba illa primi Regum libri ediſſerens, *Erat autem bellum potens aduerſus Philiſthæos omnibus diebus Saul,* expendit quídnam ſit dimicare in die ſuo, in die alieno, & in omnibus diebus, aitque: *Quod bellum Doctoris eſt aliud, quàm quod linguâ conficitur? In die autem ſuo pugnat, qui verba prædicationis ex propriâ trahit luce virtutis: in die verò alieno pugnare vult, qui contraire reprobis ſpiritibus ſatagit non loquendo, quæ agit, ſed prædicando, quæ nouit: ſed omnibus diebus pugnat, qui multa alios docet, ſed nihil docendo profert, niſi quod priùs fulget opere: omnibus diebus pugnat; quia omnia præcepta Dei oſtendit in luce operis, quæ ſubſequendo vult pandere per lucem prædicationis. Meritò itaque bellum potens dicitur, in quo cum omnimodâ virtutum, vel operum luce pugnatur.* Ex quo fit, vt quamuis bellum iſtud, quod à Moderatoribus, docendo inflammandoque, aduerſus ignorátionem teporemque geritur, vti Sanctus hic perhibet, ad linguam pertineat, maximam ſibi tamen pugnæ victoriæque partem dextra vindicet.

1. Reg. 14.

Lib. 5. c. vlt. in 1. Reg.

Quocircà egregiè hanc in rem Nazianzenus, *Cur,* inquit, *manibus vinctis linguam armamus? Nec enim, qui in ſermone ſapiens eſt,* idem alibi ait, *hic mihi ſapiens eſt; ſed is, qui pauca de virtutibus quidem verba facit; ceterùm per ea quæ agit, multa*

Orat. 33. ſiue 1. de Theol.
Orat. 15. ſiue in plag. grandin.

multa demonſtrat, ac fidem & auctoritatem ſermoni ſuo per vitam conciliat. Præſtantior meo quidem iudicio eſt pulcritudo ea, quæ oculis cernitur, quàm quæ ſermone pingitur; & ſapientia, quæ per opera demonſtratur, quàm quæ ſermone nitet atque ſplendeſcit. Me porrò non excitat tantùm, ſed etiam concutit atque tremefacit illa Gregorij Pontificis ſententia, qui de feminâ illâ diſputans, quæ natum, quem vigilans lactârat, dormiens oppreſſerat, in hunc modum diſſerit: *Magiſtri vigilantes quidem ſcientiâ, ſed vitâ dormientes, auditores ſuos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum quod dicunt facere negligunt, per ſomnum torporis occidunt; & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur.* In ſummâ ſi proficere quidquam cupimus, quod Iouium S. Paulinus monet, præſtemus neceſſe eſt: *Non tam linguâ, quàm vitâ eruditus; non tam diſſeras magna, quàm facias.* Et verò permultum intereſt, an viâ perdifficili atque periculosâ verbis quemquam dirigas, an manu prehenſum deducas; neque ſubiectorum rapit atque conciliat animos Moderatoris oratio duris in rebus, tenoreque diſciplinæ præire iubentis, ſed hortantis ſubſequi: & exploratiſſimum eſt rectis exemplis curationem adhiberi multis partibus ſalutarem magis, & minùs cruentam. Equidem noui ſubiectos repetere memoriâ debere illud Chriſti: *Omnia*

21. Moral. c. 8.

3. Reg. 3.

Matth. 23.

quæ dixerint vobis ſeruate & facite, ſecundùm autem
Epiſt. Parænet. *opera eorum nolite facere:* magnumque illud Eucherij documentum eſſe oppidò neceſſarium: *Obſecro te, delictum alienum (vel in ipſis moderatoribus deprehenſum) ſemper vt opprobrium reſpice, numquàm vt exemplum.* Nihilominùs tamen, (quæ noſtra infelix conditio eſt) nimis quidem apertè experientia indicat, Cheræmonis Abbatis
Coll.11.c.4. apud Caſsianum pronuntiatum illud eſſe planè veriſsimum: *Numquàm erit efficax inſtituentis auctoritas, niſi eam effectu operis ſui cordi affixerit*
Orat.21.ſiue de laudibus Athan. *audientis.* De S. Athanaſio Nazianzenus hæc habet: *Ita ſe comparans, vt neque ſermone propter mores abundè ad inſtitutionem ſufficientes magnoperè*
Orat.20.ſiue de laud. Baſil. *opus haberet*, &c. Idemque de Baſilio loquens, *Sermone*, inquit, *ad animarum curationem haud multùm indigẽs.* Quæris quamobrem? quia opere quàm plurima perficiens. At cur, quod de eodẽ ille ipſe narrat, *tonitruum erat oratio? quia vitá fulgur.* Diutius fortaſſe, quàm par erat, hoc in capite hæſi, quòd hîc, pænè dixi, omnia verti cenſeam, & arbitrer illud B. Ioannis poſſe me huc meritò detorquere, *Si ſolum fiat, ſufficit.* Qui communis vitæ normam ferre non poſſunt, ij, vt ceteris præſint, idonei ferè non ſunt. Sanè B. Bernardus veriſsimè ille quidem, ſed vt ad nimiam quamdam exaggerationem deflectere videatur, vel cùm neceſsitas ipſa ad remiſsionem aliquam atque relaxationem cogit, magnum inde Ordines religioſos detrimentum
acci-

accipere profitetur. *Eſtq́; noſtri Inſtituti detrimentum, ſi cogat infirmitas rigoris priſtini aliquid relaxari.* Quòd ſi in iis qui parent id vſuuenit, quantò magis in iis qui imperant obtinebit; cùm præſertim ad aperiendum vitæ commoditatibus, corporiſque appetitionibus aditum neceſsitatis nomen perniciſsimè aduolet, in iis nominatim, qui, quòd ceteris præſint, facultate ad iſta, & quaſi claui potiuntur? Eam ob cauſſam opto, vt in præficiendorũ nominationibus hoc ſpeciatim, an ſcilicet communem vitæ rationem ſequi valeant, tamquàm ſummi rem momenti, diſpiciant Prouinciales. S. Carolus Borromæus Præſuli monenti per litteras, ne ſe aſperâ adeò pœnitentiâ mactaret, reſcripſit appoſitè; Oportere, vt exemplo ſuo Paſtor amaritiem pœnitentiæ edulcet & molliat. Eadem igitur & ipſe ratione pernecesſarium planè eſſe prædico, vt Moderator forma factus gregis ex animo, quidquid in religioſæ diſciplinæ ſeueritate auſteri ineſt & acerbi, exemplo leniat; & veluti iſto pharmaco prægustato horrorem ex ſubiectorum animis pauoremque depellat, quem parere ea ſollicitudo conſueuit, ne amarum admodùm ſit atque iniucundum.

Tertium eſt, vt noſtri ſancti Inſtituti peritos crebrâ Conſtitutionum, Ordinationumque, quas vocamus, lectione ſe reddant; eæ vt ſeruentur potiùs quàm vt nouæ condantur

 ſtrenuè

ſtrenuè vnà & ſuauiter curent: non eas ad ſuam gubernandi rationem, ſenſumque detorqueant, adminiſtrationem potiùs ſuam ad illas dirigant: ne ſuſque deque omnia miſcendi, eximendique identidem, ſeu nullâ, ſeu perleui certè cauſâ, Regulis atque Ordinationibus liberam adeò ſibi licentiam arrogent; memores graue nimis fore piaculum, ſi quis ex diſciplinæ, Regularumque iacturâ compendium ſibi beneuolentiæ venaretur. Denique hoc ipſum Apoſtolicum planè inſtitutum ſubiecti vt adament, quàm impenſiſſimè poterunt, enitantur.

Hunc in finem & verbis & re ipsâ ſignificent pergratum ſibi, perque iucundum eſſe, ſi à ſuis Moderatoribus dirigantur, lucem opemque ſubiecti afferant, præcipuè Conſultores. Hinc fiet, vt omnes intelligant nequaquàm illos grauatè ferre, ſi ad Moderatores de eorum adminiſtratione referatur, perſcribatúrve. Et verò contraria agendi ratio de eorum virtutis, ſinceræque mentis opinione detraheret ſanè quàm multum: locumque ſuſpicioni faceret, non vnicam Dei gloriam, bonumque Societatis, ſed proprium neſcio quem guſtum atque exiſtimationem eo illos in munere habere propoſitam. Ita prætereà quâ par eſt diligentiâ, conſultationes ſuas tempori habebunt. Et ſanè non poſſum non demirari, quî fiat, vt cùm hoc præſidium tam enixè commen-

mendatum, adeò facile, tantæ ſit ad faciendum omnibus ſatis, recteque progrediendum efficacitatis, omnium nihilominùs Prouinciarum concors ferè conqueſtio ſit, infrequenter Moderatores cum Conſultoribus agere; conſultationes eſſe multò rariſſimas, eas in primis, quæ ad res ſancti Inſtituti noſtri pertinent, quæ tanti ſunt tamen ponderis. Erga hoc ipſum Inſtitutum, quemadmodùm paullò antè monui, vt in ſubiectorum cordibus vigeat perpetuò amor elaborent, curâ adhibitâ, vt ſancta illa animi æquitas, voluntatiſque abſoluta abdicatio, ad quam in Probationum Domibus informantur, quæque eius pacis eſt parens, quæ exuperat omnem ſenſum, in iiſdem & ſeruetur & augeatur. Denique ſollicitè curent, ne qui cum adoleſcentibus noſtris verſantur, quidquam agant dicántve, quod amorem, obſeruantiam, exiſtimationem Societatis, omniumque eiuſdem celſiſſimi Inſtituti partium vllà queat ex parte, ſiue reſtinguere, ſiue imminuere, aut quauis ratione ſeueritatis diſciplinæque religioſæ ſpiritum relaxare.

Quartum eſt, vt in ſpiritualem ſubiectorum profectum toto pectore incumbant; illos, vti filios Deo cariſſimos, ab eodem Præſidum cuſtodiæ vnicè commendatos, intueantur: eorum ſiue animi, ſiue corporis neceſſitates anteuertant, ingenti caritate, quæ ad omnes

omnes indiſcriminatim pertineat, abſque perſonarũ acceptione, ſine pondere & pondere; ita vt neque genij naturæque conſenſione, neque cognationis neceſſitudine, neque patriæ cõmunione, non vllo denique humano reſpectu rapi ſe ſinant, vt filiorum Dei in eiuſdem domo conditionem diſparem faciant. Sanè tragœdiarum recordatio, quas Iacob familia ſpectauit ob amoris præcipui ſignificationes, quibus Ioſephum virtute atque promeritis ceteris liberis adeò præſtantem Beatus ille Patriarcha proſequebatur, ſatis apud nos eſſe deberet, vt nobis ſedulò, continenterque caueremus: verſareturque perpetuò ob oculos caritas, quæ ad omnes, vti aiebam, generatim ſeſe protendat; ſitque (quod prætereà neceſſe eſt) eiuſmodi, vt nemini comperta non ſit, nemo non certò reputet in Præſide, tum re ipsâ, tum verbis, interiùs exteriuſque promptam illam ſibi ſemper atque alacrem ad manum præſtò futuram. Vno verbo ſtudeant omnibus omnia fieri in viſceribus, & dilectione IESV CHRISTI; inducantque in animum fore, vt ſuper ſubiectorum, etiam non perfectiſſimorum, caput hac ratione carbones congerant, iiſque demum pro arbitrio vtantur. Denique vt quiſque maximè opis indiget, eius ſiue animo ſiue corpori, præcipuâ quadam ſollicitudine atque curâ proſpiciant. Totum hoc vigeſimâ quintâ Rectoris Regulâ edicitur: *Crebrò, & magnâ carita-*

ritatis ſignificatione alloquatur ſubditos, eorumq́; neceſſitatibus non corporis tantùm, ſed multò etiam magis animæ paterno affectu proſpiciat. Si quem verò intelligat aliquâ tentatione pulſari, præſertim graui, eius peculiarem curam & ſollicitudinem non ſolùm per ſe, ſed etiam ſi neceſſe fuerit, per alios gerat: nec remedium longiùs differendo difficiliorem morbi curationem reddat. Proh quantum in hac regulâ, Patres amantiſſimi, momentum eſt, adeò vt ſi hanc vnam, qui præſunt, accuratè ſeruandam ſibi ſuſciperent, feliciſſimè cuncta progrederentur! Hæc fiduciæ illi, quâ filij cum parentibus agere conſueuerunt, aditum aperit; quæ ſi deſit, ratio gubernationis in Societate alia iam eſt: hac caritas viam ſibi munit, & rationem excogitat, quâ omnium ſiue neceſſitatem, ſiue indigentiam præuertat & ſubleuet. Quàm acrem mihi cupiditatem iniicit Deus, vt morem illum priſtinum repetant vniuerſi, cùm, quod ego ſciam, nemo certum cubiculum, veſtem aliam, munus illud, quidquam denique ſibi poſcebat, quòd ita ſe præuentos, ita ſibi proſpectum omnes ſentirent, vt vel nihil admodùm opus haberent, vel caritate Moderatorum & ſollicitudine attonitos, animo quidpiam agitare, nedum petere, puderet! Ægrotos in primis facere non poſſum, quin ex omnibus cordis mei viſceribus Moderatorum ſedulitati commendem. Sollicitum enim me habet caritatis atque ſollicitudinis Beati Patris

Ignatii.recordatio, qui inter tot tantaſque occupationes eam ægrotorum curam gerebat, vt haud ſciam, an maiorem impendere benè ſedulus valetudinarij adminiſter, aut amantiſſima mater queat. Ne quæſo, per Domini caritatem, præclaram adeò atque amplam hereditatem per incuriam atque oſcitantiam nobis effluere patiamur. Conſtituantur igitur, omnibus, ſi quæ obſtant, perruptis, commoda valetudinaria. Curatores eorumdem intelligentes parentur: quæ medici præſcripſerint, ſeruentur quàm accuratè: denique, vt meum vno verbo ſenſum & votum exponam, curetur, vt non Moderator tantùm magnæque quiſpiam auctoritatis Pater, cùm æger decumbit, ſed frater, & tiro quilibet, quiuis demum è Societate ægrotus, neque ad domeſticas delicias, neque ad maternam induſtriam, & prouidentiam memoria referatur; quod illud ipſum eſt, quod de Ægypti monaſteriis memorat B. Hieronymus in hæc verba: *Si quis cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto ſenum miniſterio confouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.* Poſt ægrotos reuoco in mentem hoſpites & peregrinos; erga quos nollem aurum illud puriſſimum caritatis, quæ in Societate claruit, ſenſim infuſcaretur; moſque ille in caritatis Apoſtolicæ ſinu ortus exoleſceret, iis, qui peregrè adueniunt, pedes lauandi,

Ad Euſtoch. de cuſtodiâ virgin.

uandi, omni amoris voluntatiſque adiectâ ſignificatione, vt ſuo in Collegio Domóve ſe degere ſentiant: quo in genere, quæ peccari feruntur, nimio ſanè rubore perfundunt.

Poſtremò, quod ad noſtrorum curam, & religioſæ diſciplinæ cuſtodiam pertinet, inter plurima, quæ poſſem, hæc pauca exponere, atque impensè commendare ſatis habeo.

Principiò in noſtrorum Seminariis viri verè ſpirituales, atque incorruptis moribus ad docendum ſeligantur; qui ad magnos non minùs in doctrinâ litteriſque, quàm in virtutibus proceſſus habendos, rectis & exemplis & monitis iuuent auditores ſuos. Omnino, quibus præceptoribus vtemur, ea Collegia habebimus. Hac igitur in re ſtabiles immotique perſiſtant Moderatores: non ſuis propenſionibus, non aliorum commendationibus locum tribuant: ſed optimos coram Domino deligant. Quòd ſi quis non nimis vtilis deprehenderetur, quâ opus eſt quidem prudentiâ, magnâ tamen fortitudine atque animo, antequàm incipiat obeſſe, ſubmoueant.

Deinde ſubiectos à nimio erga conſanguineos affectu diuellant; planeque ſtatuant grauiorem, quàm aſpectu primo videatur, hunc morbum eſſe. Quoniam verò hac ipsâ de re communibus in litteris nonnulla perſtrinxi, tantùm addo, Prouinciales ſuis in Regulis admoneri, inter capita, de quibus ſedulò in Viſi-

Viſitationibus eſt inquirendum, vnum hoc
Cap.15. eſſe: *An aliquis domi nimis affectus videatur ad conſanguineos.*

Tertiò intelligant importunitate aliquorum in corrogandis eleemoſynis atque nimietate Dei obſequium maximoperè interpellari, noſtraſque functiones quàm deſpicatiſſimas reddi; vt ſi Societatis munera vnâ, quod aiunt, manu ſæculares alliciunt, centenis hæc immoderatio manibus eoſdem amandet atque propellat.

Quartò nonnullorum ex Societate ſententiæ, in rebus præſertim ad mores ſpectantibus, plus nimio liberæ, non modò periculum eſt ne ipſam euertant, ſed ne Eccleſiæ etiam Dei vniuerſæ inſignia afferant detrimenta. Omni itaque ſtudio perficiant, vt qui docent, ſcribúntve, minimè hac regulâ & normâ in delectu ſententiarum vtantur: *Tueri quis poteſt*; *Probabilis eſt*; *Auctore non caret*: verùm ad eas ſententias accedant, quæ tutiores, quæ grauiorum, maioriſque nominis Doctorum ſuffragiis ſunt frequentatæ, quæ bonis moribus conducunt magis, quæ denique pietatem alere, & prodeſſe queunt, non vaſtare, non perdere. Quoniam verò Conſtitutiones, Decreta, Regulas, probè callent, de S. Thomâ ſequendo, de non prouehendis ad cathedras, aut etiam remouendis, qui eiuſmodi doctrinam parui facere, aut cordi non habere præ ſe ferunt, præſertim

tim ſi nouitatum amantes deprehendantur, qui nullâ ſunt ratione ferendi, reliquum mihi prætereà nihil eſt, niſi, vt hæc ipſa ſeruentur, vti maximi rem momenti quam ardentiſſimè poſſum vrgere.

Quintò ſedulò ſubiectorum linguis inuigilent, vt quâ decet reuerentiâ atque obſeruantiâ, de Præſulibus, optimatibus, religioſis, omnibus denique loquantur; ne quidquid domi geritur ſæcularibus in aures inſuſurrent, nec magno illorum profectu, nec maximâ Societatis exiſtimatione; ne tam multæ nullius neceſsitatis, aut vtilitatis epiſtolæ, neque, ſiue res ipſas, ſiue rationem eloquendi ſpectes, pro more ſatis religioſæ ſcribantur. Quoniam verò de loquendi licentiâ conqueſtus ſum, meumque communi in epiſtolâ ſenſum expoſui, non agam pluribus; illud tantùm adiicio, facere me non poſſe, quin vehementer admirer, quî fiat, vt, cùm adeò frequenter noſtris in tricliniis pœnæ pro noxis in leges admiſsis infligantur, hæc vna culpa (quæ tamen è grauioribus eſt, latiſsimè patet, crebrò contrahitur) aut numquàm, aut rarò plectatur.

Sextò omni ope atque operâ contendant, vt cunctos, pro ſingulorum viribus dotibuſque, ſatis fructuoſeque habeant occupatos: neminem ad otium vel quietem aſpirare permittant. In primis verò, ſi quem, quò ſe religionis ſubducat oneribus, maiori licentiâ, minuſ-

que Moderatoribus obnoxius viuat, in aulas, & optimatum clientelas inſerere ſe & inferre animaduerterent, maturè occurrant; neque dum incommoda & corruptelæ increſcant, vireſque ſumant, præſtolentur; ſed ſub ipſa initia celeritate omni, fortitudine, induſtriâ vtantur; neque hac in re modicum aliquid eſſe aut leue interpretentur.

Ad extremum ſint, vbi res exigit, arcani quàm maximè tenaces; eorum in primis omnium, quæ in reddendâ ratione conſcientiæ inter ipſos ſubiectoſque intercedunt, quæque ipſis veluti patribus deteguntur; atque intelligant hanc eſſe gubernationis totius in Societate veluti clauim. Quòd ſi quis hoc in genere peccaret, næ ille à munere, quod ſuſtinet, ſemouendus foret. In ſummâ obuerſetur perpetuò ob oculos filiorum ſe Deo cariſſimorum, vti aiebam, curam gerere, quorum ſeueriſſimam idem rationem exiget, & ſanguinem animarum ipſorum pretioſiſſimo ſanguine dilectiſſimi Filij ſui redemptarum reſperſarumque, de manu noſtrâ requiret. Moneo ad hæc è re Diuini obſequij viſum fore, ſi facultates quælibet, quauis ratione, cuiuis à Generalibus etiam tributæ reuocarentur, vti omnes omnium his litteris reuoco; quod ipſum in ſingulis Prouinciarum ſuarum domiciliis Prouinciales denuntiari curabunt. Gratia Domini IESV CHRISTI ſit vobiſcum.

Dile-

Dilectio mea cum omnibus vobis in CHRISTO IESV. Romæ IV. Ianuarij, M.DC.XVII.

Omnium Seruus in Chriſto

MVTIVS VITELLESCVS.

EPISTOLA III.

EIVSDEM R.P.N. GENERALIS MVTII VITELLESCHI

Ad Prouinciales, & Patres Congregationum Prouincialium eiuſdem Societatis.

INſtante Congregationum Prouincialium tempore, quo ſingulis in Prouinciis vnus eligatur venturus ad Congregationem Procuratorum, quæ Romæ cogetur, fauente Domino, ad XV. Nouembris decurrentis anni M.DC. XIX. volui ego ſpiritu affectuque animi, quando aliter nequeo, ſiſtere me præſentem omnibus, vt vbi amplexus fuero quàm arctiſſimè vnumquemque dilectiſſimorũ Patrum meorum (quos ego nomine Societatis, gaudium

meum,& coronam meam ritè mihi videor appellare poſſe) iiſdem quadantenus exponam, tum quo nunc ſtatu ſit noſtra Societas,quóſve progreſſus ea faciat, aut eam certè facere, Chriſto fauente,confidamus;tum quò potiſſimùm ea ne delabatur,vereri poſſimus,ſi quando ſui ipſius, quod abſit, ſuæve perfectionis curam negligeret. Ex harum quippe rerum notitiâ faciliùs pertingent RR.VV. ad eum ſcopum, quem huiuſmodi Congregationes tertio quoque anno fieri ſolitæ, habent ſibi propoſitum, & expreſſum in earumdem formulâ, approbatâ à Congregatione quartâ generali, §.31. Ego ſimul officio meo aliquâ ex parte ſatisfecero,necnon ardenti illi deſiderio, quod mihi Dominus largitus eſt,non parcendi labori, neque vllam prætermittendi occaſionem,quâ ſubmotis impedimentis, promouere valeam, & quidem in dies vehementiùs, adeò commendabile ſanctæ huius Religionis inſtitutum. Crediderim equidem, poſſe me verè affirmare, quod non mediocri RR.VV. ac mihi pariter eſſe debeat conſolationi, vniuerſum hoc Societatis corpus (Deo ſint laudes) rectè habere, vegetumque eſſe ac firmum in procurandâ tum propriâ, tum proximi ſalute atque perfectione. Tametſi, vt ferè vſuuenit in humano corpore,ſuæ non deſint infirmitates ordinariæ, interdum etiam extraordinariæ nonnullæ: ſed quibus tamen opportuna adhi-

adhibeantur remedia; deprompta videlicet ex Conſtitutionibus, ex regulis, ex conſultationibus, quæ de more inſtituuntur cum Patribus Aſſiſtentibus; denique ex eo lumine, quo benigniſſimus Dominus pro diuinâ ſuâ prouidentiâ perpetuò aſſiſtit huic ſuæ minimæ Societati. Vnde & ipſa dilatatur quotidie magis ac magis, & ſimiliter augetur vbique fidelium numerus, qui vel ab hæreſi, falſóve idolorum cultu ad fidei veritatem adducuntur, vel à Noſtris adiuti, ad meliorem frugem ſe recipiunt. Adeò vt rectè cum Apoſtolo dicere poſſimus: *Oſtium magnum nobis apertum eſt*; & quidem toto 1.Cor.16. pænè orbe, nedum in aliquâ eius parte: ſed adiiciendum item quod ſubiungit Apoſtolus: *Et aduerſarij multi*; nobis, inquam, nihil non audentibus in eo, qui nos confortat; ſed perinde diffidentibus, nobiſque meritò timentibus à noſtris ipſorum miſeriis atque infirmitatibus. Enimuerò iuſtam maximi timoris cauſſam habet noſtra fragilitas, ob id quod aptè indicat S. Auguſtinus, dum generatim agens de creaturis, ſic loquitur: *Omnes creaturæ ex eo proficere poſſunt, quia eſſe cœperunt; ex eo deficere, quia ex nihilo factæ ſunt: ad defectum conditio eas ducit originis, ad profectum potentia conditoris.* Nec ſanè dubium, quin ſi mentis oculos conuertamus ad illam Domini dexteram omnipotentem, quæ tam breui temporis ſpatio à tam exili, tenuique principio Societatem noſtram ad tantam pro-

uexit amplitudinem, vt ei rectè congruant verba Pſalmiſtæ, *Plantaſti radices eius, & impleuit terram: operuit montes vmbra eius, & arbuſta eius cedros Dei: extendit palmites ſuos vſque ad mare, & vſque ad flumen propagines eius*; Nec, inquam, dubium, quin ſi ea, quæ dixi, conſideremus, ſperare poſſimus ac debeamus fore vt illa ipſa manus, quæ Societatem inſtituit, eamdem cuſtodiat atque perficiat. Id nimirum pollicetur B. P. N. IGNATIVS in ipſo Conſtitutionum procœmio. Atenim ſi alterâ ex parte coniiciamus oculos in materiam ipſam, ex quâ corpus hoc conſtat, ſcilicet in perſonas tot, tamque diuerſarum nationum, affectionum, morum, voluntatum; iure timendum eſt, ne noſtrâ culpâ regularum ſanctarum diſruptâ ſepe, dicatur aliquando: *Exterminauit eam aper de ſiluâ, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam*; Sitque hoc primum de damnis, à quibus Societas poſſit ac debeat ſibi timere. Atque vtinam iſtâ ex parte nihil iam detrimenti acceperit! Non vacat myſterio, quòd ipſo Societatis noſtræ exordio, cùm eam Dominus Deus è ſuo nihilo ad tam inſignem euocauit ſtatum, eamdē coagmentari voluerit è perſonis adeò diſcrepantium inter ſe nationum, ſed quas arctiſſimo caritatis vinculo copulârit, eiſque vnum quaſi vitalem ſpiritum infuderit; quemadmodū & illis olim apud Ezechielem aridis oſſibus: & ita quidem, vt ipſo Conſtitutionum initio dicere non dubitârit

Pſal. 79.

Cap. 37.

B.

B.P. IGNATIVS, vix ſibi videri neceſſarium regulas in Societate cõſcribere; quandoquidem vnica regula caritatis, quæ eſt plenitudo legis, regula eſſet, atque inſtar omnium regularum. Iam verò nollem, Patres mei dilectiſſimi, ex veritate poſſe dicere: *Ad defectum nos conditio ducit originis*. At excreſcimus, & longè lateq́ue diffundimur: agit ferè quiſque perpetuò cum ſuis indigenis: plurimi neſcio quo affectu, & quaſi zelotypiâ, ad ſuam reſtringi videntur Prouinciam. Verendum maximè, ne excidentes ab illâ felici regeneratione, ad primam noſtram originem breuî reuoluamur. Principio videlicet noſtrę Societatis nullum apparebat diſcrimen Collegiorum, aut Prouinciarũ, ſed ne quidem nationum, regnorum, aut regionum; nunc tamen negari non poteſt, quin ſe prodat in nonnullis neſcio quis affectus, & zelus illius particularis boni, quod ad ſuas ipſi putent ſpectare Prouincias; indeq; ſenſim ſine ſenſu minuatur in iis, atque intepeſcat amor communis boni omnium Prouinciarum, & ſubintret pedetentim meum, & tuum, frigidum illud verbum, vt ait S. Chryſoſtomus, & quidquid malorum eſt inuehens. Vtut ſit, hoc vnum ſummoperè exopto (& ob id ego, vt quidem poſſum, aſſiduè fundo cor meum in conſpectu Domini) vt in ſpiritu humilitatis, & in animo contrito procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos, & euexit ad vitam hanc ſpiri-

tualem, dum nos conſtituit membra myſtici corporis Societatis; tum ardentiſſimè ipſum exoremus, vt eam, quam plantauit dexterâ ſuâ, perficere omni ex parte dignetur, quantumuis denuò foret opus illo miraculo, quod olim per

Cap. 37. Ezechielem operari non eſt grauatus: *Et tu fili hominis, ſume tibi lignum vnum, & ſcribe ſuper illud, Iudæ, & filiorum Iſraël ſociorum eius; & tolle lignum alterum, & ſcribe ſuper illud, Ioſeph, ligno Ephraim, & cunctæ domui Iſraël, ſociorumq; eius; & adiunge illa, vnum ad alterum tibi in lignum vnum, & erunt in vnionem in manu tuâ. Cùm autem dixerint ad te filij populi tui loquentes; Nónne indicas nobis, quid in his tibi velis? loquêris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego aſſumam lignum Ioſeph, quod eſt in manu Ephraim, & tribus Iſraël, quæ ſunt ei adiunctæ, & dabo eas pariter cum ligno Iudæ, & faciam eas in lignum vnum, & erunt vnum in manu eius, & faciam eos in gentem vnam in terrâ, & Rex vnus erit in omnibus imperans, & non erunt vltrà duæ gentes, nec diuidentur ampliùs in duo regna, & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus, & ſeruus meus Dauid Rex ſuper eos, & paſtor vnus erit omnium eorum.* Tunc autem proculdubio conſequetur multiplex illa felicitas: *In iudiciis meis ambulabunt, & mandata mea cuſtodient, & facient ea, & habitabunt ſuper terram, quam dedi ſeruo meo Iacob, in quâ habitauerunt Patres veſtri. Et habitabunt ſuper eam ipſi, & filij eorum, & filij filiorum eorum vſque in ſempiternum: & Dauid ſeruus meus, Princeps eorum in perpetuum. Et percutiam*

cutiam illis fœdus pacis, pactum ſempiternum erit eis, & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo ſanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis, & ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus. Et ſcient gentes, quia ego Dominus ſanctificator Iſraël, cùm fuerit ſanctificatio mea in medio eorum in perpetuum. Enimuerò Patres mei in Chriſti viſceribus dilectiſſimi, tametſi non ſum ego Propheta, ſed omnium minimus, ſentio me tamen à Domino impelli, ad id officij præſtandum, quo vel meo profuſo ſanguine reducam Societatem noſtram ad humum ſuam, vt illic ait Propheta, hoc eſt, ad priſtinam ſuam veræ ac pluſquàm fraternæ caritatis vnionem; tum maximè ſi RR. VV. quæ præcipua ſunt membra ſuarum Prouinciarum, me iuuabunt oratione, verbo, & exemplo.

Secundum caput, quod multa nobis ac grauia damna minatur, eſt defectus ſanctæ obedientiæ, quem in pleriſque non raró experimur, dum agitur de miniſterio, de loco, aliáve re, quæ minùs arrideat aut conuenire putetur miſeræ illi exiſtimationi, quam in humilitatis domo, (quod pudendum eſt) tanti facimus. Quoniam autem B. P. N. IGNATIVS in illâ ſuâ diuinâ verè, nec vnquam ſatis commendatâ epiſtolâ de Obedientiâ, virtutem hanc ſubſtituit, & quaſi ſubrogat iis pœnitentiis, & corporis afflictationibus, quibus in Eccleſiâ Dei plerique alij Ordines Regulares, iuxta pro-

prium cuiuſque inſtitutum magnâ cum ædificatione prælucent; hæc profectò vna ſi nos deficiet obedientia, iure nobis ab aliquâ imminente ruinâ timendum erit. Nec iam inficiari poſſumus (quod pariter lugendum eſt) quin incipiamus id in nobis præſentire, &, quod eſt conſequens, nonnihil damni noſtris in miniſteriis. Dum etenim aliqui (faxit Deus, ſint pauci) veluti huius corporis membra, certis in locis, occupationibus, ac muneribus, ſtudent magis honori ac nomini, propriiſque commodis, quàm totius corporis, neceſſe omnino eſt, grauia inde proueniant incommoda; multiſque in rebus noſtrum deſideretur officium: non quia deſunt operarij, ſed animi inductio, & abſoluta reſignatio in manibus Superiorum, ipſa denique, vt vno verbo dicam, obedientia. Imò quod eſt dolendum magis, non deeſt, qui vt eò, quò intendit, perueniat, patronos & interceſſores, tam intra quàm extra Societatem, perquirat, maiori cum iacturâ boni nominis, grauiorique offenſione tum domi, tum foris, quàm facilè credat qui hæc molitur; & quidem contra quàm Decretis admodùm ſeueris cautum eſt à ſextâ, & ſeptimâ Congregatione generali. Vnde credibile ſit fore, vt compellatur aliquando Societas extremum illud adhibere remedium, quod ſcimus attigiſſe nonnullos eorum Patrum, qui interfuerunt poſtremæ Congregationi

tioni generali, videlicet, inhabilitatis ad omnia miniſteria, &c. Ex hoc namque vitio, vt liquet, paullatim inducitur altera longè maior deformitas, nimirum vt aliqua huius corporis membra non modò ſibi munia vſurpent aliis aſſignata membris eiuſdem corporis (quod etſi inconueniens, minùs tamen eſt graue) ſed etiam in ſe recipiant eorum officiorum ac negotiorum tractationem, quæ ſint à Societatis corpore penitùs abhorrentia, & ab eiuſdem inſtituto aliena. Id verò vt illi aſſequantur, inſinuant ſe in amicitias Principum, eorum adhibent fauorem, iis ſe tuentur: adeò vt cogatur Societas, vel eorum à ſe voluntates alienare, ſi deneget poſtulata; vel ſeipſam deſtruere, ſi concedat. Sed præſtat incidere in manus hominum, quàm in manus Dei viuentis. Nec eſt quòd quiſquam mihi dicat: Nollem id ego quidem, mi Pater, ſed eò me adigit Dominus ille, aut Princeps: nam ſi te puderet, non dicam à Principe occupari, ſed vel ſolam tuam requiri operam ad quoduis munus tuo non conueniens inſtituto, auſim ego affirmare, numquàm eum tibi fore importunum. Et verò plus ſatis mihi compertum eſt, ideò velle Principes, quia velis; ideò Societati eſſe importunos, quia te illis importunum præbeas.

Spectabit tertium caput ad ſuauiſsimũ caſtitatis votum, à cuius tamen tractatione libenter

abſti-

abſtinerem, quandoquidem B. P. N. IGNATIO ſatis fuit dicere, eam virtutem in Societate debere Angelicam imitari puritatẽ. Et verè (quæ ſingularis eſt illius Domini benignitas, qui paſcitur inter lilia,) talis omnino illa eſt in quamplurimis Societatis alumnis, qui parati ſunt ſequi Agnum quocumque ierit. Sed neceſſitas occupationum, quæ periculo ſunt obnoxiæ, occaſiones variæ ac multiplices, defectus orationis, internæ recollectionis, ſtudiiq; ambulandi ſollicitè coram Deo, nonnullorum otioſitas, aliorum denique nimiæ commoditates, non leuem nobis metũ incutiunt, ne optimo Societatis auro aliquantiſper obſcurato, amariſſimi luctus cauſſa præbeatur ei, qui aliquo tangatur zelo nominis Societatis, & diuini honoris; néve liceat cum ſignificatione doloris & conqueſtionis exclamare: Quomodò obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? Ceterùm quamuis non ſit meæ mentis nouas edere Ordinationes (extant quippe ſat multæ, & quidem efficaces) non poſſum tamen non vehementiſſimè obſecrare, & obteſtari Reuerentias Veſtras, vt ob amorem Dei etiam atque etiam conſiderent, num quid amplius in eo rerum genere præſcribendum occurrat; ne fortè culpâ noſtrâ tam pretioſus theſaurus, non dico depereat, (nam qui benigniſſimus Dominus eum Societati largitus eſt, eumdem, vti iuuat ſperare, pro ſuâ bonitate ſeruabit) ſed

ſed nec vllâ vel minimâ ſui parte minuatur.

De Paupertate aliquid etiam dicendum eſſet; nec enim dubium, quin ea relaxetur, indeq́ue debilitetur noſtræ Religionis murus. Et reuerà non ſe produnt in nobis ea grati animi, teneriq́ue amoris ſigna, quæ huic virtuti, quam matrem agnoſcimus, iure debentur. Sed aliud item eſt, quod me pungit acerbiùs, & ob id Reuerentiarum Veſtrarum conſilium & opem imploro & expoſco. Reperitur nempe, qui laxiores in hac materiâ euocet opiniones ac diuulget; atque vtinam illæ pariter non aduerſentur veritati! Zelus inſuper animarum ſanè quàm refrigeſcit in multis, nimiſq́ue verum eſt, paucis nos eſſe contentos, & à nobis occupationes aſſumi, ac miniſteria ex voluntate potiùs traducendi tempus, quàm ex ſincero ardentiq́ue deſiderio & fame ſalutis animarum. Eſt etiam, qui, ſi velit, duorum inſtar eſſe queat; ſed ne ſibi incommodet, ne vnius quidem partes expleat. Hinc porrò fit, vt cui muneri olim ſatis forent quatuor, ne viginti quidem, vt ſunt hæc tempora, fortaſſe ſufficiant. Certè cùm ipſe mecum reputo, quid illi primi decem Patres effecerint; quid aliàs item hæc ſola profeſſa Domus Romana cum operarum numero ſanè perexiguo, digna res mihi prorſus videtur, in quâ omnes erubeſcamus, vt verè operit faciem meam confuſio. Huc pertinet, quod memini eueniſſe anno M. D. LXIII. Nobilis quidam

dam Româ, vbi aliquamdiu moratus erat, reuerſus in patriam, & interrogatus à ſuis, quid omnium vidiſſet Romæ pulcerrimum; planiſſimè reſpondit, Societatem IESV. O quàm vellem his noſtris temporibus liceret idipſum affirmare non ſolùm de Vrbe Romanâ, ſed de aliis quoque, vbi ſedem ac domicilium Societas noſtra collocabit. Ad hæc inter priuatos creſcunt vitæ commoditates, atque in dies curantur impenſiùs. Faxit Deus, ne præcipua eius rei cauſſa tribuatur noſtro Superiorum exemplo: noſtrûm enim plerique in eo delinquimus; fruſtraque à ſubditis emendationem requiremus, ſi nos eam primi non exhibebimus. In recreationibus, in vineis, aliiſque oble-ctamentis, negari non poteſt, quin appareat exceſſus, multaque ſuperfluitas. In oratione, & examine quotidiano, ceteriſque ſpiritualibus exercitationibus, valdè vereor ne quippiam deſideretur à non paucis. Quòd ſi ægrè, etiam cum eorum adiumentorum vſu, religioſa vita ſuſtentatur, quid tandem futurum eſt, ſi eiuſmodi exercitationes aut omittantur, aut adeò negligenter, oſcitanterque obeantur, vt perinde ſit, atque ſi prætermitterentur? In his verò non poteſt vna aliqua generalis præſcribi regula æquè omnibus conueniens. Si quis tamen aliquam ſibi volet præfigere, illam aſſumere licet, quam omnibus communiter aſſignat S. Auguſtinus, qui ſeipſum interrogans in

hunc

hunc modum: *Quantum temporis orationi tribuendum eſt?* Sic ipſe ſibi reſpondet: *Quamdiu vacat; id eſt, quamdiu aliarum bonarum & neceſſariarum actionum non impedientur officia.* Hac profectò regulâ qui vtetur, nuſquam ei vacabit loqui extra tempus, referre vel audire ſæculi rumores, aliena ingredi cubicula. Quinimò, quod pluris faciendum eſt, longè maiorem quouis in loco ac miniſterio ſpiritualem conſolationem & animi quietem experietur, ſeque ſuauiùs, & cum vberiore proximi fructu, in ſalutem animarum ſuperimpendet. Denique vt epiſtolæ finem imponam, tametſi aduerſus iſthæc, quæ ſtrictim attigi, mala & incommoda non deſint remedia, eaque per Dei gratiam efficaciſſima, quæ petere liceat ex Conſtitutionibus, regulis, inſtructionibus, & ordinationibus, quas, vt dixi, multiplicare non intendo, præſertim cùm negotij ſumma pendeat ab executione, quæ ſimiliter pendet à Superiorum fortitudine ac zelo; quando certum eſt regularum praxim fore ſatis, vt omnibus occurratur incommodis: nihilominùs tamen peruelim, & magnoperè commendo RR.VV. vt fuſis ad Deum precibus conſiderent, ac pro eâ voluntate, quam eis Dominus largitur propenſiſſimam in progreſſum Societatis, tractent inter ſe, inquirantque diligentiſſimè, quid demum poſſit effici, vt non

tingat; ſed potiùs ad id, quod perfectum eſt, aſſequendum, benè omnes animati contendamus, & quidem conuenienter ſublimitati noſtræ vocationis, ac peculiaris inſtituti. Quidquid autem putabunt, ſtatuentque mihi ſuggerendum, accipiam ego libentiſſimè ab iſtius Prouinciæ Procuratore Romam venturo. Equidem in eum finem iam ab aliquot menſibus ego ſingulis hebdomadis ex theſauro Societatis offero Patri miſericordiarum magnum numerum ſacrificiorum, & Roſariorum, vt ab iſtis Cõgregationibus, quæ primæ ſunt, ex quo me Dominus Deus, quantumuis inhabilem, qualem me in dies agnoſco manifeſtiùs, ad hoc munus deſtinauit, is qui ſperatur, propitio numine, fructus percipiatur, ad continuum Societatis incrementum, ad ſubſidium animarum, ad maiorem denique diuinæ Maieſtatis gloriam & honorem. Quod ſupereſt ego me plurimùm, atque ex animo commendo precibus omnium, & ſanctiſsimis ſacrificiis. Gratia Domini noſtri IESV CHRISTI cum omnibus vobis. Romæ VII. Martij, M.DC.XIX.

RR. VV.

Seruus in Chriſto

MVTIVS VITELLESCVS.

INDEX

IN LITTERAS PRÆPOSITORVM GENERALIVM.

Admonitiones & Correctiones.

Quales. 106. 107. *&c.* *quomodò admittendæ.* 65.66

Amor Dei.

Eius incitamentum Amor. 145. 331. *ad* 336. *Vide* 405. 406. 280. 272. 269. 270.

Animarum ſalus & zelus.

Vide 42. 135. 197. 198. *Iuuandæ modo ac mediis Societatis.* 214. 215. *Quantum ad eas iuuandas teneamur.* 271. 272. *vſque ad* 283. *Vide item* 292. 293. 317. 318. 404. 405. 413. 445. 304.

B.P. Borgia.

Eius Epiſtola. 51. *Æſtimatio Societatis & primorum Patrum.* 57. 58. 67. 68. 70. *Apophthegmata.* 392. 394. 413.

Caritas. *Vide* Amor Dei & vnio.

Caſtitas.

Eius momentum. 399. *Media.* 399. 400. 401. 444. *Votum ſuauiſſimum.* 443. *Pericula.* 440. 444.

Chriſtiana doctrina, Catechiſmus. *Vide* Miſſiones, Profeſſi, Superiores.

Concionatores, Conciones.

Sint ad fructum, & cor.

Adiumenta ſeptem. 366. *ad* 371. *Impedimenta quindecim.* 371. *ad* 381. *Induſtriæ duodecim.* 381. *ad* 387.

Concordia. *Vide* Vnio.

Confeſſarij, Confeſſio.

Quædam iis præſtanda. 204.205.206.291.118.

Conſtitutiones. *Vide* Regulæ.

Contemplatio. *Vide* Oratio.

Correctio. *Vide* Admonitio, Superior.

Deuotio. *Vide* Maria, Oratio, Spiritus, Exercitia, Officium Diuinum.

Deus.

Quis. 319.320.321. *Eius perfectiones duodecim quid à nobis requirant.* 323. *ad* 340

Diabolus.

Eius qualitates. 132.133. 194. 310. *Obnitendum.* 304.

Diſcretio. *Vide* Feruor indiſcretus.

Domus Probationis. *Vide* Nouitij.

Exemplum. *Vide* Concionatores; Superiores, &c

Exercitia ſpiritualia.

Quoad noſtros omnes. 133. 134.218.219.260.302.303. 312. 415. 416. 290. 291. *Quoad Miſſionarios, & Concionatores.* 282.296. *Quoad externos.* 290. *ad* 294.413.

Feruor indiſcretus.

Eius damna. 38.39. *Minùs iam timendus.* 245.246.

Feruor. *Vide* Tepor, Spiritus, Perfectio, Renouatio.

Gratitudo in Deum.

Huius motiua. 314. 315. 316.319 320. 322. 323. *ad* 340. *Ingratitudinis damna.* 326.

Humilitas.

Quàm neceſſaria. 150. 158. 410. 411. 441. 442. *Eius praxis.* 410. 411. *Eius typus Iordanis.* 309.310.

Iaponia. *Vide* Miſſio Indica.

S.P. Ignatius.

Eius Epiſtolæ duæ. 11.28. *Quid ſenſerit de Obedientiâ.*

tiâ.11.ad 28. De ſuorum profectu ac zelo. 28. 29. 34. 35. *De eorum mortificationibus & charitate.* 40 41. *Non gubernauit politicè.* 111. *Societatem inniti voluit patrocinio SS. Petri & Pauli.* 121. *vide* 84. 89. 96 99. 108. 113. 121. 161. 188. 195.

India. *Vide* Miſſio Indica.

Iubilæum.

Ad id quæ præparatio: & à quibus Societati cōceſſum. 152. 169. 260. 312. 415. 416

P. Laynius.

Eius Epiſtola de Miſſione Indicâ. 44. *&c. Scientia cum virtutibus.* 57. 58

Lingua.

Eius vitia. 413. *ad* 416. *Spiritualia colloquia.* 413. 415. 360

B. V. Maria.

Spes & tutela Societatis. 187. 188. *Eius cultus. ibid. Potentia, & charitas.* 189.

In Sacrificio cogitandū Cui, Quid, Cur, Quomodò. 359. *Ad Sacramentum quæ præparatio remota, proxima.* 360. 361. *Quæ obſeruanda, antè, poſt in tempore.* 362, 392. *Eius cultus & ſanctitas.* 360

Miſſiones.

Earum mittendarum modus è Collegiis. 261. 262. 263. 286. *E reſidentiis.* 286. 288. 289. *Neceſſitas.* 263. *Adiumenta.* 267. 273. 274. 282. *Zelus.* 266. 269. 270. 271. 273. 276. 282. 284. 305. *Finis.* 268. 269. *Impedimenta.* 274. 275. *Momentum & fructus.* 282. 283. 305. *Qui mittēdi.* 282. 285. 286. 288. 289. 262. *Facultates.* 263. *Cōciones.* 261. 262. *In iis concilianda beneuolentia, &c.* 262.

Miſſio Indica.

Eius præſtantia. 45 46. 47. *Ei quæ perfectio neceſſaria.* 47 48. 49. *Quæ caute-*

Modeſtia.

Eius momentum & vis. 390.391

Mortificatio.

Interna neceſſitas. 66.67. 68 69.196.201. 202. 309. 310. *Quàm propria Societati.* 67. 69. 109. 194. 195. 201.202. *Publica.* 67. *Exterioris vtilitas.* 234. 237. 238. 241. 242. 243. 244.245.303. *Modus quoad Scholaſticos.* 224. 235. *Quoad reliquos.* 234. 235. 236. 239. 240. 242. 245. 246

Nouitiatus, Nouitij.

Inſtitutio & Probatio. 54. 55.206. *Benè fundandi.* 56. *Eorum gratia & docilitas.* 102. *Boni Nouitij ſignum.* 56. *Nouitiatus continuus vita noſtra.* 77

Obedientia.

Nota Societatis. 12.13.26. 63. 394. 396. 397. 442. *Eius vtilitas & præſtantia.* 12. 16. 26. 27. 40. 41. 395. 397. *Eius neceſſitas & ſecuritas.* 12.19.29.40. 41.396. 397. 442. 103. 443. *Eius munus & excellentia quoad voluntatem.* 14.15.16. *Quoad intellectum.* 17.18. *ad* 23. *Latitudo.* 14.15.25.26.396. *Typus.* 395. *Adiumenta.* 22. 23.24.25. *Defectus.* 44.[illegible] 21. *Exempla.* 24. 25. 27. *Obedientia imperfecta qualis.* 96.

Officium Diuinum.

Attentio, reuerentia, deuotio. 352.353. 355. *ad* 359. *Tempus, locus, ſitus.* 353.354

Oratio.

Neceſſitas & vtilitas. 87. 88.217.218.219. 224. 257. *ad* 261. 302. 388. *ad* 418. *Excellentia.* 408.409. *Modus quoad Scholaſticos.* 224. *Quoad reliquos.* 234. 235. 240. 241. 242. 243. 245. 246: 257. *ad* 261. *Methodus.* 226.229.230. *Meditationis neceſſitas, hora, methodus, frequentia.* 90.225. 226.229.230. 244. *Contemplationis vſus in Societate.* 226. 227. 228. 229, 230.231. *Tria genera.* 228. 229.230. *Argumenta quædam de diuinis Perfectionibus.* 323 *ad* 340. *Recollectio frequens, eleuatio mẽtis, &c.* 49.232.233. *Aſpirationes, Exercitium præſentia Dei.* 232.233.234.

Vide

Vide Officium diuinum, Miſſa, Præſentia Dei, Spiritualia, Tribulationes, Exercitia, *&c.*

Paſſiones animi.

Mortificandæ maximè in vitâ mixtâ. 133.134. *Vide* Mortificatio.

Paupertas.

Circa eam obſeruanda. 63.64.398.412.413. *Quæ vitanda.* 445.446. *Eius neceſſitas & excellentia.* 63. 398.399

Peccata.

Eorum fœditas, malitia, & damna. 158.160.167. 168. *Etiam venialium.* 330. 336.337. 338. 347. 348. *Quomodo à ſingulis cauenda.* 338. *Quantùm à Superioribus in diſciplinâ communi.* 347.348. *Enumerantur quædam magis obuia. Ibid. &* 411.412. 413.414

Perfectio.

A quo detur; & quas diſpoſitiones requirat. 29. *Documenta ad eam iuuantia.*

135.147.148.154.156.157. 158.309.310. *Attēde tibi in vitâ mixtâ quid ſignificet.* 136.137. *Vide etiam.* 34.35

Pœnitentia. *Vide* Mortificatio.

Præſentia Dei.

Eius Exercitij neceſſitas, vtilitas, & vſus in primis Patribus, &c. 68. *Vide* Oratio, Deus, Miſſiones.

Probatio. *Vide* Nouitij.

Profeſſi.

Quoad humilitatem, labores, & ſolidas virtutes. 58. 59. *Quoad Miſſiones.* 282. 285.289.

Prouinciales.

Iis commendata: quoad Regulas quaſdã. 209.210. *Quoad informationes.* 198. 199.207. *Quoad Superiores ſibi ſubditos, Conſultores, & antiquiores Patres.* 199. 207.208.209.210.211. 212. *Quoad Præfectos ſpiritus, Concionatores & Confeſſarios.* 200.204.205.295. *Quoad Scholaſticos, quoad immortificatos & dimitten-*

rum ſalus, Superiores, &c.

Regulæ.

Earum præſtantia. 92. 97. 99. 194. 390. 447. 448. *Earum obſeruatio quàm neceſſaria.* 93. 99. 100. 101. 162. 208. 209. *Quàm vtilis.* 93. 96. 390. 447. 448. *quàm facilis.* 94. 96. 217. *quàm ſufficiens.* 194. *quàm commendata.* 92. 100. 101. 208. 209. 447. 448.

Religioſi, Religio.

Quales eſſe debeant, quoad Miſſam, orationem, gratitudinem, &c. 363. 322. 258. 259. 260. *Vide* Societas, Spiritus, &c

Renouatio.

In quo conſiſtat. 127. *quàm ſit neceſſaria & vtilis.* 129. 134. 139. 140. 150. 308. 309. 310. 311. *Adiumenta ſex.* 139. *ad* 151. *Eius vſus in Societate & fructus.* 153. 165. 170. 171. *Quæ in ea procuranda* 152. 190. *Quibus mediis fiat, & promoueatur.* 149. 190. *Vetuſtatis ſigna.* 126.

Scholaſticus Societatis.

Quoad cognitionem ſui, & humilitatem ſolidam. 58. *quoad pietatē.* 59. *Vide* Prouinciales, Superiores.

Societas Iesv.

Eius incrementa. 51. 82. 221. 312. 313. 314. 315. 406. 446. *Figura.* 51. 52. 53. 54. 98. 99. 82. 193. 221. 208. 312. 313. *&c.* 414. *Humilitas.* 45. 411. 194. 195. 436. 406. *Vita & mors,* 65. 215. *Sinceritas & ſimplicitas primitiua.* 65. 66. *Vnio, vniformitas.* 98. 99. 114. 154. 155. 208. 392. 438. 439. 440. 441. *Obligatio ad Perfectionem, &c.* 69. 70. 161. 166. 167. 168. 169. 318. 319. 386. 406. 438. *Eius pietas & fiducia in Deo.* 53. 61. 224. 316. 317. 396. 437. 438. *Mortificatio.* 65. 67. 69. 194. 195. 201. 202. 224. 393. 406. 446. *Fines.* 224. *Modeſtia.* 390. *Obedientia.* 392. *Cōtemptus mundi.* 393. 394. 406. *Inſtitutum & gubernatio.* 194. 195. 201. 202. 406. 407. 408. *Sanitas.* 192. 193. 436. *Labores, zelus & Miſſiones.* 215. 264. 273. 374. 276. 277. 278. 279. 281. 282. 341. 406. *Infirmitates vera vel exiſtimata.* 220. 406. 407. 408. 410. 414. 446. *Remedia.* 436. 437. 311. 167. 192. 193. *Admittendi* 53. *Quibus mediis conſeruanda.* 61. 67. 99. 165.

INDEX.

165.167.170.191.192.193. 194.208.220.299.311.317. 386.392. 407. 408. 414. 438.439. *Externi concilian-di*.220. *Vide* Tribulatio, Vnio, Oratio, Spiritus, Exercitia, Miſſiones, Superiores, Religio, *&c.*

Spiritus & Spiritualia.

Quoad litteras.57.58.61. *Media & adiumenta*. 62. 97.392.128.129. 310.311. 135.136.137.446. *Actionum ſpiritualium vis*. 393. 394.446. *Regula generalis*. 446.447. *Cura*.87.446. *Profectus in ſpiritu*. 93.94. *Difficultates vnde*. 95. *Spiritus conſeneſcentis ſigna tredecim*.126. *Vide* Oratio, Renouatio, Perfectio, Superiores, *&c.*

Subordinatio.

Inter iuniores, & antiquiores Conſultores, Praeceptores. 407.408. *Vide* Superiores, Obedientia, Humilitas.

Superioritas, Superiores

78.346.347.420.197. *quoad ſuos Prælatos, Admonitores, Cōſultores*.26.349.350. 426.427.434. *Quoad Societatem*. 81.97.191.441. 343.344.345.196.396.441

*Quoad Regulas, Inſtructiones, &c.*346.347.78.76. 77.420. 425. 426. 427. 91. *ad* 106. 75.76.105.106. 107.342.344.345.348.349 351.120.191.192. *Quoad ſeipſos & bonum exemplum*. 74.108.198.349.419.420. 421. *ad* 426.446.

Quod regimen ſubditorum. 434.72.73.74.77. 211.212.347. *Egentium, ægrorum, hoſpitum*. 429.430. 431. *In ſpiritualibus*. 103. 104.428.431.89.90.91. *In diſciplina interiori*. 77. *In ſubordinatione & vnione*. 210.113.114.306.348.428. 429.433.441. *In occupationibus externis & mortificatione*. 431. 434. 194. 195. 241.242.245.246.

Quoad modum agendi, & gubernandi ſollicitè ſecun-

gnitate, charitate. 81. *ad* 87. *Leni ſeueritate.* 106. 107. 109. *Cum ſuauitate ac prudentiâ diuinâ, exercēdo ſubditos in mortificatione & abnegatione ſui.* 111. 112. *Vitando aſperitatem.* 107. 108. 211. 212. 213. *& prudentiam politicā.* 109. 110. *nimiumq; placendi ſtudium.* 348. 349. *Regularum executionē ſincerè vrgendo.* 425. 426. *& ſecretum fideliter ſeruando.* 434. *Vide* 346. 347.

Quoad externos & ſcholas. 117. 120. 380. 386. 284. 285. 120. 416. 291. 292. 306. 432. 433. *Vide* Prouinciales, Spiritus, Societas, Animæ, Miſſiones, Vnio, Mortificatio, Oratio, Obedientia.

Tepor.

Quid ſit. 60. 130. 131. 140. 141. 440. *Eius cauſa.* 132. 133. *Damna.* 134. 135. 221. *Remedia.* 142. 146. 147. 319. 321. 322. *Eius adiuncta.* 321.

Tribulationes.

Earum finis. 299. 300. 301. *Remedia.* 301. 302. 303. 304. 409. 410. *Fructus.* 306. 307. *Dei protectio.* 307. *v.* 298. *Vide* Oratio, Mortificatio, *&c.*

Vnio.

Eius præſtantia & neceſſitas. 113. 114. 115. 116. 180. 179. 181. 182. 183. 187. 402. *Diſcordiæ damna, ac fœditas.* 115. 179. 180. 182. *Vnionis impedimenta.* 115. 213. 214. *Priuatæ amicitiæ.* 117. 176. *Murmurationes.* 114. *Spiritus nationalis, &c.* 113. 114. 171. 173. 183. 402. 403. 404. 439. 441. *Amandus in omnibus Deus.* 174. 175. 176. *Vera caritas.* 177. 178. 179. 183. 402. *Eius ſigna & lapis lydius.* 184. *Eſt fructus noſter & tribulationū.* 186. 187. 306. 307. *& orationis.* 401.

S. Xauerius. *Vide* Humilitas.

Zelus animarum. *Vide* Animæ Miſſiones, *&c.*

FINIS.

A01 1474021